HAVAYOLLARI REKLAMLARININ UÇAKTA CİNSEL TACİZE ETKİSİ: FAİL ÜZERİNDEN BİR İNCELEME

Özlem Çapan Özeren
171153102

DOKTORA TEZİ
İletişim Bilimleri Anabilim Dalı
İletişim Bilimleri Doktora Programı
Danışman: Prof. Dr. Hülya Şimga

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Nisan, 2021

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*" ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Doktora sürecimin tüm aşamalarına eşlik eden sevgili eşim Alaaddin'e ve oğlum Berkay'a teşekkür ederim. Kitap ve serüven dolu çocukluğumun mimarı olan ve 50 yılı aşkın bir süredir beni iyi ve kötü hiçbir zamanımda yalnız bırakmayarak cesaretlendiren sevgili aileme teşekkür ederim.

Bu yolculukta bana eşlik eden ve cesaretlendiren çok sevgili dostum Nilgün Onnar'a, çok değerli meslektaşım, dostum Sevgili Levent Kaya'ya, ölçek uyarlama süreçlerinde büyük katkı sağlayan değerli hocalarım; Ahmet Sena Kutlu, Doğan Korkmaz, Leyla Ekşi, Nimetullah Üner, Ebru Gündem Kızıldağ, Tülin Gümüş'e deney sürecindeki desteği nedeniyle Aslıhan Odabaşoğlu'na teşekkür ederim. Doktora yapmaya beni ikna eden ve yetişmemde büyük emekleri olan Meltem Çiçek hocama, tüm eğitim sürecinde bana emek veren Gürdal Ülger, Filiz Otay Demir, Zafer Kesebir, Hikmet Tosyalı hocalarıma minnettarım.

Değerli Hülya Hocama nezaketi, güzelliği ve insanın içini kıvançla dolduran saygı dolu ilgisi, bilgisi, görgüsü ve desteği için özellikle teşekkür ederim. Jurideki değerli hocalarım Nilüfer Timisi, Gül Batuş hocalarıma beni her defasında doğru tarafa bakmaya yönlendirdikleri için teşekkür ederim.

Okul yönetimime, değerli tüm hocalarıma, dostlarıma, arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Özlem Çapan Özeren

Nisan 2021

ÖZ

HAVAYOLLARI REKLAMLARININ UÇAKTA CİNSEL TACİZE ETKİSİ: FAİL ÜZERİNDEN BİR İNCELEME

Özlem Çapan Özeren
Doktora Tezi
İletişim Bilimleri Anabilim Dalı
İletişim Bilimleri Doktora Programı
Danışman: Prof. Dr. Hülya Şimga
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2021

Bu çalışmanın amacı havacılık mesleğinde kadın kabin görevlilerinin ve yolcuların giderek daha fazla maruz kaldığı cinsel taciz olaylarının vuku bulmasında, cinsiyetçi havayolu reklamlarının rolünü araştırmaktır. Hem nitel hem de nicel yöntemlerin kullanıldığı araştırmanın sonunda güç/iktidar ilişkilerinin, hegemonik erkeklik ideolojisinin, cinsel taciz davranışı ile pozitif yönlü bir ilişki içinde olduğu bulunmuştur. Deney aşamasındaki bulgular cinsiyetçi havayolu reklamlarının cinsel tacizle pozitif yönlü ilişkisini gözler önüne sermektedir. Bununla birlikte bu araştırmadan elde edilen tüm bulgular, cinsiyetçi reklamların cinsel taciz davranışına olan etkisini bu reklamlara maruz kalan deneklerin fizyolojik/bilişsel tepkilerine indirgeyerek ele alan davranışçılık ekolünden tümüyle farklı biçimde olmak üzere eleştirel ve disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alınmıştır. Eleştirel yaklaşım, insanı çok katmanlı ve anlamı sürekli yeniden inşa eden aktif bir özne olarak kavramsallaştırmaktadır. Çalışmada cinsel tacizin açığa çıkmasına katkı sağlayabilecek elverişli ortamların nereleri olduğu, bu ortamlarda cinsel tacize ilişkin toleransı, yapmayı seçtiği faaliyetleri ve tercihlerini gözler önüne seren pek çok veri elde edilmiştir. Bu veriler yapıbozumcu kavramsal yaklaşımın öncülerinden biri olan Butler'in deyişiyle potansiyel failin performans oluşumuna katkıda bulunabilecek tekrar eden bütün pratiklerin oluştuğu habituslar hakkında önemli ipuçları vermektedir. Buna göre cinsel taciz eğilimi yüksek iki ayrı fail tipolojisinden söz etmek mümkündür. Bunlardan ilki hegemonik erkeklik inşasının etkin olduğu homososyal mekânları seçen çetecilik, mafya ilişkileri ve futbol fanatikliği gibi kimlikler üzerinden kendisine statü kazanmaya çalışan erkekler olarak karşımıza çıkar. İkinci fail tipolojisi ise orta yaşın üzerinde, iyi eğitimli, orta sınıfta, ortalamanın üzerinde bir gelir seviyesine sahip, konumunu kullanarak çekici bulduğu kadınlardan cinsel menfaat elde eden gezginler arasından çıkmaktadır. Çalışmanın bulguları, havacılıkta cinsel tacizin, küresel ölçekte faillere karşı sıfır tolerans gösteren bir yaklaşımın emniyet yönetim sistemine entegre edilmesiyle önlenebileceğine işaret etmektedir. .

Anahtar Sözcükler: Cinsel Taciz, Havacılık, Cinsiyetçi Reklamlar, Tacizci, Erkek Merkezcilik.

ABSTRACT

THE ROLE OF AIRLINE ADS ON SEXUAL HARRASMENT IN AIRPLANES: AN INVESTIGATION THROUGH THE HARRASSER

Özlem Çapan Özeren
PhD Thesis
Department of Communication Sciences
Communication Sciences Programme
Thesis Advisor: Professor Hülya Şimga
Maltepe University Graduate School, 2021

The aim of this study is to investigate the role of sexist airline advertisements in the occurrence of sexual harassment to which female cabin crews and passengers are increasingly exposed in the aviation profession. At the end of the study, in which both qualitative and quantitative methods were used, it was found that power relations, hegemonic masculinity ideology were positively associated with sexual harassment behavior. The experimental findings reveal a positive relationship between sexist airline advertisements and sexual harassment. However, all the findings obtained from this study were discussed with a critical and interdisciplinary approach, completely different from the behaviorism school, which deals with the effects of sexist advertisements on sexual harassment behavior by reducing the physiological/cognitive reactions of the subjects exposed to these advertisements. The critical approach conceptualizes the human being as an active subject that is multilayered and constantly reconstructs meaning. In the study, a lot of data were obtained that reveal where there are suitable environments that can contribute to the disclosure of sexual harassment, the tolerance of sexual harassment in these environments, the activities and preferences they choose to do. These data provide important clues about the habitus in which all repetitive practices that can contribute to the performance formation of the potential agent, as Butler, who is one of the pioneers of the deconstructive conceptual approach, are formed. Accordingly, it is possible to talk about two different perpetrator typologies with high sexual harassment tendencies. The first of these appears as men trying to gain status for themselves through identities such as gangism, mafia relations and football fanaticism who choose homosocial spaces where hegemonic masculinity building is effective. The second perpetrator typology emerges among travelers who are over middle age, well-educated, middle class, with an above-average income level, and gain sexual benefits from women who they find attractive by using their position. The findings of the study indicate that sexual harassment in aviation can be prevented by integrating a globally zero tolerance approach towards perpetrators into the safety management system

Keywords:.Sexual Harassment,Aviation,Sexist Ads,.Harrasser, Phallogocentrism.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI iii
TEŞEKKÜR iv
ÖZ v
ABSTRACT vi
İÇİNDEKİLER vii
TABLOLAR LİSTESİ xi
ŞEKİLLER LİSTESİ xv
KISALTMALAR xvi
ÖZGEÇMİŞ xvii
BÖLÜM 1. GİRİŞ 1
1.1. GİRİŞ 1
1.2. PROBLEM 1
1.2.1. Cinsel Tacizin Tanımı Ve Kavramsal Çerçevesi 1
1.2.2. Cinsel Tacizin Epidemiyolojisi 7
1.2.2.1. Havacılıkta Cinsel Tacizin Epidemiyolojisi 9
1.2.3. Havacılığın Cinsiyetçi Yapısı, Reklamlar ve Cinsel Taciz İlişkisi 11
1.2.4. Cinsel Mitlerin Psikolojik ve Sosyolojik Açıdan Davranışı Etkileme Süreci Ve Cinsel Taciz İlişkisi 26
1.2.5. Cinsel Taciz Teorileri ve Fail Odaklı Araştırmalar 31
1.3. AMAÇ 38
1.4. ÖNEM 38
1.5. VARSAYIMLAR 40
1.6. SINIRLIKLAR 41
1.7. TANIMLAR 42
BÖLÜM 2. YÖNTEM 45
2.1. YÖNTEM 45
2.2. ARAŞTIRMA MODELİ 45
2.3. SAHA ARAŞTIRMALARI/ANKET 46
2.3.1. Ölçek Uyarlama Süreci 46
2.3.2. Ölçek İzin 48
2.3.3. Çeviri (1 Ve 2)- Sentez 49
2.3.4. Uzman Paneli (I) : Semantik Çalışmalar 49
2.3.5. Uzman Paneli (Iı): İngilizce Dil Uzmanı- Grup Odak Görüşmesi 50
2.3.6. Pilot Uygulama (Pre Test) Ve Bilişsel İnceleme Grup Odak Görüşmesi 50
2.3.7. Geri Çeviri 51
2.3.8. Son Sürüm Ve Belgelendirme 51
2.3.9. Ankette Gönüllü Deney Daveti 52
2.3.10. Evren ve Örneklem 53
2.3.11. Veriler ve Toplanması 54
2.4. DENEY AŞAMASI 55
2.4.1. Kavram ve Tanımlar 55
2.4.2. Uygulama 56
2.4.3. Katılımcıların Seçimi 56

2.4.4. Desen /Deneysel Koşul 56
2.4.5. Deneyin İçeriği 57
2.4.6. Deney Prosedürü 60
2.4.7. Verilerin Çözümlenmesi 65
BÖLÜM 3 BULGULAR VE YORUMLAR 67
3.1. BULGULAR 67
3.1.1. Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışmaları 67
3.1.2. Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Pilot Çalışmalar 68
3.1.3. Madde Ayırt Edicilik Analizine İlişkin Bulgular 71
3.1.4. Güvenirlik Çalışması 73
3.1.5. Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular 74
3.1.6. Ölçüt Geçerliği 77
3.1.7. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık, Cinsel Tacize İlişkin Tutum, Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ve Dürtüsellik Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular 78
3.1.8. Ölçeklerin Geçerlilik Güvenirlik Analizleri Doğrulayıcı Faktör Analizleri 80
3.1.8.1. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği 80
3.1.8.2. Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği 82
3.1.8.3. Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği 83
3.1.8.4. Barratt Dürtüsellik Ölçeği 84
3.1.8.5. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Cinsel Tacizde Bulunmaya İlişkin Yatkınlık Düzeylerine Yönelik Bulgular 85
3.1.8.6. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerine Yönelik Bulgular 95
3.1.8.7. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Cinsel Tacizde Bulunmaya İlişkin Yatkınlık Düzeylerine Yönelik Bulgular 104
3.1.8.8. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerine Yönelik Bulgular 112
3.1.9. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ: 121
3.1.10. Deneysel Bulgular 123
3.2. YORUMLAR 126
3.2.1. Pilot Uygulamaya İlişkin Yorumlar 126
3.2.1.1. Kültürel Parolamız: Cinsellik Söylemi ve Tabular 126
3.2.1.2. Sosyallik - Cinsellik Arayışı İkilemi 128
3.2.1.3. Cinsel Kullanılabilirlik Sözcükleri 129
3.2.1.4. İktidar Sahipliği, Hegomonik Erkeklik 130
3.2.1.5. Failin Suçsuzluk İddiası 131
3.2.2. Demografik Bulgular 132
3.2.2.1. Yaş, Öğrenim Seviyesi İle Cinsel Taciz İlişkisi 132
3.2.2.2. Gelir Seviyesi İle Cinsel Taciz İlişkisi 133
3.2.2.3. Ulaşım Tercihleri İle Cinsel Taciz İlişkisi 134
3.2.2.4. Mekanı Stadyum; Dili Küfür ve Argo; Eylemi Futbol Olan Hegemonik Erkekliğin Cinsel Tacizle İlişkisi 136
3.2.2.5. Homososyal Mekânlar; Erkekliğin Yapımevleri 143
3.2.2.6. Uçtukça Yükselen Erkekliğin İmtiyazla İmtihanı 144
BÖLÜM 4. SONUÇ 147

3.3. ÖZET 154
3.4. YARGI 156
3.4.1. Mülksüzlük-Seçkinlik Bağlamında Cinsel Taciz Faillerinin Tipolojisi 158
3.5. ÖNERİLER 159
EK'LER 164
Ek-1 : Anket ve Onam Formu 164
Ek-2 : IAPS (The International Affective Picture System) ile yazışmalar İngilizce/Türkçe 164
Ek-1 : Anket ve Onam FormuONAM FORMU 165
Ek-2 : IAPS(The International Affective Picture System) ile yazışmalar İngilizce/Türkçe 184
Ek-3 : Deney Aşamasında Kullanılan Bilgilendirilmiş Onam Formu 188
KAYNAKÇA 189

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Cinsel Taciz ve Ayrımcılık Kategorizasyonu 3
Tablo 2. Cinsel Taciz Ve Belirli Cinsel Taciz Davranışlarına İlişkin Kamuoyu 4
Tablo 3. Havacılıkta Cinsel Tacizin Epidemiyolojisi 10
Tablo 4. Havacılık Terör Saldırıları 1931-2016 (Duchesneau ve ark,2017)..... 24
Tablo 5. Cinsel Tacizde Öz Düzenleyiciler Yoluyla Ahlaki Kopuşun Mekanizması (Bandura, 1999) 33
Tablo 6. Oyuncu Merkezli Cinsel Taciz Yaklaşımı 35
Tablo 7. Cinsel Tacizin Motivasyonları (Maass ve Cadinu, 2016)..... 37
Tablo 8. Yöntemin Aşamaları 45
Tablo 9. Ölçek Uyarlama Süreç Tablosu 47
Tablo 10. TUİK Nüfus Verileri 53
Tablo 11. Evren/Örneklem Hesaplama Tablosu 53
Tablo 12. Cinsel Taciz Motivasyonunun Araştırılması 55
Tablo 13. Deneysel Akış Diyagramı 57
Tablo 14.Kullanılacak IAPS İmaj Materyal Kodları ve Videolar Task Tablosu 59
Tablo 15 .Deneysel Koşul Görselleri 60
Tablo 16. Plasebo Koşul Görselleri 60
Tablo 17. Deney Uygulaması Birleştirilmiş Liste..... 62
Tablo 18. CTBYÖ Pilot Çalışma Uygulamada Senaryoların "a" maddesinin değerlendirimesi..... 68
Tablo 19. CTBYÖ Pilot Çalışma Uygulamada Senaryoların "b" maddesinin değerlendirimesi..... 69
Tablo 20. CTBYÖ Pilot Çalışma Uygulamada Senaryoların "c" maddesinin değerlendirimesi..... 69
Tablo 21. CTBYÖ Pilot Çalışma—Maddelerin Gerçekçi-Kültüre Uygunluk Ve Açıklık/Netlik Bakımından Değerlendirilmeleri 70
Tablo 22. Madde ayırt edicilik bulguları t-Testi sonuçları 71
Tablo 23. Birinci Düzey DFA Standardize Edilmiş Faktör Yükleri 74
Tablo 24. DFA Standardize Edilmiş Faktör Yükleri 76
Tablo 25. Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği ile Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği, Barratt Dürtüsellik Ölçeği ve Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği Arasındaki İlişkiler Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları..... 77
Tablo 26. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık, Cinsel Tacize İlişkin Tutum, Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ve Dürtüsellik Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik İlişki Katsayıları 79
Tablo 27. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğine Yönelik Birinci Düzey DFA 81
Tablo 28. Cinsel Tacize İlişkin Tutum Ölçeğine Yönelik Birinci Düzey DFA 82
Tablo 29. Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeğine Yönelik Birinci Düzey DFA 84
Tablo 30. Barrat Dürtüsellik Ölçeğine Yönelik Birinci Düzey DFA..... 85

Tablo 31. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi 86
Tablo 32. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 86
Tablo 33. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin İş Pozisyonuna Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi 87
Tablo 34. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin İş Kategorisine Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 88
Tablo 35. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi 88
Tablo 36. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Aylık Gelire Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi 89
Tablo 37. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Okunan Yayınlara Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 89
Tablo 38. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Katıldıkları Faaliyetlere Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 90
Tablo 39. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Küfürlü Konuşma Durumuna Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 91
Tablo 40. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Siyasetle İlgilenmelerine Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi 91
Tablo 41. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Tercih Ettikleri Ulaşım Aracına Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 92
Tablo 42. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Havayolunu Kullanma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 92
Tablo 43. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Havayolu Seçimini Belirleyen Önceliğe Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 93
Tablo 44. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Özet Tablo 94
Tablo 45. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi 95
Tablo 46. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 95
Tablo 47. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin İş Pozisyonuna Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi 96
Tablo 48. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin İş Kategorisine Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 97
Tablo 49. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi 97
Tablo 50. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Aylık Gelire Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi 98
Tablo 51. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Okunan Yayınlara Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 98
Tablo 52. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Katıldıkları Faaliyetlere Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 99
Tablo 53. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Küfürlü Konuşma Durumuna Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 99

Tablo 54. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Siyasetle İlgilenmelerine Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi 100
Tablo 55. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Tercih Ettikleri Ulaşım Aracına Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi..... 101
Tablo 56. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Havayolunu Kullanma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi..... 101
Tablo 57. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Havayolu Seçimini Belirleyen Önceliğe Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi..... 102
Tablo 58. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Özet Tablo 103
Tablo 59. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi..... 104
Tablo 60. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi..... 104
Tablo 61. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin İş Pozisyonuna Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi 105
Tablo 62. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin İş Kategorisine Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 105
Tablo 63. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi..... 106
Tablo 64. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Aylık Gelire Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi..... 107
Tablo 65. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Okunan Yayınlara Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 107
Tablo 66. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Katıldıkları Faaliyetlere Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi..... 108
Tablo 67. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Küfürlü Konuşma Durumuna Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 109
Tablo 68. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Siyasetle İlgilenmelerine Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi 109
Tablo 69.Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Tercih Ettikleri Ulaşım Aracına Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 110
Tablo 70. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Havayolunu Kullanma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 110
Tablo 71.Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Havayolu Seçimini Belirleyen Önceliğe Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 111
Tablo 72. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Özet Tablo..... 111
Tablo 73. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi..... 112
Tablo 74. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi..... 113
Tablo 75. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin İş Pozisyonuna Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi 113
Tablo 76.Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin İş Kategorisine Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 114

Tablo 77. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi 114
Tablo 78.Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Aylık Gelire Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi..... 115
Tablo 79. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Okunan Yayınlara Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 116
Tablo 80. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Katıldıkları Faaliyetlere Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi..... 116
Tablo 81. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Küfürlü Konuşma Durumuna Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 117
Tablo 82. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Siyasetle İlgilenmelerine Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi 118
Tablo 83. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Tercih Ettikleri Ulaşım Aracına Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 118
Tablo 84. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Havayolunu Kullanma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi..... 119
Tablo 85. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Havayolu Seçimini Belirleyen Önceliğe Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi 119
Tablo 86. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Özet Tablo 120
Tablo 87. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılım (N=404)..... 121
Tablo 88. Deneysesl Video Tepkileri (CYÖ Yüksek Grup) 124
Tablo 89. Fizyolojik ve Bilişsel Tepkiler (CYÖ Yüksek Grup) 124
Tablo 90. Deneysel Video Tepkileri (CYÖ Düşük Grup) 125
Tablo 91. Fizyolojik ve Bilişsel Tepkiler (CYÖ Düşük Grup)..... 125
Tablo 92. Avrupa'da Ülkelere Göre Kadın Hakem Sayısı 141
Tablo 93. Tüketimciliğin Özü (Baudrillard,2004) 146

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Reklamlarda Bikinili Uçuş Görevlileri 14
Şekil 2. Branson; Hostes Oldu 16
Şekil 3. Vietjet Havayolları Hosteslerinden Futbolculara Bikinili Gösteri 17
Şekil 4. Ryanair Reklamları (Avrupa) 20
Şekil 5. Virgin Atlantic Havayollarının değişen paradigması 21
Şekil 6. Atlas Jet Global Reklamları(Türkiye) 22
Şekil 7. 1977 yılında FIRT isimli mizah dergisinde yayınlanmış bir karikatür 23
Şekil 8. Türkiye'de kaçırılan ilk uçağın haber sayfası 25
Şekil 9. Ryanair Reklamı (Yasaklanan) 25
Şekil 10. İnsan bedeni şeklinde çizilen sperm 27
Şekil 11. Ölçek Kullanım İzin Yazışması 48
Şekil 12. Katılımcı Deney Uygulama Bilgi Paylaşımı 61
Şekil 13. Katılımcı Deney Uygulama Bilgi Plan Düzeltme Paylaşımı 61
Şekil 14. Deneyde kullanılan kod zarfları 63
Şekil 15. Deney Odası 64
Şekil 16. Katılımcılara deney sonunda verilen ödül/teşekkür belgesi 65
Şekil 17. AMK Gazetesinin İlk ve Son Yayın Başlıkları 139
Şekil 18. Vietjet Havayollarının Bikinili Hostesleri 152
Şekil 19. Marshalling işaretlerinin gösterimi 163

KISALTMALAR

BDÖ/(D) **:** Barratt Dürtüsellik Ölçeği

CTBYÖ/(D) **:** Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği/(Düzeyi)

CTİTÖ/(D) **:** Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçegi/(Düzeyi)

ETCRSÖ/(D) **:** Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi

NORC **:** National Opinion Research Center

SOİÖ : Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği/Eleme kriteri

TCK **:** Türk Ceza Kanunu

UCSD **:** Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Sağlık Merkezi

SUYP **:** Sık Uçan Yolcu Programı

ÖZGEÇMİŞ

Özlem Çapan Özeren

İletişim Bilimleri Anabilim Dalı

Eğitim

Derece	*Yıl*	*Üniversite, Enstitü, Anabilim/Anasanat Dalı*
Y.Ls.	2015	Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı/Uygulamalı Psikoloji Programı
Ls.	2019	Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü/Sosyoloji Pr (AÖF)
Ls.	1997	Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi/İktisat Bölümü/İktisat Pr (AÖF)
ÖLs.	1988	Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sivil Havacılık Meslek Yüksekokulu/Havacılık Endüstrisi- Yer Hizmetleri Programı

İş/İstihdam

Yıl	*Görev*
2016-	Öğretim Görevlisi Sivil Hava Ulaştırma İşletmeciliği Program Başkanı -Maltepe Üniversitesi Meslek Yüksekokulu
2004-2016	İnsan Kaynakları ve Eğitim Uzmanı- HAVAŞ
2001-2004	Meydan Memuru/AIS Memuru/ Terminal İşletme Şefi – HEAŞ
1998-2001	Eğitim Uzmanı- Çelebi Hava Servisi
1989-2001	Harekat Memuru/Dispeçer- HAVAŞ

Mesleki Birlik/Dernek Üyelikleri

Yıl	*Kurum*
2019 -	Denetim Kurulu Üyesi: Sürdürülebilir Eğitim Gelişim ve Mükemmellik (SEGM) Derneği

Yayınlar ve Diğer Bilimsel/Sanatsal Faaliyetler

Gökyüzündeki Evimiz: Postmodern Ağırlama Sanatı,2019. Havacılık Araştırmaları Dergisi, 1(1), 57-74.

The Relationship Between Attitudes Towards Receiving Psychological Help,

Self-Esteem and NonFunctional Attitudes,2019. 8 TH ISIPT Conference of International Society of Interpersonal Psychotherapy (ISIPT) (Özet Bildiri/Poster).2019

The Relationship of Interpersonal Style, Percieved Social Support, Mental Well-Being, and Quality of Life in Parents of Children with Special Needs, 2019. 8'xxTH Conference of International Society of Psychotherapy (ISIPT) (Tam Metin Bildiri/Poster)(Yayın No:5500178).

Crisis File: Terror at Ataturk Airport,2018. 4th International Congress on Political, Economic and Social Studies (ICPESS) (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:4349254).

Aviation Psychology, Bölüm adı:(Crisis File: Terror At Atatürk Airport) (2020). Cambridge Scholars Publishing, Editör:Ömer Akgül, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 220, ISBN:978-1-5275-4446-8, İngilizce(Bilimsel Kitap), (Yayın No: 6096384)

Korona Günlerinde Dijital Toplum, Bölüm adı:(Havacılık Sektöründe Kriz İletişimi Olarak Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Nitel Bir Araştırma) (2020)., Der Kitabevi Yayınevi, Editör:Ayten Övür, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 336, ISBN:978-975-353637-0, Türkçe(Bilimsel Kitap), (Yayın No: 6498942)

Havacılık 2050, Bölüm adı:(Havacılıkta Kadın Meselesi) (2020)., NOBEL Akademik Yayıncılık, Editör:Muhittin Hasan Uncular, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 168, ISBN:978-625-402-339-2, Türkçe(Bilimsel Kitap), (Yayın No: 6327582)

Evet Havada Kriz Var, Bölüm adı:(KRİZİN ADI VAR: “28/06” ATATÜRK HAVALİMANI’NDA TERÖR) (2020)., Nobel Akademik Yayıncılık, Editör:Muhittin Hasan Uncular, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 120, ISBN:978-625-406-538-5, Türkçe(Araştırma (Tez Hariç) Kitabı), (Yayın No: 6598589)

Disiplinlerarası Akademik Makaleler, Bölüm adı:(Havalimanı Çalışanlarında Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Belirtileri ile Artmış Araç Kazası Riski İlişkisi) (2017). Sayfa Sayısı 260, ISBN:978-605-9624-15-2, Türkçe(Araştırma (Tez Hariç) Kitabı), (Yayın No: 6499042)

BÖLÜM 1. GİRİŞ

1.1. GİRİŞ

Bu çalışmada, havayollarındaki cinsel taciz ele alınmış ve havayolu reklamlarının uçakta cinsel tacize etkisi araştırılmış. Kurban üzerinden yapılan çok sayıda araştırmanın olması nedeniyle araştırma cinsel tacizi fail üzerinden bir inceleme olarak çalışmıştır.

Çalışmada, havacılıkta cinsel tacizin geri planında yatan fiziksel, sosyolojik, psikolojik motivasyonların hem göstergesi hem de onların inşa süreçlerine katıldığı düşünülen havayolu reklamlarının cinsel tacize etkisi değerlendirilmiştir. Tezin bu bölümünde problemin ne olduğu üç aşamada açıklanarak ortaya konulmuş, araştırmanın amacı, varsayımları, önemi ve sınırlılıkları açıklanmıştır.

1.2. PROBLEM

Bu bölümde, cinsel tacizin tanımı ve kavramsal çerçevesi ve cinsel tacizin epidemiyolojisi ortaya konacaktır. Daha sonra da ataerkil ideoloji ve cinsiyetçi reklamlar açıklanacaktır.

1.2.1. Cinsel Tacizin Tanımı Ve Kavramsal Çerçevesi

"Cinsel taciz", işverenden kaynaklanan ve aynı zamanda reddedilen cinsel aşırılıkların kadınların işlerini kaybetmesine yol açan bir düzeye gelmesiyle 1970'lerin ortalarında görünür hale gelmiş, Kuzey Amerika'daki çok sayıda araştırmacının verdiği katkıyla tanımlanmıştır (Gutek, 1985; Farley, 1978; MacKinnon, 1979). Araştırmacıların en başından beri cinsel taciz kavramının kapsamını belirlemek konusunda zorlukları olmuştur. Cinsiyete ilişkin davranışları inceleyen psikologlar, cinsel tacizi tanımlayan davranışları daha kesin ölçebilmek, cinsel taciz sayılan davranışların neler olduğunu tanımlayabilmek ve tacize maruz kalanların da bu davranışları nasıl deneyimlediğini açıklayabilmek için daha ayrıntılı kavramlar geliştirmişlerdir. Sonunda araştırmacıların, hukukçuların ve politikacıların uzlaşabildikleri evrensel bir tanım üzerinde karar

kılınmıştır. Buna göre cinsel taciz, her türlü cinsiyetçiliği içeren (sözlü veya sözsüz olarak düşmanlık bildiren davranışlar, dışlayan, nesnelleştiren veya bir cinsiyet sınıfını diğerlerine göre ikinci sınıf konumuna düşüren), istenmeyen cinsel ilgiyi (saldırı içerebilecek sözlü veya fiziksel olarak istenmeyen cinsel gelişmeler), cinsel baskıyı (bir iş veya eğitim fırsatının bir tür cinsel performansa şart koşulması anlamına gelir) içeren bir ayırımcılık şeklidir (Johnson ve ark., 1995).

Bu zorlayıcı davranışların, 1964 İnsan Hakları Yasası'nın VII. Maddesini ihlal ettiğine karar verilmiştir. İki ayrı kategoride tanımlanan cinsel taciz kavramı; ABD Eşit İstihdam Fırsatı Komisyonu tarafından yayınlanan kılavuzlarda açıklanmıştır.[1] İlk olarak iş arkadaşları tarafından yaygın cinsiyetçi davranışlarla karşılaşan kişilerin maruz kaldıkları bu cinsel taciz vakaları "düşmanca çevre tacizi" olarak kategorize edilmiştir (Farley, 1978; MacKinnon 1979, Williams ve. Saxbe, 1976 aktaran Benya ve ark., 2018). İkinci olarak, bir ödül almanın veya cezadan kaçınmanın cinsel bir karşılık şartıyla ilişkilendirildiği koşullar, *Quid pro quo* kategorisindeki cinsel taciz vakalarını tanımlamaktadır.

Kadınların maruz kaldığı *Quid pro quo* tipi cinsel taciz ise güç dengesizliklerine dayanan farklı bir taciz biçimi olduğunu göstermiştir (Anene ve Osayamwen, 2019). *Quid pro quo* bir koşula bağlı olarak bir şeyin verilmesi veya bir iyiliğin karşılığı olarak iyilik anlamını taşıyan Latince bir terimdir ve Amerika'da cinsel taciz yasası bağlamında kullanılmaktadır. Yetkisini kötüye kullanarak ödül veya cezadan kaçınma karşılığında çalışanından/iş başvurusu yapan adaydan cinsel menfaat talebinde bulunmak anlamına gelmektedir.[2]

Quid pro quo ve düşmanca çevre tacizinin arasındaki en temel fark; birincisinin failin hedef üzerinde istihdam veya eğitim ile ilgili ödülleri veya cezaları kontrol ettiği bire bir ilişkiyi içermesidir. Buna karşılık, düşmanca çevre tacizinin birçok faili ve birçok hedefi olabilmektedir (Benya ve ark., 2018). Cinsiyete dayalı olması itibariyle cinsel taciz ayırımcılığa neden olmaktadır. Cinsel tacizin mutlaka cinsel istekten kaynaklı olması veya cinsel davranış ile ortaya çıkması gerekmemektedir. Yapılan araştırmalar, toplumsal

[1] **Kaynak** :https://www.eeoc.gov/laws/guidance/policy-guidance-current-issues-sexual-harassment. **Erişim tarihi** 16/02/2021

[2] **Kaynak** : https://en.wikipedia.org/wiki/Quid_pro_quo. **Erişim tarihi :** 10/02/2021

cinsiyet tacizi biçimindeki cinsel tacizin kültürel cinsiyet klişelerinin ihlal edilmesiyle ilgili olabileceğini göstermiştir. Örneğin bir kadın, geleneksel olarak erkek işi olarak kategorize edilen bir işe girmeye kalktığında toplumsal cinsiyet tacizine maruz KAYkalabilmektedir. Bu taciz türünde iş başvurusu yapan kadına "bu işi yapmak için yeterince dayanıklı olmadığı veya çocuğu olunca işini aksatacağı" gibi olumsuz tahmin içeren klişelerle ret yanıtı verilebilmektedir. Cinsel taciz, cinsel zorlama veya baskı, istenmeyen cinsel ilgi ve cinsiyet tacizi olmak üzere üç ana kategoriye ayrılmaktadır (Fitzgerald, Gelfand ve Drasgow, 1995)

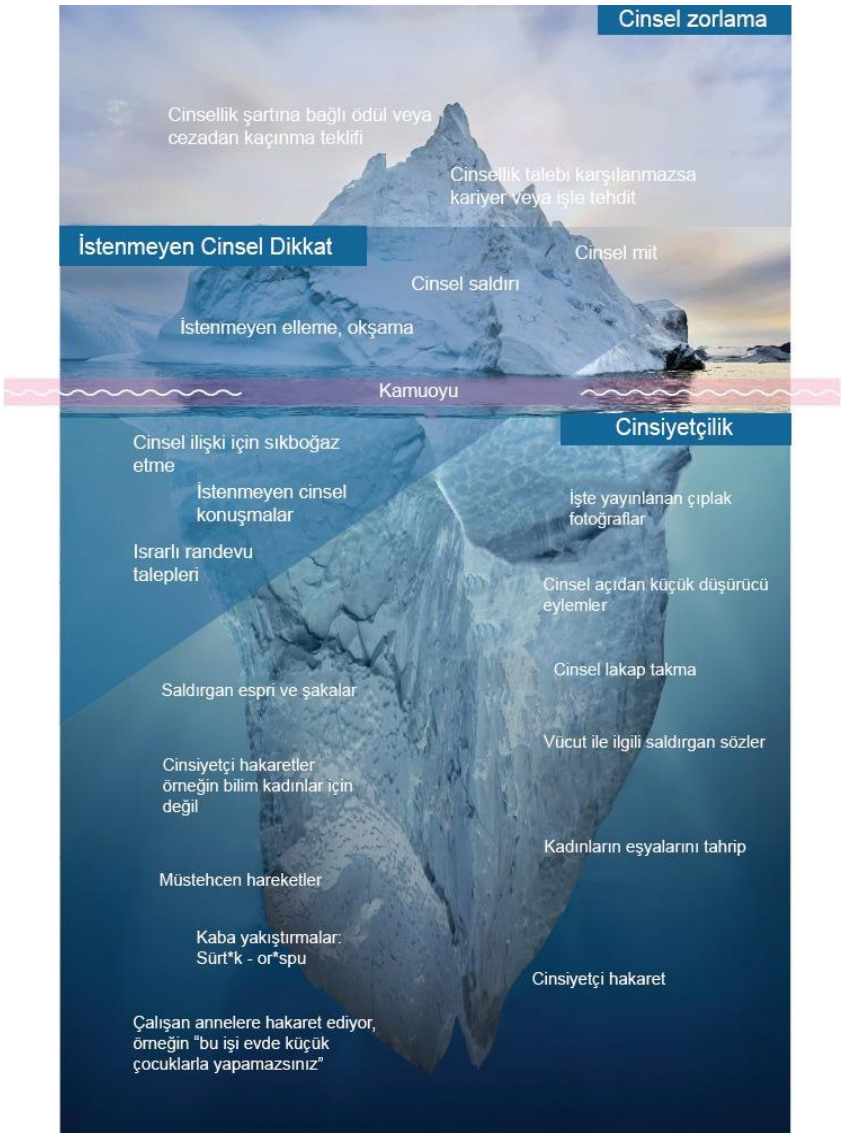
Tablo 1 : Cinsel Taciz ve Ayrımcılık Kategorizasyonu[3]

Düşmanca çevre tacizi bir işyeri veya eğitim ortamında kadınlara kaba davranılması, nesneleştiren ifadeler kullanılması, müstehcen veya pornografik görsellerin gönderilmesi, aşağılayıcı, küçümseyen, hakaret içeren kadın karşıtı ifadelerin kullanılması, saldırgan cinsellik içeren espriler yapılması gibi davranışlarla tanımlanmaktadır. Düşmanca çevre tacizi ayrıca, vücut ile ilgili saldırgan sözler, birini zorla okşamak, öpmek veya ısrarla randevu talep etmek gibi zorlamaları içermektedir (Bundy, Jackson, 1981, Meritor Savings Bank v. Vinson, 1986; aktaran Benya ve ark., 2018).

[3] https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK519455/figure/fig_2-1/?report=objectonly. **Erişim Tarihi**: 17/02/2021

Tablo 2. Cinsel Taciz Ve Belirli Cinsel Taciz Davranışlarına İlişkin Kamuoyu[4]

Eşitlik ve İnsan Hakları Komisyonu tarafından 1975 yılında yayımlanan ve 6 Nisan 2008'de yürürlüğe giren, "Cinsiyet Ayrımcılığı Yasası'nın ilgili yönetmeliğinde, "işverenin üçüncü şahıslar tarafından taciz edildiği bilindiği halde bu konuda makul ve uygulanabilir adımlar atmaması" yasaya aykırı olarak tanımlanmıştır. Cinsel taciz bu yönetmelikte aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

[4] **Kaynak**: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK519455/figure/fig_2-2/?report=objectonly **Erişim tarihi**: 19/02/2021

Bir kadına yapılan cinsel taciz,

cinsiyetine dayanarak,

- **i.** onurunu ihlal etme veya
- **ii.** onun için korkutucu, düşmanca, aşağılayıcı, küçük düşürücü veya rahatsız edici bir ortam yaratma amacına sahip istenmedik davranışlarda bulunmak,

a) herhangi bir istenmedik sözlü veya sözsüz fiziksel davranışta bulunmak,

i. onurunu ihlal etmek veya

ii. onun için korkutucu, düşmanca, aşağılayıcı, küçük düşürücü veya rahatsız edici bir ortam yaratmak, veya

iii. (a) veya (b) bentlerinde belirtilen bir türün istenmedik davranışını kabul etmemesi gerekçesiyle, daha az olumlu davranmak.

İşyerindeki cinsel taciz ile ilgili bilgilendirmek amacıyla Yeni Zelanda İnsan Hakları Komisyonu (New Zealand Human Rights Commission) tarafından 2014 yılında hazırlanan kitapçıkta, cinsel taciz, istenmeyen veya rahatsız edici tekrar eden cinsel davranış olarak tanımlanmaktadır. Bu kitapçıkta, "cinsel tacize uğradığımı nasıl anlarım?" sorusunu yanıtlamak üzere aşağıdaki cinsel taciz örnekleri verilmiştir:

- Patronun yakınlaşma çabalarına hayır denilmesinin sonucu olarak iş fırsatları veya terfi alamayacağının ima edilmesi veya tehdit edilmesi.
- İşyerinde veya okulda rahatsız edici cinsel açıklamalar veya şakalar yapılması.
- Patron, iş arkadaşı veya müşteri tarafından dokunulmak, okşanmak veya sıkıştırılmak.
- Ev sahibinden istenmeyen cinsel yakınlaşma çabaları.
- Öğretmenin veya öğretim görevlisinin yakınlaşma çabalarını reddettikten sonra beklenmedik derecede düşük puanlar alınması.
- Patronun rahatsız edici biçimde çıkma teklifinde ısrar etmesi ya da bir meslektaş tarafından eve kadar takip edilmek.
- Danışman, doktor veya avukat tarafından kabul edilemez cinsel davranışlar.

- Cinsel nitelikteki ekran koruyucular da dahil olmak üzere işyerinde cinsel olarak rahatsız edici görüntülerin olması.
- Seks hayatıyla ilgili rahatsız edici sorular sorulması.

Cinsel taciz kasıtsız ve farkında olmadan yapılmış bile olsa tacizci, yarattığı etkiden sorumlu tutulabilir. Çünkü burada önemli olan tacizcinin cinsel tacize maruz kalan üzerinde nasıl bir etki bıraktığıdır (Dealing_with_Sexual_Harassment_Booklet, 2014).

Ülkemizdeki literatüre bakıldığında, cinsel taciz teriminin, 5237 sayılı kanun ve 26.09.2004 tarihli 8965 sayılı TCK'nın, 105 no'lu maddesinde tanımlandığı görülmektedir. Buna göre, "Cinsel taciz, vücut dokunulmazlığını ihlal etmemekle birlikte, cinsel yönden ahlak temizliğine aykırı bir şekilde mağdura rahatsız verilmesi olarak tanımlanmıştır" (Gerçek, 2011). Cinsel taciz suçu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 105. Maddesine göre hapis ve para cezası karşılığı olan maddi ve manevi sonuçları olan bir suç unsuru olarak düzenlenmiştir.[5] Cinsel tacizin cezası iki ayrı madde olarak şu şekilde düzenlenmiştir:

(1) Bir kimseyi cinsel olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikâyeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adlî para cezasına, fiilin çocuğa karşı işlenmesi hâlinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) (Değişik: 18.6.2014–6545/61 md.) Suçun;

a) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin ya da aile içi ilişkinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,
b) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından,
c) Aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,
d) Posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

[5] **Kaynak** :https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html. **Erişim tarihi**:09 Şubat 2021

e) Teşhir suretiyle, işlenmesi hâlinde yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise verilecek ceza bir yıldan az olamaz.

Cinsel taciz suçu, vücuduna temas edilmeksizin ve rızası alınmaksızın mağduru rahatsız etmeye ilişkin her türlü davranışla kendisini göstermektedir. Yargıtay Kararlarına göre, ahlak temizliğine aykırı olacak şekilde cinsel amaçla yapılan her türlü davranış cinsel taciz sayılacaktır. Bu kararlara göre cinsel taciz en çok kurbana yönelik doğrudan veya başka bir teknolojik araç kullanılarak cinsel içerikli sözler söylenmesi, ıslık çalınması, cinsel organın gösterilmesi veya başka cinsel içerik ifade eden hareketlerin yapılması veya yolda ısrarla takip edilmesi ve bunlara benzer her türlü davranışlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Gerçek, 2011).

1.2.2. Cinsel Tacizin Epidemiyolojisi

Daha çok erkeklerin kadınlara yönelik yaptığı bir eylem (Pryor, 1995) olan cinsel taciz, en yaygın ayırımcılık türlerinden biri olarak görülmektedir (Bargh, Raymond, Pryor ve Strack, 1995). Avrupa Birliği kapsamında gerçekleştirilen anket çalışmaları, "her iki ya da üç kadından biri ve her on erkekten birinin bir tür cinsel taciz ya da cinsel açıdan istenmeyen davranışa maruz kaldığını" göstermektedir (Avrupa Komisyonu, 1998:14). Ancak, bu çalışmalarda bildirilen cinsel taciz insidans oranlarında, çalışmalarda kullanılan tanımlara, belirli soru tipine, örnek tipine, boyutuna ve çalışmanın ulusal olarak mı yoksa belirli dallarda mı yapıldığına bağlı olarak farklılıklar bulunmaktadır (Timmerman ve Bajema, 1998). İşyerinde cinsel tacizin oldukça yaygın olduğu tespit edilmiştir. Çalışan kadınların yüzde kırk ikisi ila yüzde 88'i cinsel tacize uğradığını bildirmektedir (Begany ve Milburn, 2002).

Belirli cinsel taciz türlerinin görülme sıklığına ilişkin istatistiklere bakıldığında, sözlü cinsel taciz biçimlerinin ve özel olarak "cinsel şakaların" en sık karşılaşılan taciz türü olduğunu anlaşılmaktadır. Avrupa Komisyonu raporunda yer alan ulusal çalışmaların altı tanesinde, cinsel şakaların görülme oranlarının ortalama olarak % 60 olduğu görülmüştür. Bir sonraki en sık karşılaşılan sözel tür "şekil ve cinsel davranış hakkında açıklamalar" yapılmasıdır. Bakmak ve ıslık çalmak gibi sözsüz taciz biçimlerine de sıklıkla rastlanmaktadır (yaklaşık % 50-85). Fiziksel cinsel tacizlerle ilgili olarak, en sık

karşılaşılanlar “istenmeyen fiziksel temas ve dokunma”dır. Bununla birlikte, istenmeyen fiziksel temas oranları ülkeler arasında farklılık gösterirken, ulusal çalışmaların çoğu % 60 ile 90 arasında yüksek bir insidans oranı bildirmiştir. Fakat örneğin Finlandiya’da oranlar sırasıyla % 20 ve % 7 ile belirgin şekilde düşük bulunmuştur (Timmerman ve Bajema, 1998).

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Sağlık Merkezi (GEH) ve Stop Street tarafından yayınlanan yeni bir çalışma, ABD'de cinsel tacizin yaygın bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır. ABD'li sinema oyuncusu Alyssa Milano’nun 15 Ekim 2017'de sosyal medya hesabından #MeToo etiketiyle yaptığı cinsel taciz paylaşımı, çok kısa sürede binlerce insanın cinsel taciz ve tecavüz konusunda kendi başlarından geçen hikâyelerini paylaştıkları toplumsal bir harekete dönüşmüştür. Hızla yaygınlaşan #MeToo hareketi aracılığıyla cinsel tacizin boyutları da açığa çıkmıştır:

Tacizin sözel biçimi, en sık karşılaşılanlar arasında olmasına karşın, azımsanmayacak sayıda insan da çok daha ağır tacizlerle karşı karşıya kalmıştır. Buna göre tüm kadın katılımcıların % 49'u kasıtlı olarak yapılan cinsel temasa maruz kalmış, % 27'si takip edilmiş, % 30'u da teşhirciliğe maruz kalmıştır. En uç kısımda ise, kadınların % 23'ü, erkeklerin ise % 9'u cinsel saldırıdan son anda kurtarılabilmiştir. Engelli, lezbiyen ya da biseksüel olarak tanımlanan kadınların, sırasıyla hem cinsel tacizi hem de saldırıyı yaşadıklarını ve yaşadıkları bu tacizi sırasıyla engelli ve eşcinsel olmayan kadınlardan daha fazla rapor ettikleri görülmüştür. Erkekler arasında, bazı marjinalleşmiş gruplardaki kişilerin cinsel taciz ve özellikle de cinsel saldırıyı daha fazla yaşadıkları görülmüştür. Buna engelli erkekler, yoksulluk sınırının altında yaşayan erkekler ve eşcinsel ve biseksüel erkekler dahildir. Gençler ve marjinal grupların da en az üçte biri yakın zamanda cinsel taciz yaşadıklarını rapor etmişlerdir. Son altı ay içinde taciz yaşayan genç ve marjinal gruplar arasındaki kadınların oranı % 18 iken erkeklerin oranı % 16 olarak kayıtlara geçmiştir.

Amerika Birleşik Devletlerinde, UCSD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Sağlık Merkezi ile Şikago Üniversitesi’ne bağlı araştırma merkezi olan NORC (National Opinion Research Center) Halkla İlişkiler Araştırma Merkezi’nin yaptığı ortak çalışmada, Şubat - Mart 2019 tarihlerinde 1.182 kadın ve 1.037 erkeğin temsili bir anketi

gerçekleştirilmiştir.[6] Aynı kuruluşlar, cinsel taciz ve saldırı ile ilgili kapsamlı davranış ve tutum araştırmasını birlikte yürütmüşlerdir. Buna göre cinsel tacize en fazla maruz kalınan yerlerin başında sokak, park, mağaza gibi kamuya açık yerler olduğu rapor edilmiştir. Cinsel tacizle ilgili yapılan çalışmalar, çoğu insanın daha işyerine ulaşmadan çok önce problem yaşamaya başladığını, kamusal alanlarının ve özel konutların cinsel tacizlerin en çok gerçekleştiği yerler olduğunu göstermektedir. Tüm dünyada cinsel tacizle mücadele edebilmek için farkındalık arttırmayı amaçlayan #MeToo hareketinin ortaya çıkmasıyla (işyerinde cinsel taciz) birlikte, yapılan araştırmaların yaygınlaşması ve bu araştırmalardan edinilen sonuçların kamuoyuna duyurulması sonucu havacılık sektöründe yaşanılan cinsel tacizin de görünürlüğü artmaya başlamıştır.

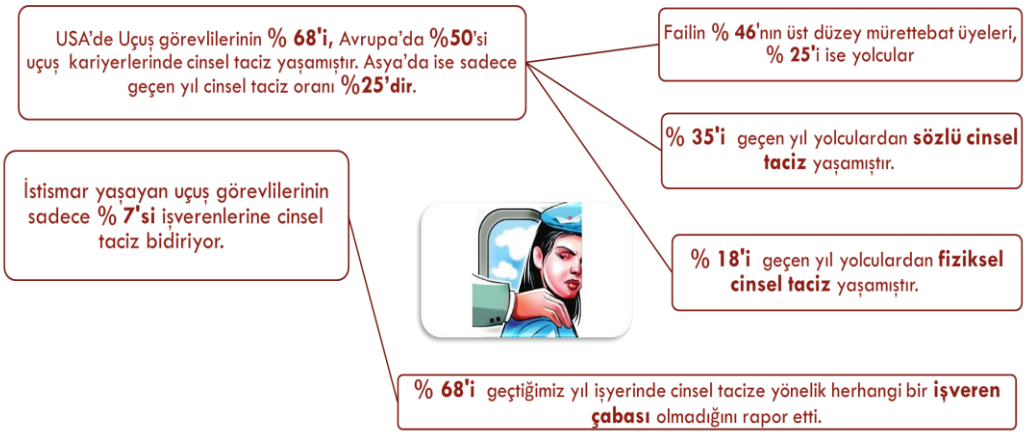
1.2.2.1. Havacılıkta Cinsel Tacizin Epidemiyolojisi

Havacılıkta cinsel tacize ilişkin yapılan araştırmaların sonuçlarını açıklayan raporlar şu şekilde özetlenebilir: 10 Mayıs 2018 tarihinde Uçuş Görevlileri Derneği-CWA (AFA) tarafından yayınlanan bir ankete göre, ABD'deki uçuş görevlilerinin üçte ikisinden fazlasının uçuş kariyerlerinde cinsel taciz yaşadığı ortaya çıkmıştır. Bu raporda, uçuş görevlilerinin son bir yılda üçte birinden daha fazlasının yolcuların sözlü cinsel tacizine maruz kaldıklarını ve neredeyse beşte birinin de yolcular tarafından fiziksel cinsel tacize maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Uçuş görevlilerinin yüzde 68'i istismarın yaygınlığına ve #MeToo hareketinin ortaya çıkmasına rağmen, havayolu yönetiminin işyerinde cinsel tacizi ele alma konusunda hiçbir çaba görmediklerini ifade etmektedir.[7]

[6] **Kaynak**: https://gehweb.ucsd.edu/wp-content/uploads/2019/05/2019-metoo-national-sexual-harassment-and-assault-report.pdf. Erişim Tarihi: 01.04.2021

[7] **Kaynak** https://www.afacwa.org/survey_reveals_widespread_harassment_of_flight_attendants Linkinden erişilmiştir. **Erişim Tarihi**: 05.04.2021

Tablo 3. Havacılıkta Cinsel Tacizin Epidemiyolojisi[8]

10 Mayıs 2019 tarihinde Bağımsız Kabin Personeli Örgütü (UFO)'nun raporu ise uçuş görevlilerinin yaklaşık yarısının işyerinde tacize maruz kaldığını göstermiştir. Rapora göre, işyerinde taciz faillerinin % 46'nın üst düzey mürettebat üyeleri, % 25'inin ise yolcular olduğu görülmektedir. 1.145 personelin katıldığı çevrimiçi ankette, taciz yaşayanların neredeyse yarısının olayları rapor etmemeyi seçtiği, bunun kariyer beklentilerine zarar vereceğinden korktukları görülmüştür. UFO sendikası, Lufthansa, Eurowings, Ryanair Holdings Plc, Thomas Cook Group Plc, Condor gibi havayollarında çalışan yaklaşık 30.000 kabin ekibini temsil etmektedir.

Cinsel taciz vakalarında mağdurların çoğunun, kabin görevlileri, kadın ve çocuk yolcular olduğu, faillerin ise daha çok erkek yolcular ve yönetici pozisyonundaki mürettabat olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Bu durumda failler daha çok erkek, kurbanlar ise daha çok kadın ve az sayıda çocuktur. Bu raporların kaynakları Avrupa'da ve Amerika'daki havayollarında çalışan kabin görevlilerinin sendikaları ve FBI'dır. Bu kaynaklara göre cinsel taciz vakalarının, "kuralsız yolcu" başlığı altında IATA

[8] **Kaynak** https://www.gulf-times.com/story/638957/German-flight-attendants-union-Sexual-harassment-a) linkinden erişilmiştir. **Erişim Tarihi**: 05.04.2021

(Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliği')'ya rapor edildiği belirtilmektedir. 2017 yılındaki IATA açıklamasına göre, havayolları küresel olarak 40 milyondan fazla uçuşta 3,8 milyar yolcu arasında sadece 211 "uygunsuz cinsel davranış" rapor edilmiştir. IATA'nın raporunda belirtilen 211 uygunsuz cinsel davranış sayısı, cinsel taciz vakalarının hepsinin bildirilmemesi nedeniyle, gerçeği yansıtmamaktadır.[9] Amerika Birleşik Devletleri'nde FBI tarafından 26 Nisan 2018 tarihinde yolcular için cinsel tacizden korunma yollarına ilişkin bir kılavuz yayımlanmıştır. Bu kılavuzdaki bilgilendirmelerde, erkeklerin tipik olarak fail, kadınların ve refakatsiz çocuklarınsa mağdur olduğu belirtilmiştir.[10]

1.2.3. Havacılığın Cinsiyetçi Yapısı, Reklamlar ve Cinsel Taciz İlişkisi

İletişim, metin ile izleyici arasındaki etkileşimin sonucu olarak üretilen, ideolojinin kullanıldığı (Williams, 1977) dinamik bir anlam yaratma sürecidir (Fiske, 2011). Louis Althusser'e göre ideoloji özne aracılığıyla ve özne için varolabilmektedir; "İdeoloji, kişileri özne olarak çağırmaktadır" (Althusser, 2014). Althusser'in tanımını yaptığı ideoloji, onun bir sınıfın diğerine kabul ettirdiği fikirlerden ziyade, tüm sınıfların katıldığı ve yaşamın içine yayılmış bir pratikler toplamıdır. Ona göre ideoloji, bağlamı itibariyle, egemen sınıfların çıkarlarına çok daha etkili bir biçimde hizmet etmektedir. Örneğin, yüksek topuklu ayakkabı giymenin kadına yaraştığı veya kadınsılığın bir göstergesi olduğu, kadınlara dışarıdan zorla dikte edilen fikirler olmamakla birlikte, topuklu ayakkabıları giyen kadınlar, bir bakıma, kadınları nesneleştiren anlayışa hizmet etmiş olmaktadırlar. Çünkü topuklu ayakkabı, kadın vücudunun erkeklere çekici gelen kalça, bacak, göğüs gibi kısımları ön plana çıkarmaktadır. Topuklu ayakkabı giyen kadın, kendisini erkek bakışı için cezbedici, baştan çıkaran bir nesne olarak inşa edilme sürecine önemli bir katkıda bulunmaktadır ve bilerek ya da bilmeyerek erkek iktidarını onaylamış olmaktadır. Üstelik bu ayakkabılar kadının fiziksel etkinliğini ve gücünü sınırlandırmakta, rahat ve güvende yürümeyi zorlaştırmakta, kadının "yüksek topuklu, düşük statülü" (MacKinnon, 2015:118) zayıf konumunu pekiştirmekte ve ataerkil toplumsal cinsiyet anlamlarının etkin bir biçimde yeniden üretilmesine katkı sağlamaktadır (Fiske, 2011). Gene, erkek merkezci ideolojinin eril referansları üzerinden arzulanma ölçütü olarak tanımlanmış olan dişilik, erkekler için çekici olmak, cinsel

[9] **Kaynak:** https://www.egypttoday.com/Article/9/36894/In-flight-sexual-assaults-often-unreported-airlines-need-to-step linkinden erişilmiştir.**Erişim Tarihi**: 05.04.2021
[10] **Kaynak**: www.fbi.gov linkinden erişilmiştir.**Erişim Tarihi**: 05.04.2021

yönden cezbedici olmak demektir. Kadının kullanılabilir cinsel bir varlık olduğunu ima eden bu kabul, erkeğin tahrik olması için kadının orada olmasının yeterli olduğuna yönelik fenomeni açığa çıkarmaktadır (MacKinnon, 2015).

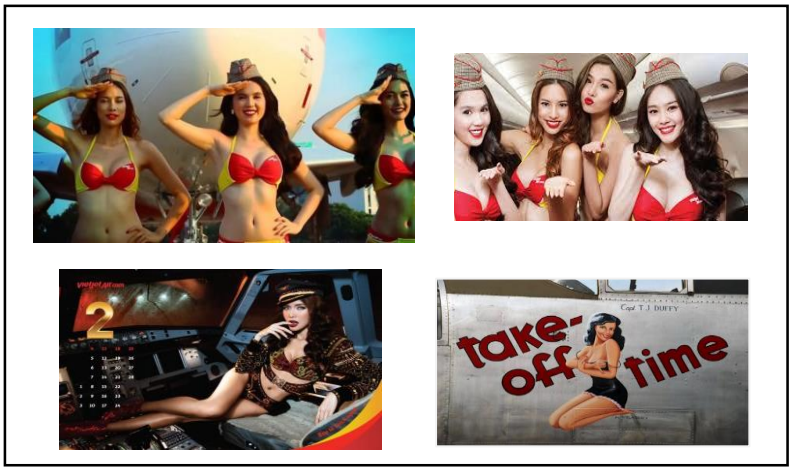
Kadınların erotik sermayesinin (Hakim, 2010; aktaran Yang, 2017) haz nesnesi olarak kullanıldığı cinsiyetçi reklamların satın alma kararına etkisi postmodern pazarın ikna stratejilerini de belirlemektedir. Postmodernliğin müphem, çok sonuçlu, birden fazla seçeneği mümkün kılan yapısı (Bauman, 2003:326–327; aktaran Gelekçi, 2017:90) nedeniyle bu çağın ayırdedici özelliklerinden biri de farklı beklentilere uygun olarak tasarlanmış ürün çeşitliliğidir. Diğerlerinden farklı olabilmek ve bu yolla hedef kitlesini etkileyebilmek için sürekli yenilik arayışındaki marka iletişimi çalışmaları, tüketicilerin satın alma kararının hızlı ve kolay vermesini sağlamanın yaratıcı yollarını aramaktadır. Bu çalışmalardaki devrim yaratan keşif, insanın karar verme süreçlerindeki beynin işlevlerini ve duyuların karar verme süreçlerindeki etkisinin öğrenilmesidir. İnsanların dış dünya ile bağ kurabilmesi için gereken veriler, duyu organlarıyla çevreden alınmaktadır: "Algılama, duyma, tatma, görme, koklama, dokunma duyularından oluşan beş duyu organı aracılığı ile ve bunlara ek olarak da hissetme duygusu yardımı ile dış dünyadan bilgi edinme süreci şeklinde tanımlanmaktadır" (İnceoğlu, 2011:86; Aktaran Tanrıverdi, 2014:26). Dış dünyaya ilişkin algılar aynı zamanda, kendimizi, diğer insanları, çevremizi ve bize sunulan ürünleri nasıl değerlendirdiğimizi ve onlardan nasıl etkilendiğimizi belirlemektedir. Beynin neokorteks alanı, dikkat, hafıza, muhakeme gibi bilişsel yetenekler sayesinde dış dünyadan gelen rasyonel verileri işleyerek mantıklı karar verilmesini sağlamaktadır. Öte yandan, duyguların otomatik olarak kaydedildiği, üzerinde çok düşünmeden verilen hızlı satın alma kararı orta beyin alanındaki limbik sistemin otonom bir aktivitesi olarak kendini göstermektedir. Görüntü, ses ve koku üzerinde yapılan oynamalarla değişikliğe uğrayan ortamın içinde bulunan insanların davranışlarında beklenen etki kolayca oluşturulabilmektedir. Bu demek oluyor ki duyulara hitap eden kışkırtıcı bir dünya, insanları o dünyanın bir parçası olma ve hayallerini satın alma arzusuyla doldurup güçlendirebilecektir (Solomon, 2004:248; aktaran Tosun ve Elmasoğlu, 2015:94). Duyular doğrudan zihinleri etkilemekte, tüketiciler bilinç dışı olarak duyularından gelen bu bilgilere güvenmektedirler (Molitor, 2007:34–35; Aktaran Tosun ve Elmasoğlu, 2015:96).

Reklam, insan davranışlarını istenilen şekilde manipule etmek üzere tasarlanmış en stratejik kitle iletişim araçlarından biridir (Batı, 2010). Reklamların aracılık ettiği ideolojilerin yayılıp satışa sunulması (Wernick, 1996), toplumun tüm yapısını şekillendirmektir (Gür, 2010). Jean Baudrillard'ın (2004:172), "Beden sattırır. Güzellik sattırır. Erotizm sattırır" şeklindeki ifadesinden de anlaşılacağı üzere reklamcılık sektörünün kadın bedenini, satılması hedeflenen malın/hizmetin yanında erotik bir arzu nesnesi olarak kodlaması yaygın bir reklam stratejisi haline gelmiştir.

Reklamlarda kadın imgesinin kullanımı, "cinsel nesne, seyirlik obje" ve toplumsal cinsiyete dayalı rolleri vurgulayan "evcil bir imge" olmak üzere iki ayrı kategori altında görülmektedir. (Taşkaya, 2011:105–106). Kadın bedeninin çıplaklığı, reklamlarda en çok kullanılan imgeler arasındadır. Reklamda kullanılan çıplak beden, reklamın izleyicileri tarafından seyirlik bir obje olarak tüketildiğinde, tümüyle nesneleşmektedir. John Berger'e göre, seyredilen konumundaki çıplak kadın, onu izleyenin erkine tabidir. Bu aynı zamanda kadınların kendi cinselliklerini erkeklerin gözünden tasavvur etmelerine ve bu bakış açısını kendilerine mal ederek, içselleştirmelerine yol açmaktadır. Kendisini sadece bir başkasının gözünden algılayabilen kişi kendisine yabancılaşmakta, kendisi için de bir eşyaya dönüşmektedir (Berger, 2019). Eğer kadınların kendileri için belirlenmiş kadın rollerini "seçmek" dışında başka bir özgürlükleri bulunmuyorsa, içinde yaşadıkları dünyanın koşullarının yaratılmasına katkıda bulunmaları o kadar da şaşırtıcı olmayacaktır (MacKinnon, 2015). Bedenin bir tüketim nesnesi haline gelmesinin normalleşmesiyle birlikte, onu sürekli arzulanabilir halde tutmanın yolları aranmaktadır. Erkekleri hedefleyen reklamlarda gösterilen kadın bedeni, erkeğin cinsel ilgisini çekmek ve bu ilgiyi marka ile özdeşleştirerek markanın satışını arttırmak amacını taşımaktadır (Reichert, 2004). Öte yandan nesneleştirme, bir kişiyi bir insan/birey olarak görmek yerine onu cinsel bir nesneye indirgemeyi içermektedir ve daha da ötesi araştırmalar nesneleştirilmiş kadınlara karşı artan bir fiziksel saldırganlığın varlığını ortaya koymuştur (Vasquez ve ark., 2017)

Reklamlar toplumsal gerçekliğin temsilinde de önemli bir role sahiptir. Ayrıca reklamlar, satışa sundukları ürünlerin doğasındaki nitelik ve özelliklerin yanısıra malların anlamlarına da aracılık etmektedirler (Williamson, 2001). Reklamlarda ürünün tanıtılması amacıyla kullanılan cinsel imajlar, cinsel olarak çekici olanın arzulandığı,

cinsel doyumun arandığı bir anlamın yapıcısıdır. Bu imajlar, ürünün satın alınması halinde promosyon olarak kendisini sunmaktadır (Taşkaya, 2009). Nilüfer Timisi'ye göre cinsiyetçilik, kadının toplumdaki yerini ikincil gösterebilecek her türlü tutum ve davranışın yeniden üretilebilmesini mümkün kılan olanakların kullanımıdır (Timisi, 1996:25). Bu olanakların en başında medya içerikleri gelmektedir. Medya aracılığıyla, erkek merkezci ideolojinin en önemli göstergelerinden biri olan cinsiyetçi reklamlar meşrulaşmaktadır. Batı'ya (2016) göre cinsiyetçi reklamlar, kadın bedenini parça parça veya bir bütün halinde pornografik sınırda dolaşan seyirlik bir haz nesnesine dönüştürmeninin aracısı konumundadırlar (Batı, 2016:314).

Şekil 1. Reklamlarda Bikinili Uçuş Görevlileri

Reklamlar belli bir hedef kitleye satın alma kararını verdiren tüketici nesnelerinin en önemli vasıtasıdırlar. Cinsiyetçi reklamların başarısı, hedef kitlesinin cinsel güdülerini harekete geçirerek onların alma davranışı üzerinde etkili olması ile olanaklıdır. Özellikle bikini, tanga veya iç çamaşırlarla sunulan dekoratif beden imgelerinin reklamların gizli öznesi konumunda olan erkekler için her an seksüel hazırdalık durumunda olan cinsel retorik unsurlarıdırlar (Batı, 2016:314). Buna karşılık, yapılan başka bir araştırmada erkeklerin %73.1'i "her zaman ilişkiye hazır olmalıdır" şeklindeki cinsel mite inandığı ve yeterli cinsel işlevin erkekliğin şanı olarak algılandığını ortaya koymuştur (Torun vd., 2011).

Cinsiyetçi reklamlara ilişkin araştırmalarda, anketler, röportajlar, vaka çalışmaları, deneysel çalışmalar ve sosyolojik çalışmalar olmak üzere pek çok araştırma

yöntemi kullanılmıştır. Laboratuvar deneyleri, potansiyel failleri, cinsel tacizde bulunmaya teşvik eden veya caydıran durumsal faktörleri açığa çıkarmak için kullanılmıştır (Pryor, LaVite ve Stoller, 1993). Bu çalışmalardan birinde cinsiyetçi reklamları izledikten sonra kadınlarla görüşen erkeklerin, kadınlara karşı daha fazla cinsiyetçi davranış sergilediği görülmüştür (Rudman ve Borgida, 1995). Benzer bir biçimde, müzik videolarındaki cinsiyetçiliğin de cinsiyetler arası klişeleşmiş olan algıları yeniden ürettiği saptanmıştır (Hansen ve Hansen, 1988). Deneysel çalışmalardan bir diğerinde, cinsel uyarılma göstergeleriyle korele olan beyin bölgelerini bulmak için PET kullanılmıştır. Bu araştırmada, paralimbik alanlarda (anterior cingulate gyrus, orbitofrontal korteks), striatumda (kaudat çekirdek kafası, putamen) ve posterior hipotalamusta cinsel uyarılma göstergeleriyle uyumlu aktivasyonlar kaydedilmiştir. Bu sonuçlara dayanarak, erkeklerin cinsel uyarılmasının bilişsel, duygusal, motivasyonel ve otonomik bileşenlerine aracılık eden beyin süreçlerine ilişkin bir model önerilmiştir (Redouté, 2000). Öte yandan, cinsel taciz faili olan erkekler, genellikle eylemlerinin uygunsuz olduğunu veya güçlerini kötüye kullandıklarının farkında değillerdir (Fitzgerald, 1993). Yapılan bir araştırmada cinsel taciz ve saldırganlık ölçeğinde yüksek puan alan erkeklerde, iktidar ve cinsiyet kavramları arasında doğrudan bir bağ olduğu görülmüştür.

Bazı araştırmacılar, cinsel taciz vakalarının toplumdan topluma değişiklik göstermesinin nedeninin, mağdurların cinsel taciz toleransı ve cinsel tacizin görüldüğü toplumlardaki norm ve değerlerdeki temel farklılıklar olduğunu ileri sürmüşlerdir (Luthar ve Luthar, 2007). Cinsel tacize ilişkin tüm kısıtlamaların ve tacize yeşil ışık yakan sosyal normların aktarımının mevcut iletişim kanallarının kullanımının bir sonucu olduğu söylenebilir. Kitle iletişim araçları genellikle bilgi, tutum ve değerlerin aktarıldığı etkili araçları temsil eder (Cialdini ve Trost, 1998). İtalya'da yapılan bir çalışmada cinsel tacizin, toplumsal düzeyde, sosyal normlardan etkilendiği bulunmuştur. Medya kültürünün, sosyal normların ve cinsel tacizin ilişkilendirildiği bu araştırmada TV'deki programlarda nesnelleştirilmiş kadınların sadece üç dakika olsa bile izlenmesinin, geleneksel eril normların onaylanmasını arttırdığını ve bunun da cinsel taciz davranışını tetiklediği görülmüştür. Bu çalışma sonuç olarak, cinsel tacizle ilgili kısıtlayıcı ve izin verilen normların her ikisinin de televizyon programlarıyla iletilebileceğini, toplumsal cinsiyet normlarının şekillendirilmesinde hem tehlikelerin hem de medyanın bu yöndeki

potansiyelinin altını çizdiğini göstermektedir. Bu bulguların hem politika hem de günlük hayat pratikleri bakımından önemli sonuçları bulunmaktadır. Her şeyden önce, medya endüstrisinin aşağılayıcı olmayan veya bireylerin cinsiyet kimliğine saygılı olabilecek kültürel bir ortam yaratma sorumluluğunu kabul edilmesinin zorunlu olduğu vurgulanmaktadır. Söz konusu araştırmanın bulguları farklı biçimlerde cinsel taciz ile medya arasındaki ilişkiyi açığa çıkararak, bu araştırma için güçlü bir argüman sağlamıştır (Galdi, 2013).

Havacılık sektöründe karşılaşılan cinsel taciz vakalarının ortaya çıkmasında etkisi olan bütün unsurlar tek başlarına birer araştırma konusu olarak düşünülebilir. Tez çalışmasının konusu bu unsurlardan biri olduğu varsayılan ve havayolu şirketlerinin tüketimi teşvik eden postmodern pazarlama politikaları ile bu politikalar doğrultusunda satışı arttırmak üzere kullanılan cinsiyetçi reklamlardır. Berger'e (2019:131) göre reklam çekicilik üretme sürecidir. Bu yüzden havayolları satışları arttırabilmek amacıyla pazarlama faaliyetlerinde, çekicilik üreten cinsiyetçi reklamları kullanmaktadır. Reklamlardaki cinsellik tüketiciye şöyle bir mesaj vermektedir: satın alabilecek kadar güçlüyseniz, cinsel bakımdan istenir olacaksınız ve kıskanılacak güzel bir yaşama kavuşacaksınız (Berger, 2019). Havayolu, reklam aracılığıyla seyahatle ilgili arzulanabilecek bir deneyim ve memnuniyet satmaya çalışmaktadır. Örneğin, uçak yolculuğunu daha çekici hale getirebilmek için kadın kabin ekibinin cinselliği ön plana çıkarılmaktadır. Cinsel imgeler içeren havayolu reklamları, izleyici kitlesine, yolculukları süresince çekici kadınların olduğu cennet gibi ortamda keyifle yaşanabilecek bir deneyim vadetmektedir. Daha da açık ifade etmek gerekirse subliminal mesajları da içeren cinsiyetçi reklamlardaki kadın temsilleri, müşterilerini cinsel doyum dahil istedikleri her türlü karşılığı alabilmelerine ilişkin bir uçuş deneyimi fikrini satışa sunmaktadırlar.

Şekil 2. Branson; Hostes Oldu

Havayolu sektöründe başlıca tercih edilen iletişim tekniği, medyada ücretsiz olan yayımlanan haberler, eş deyişle, duyurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Duyurumlar aracılığıyla kendisinden uzun süre söz ettiren sıra dışı reklamlara imza atan Richard Branson, Air Asia Havayolları'nın CEO'su Tony Fernandes ile Formula 1 yarışını kendi takımının kazanacağı yönünde girdiği iddiayı kaybedince, Air Asia üniformasını giyip, kırmızı rujunu sürerek 6 saat süren Sydney-Kuala Lumpur uçuşunda hostes olarak görev yaptı. Dakikası dakikasına videoya çekilen bu uçuş deneyimi sosyal medya hesaplarında yayınlanarak kamuoyuna sunuldu. Bu uçuş için özel olarak açık artırmayla satışa sunulan biletlerin geliri ise bir hayır kurumuna bağışlandı (airporthaber, 2013).

Duyurumlara örnek niteliğindeki bir diğer haber olan Vietjet Havayolları Hosteslerinden Futbolculara Bikinili Gösteri yaptığı haberi, hem yabancı hem ulusal basında geniş yankı uyandırmıştır.

Şekil 3. Vietjet Havayolları Hosteslerinden Futbolculara Bikinili Gösteri

Futbol takımı, Çin'de bulunan Changzhou Olimpik Spor Merkezi'nin 27 Ocak 2018 tarihli AFC U–23 Şampiyonası'na (Asya Futbol Konfederasyonu 23 yaş altı)

katılarak, beklenmedik şekilde yarı finale kadar ilerlemeyi başarmışlardır.[11] Vietnam halkının nefesini tutarak izlediği başarılı turnuva sonrası, futbolcular için Vietnam Havayolları'ndan alınan 44 bilet iptal edilmiş ve bikinili hostesleriyle gündeme gelen Vietjet'den yeni bilet satın alınmıştır. Uçuş sırasında havayolunun çekici hostesleri tarafından başarılı genç futbolculara yapılan gösteri tüm dünyada yankı uyandırırmıştır.[12] Havayolunun reklamı amaçlayan veya reklama dönüşen bu gösterisi, Vietnam Sivil Havacılığı tarafından güvenlik gerekçesiyle ceza almış ve ülke kamuoyunda çocuk yaşta sayılacak genç erkeklere verilen ödülün uygunsuz olması nedeniyle olumsuz tepkilerle karşılamıştır. Bu reklam kampanyası, kadınları erkeklere sunulmuş bir ödül olarak gören eril zihniyetin yaklaşımını teyit eder niteliktedir (Scully, 2017:157). Sloganı "uçmanın tadını çıkar" olan Vietjet Havayollarının Direktörü, bikinili havayolu imajından rahatsız olmadıklarını belirterek, eleştirileri, "bu imaj insanlara zevk veriyorsa ve onları mutlu ediyorsa, biz de mutlu oluruz" şeklinde yanıtlamıştır (Dailyo,2018).[13] Öte yandan, yapılan araştırmalarda mürettebat üniformalarının, organizasyonel davranışı önemli ölçüde etkileyebileceği ve profesyonel görüntünün sunumunu etkileyebileceği bilinmektedir (Rafaeli vd., 1997; aktaran Yang, 2017). Üstelik üniforma manevi ve kültürel değerlerin de taşıyıcısı konumundadır.

Vietjet Havayolları 2018'in başında bikinili hostesler haberi ile yaptığı reklamın da katkısıyla o senenin sonuna kadar 23 milyondan fazla yolcu taşımış ve kazancını 2017'ye göre ikiye katlayarak (% 49 artışla) 52,4 trilyon (2,2 milyar $) gelir elde etmiştir (Dominic, 2019). Vietjet Havayolları'nın bikinili hostesleriyle yaptığı reklamların [14];cinsiyetçilik konusunda özellikle son yıllarda epey aşama kaydeden havacılığı, 50 yıl

[11] **Kaynak :** https://en.wikipedia.org/wiki/2018_AFC_U-23_Championship_Final **Erişim tarihi** 14/02/2021
[12]**Kaynak:**https://www.haberturk.com/video/haber/izle/vietnamda-ucakta-bikinili-hostes-skandali/443325 **Erişim tarihi** 14/02/2021
[13]**Kaynak:**https://www.dailyo.in/variety/vietjet-bikini-airline-aviation-calendar-india/story/1/22937.html **Erişim tarihi** 14/02/2021
[14] **Kaynak :** https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/o-havayoluna-sirketi-bikinili-hostes-ekibi-kurdu-40458135 **Erişim Tarihi:** 13/02/2021

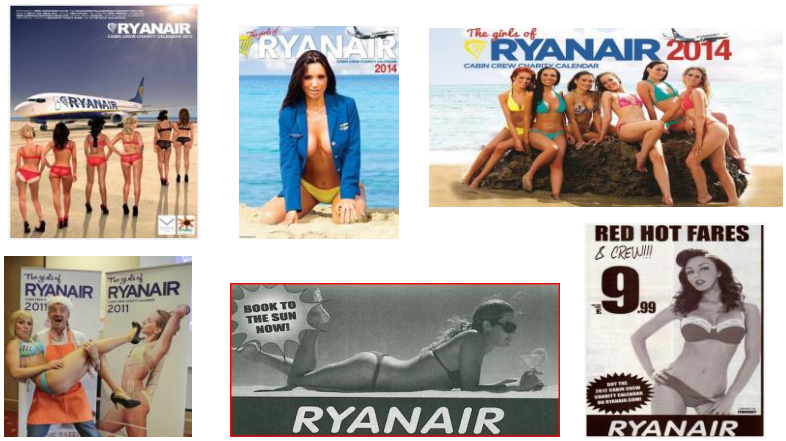
önceki "kahve? Çay? Ben?" günlerine geri götürmüştür. Vietjet Havayolları gibi bazı havayolları, havada seks fikrine katkıda bulunan görüntüler yaratmaktadır (Sullivan, 2000). Cinsiyetçi arkaik pazarlama stratejileriyle emniyetin ve güvenliğin hâkim olması gereken uçuş ortamını taciz riskini arttırarak tehdit ettiği için eleştiri oklarını hedefi olmuştur (Reuters, 2017) İngiltere'de skyscanner tarafından yapılan bir ankette yolcuların % 45'in havada flört ettikleri, % 8'inin de iniş sonrasında flört ettiği insanlarla ilişki kurduğu anlaşılmıştır. Bu istatistiğe göre yolcuların % 95'inin kötü şöhretli Mile High Club'a katılmak istedikleri, % 20'sinin katıldığı görülmüştür.[15]

Havacılıkta uçuş sırasında seks yapmış insanlar için onları ayrıcalıklı bir kulübün üyeleri olarak tanımlayan "Mile High Club" veya "mhc" olarak bilinen argo bir terimin yaygın olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu konuda yapılan araştırmalarda "Mile High Club" adı verilen ve uçuş sırasında seks meraklılarının kurduğu bir sanal kulübün üyelerinin internet sitesinde buluştukları ve birbirlerine aktardıkları deneyimler incelenmiştir. Bu hikâyelerde taciz hikâyelerinde anlatılan koşulların hüküm sürdüğü uzun okyanus aşırı uçuşların uçakta seks için elverişli bir ortam sağladığına dikkat çekilmiştir. Özellikle birçok ünlünün katıldığını itiraf ettiği mhc, Amerika'da çok daha popüler bir konumdadır.[16.] Mile High VIP Üyelik Kartına sahip kişiler, Vegas'ta Love Cloud isimli bir hava taşımacılığı firması tarafından 45 dakikası 900 ABD Dolarına satışa sunulan gümüş kategorisindeki bir uçuş programından yararlanabilmektedirler.[17] Buna çok benzer olarak Cincinnati, Ohio'daki Flamingo Air, mhc kulübe katılmak isteyenler için özel olarak tasarlanmış uçuş hizmeti olarak karşımıza çıkmaktadır. Filosunda beş uçak yer alan Flamingo Air'in bir saatlik fantezi uçuşu 475 ABD Doları tutarındadır. Havayolunun başkanı David MacDonald'ın bir röportajında "Yolcularımız asla tam dik bir pozisyonda inmez" dediği kaydedilmiştir.[18] Her iki havayolunun hedef kitlesinin, uçak yolculuğunda heyecan arayan kişiler olduğu düşünülmektedir. Araştırmalarda, erotik bir uçuş deneyiminin alıcılarının hiç de azımsanacak sayıda olmadığı ortaya

---

Kaynak: https://www.airnewstimes.com/bikinili-hostes-donemi-39208-haberi.html **Erişim Tarihi:** 13/02/2021
Kaynak http://www.marmaragazetesi.com/bikinili-hostes-donemi-210248h.htm
Kaynak https://www.havalimanihaber.net/vietnamda-bikinili-hostes-donemi/ **Erişim Tarihi:** 13/02/2021
Kaynak https://www.gokyuzuhaberci.com/hostesler-yolculari-tahrik-ediyor-41675.html **Erişim Tarihi:** 13/02/2021
Kaynak https://www.bbc.com/news/business-39100598 **Erişim Tarihi**: 13/02/2021
[15] **Kaynak** : https://www.huffpost.com/entry/mile-high-club-skyscanner_n_822174 **Erişim Tarihi:** 22/02/2021
[16] **Kaynak** :https://www.dictionary.com/e/slang/mile-high-club/ **Erişim Tarihi**: 13/02/2021
[17] **Kaynak** https://lovecloudvegas.com/ **Erişim Tarihi:** 13/02/2021
[18]**Kaynak:** https://www.news.com.au/travel/travel-updates/travel-stories/this-airline-lets-you-have-sex-on-the-plane/news-story/4f719795499e44658481ee927bd251f4 **Erişim Tarihi:** 13/02/2021

çıkmıştır. Uçağın alçak tavanlı, sıkışık ortamı, hayatın potansiyel olarak tehdit edildiği bir koşula maruz kalan kişilerin birbirine yakınlaşması için ideal bir ortam sağlamaktadır. Bu ortam, "aşk ilacı" olarak bilinen nöropeptid oksitosin düzeylerini yükseltmektedir. Artan korku düzeylerinin cinsel çekiciliği nasıl tetiklediğini gösteren çalışmalar da bu durumu teyit eder niteliktedir (Dutton ve Aron, 1974). Ülkelerin uçuşta seks konusuna dair prosedürlerle ile ilgili birbirinden son derece farklı uygulamaları bulunmaktadır. Bu uygulamalar uçağın tescil ülkesinin tabii olduğu yasalara göre değişlik göstermektedir.[19]

Şekil 4. Ryanair Reklamları (Avrupa)

Araştırmalar abartılı biçimde çekici hostes imgelerini reklamlarında kullanan havayollarının satışlarını arttırdığını göstermektedir. Hosteslerin çekiciliğine dair yolcu tercihlerinin araştırıldığı çalışmalarda, kabin ekiplerinin fiziksel olarak çekici olmalarının ve "interaktif estetik algı" faktörü için hoş bir tavır sergilemelerinin onlardan beklendiği açığa çıkmıştır. Havayolu taşıyıcıları, "her gün çiçek açıyoruz" (China Airlines), "nazik dokunuşun tadını çıkarın" (Mandarin Airlines) ve "ipek kadar pürüzsüz" (Thai Airways) gibi, genellikle yolcu odaklı temel değerleri teşvik etmektedir. Bu sloganlar, havayollarının yolcuları için estetik bir atmosfer yaratmaya çalıştıklarının göstergesidir. Özellikle Düşük Tarifeli Havayolları, estetik bir deneyim yaratmak için kurumsal logoları, uçak tabelalarını ve kabin ekibinin üniformalarını ve kişisel özelliklerini kullanmaktadırlar (Yang, 2017).

[19] **Kaynak**: https://www.thesun.co.uk/travel/5826284/plane-sex-illegal-laws-rules-flight-mile-high-club/ **Erişim Tarihi 12/02/2021**

Kadın kabin ekibi temsilleri üzerinden yürütülen bu tarz reklamların, yolcuya veya kabin ekibine yapılan cinsel tacize katkısına ilişkin bir çalışma bulunmamaktadır. Bununla birlikte biyopsikososyal bir varlık olan insanın karmaşık davranışlarının anlaşılmasının zorluğu da göz önüne alınacak olursa, reklamlarda kullanılan cinsel temaların, cinsel tacize etkisi bakımından hem niceliksel hem de niteliksel açıdan ele alınmasının gerekliliği açıktır.

Geçmişte kullanılan uçan kadın ikonunun yanında CEO Branson

Yeni ikon 3

Virgin Atlantic'te Makyaj Serbest

Şekil 5. Virgin Atlantic Havayollarının Değişen Paradigması

Avrupa'da ticari havacılık son birkaç yıl içinde ciddi bir paradigma değişimi geçirmiştir. Kadınların rutin olarak maruz kaldığı cinsiyetçi davranışların paylaşıldığı web sitesi olan The Everyday Sexism Project, (2012) verilerine göre, "Kadınların pilot olmaları için teşvik eden Ryanair'in yardım için çıplak kadın takvimleri yayınlamaya devam etmesini eleştirmiştir". Diğer bir örnek ise Virgin Atlantic dekolteli mayosuyla uçan kadın ikonlarının süslediği uçaklarda çalışmak zorunda kalan kadın pilotlardır (The Everyday Sexism Project, 2012; aktaran Özeren, 2020). Cinsiyetçi reklamlara ilişkin tepkiler arttıkça yasalar da bu konuda yeni tedbirler almaya başlamıştır. Bunlardan bir de İspanya'nın Malaga kentindeki bir kadın hakimin Ryan Air reklamların ayrımcı olduğuna karar vermesi ve Ryanair takvimini yasaklaması olmuştur.

İngiltere'nin Reklam Standartları Kurumu Ryanair'in yardım amaçlı yayımlanan ve iç çamaşırlarıyla kabin mürettebatının sergilendiği 2012 takviminin "cinsel açıdan müstehcen bulmuş ve bu türden reklamlarının yaygın suçlara neden olacağı"nı belirtmiştir. Bunun üzerine Ryanair, 2014 yılınaa yardım toplamak amacıyla yayımladığı mayolu kadın takvimlerini basmayı durdurmuştur (Telegraph, 2014; aktaran Özeren

2020), Virgin Atlantic, 2019 yılında, uçaklarında, cinsiyet çeşitliliğini teşvik eden yeni simgeler tasarlayacağını, eski uçan kadın ikonunu kullanmayacaklarını duyurmuştur (Sputniknews, 2019; aktaran Özeren, 2020).

Son zamanlardaki #MeToo ve Time's-Up gibi cinsiyet ayırımcılığı, cinsiyetçilik ve tacize karşı ortaya çıkan yeni toplumsal hareketler, ticari havacılık sektöründe de karşılık bulmuş ve kadın çalışanları, maruz kaldıkları cinsel taciz, tecavüz veya cinsel saldırıları paylaşmaları yönünde cesaretlendirilmiştir (Bischof, 2018; Rodino Colocino, 2018; aktaran Özeren, 2020).

Cinsel içerikli havacılık reklamlarının Türkiye'deki uygulamaları ise Atlas Global'de olduğu gibi cinselliğe gönderme yapan imalı deyişler şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 6. Atlas Jet Global Reklamları(Türkiye)

Son yıllarda hem eğitimde hem de çalışma ortamlarında cinsel tacizle ilgili sosyal normları ve kültürel risk faktörlerini belirlemek için önemli araştırmalar yapılmış olmasına rağmen (Fitzgerald, Drasgow ve Waldo, 1999; Ilies, Hauserman, Schwochau ve Stibal, 2003; Meraviglia, Becker, Rosenbluth, Sanchez ve Robertson, 2003; O'Hare ve O'Donohue, 1998), bilinen hiçbir deneysel araştırmada cinsiyetçi havayolu reklamları ile cinsel taciz arasındaki ilişki araştırılmamıştır. İşyerinde cinsel taciz 2017'de #MeToo hareketiyle dünyanın gündemine çok yakın dönemde girmiştir. Havayollarında yapılan anket raporlarına göre, havada taciz yaşayan görevlilerin neredeyse yarısının olayları rapor etmemeyi seçtiğini, bunun kariyer beklentilerine zarar vereceğinden endişe duyduğunu göstermiştir. Şirketlerine cinsel taciz olaylarını rapor eden mağdurların yarısı ise şikayetlerinin ciddiye alınmadığını söylemiştir. Türkiye'de yapılan araştırmalarda, kabin görevlilerinin taciz vakalarını son derece sıradanlaştırarak aktardıkları, maruz

kaldıkları tacize tepkisiz kalarak, kulak tıkayıp önemsizleştirerek tepki verdikleri görülmektedir (Demirhan, 2019). Bu sonuçlar, havacılık sektöründe cinsel tacizle ilgili duyarlılığın arttırılmasının ve kabin ekibinin tacizle başa çıkabilmesi için farkındalık ve beceri eğitiminin ne kadar gerekli olduğunu gözler önüne sermektedir.

Şekil 7. 1977 Yılında FIRT İsimli Mizah Dergisinde Yayınlanmış Bir Karikatür[20]

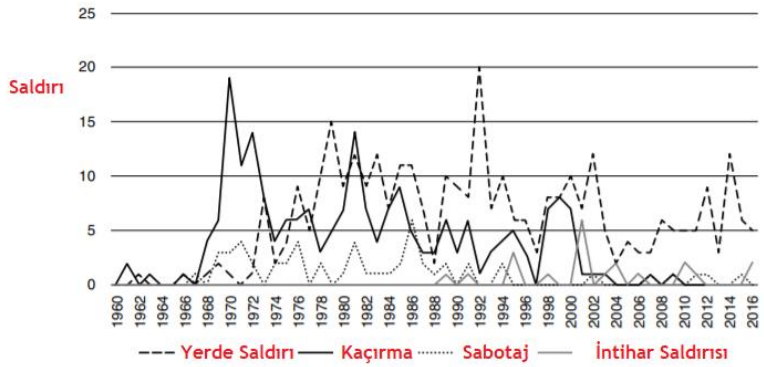
Diğer yandan, bir ülkedeki dergi, gazete, kitap, vb gibi basılı yayınlar, tarih sahnesinin bir göstergesi niteliği taşımaktadır. Basılı yayınlar, yayımlandıkları dönemin toplumsal ortak değerleri, alışkanlıkları ve yaklaşımlarının en önemli göstergelerindendir. Adeta toplumun aynası görevini üstlenen karikatür de bir kurgu olmakla birlikte kendisini gerçekçi sınırlar içerisinde ve toplumla kurulan bir bağ üzerinden var eder (Özpınar, 2012). Karikatür aynı zamanda bireylerin bilinçaltındaki toplumsal gerçekliğin bir göstergesi niteliği de taşımaktadır (Aydemir, 2010:83-84). Uçak kaçırmanın kahramanlıkla eş tutulduğu bir bağlamda popüler mizah dergilerinden birinde yayımlanan Şekil 7'de yer alan karikatür, uçak yerine hostesin kaçırılmasın tercih edildiği bir kurguyu yansıtmakta ve toplumun o döneme ait bakış açısını gözler önüne sermektedir. Bu karikatür aynı zamanda havacılığın cinsiyetçi geçmişine de atıfta bulunmaktadır. Bu durumun analizini yapmak için tarihsel bir bakış açısına ve faillerle suç fiilinin gerçekleştiği bağlama bakmak gerekmektedir.

Bu karikatürün yayınlandığı dönem, hava taşımacılığının gelişme sürecine girdiği, daha yeni yeni serbestleşme politikalarının gündeme oturduğu, hava yolculuğunun

[20] **Kaynak**: FIRT Sayı: 50 (22 Şubat 1977) **Erişim Tarihi** 20.12.20
https://www.google.com/search?q=f%C4%B1rt+hostes+karikat%C3%BCr&rlz=1C1GCEA_trTR927TR927&sxsrf=ALeKk00ZS-LJ_5nT0zs38b-FWhwA-isCiQ:1608319322519&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=FEGSOdNvlifCMM%252CgN6mhN4x7egUgM%252C_&vet=1&usg=AI4_-kSpp0QcwFAAoYRaab2LKVWs7cxrhA&sa=X&ved=2ahUKEwjZtZ2voNjtAhVBmYsKHT9_DzEQ9QF6BAgMEAE#imgrc=FEGSOdNvlifCMM

yaygınlaştığı ve havacılığın düşmanca saldırıların hedefi haline geldiği zamanlara denk düşmektedir. Nitekim 1968-1972 yılları arasındaki 4 yıllık bir süre zarfında dünya çapında toplam 364 uçak kaçırılmıştır. Şekil 3'de yer alan karikatür, o zamanın Türkiyesi'ne ilişkin, biri uçak kaçırma diğeri havacılıktaki cinsiyetçiliğe dair bakış açısını mizahi bir dille açığa çıkarmaktadır.

Tablo 4. Havacılık Terör Saldırıları 1931-2016 (Duchesneau ve ark,2017).

Üstelik 1970 yılında 50 devlet tarafından imzalanan "Uçak Kaçırma Sözleşmesi" olarak da bilinen Lahey Sözleşmesi'ne kadar hava korsanlığı suç sayılmamaktadır. Şekil 8'de yer alan haberdeki fotoğraf incelendiğinde, uçağı kaçıranların suçlu gibi değil de önemli bir işi başarmış kahramanlar gibi poz verdikleri görülmektedir. Sonuç olarak 1977 yılında gerçekleşen ve Türkiye'deki ilk uçak kaçırma eylemi olarak tarihe damgasını vuran bu saldırının fotoğrafı, suçun ve failinin değerlendirilmesinde bağlamın bilinmesinin önemi çerçevesinde o dönemin kavrayışı ve toplum normlarının, kalıp yargılarının anlaşılması gerekliliğini de gözler önüne sermektedir.

Uçak kaçırmanın hukuki açıdan suç olarak benimsenmesiyle birlikte alınan önlemler, yapılan anlaşmalar bu saldırının önünü kesmiştir. 1977 yılında toplumun uçağı kaçıranlarla ilgili anlayışı çok değişmiş olmakla beraber uçak içi cinsiyetçilik konusunda gereken değişim beklenenin çok altında kalmıştır. Bunun en önemli göstergesi de uçaktaki cinsel tacizlerin artışı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kural dışı yolcu raporları adı altında ele alınan uçakta cinsel taciz fiilinin her geçen yıl kontrol edilemez biçimde artarak güvenlik ve emniyeti tehdit eden bir suç unsuru haline geldiği görülmektedir

Şekil 8. Türkiye'de kaçırılan ilk uçağın haber sayfası[21]

.Geçtiğimiz birkaç yıl içinde, düşük maliyetli bir havayolu olan Ryanair'i cinsiyetçilik yaptığı ve yaygın suçlara neden olabileceği öne sürerek sırayla bazı reklamlarının İspanya'da, İngiltere'de ve İsveç'te yasaklanması araştırmanın varsayımını teyit eder niteliktedir (theguardian, 2013; bbc, 2012; dailymail, 2012)

Şekil 9. Ryanair Reklamı (Yasaklanan)[22]

[21] **Kaynak:** 3 mayıs 1972' de dört hava korsanı tarafından, Ankara-İstanbul seferini yapan THY uçağı Sofya'ya kaçırıldı. https://www.google.com/search?q=4+hava+korsan%C4%B1+bulgarlara+teslim+oldu+cumhuriyet&rlz=1C1GCEA_trTR927TR927&sxsrf=ALeKk01eDtmL_s5_Nc82Ekbxu7f4NIvEPw:1612259472139&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjOkP3I9sruAhV6DWMBHZEKD4EQ_AUoAnoECAYQBA&biw=1536&bih=666#imgrc=NmJeiNZUhcQ6eM Erişim tarihi 02.02.2021

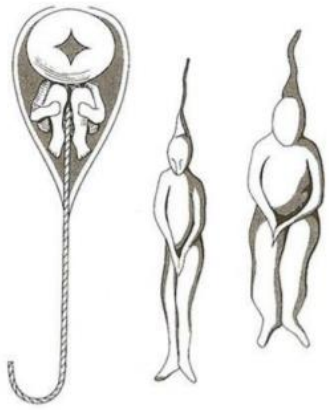
[22] **Kaynak:** https://www.dailymail.co.uk/news/article-2101386/Ryanair-advert-Red-Hot-Fares--Crew-banned-watchdog-online-petition-success.html linkinden erişilmiştir. Erişim tarihi 02.02.2021

1.2.4. Cinsel Mitlerin Psikolojik ve Sosyolojik Açıdan Davranışı Etkileme Süreci Ve Cinsel Taciz İlişkisi

İnsanlar birlikte yaşayabilmek ve birbirleriyle anlaşabilmek için göstergeler ve semboller yoluyla ortak anlamlar üretirler. Göstergenin aracılarından biri mittir. Lévi-Strauss'a göre mitler, dünyayı açıklamak ve böylece bireylerin karşılaştığı sorun ve ikilemleri hızlıca çözebilme amacına hizmet etmektedirler (Strauss, 1969). Simgeler, davranışların toplum tarafından paylaşılarak kuşaktan kuşağa aktarımına aracılık etmektedirler. Mitler ise sembol veya göstergeleri kullanarak insan ya da doğa olaylarını açıklamak için hikayelerin kullanılmasıdır. Barthes'a göre, egemen sınıf miti, ideolojik amaçlarla kullanarak kültürün, gerçekliğin ya da doğanın bazı görünümlerini öykü biçiminde açıklamakta, böylelikle anlaşılmasını ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamaktadır (Barthes, 2009). Mitler bu haliyle kültürün taşıyıcı araçlarından biridir.

Cinsel mitler aracılığıyla, cinselliğe ilişkin bilgi ve inanışlar, işlevsiz şemalar ve kalıp yargılar şeklinde yeniden üretilirler. Literatürde cinsel mitlere inanma düzeyinin %52-60 arasında değiştiği bildirilmiştir (Güneş, 2016). Teknolojinin gelişmesi ile birlikte biyoloji dahil pek çok alanda üretilen bilgi de hzla artmaktadır. Ancak bilimsel ilerlemenin bir sonucu olarak elde edilen yeni verilere yüklenen anlam, onu yorumlayanların paradigması sınırlı kalacaktır. Örneğin 18. Yüzyılın başlarına kadar spermin tek başına yaşamın taşıyıcısı olduğuna, kadın rahminin ise sadece bir depo işlevi gördüğüne inanılmaktaydı. O dönemin egemen paradigması olan düalizm ve onun temsilcisi Aristoteles, insan ruhunun sperm tarafından taşındığını iddia ediyordu. Mikroskopun altına kendi spermlerini koyup, onların hareketini izleyen Hollandalı bilimci Antoni van Leeuwenhoek de Aristoteles gibi, spermi yaşamın taşıyıcısı, kadın rahmini de spermin büyüyüp besleneceği bir bir depo olarak görmeye devam etmiştir. Mikroskobun icat edilmesiyle ortaya çıkan bulguların gerçekte oldukları gibi değil, Aristoteles'in geçmişteki inanışlarını destekleyecek şekilde yorumlandığı görülmüştür. Hatta bazı bilimciler ısrarla sperm hücrelerinin içerisinde "kolları, bacakları, kafası olan mikroskobik insanlar"[23] gördüklerini iddia etmişlerdir.

[23] **Kaynak**:: https://dc.cod.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1668&context=essai **Erişim tarihi :**20/02/21

Şekil 10. İnsan bedeni şeklinde çizilen sperm [24]

Cinsel mitlere inanma toplumlara ve kültüre göre değişiklik göstermektedir. Kollektivist kültürlerde daha fazla görülen cinsel mitlere inanma, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini sürdürmek gibi davranışların, bu kültüre ait bireylerin çok fazla sorgulamadan ortak davranış kalıplarını yeniden üretmelerinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir (Alparslan ve ark, 2016). Bunun nedeni ise insanın bir grubun üyesi olmanın sağladığı aidiyet duygusuna ihtiyaç duyması (Maslow, 1943) ve bu gruptan dışlanmamak için grubun ortak değerlerini taşıyan mitlere yanlış da olsa uyum sağlamalarıdır (Asch, 1956). Bununla birlikte bireylerin öznel duyumları, deneyimleri aracılığıyla inşa edilen gerçeklikler dinamiktir, değişim halindedir, birbirleriyle etkileşim içindedir. Kişi bir başkasının gözünden nasıl göründüğünü, bu görünümüne ilişkin başkalarının verdiği tepkileri değerlendirerek benlik duygusunu oluşturmaktadır (Cooley, 1995). Başkalarının gözünden nasıl göründükleriyle kendi benliklerini inşa eden bireyler, sembollerin taşıyıcısı mitler aracılığıyla ortak bir anlam inşa etmektedirler. Bu semboller kendi benliklerinin de yapıtaşı olduğu için farkında olmaksızın yeniden üreterek sembollerin taşıdığı anlamların devamını sağlamaktadırlar. İnsanlar semboller aracılığıyla oluşturdukları ortak bir kültürel sermayeyi paylaşmaktadırlar. Bu kültürel sermaye, bir anlamda, belli bir dünya görüşü ve yaşam tarzı üzerinden belli eğilimler, alışkanlıklar kazandıran bir referanslar dağarcığıdır. Bu kültürel sermayeden beslenerek

[24] **Kaynak:** https://dc.cod.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1668&context=essai **Erişim tarihi :**20/02/21

var olan ve insanları yaşam pratikleri bakımından ortak bir bakış açısı ile entegre eden kurumsal alanlar ise habitus olarak adlandırılmaktadırlar (Bourdieu, 1997a:144) .

İnsan kendisine dışarıdan bakabilen, gözlem yapabilen, gözlemlerini kendi içinde değerlendirebilen, bu değerlendirmenin sonucunda öğrenebilen, öğrendiklerini kendi habitusunda semboller aracılığıyla paylaşabilen bir canlıdır. Dahası, diğer insanlarla birlikte inşa ettiği bir kültürün içinde kendisine bir yer edinebilmekte ve ancak orada hayatta kalmayı başarabilmektedir. Tüm bunlar insanın biyopsikososyal bir varlık olmasıyla ilgilidir. İnsanın cinsel davranışı da tıpkı diğer davranışları gibi sosyalleşme süreçlerinin sonunda ortaya çıkmakta ve doğal olarak, bir anlamda kültürün taşıyıcısı olan cinsel mitlerden de etkilenmektedir.“Erkek her zaman seks ister ve her zaman sekse hazırdır”, “Cinsel ilişkiyi daima erkek başlatmalıdır”, “Kadının seksi başlatması iffetsizliğe işarettir” gibi cinsellikle ilgili mitlerden etkilenen kişi eğer bir kadın ise, bu onun cinsellik ile ilgili her türlü girişimden uzak durmayı yeğlemesine yol açacaktır. Tersine bir durum yaşanması halinde kadın kendisini suçlu hissedecek, utanılacak bir eylem içinde olduğunu düşünecek ve yaptığı ahlaksızlık nedeniyle itibarını, saygınlığını kaybedeceği, cezalandırılacağı endişesine kapılacak ve cinsel tazice uğrasa bile suskun kalmayı seçecektir. Bu durum kadınların maruz kaldığı cinsel tacizle ilgili yapılan ihbarların sayıca azlığını açıklamaktadır. Aynı cinsel miti paylaşan ve ondan referans alarak kendi cinsel davranışlarına yön veren kişi bir erkek olduğunda ise, cinsel arzu duymadığı zamanlarda kendisi için tanımlanmış role uygun olmadığını düşünecek, bundan eksiklenecek ve utanç duyacaktır. Cinsel ilişki teklifinin partnerinden gelmesi halinde, partnerinin ahlaksız olduğuna dair inanışı ilişkinin bu girişimden sonraki aşamasında belirleyici olacaktır. Özetlenecek olunursa, insanlar cinsel mitler aracılığıyla cinselliğin sosyal boyutunu ve cinsel davranış biçimlerini kendilerinden beklenen toplumsal cinsiyet rolleri ile birlikte öğrenmektedirler. Bu kavrayışla birlikte insan kendisinden talep edilen cinsel davranışı sergilemesine yönelik uygun davranış modellerini farkına varmadan benimseyecek, bunun dışına çıktığında cezalandırma korkusu yaşayacaktır. Uygun davranış sergilenmediğinde karşılaştığı reaksiyondan öğrenerek, kendisinden beklenen role uyumlanacak, diğer bir deyişle, edimsel koşullanarak bir sonraki davranışını ve onun sıklığını buna göre ayarlayacaktır (Özdel, 2015). Dolayısıyla, cinsel mitlerin, erkekler için etken, kadınlar için edilgen rolleri belirleyen ve pekiştiren bir işleve sahip olduklarını öne sürmek yanlış olmasa gerek.. Bu

mekanizma sayesinde cinsel aktiviteyi başlatmaktan ve yönlendirmekten sorumlu etken erkeklerin, cinsellik talepleri ahlaksızlık veya hafiflik olarak nitelendirilen edilgen kadınların oluşturduğu yapı kurumsallaşmaktadır.

Cinsel mitler sonucu geliştiği düşünülen davranışlardan biri, kadınlara atfedilen göstermelik cinsel karşı koyma davranışıdır. Cinsel mitlerin aracılık ettiği toplumsal cinsiyet rolleriyle cinsel tacize neden olabilecek unsurları barındırması ve bu unsurlarla cinsel taciz arasındaki nedenselliğin açıklanabilmesi bakımından göstermelik direnç davranışı araştrmacılar tarafından mercek altına alınmıştır. Kendi edilgen konumundan kopamayan, bu konumun dışına çıkarsa ahlaksızlık ile suçlanacağını düşünen kadınların bu davranışı, *token resistance* veya göstermelik direnç olarak ifade edilmektedir. Cinsel zorlama ediminin failiyle hedefinin etkileşimine dair "göstermelik direnç" üzerinden yapılan araştırmaların önemli olduğu düşünülmektedir. Bu konu sadece cinsel taciz ile bağlantısı ve failin inanışlarını değil, kurbanın da aynı inanıştan beslenen geleneksel cinsiyet rollerini açığa çıkarmaktadır. Bu kavram bir kadının bir erkekle etkileşimi sırasında cinselliğe yönelik erkekten gelen davete karşılık aslında evet diyerek onaylamak istiyorken, hayır diyerek reddetmesi (Osman, 2004) ve bu nedenle davet sahibi erkeğin bu göstermelik direnci görmezden gelmesi gerektiğine işaret etmektedir (Shafer, Ortiz, Thompson, ve Huemmer, 2018).

Yapılan araştırmalar bu tavrın, günümüzün modern dünyasında az da olsa varlığını sürdürdüğünü ortaya koymuştur (Muehtenhard ve Hollabaugh, 1988). Bir kadın "dur" diyerek karşı koyduğunda, cinsel ilginin devam etmesini gerçekten istiyor olabilir (Shafer, Ortiz, Thompson, ve Huemmer, 2018). Buna karşılık cinsel ilgiye "hayır" diyerek karşı koyan çoğu kadının söylediğini kastettiği görülmüştür (Muehlenhard ve Rodgers, 1998). Bir araştırmada göstermelik dirençin yaygınlık oranı % 39,3 çıkmıştır. Bu direnci sergileyenlerin yaklaşık yarısı bunu sadece bir defaya mahsus olduğunu bildirmiştir. Yapılan araştırma bu direncin gelişmesinde rol oynayan nedenleri ortaya koymuştur. Bunlar, genel olarak, agresif veya hevesli görünmek istememek; incitilmekten veya kullanılmaktan korkmak; kolay ya da ucuz biri olduğunun düşünülmesini istememek; başkalarının duymasından korkmak; cinsellik için erken olması; ilişkinin çok hızlı ilerlemesi; partneri yeterince tanımıyor olmak; ilişkinin doğal seyrinin bu olması; ilişkinin platonik devam etmesini istemek (cinsel olmayan; örneğin,

onunla sadece arkadaş olmak gibi, o bir patrondu ya da iş arkadaşı); başka ilişkinin/ilişkilerin olması; partnerin duygularından emin olamamak; ne kadar sevdiğinin bilinmesini istememek; cinsel yolla bulaşan hastalık korkusu; ortamın uygun olmaması (örneğin, etrafta başka insanlar vardı, ebeveynler veya oda arkadaşları eve gelebilir, vb); hamile kalma korkusu; duygusal olarak buna hazır olmamak; dini inanışlara veya ahlaki değerlere aykırı olması; canının fiziksel olarak acımasından korkmak; cinselliğin nasıl hissettireceğinden veya nasıl hissettirdiğinden emin olmamak; vücudu hakkında utanmak; cilveleşmek; partnere duyulan öfke olarak listelendirilmiştir (Muehlenhard ve Rodgers, 1998).

Bununla birlikte bazı araştırmacılar bu sözlü karşı koyuşun, kadınların cinsel ilişkiye girmeye çok hevesli görünmemesini dikte eden geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine özgü bir klişe olduğuna inanmaktadır (Check ve Matamuth, 1983). Buna göre kadınların rolü cinsellik içeren taleplere karşı dirençli davranmak, erkeklerin rolüyse kadınların bu göstermelik karşı koymalarını görmezden gelmektir (Check ve Ma-Lamuth, 1983; Gagnon ve Simon, 1973; Laws ve Schwartz, 1977;Schur, 1983). Kadınların toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak geliştirdikleri davranış kalıpları, bir anlamda, onların toplum içerisindeki itibarlarının belirleyicisidir. Bir kadının cinselliğini göstermesi, cinselliği başlatması veya istekli görünmesi, onun düşük statüde etiketlenmesine yol açabilmektedir. Tüm bunlar cinsel olarak kendisini ifade eden kadının kendisini önemli biçimde sansürlemesi veya cinsel arzusunu gizlemesi şeklinde kendisini göstermektedir.

Göstermelik direncin izlerine ülkemizde de rastlanmaktadır. 1975 yılında popüler olan Cici Kızlar isimli grubun söz ve bestesi Oktay Yurdatapan'a ait "yok, yok, ı-ıh, ı-ıh" isimli şarkısının[25] bir kesitinde anlaşılacağı gibi kadının nazlandığı, erkeğin de yeni ödüllerle cinsel teklifi yinelediği görülür. Türkiye'de bir de düşük statüde görülen "gezilecek kadın; (cinselliğe hayır demeyen kadın) ve yüksek statüde evlenilecek kadın (kendisini ağırdan satan) ayrımının da bu şarkının son nakaratında yer aldığı görülür.

Göstermelik direnç kadının cinselliği istemiyormuş gibi yapmasından onun aslında istediği sonucunu çıkaran erkeklerin, kadına yönelik rahatsız edici, istenmeyen

[25] **Kaynak**:https://www.youtube.com/watch?v=3wLBIoNcPmA. **Erişim Tarihi**: 21.04.2021

cinsel girişimlerini açıklamak konusunda ele alınmaktadır. Bir diğer araştırma sonucu da tecavüz mitine inanan erkeklerin, cinsellikle ilgili kadından gelecek rızayı yanlış yorumladığıdır (Shafer, Ortiz, Thompson ve Huemmer, 2018). Bir kadın istemediği bir cinsel ilgiye direniyor ve "hayır" diyorsa, ancak bir erkek bu kadının "evet" demek istediğine inanıyorsa, kadının bu davranışını ilginin gerçekten devam etmesini istediği için sergilediğine inanabilirler. Kadının bu direncini cinsellikle fazla ilgilenmiş görünmek istemediği için sergilediğine inanabilirler. Erkek cinsel dikkate ısrarla devam edecek olursa cinsel taciz kaçınılmaz olacaktır (Osman, 2004).

1.2.5. Cinsel Taciz Teorileri ve Fail Odaklı Araştırmalar

1940 yılında yayımlanan bir çalışmasıyla Hans von Hentig tarafından geliştirilmeye başlanan kurban-bilimci teoriler, suçu fail üzerinden açıklayan kriminolojiye alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Teknik adı Victimoloji olan bu teoriler bütünü, esas olarak kurbanın suçun işlenmesindeki katkısını araştırmaya yönelmiştir. Bu teori aynı zamanda çoğu cinsel saldırının, failin kurban tarafından kışkırtılması sonucu yaşandığını ve bazı insanların doğuştan getirdikleri özellikler nedeniyle kurbanlığa mahkum olduğunun altını çizmektedir. Diğer taraftan sanayi toplumunun kolayca etkilenen, mazoşist, uysal, kendine hayran kadın tipolojisi, baştan çıkarılmaya hazır duran erkeklerin arzulama ölçütüyle kimlik bulmaktadır (Mackinnon, 2015). Buna göre kadının dış görünüşünün saldırgana davetiye çıkardığı, kadınların doğal olarak bu güdünün tek uyarıcısı oldukları (Strauss,1969), erkekleri kışkırtarak suça sürükledikleri ve saldırıdan sorumlu oldukları iddia edilmiştir (Sculy, 2018).

Ülkemizde de çok benzer olarak “dişi köpek kuyruğunu sallamayınca erkek köpek ardına düşmez” özdeyişlerinin gözler önüne serdiği yaklaşımın da aynı temele dayandığı düşünülmektedir. Bu bakış açısı cinsel tacize uğrayan kadını itibarsızlaştıran, dışlanmasına yol açan ve cinsel taciz kurbanlarının başlarına gelenler karşısında suskun kalmalarına, olayı gizlemelerine (Karabulut, ve Yalçınkaya Alkar, 2019) neden olabilecek sosyokültürel bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Baş, 2016). Üstelik her ne kadar kurban-bilim yaklaşımında erkeklerin cinsel güdüleri kışkırtılınca ortaya çıkan bir edilgenlik üzerinden tanımlanmış olsa da kadın veya erkek olsun tüm insanlar sosyalleşmeyle birlikte kendi cinselliklerini denetleyebilir olmuşlardır (Can, 2012).

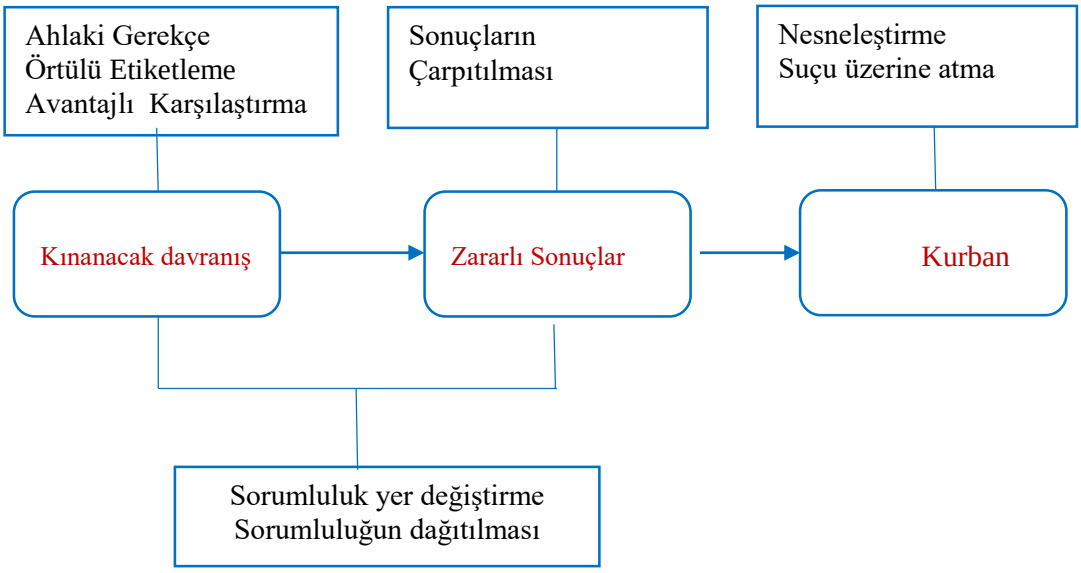
Daha önce de belirtildiği gibi, cinsel taciz konularında yapılan çalışmaların çoğunluğu, cinsel tacizin kurbanları üzerine yapılmış araştırmalardır. Cinsel taciz davranışını açıklamaya çalışan kurban odaklı araştırmalarda, kurbanların algıları, hissettikleri, mağduriyetleri karşısındaki çaresizlikleri, baş etme biçimleri ve bunun kültür bağlamı ile ilişkisi, ataerkil kültürün cinsel tacize etkisi gibi pek çok unsurun incelendiği görülmüştür. Cinsel tacizle ilgili yapılmış bu araştırmalarda gelecek çalışmaların failler üzerinden yapılmasının önemi vurgulanmıştır. Araştırmacılar cinsel tacizin mağdurlar üzerindeki etkilerini araştıran çalışmaların tanımlayıcı bir öneme sahip olduğunu, ancak etkili önlemlerin alınmasına yetecek veri sağlamadığını, faillerin motivasyon, güdü ve davranışlarını ele alan araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu öne sürmektedir. İlave olarak bu çalışmaların laboratuvar koşullarında yapılması önerilmektedir (O'Leary-Kelly, Paetzold, ve Griffin, 2000). Nitekim cinsel tacizle baş edebilmek için öncelikle cinsel tacizin ne olduğu, cinsel tacize yol açabilecek olan tutum, duygu, düşünce, kültür gibi psikososyal faktörlerden temel alan motivasyonlarla birlikte duyusal uyarım seviyesi ve kalp ritmi, göz hareketleri gibi biyolojik unsurların birlikte anlaşılmasını sağlayacak bütüncül araştırmalara ihtiyaç vardır. Failin motivasyonunu anlayabilmek için güdülerini, tutumlarını ve cinsel taciz eylemlerine katkıda bulunabilecek hemen hemen tüm sosyal koşulları gözden geçirmek gerekmektedir.

Cinsel taciz failleri incelenmesi ve ulaşılması zor bir gruptur (O'Donohue ve ark.,1998). Cinsel tacizciler tespit edilebilseler ve davranışlarını tartışmaya istekli olsalar bile şu ana kadar elde edilen veriler onların bu davranışlarının nedenlerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Hatta bazı failler, kendi davranışlarının rahatsız edici veya uygunsuz olduğunu farkında bile olmayabilmektedir. Bazı failler de tüm zararlı sonuçlarının farkında oldukları halde bile isteye cinsel tacizde bulunabilmektedir. Tepki aldıklarında da örneğin, "sadece şaka yapıyordum" (Page, Pina ve Giner-Sorolla, 2016) gibi ifadelerle yaptıklarını örtmeye çalışabilmektedirler.

Diğer yandan, hem cinsel tacizin hem de gücün kötüye kullanılmasının ortak özelliği, suçluların iç görüden yoksun olmaları şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Terbiye veya ahlâkî öz, kendi davranışlarını düzenleyebilen, davranışlarının başkalarına zarar verebilecek sonuçları ile ilgili tedbirler alan, kendini dışarıdan gözlemleyen mekanizmaları kapsamaktadır. Diğer yandan nesneler, kişiler ve olgulara ilişkin

değerlendirmeler sonucu ortaya çıkan tutumlar, insan davranışlarının en önemli belirleyicisidirler. Festinger'in Bilişsel Çelişki (Festinger, 1957) kuramına göre tutumlarımızla davranışlarımız arasındaki çelişkiler, psikolojik gerginliklere yol açmaktadır. Bu durumdan kurtulmak isteyen kişi, aradaki çelişkiyi gidermenin bir yolunu bulmaya çalışacaktır. Hatta tutarsızlığı gidermek için davranışının gerekçesini, dışında gelişen sebeplere dayandırabilecektir ki sosyal psikologlar buna "dışsal atıf hatası" (Heider, 1958; aktaran Sharon ve Panciera, 1975) adını vermektedir. Bu aşamada ahlaki öz ile bağlantı kopabilecek (Tablo 5; Bandura,2010) ve bu kopuş cinsel tacizi çevreleyen mitlere kadar uzanabilecektir(Page, Pina, ve Giner-Sorolla, 2016). Cinsel taciz failleri kendilerini temize çıkarabilmek için davranışlarının zarar verici etkilerini küçümsemek, kurbanı suçlamak, cinsel mitlere atıf yapıp sonuçları çarpıtarak savunucu davranışlar sergileyebileceklerdir (Page vd., 2016).

Tablo 5 : Cinsel Tacizde Öz Düzenleyiciler Yoluyla Ahlaki Kopuşun Mekanizması (Bandura, 1999)

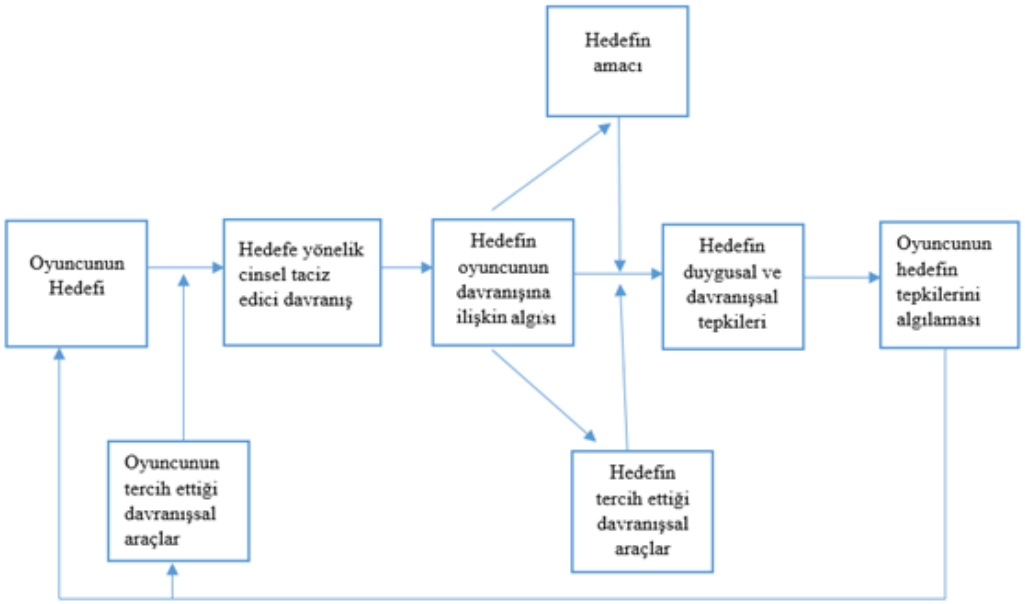
Literatürde tacizcilerin karmaşık doğası, güdüleri, özellikleri ve hedefe yönelik davranışları temel alarak ortaya koyan teorilerinden biri cinsiyet rolü yayılma teorisidir (Gutek ve Morasch, 1982). Bu teoriye göre, cinsel taciz geleneksel cinsiyet rollerinin işyerindeki tezahürüdür. Erkeklerin geleneksel eril rollerini yerine getirirken, kadınların da kendilerine verilen kadınsı rollere uygun davranması şeklinde kendini göstermektedir (Stockdale, Visio ve Batra, 1999). Cinsiyet rolü yayılma teorisine göre, tacizcilerin niyeti,

toplumda yaygın olarak bulunduğu şekliyle geleneksel erkek egemenliğini işyerine taşımak ve kalıcılaştırmaktır.

Cinsel tacizi açıklayan teorilerden bir diğeri ise güç temelli modelleri merkeze koyar. İş ortamlarında gücün kötüye kullanılmasına bağlı ortaya çıkan taciz, en yaygın cinsel taciz türlerinden biridir. Cinsel açıdan saldırgan erkekler üzerine yapılan araştırmalarda, kadınlara yapılan cinsel tacizin temelinde güç ve egemenlik olduğu görülmüştür. Cinsel tacizde bulunma eğilimi olan erkeklerin karşılaştıkları bir kadını çekici bulma ihtimallerinin güç/iktidar sahibi olma durumlarıyla paralel olarak arttığı gözlenmiştir. Otomatik olarak ortaya çıkan iktidar, seks bağıntısının olası kökenleri ve cinsel taciz davranışını önlemeye yönelik etkileri tartışılmakta olan konulardan biridir (Bargh, ve Raymond, 1995). Otomatik güç-seks birliği teorisine göre, kadınlara karşı konumlanan iktidardaki erkeklerin cinsellikleri otomatik olarak aktive olmaktadır. Bu teori, eril güç/iktidar ile cinsellik arasında "otomatik" ifadesiyle betimlenen olarak bilinç dışı bir ilişki olduğunu öne sürer (Bargh, Raymond, Pryor ve Strack,1995). O'Connell ve Korabik (2000), tacizcilerin organizasyonda kendilerinden daha düşük pozisyonlarda olanlara taciz uyguladıklarını ortaya koymuştur.

Oyuncu temelli bakış açısını merkeze koyan kuramcılar, kişilerarası saldırganlığa dair literatüründen de yararlanarak, tacizcileri motive eden hedefleri, duygusal ve araçsal güdüler olmak üzere iki ayrı kategoriye ayırmışlardır (O'Leary-Kelly ve diğerleri, 2000). Buna göre, fail olumsuz veya engelleyici bir deneyim yaşadıktan sonra kendisini daha iyi hissetmek için tacizde bulunmaktadır. İkinci tür güdü ise, doğası gereği araçsaldır ve tacizin sonunda cinsel olarak tatmin olma, yapılan bir yanlışa missilleme gibi sonuçları hedeflenmektedir.

Tablo 6 : Oyuncu Merkezli Cinsel Taciz Yaklaşımı

Bu teori örgütsel saldırganlık kategorisinde değerlendirilecek cinsel taciz literatürünü daha geniş açıdan ele almaktadır. Bazı kategoriler altındaki cinsel tacizin işyerinde saldırganlık olduğuna yönelik kabulün her geçen gün arttığı göze çarpmaktadır. (Bowes-Sperry, Tata ve Luthar, 2002). Bu model cinsel tacizi kişiler arası saldırganlık boyutunda ele almıştır ve cinsel tacizin meydana geldiği sosyal ve örgütsel bağlamın önemini gözler önüne sermiştir. Taciz davranışının altında yatan dinamik süreçlere dikkat çekmiş ve tacizcilerin güdülerini belirli davranışlarla ilişkilendirerek açıklamıştır. Aktör temelli yaklaşımın bu önemli yönleri, failler ve hedefler arasındaki etkileşimleri incelemek bakımından son derece yararlıdır. Örneğin, bu konuda yapılan bir çalışmada empatisi yüksek olan erkeklerin, kadınlara düşmanlık hissetseler bile bu düşmanlığın cinsel saldırganlığa dönüşme ihtimalinin düşük olduğunu göstermektedir (Wheeler, George ve Dahl, 2002).

Pryor, 1987 erkeklerin cinsel tacizde bulunmaya yatkınlıklarını incelemek için bu çalışmada da kullanılan cinsel taciz ölçeğini (CTBYÖ) geliştirmiştir. Pryor aynı zamanda yüksek CTBY puanına sahip erkeklerin cinsiyetçi bir tutuma sahip olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu, başkalarının bakış açılarını kabul etmekte zorlandıklarını, geleneksel erkek cinsiyet rollerine takılıp kaldıklarını, tecavüz etme olasılıklarının daha

yüksek olduğunu ve otoriterliğe eğilimlerinin daha fazla olduğunu bulmuştur. Bu haliyle ölçek daha çok cinsel taciz faili ile onun bağlamı arasındaki etkileşimi araştırmaktadır (Pryor, 1987; Pryor, La Vite ve Stoller, 1993).

Cinsel tacizin, tehdit altındaki bir erkeklik duygusuna ve erkek kimliğine yanıt olarak açığa çıkan saldırgan bir davranışı temsil ettiğini öne süren yaklaşımlar da vardır (Page, Pinave Giner-Sorolla, 2016; Sakallı ve Türkoğlu, 2019). Otoriter erkekler toplumda fiziksel veya politik olarak zayıf bireylere karşı güç kullanımının/saldırganca davranmanın otoriterliğe içkin olduğuna inandıklarından cinsel iradelerini kadınlara dayatmakta herhangi bir beis görmemektedirler (Walker, Rowe ve Quinsey, 1993). Otoriterlik ile cinsel taciz arasındaki ilişkiyi araştıran psikologlar (Begany ve Milburn, 2002) bu kişilerin sert ve cezalandırıcı bir disiplinle büyüdükleri ve olumsuz duygularını kamusal alana taşıdıklarını, çocukluk sırasında yaşadıkları öfkeyi de kendilerinden zayıf olanlara yansıtıyor olabileceklerini öne sürmüşlerdir. Buna ek olarak, otoriter kişiler genel olarak, kadınlara karşı altta yatan kızgınlık ve saygısızlık belirtileri sergilemektedirler (Adorno ve diğerleri, 1950:107; akt Begany ve Milburn, 2002). Bu kişiler, "tehlikeli bir dünya korkusu, kendini beğenmiş tavırlar ve intikamcı kıskançlık" (Begany ve Milburn, 2002) his ve tutumları gösterebildikleri gibi cinsel tacize yatkınlık da gösterebilmektedirler.

Begany ve Milburn, otoriterlik ve cinsel taciz arasındaki faktörlere aracılık eden düşmanca ve yardımsever cinsiyetçilik olmak üzere iki tür cinsiyetçilik tanımlamıştır. Her ikisi de erkeklerin kadınlar üzerindeki hakimiyetini rasyonelleştirmeye hizmet etmektedir. Yardımsever cinsiyetçilik sergileyen erkeklerin, kendilerini kadınların koruyucusu gibi konumlandırdıkları, eş, anne veya ev hanımı gibi geleneksel cinsiyet rollerindeki kadınlara karşı olumlu davrandıkları görülmektedir. Düşmanca cinsiyetçilikte ise erkeklerin kadınlardan daha üstün olduğu ve onların cinsel olarak da hükmedilmesi gerektiği inancının hakim olduğu gözlenir. İyiliksever ya da düşmanca cinsiyetçilik sergileyen erkeklerin, maskülen kadınları bir tehdit olarak görmeleri muhtemeldir ve bu da onlara karşı tacizkar davranışlarda bulunmaları olasılığını arttırabilmektedir (Begany ve Milburn, 2002).

Motivasyonu beynin ödül merkezi tarafından yönetilen ve davranışa dönüşecek kadar şiddetli bir istem olarak kabul edecek olursak, uygun olmayan bir davranış

olmasına rağmen insanların (genellikle erkeklerin) neden cinsel tacize kalkıştıklarını da açıklamamız gerekecektir. Taciz davranışı faile ne kazandırır? Faillerinin cinsel tacizi yapma nedenlerini açıklamaya çalışmak ve bunun ardında yatan motivasyonları bulmak bu çalışmanın özünü oluşturmaktadır. Bugüne kadar yapılan araştırmalara göre cinsel olarak uyarıldıkları için doyum arayanların duyduğu cinsel arzu, taciz davranışının ardında yatan motivasyonlardan ilki olarak karşımıza çıkmaktadır.

İkinci motivasyon güç ve cinsiyet arasındaki iktidar ilişkileriyle Cinsel taciz, tecavüz, cinsel istismar gibi saldırılar özellikle erkeklerin hiyerarşiyi cinselleştirmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Mackinnon, 2015).

Cinsel tacizi teşvik eden üçüncü motivasyon ise, cinsel kimliğin tehdit altında olduğunun algılandığı durumlarda cinsiyet kimliğini savunma isteğidir (Maass ve Cadinu, 2016).

Tablo 7 : Cinsel Tacizin Motivasyonları (Maass ve Cadinu, 2016).

güç ve cinsiyet arasındaki iktidar ilişkileriyle ilgilidir ve mağdura karşı duyulan güç gösterme ihtiyacı

cinsel olarak uyarıldıkları için doyum arayanların duyduğu cinsel arzu

cinsel kimliğin tehdit altında olduğunun algılandığı durumlarda cinsiyet kimliğini savunma isteği

Bu çalışmada havayollarında cinsiyetçi reklamlara maruz bırakılan kişilerin cinsel taciz davranışını, yukarıda sayılan üç motivasyon çerçevesinde fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik olmak üzere tüm boyutlarıyla ele alan bütüncül bir araştırma tasarlanmaya çalışılmıştır. Araştırmada cinsel taciz motivasyonunu açığa çıkaran bir uyaran olarak kullanılan cinsiyetçi havayolu reklamları, arzunun davranışa dönüşmesinin itici gücü ve satın alma karar sürecinin bir parçası olarak ele alınmıştır. Cinsiyetçi reklamlara maruz bırakılan kişiler, cinsel taciz yatkınlık düzeyi, cinsel tacize ilişkin motivasyonları ve fizyolojik tepkileri bakımından yorumlanmıştır.

1.3. AMAÇ

Araştırmanın amacı, havacılık mesleğinde kadın kabin görevlilerinin ve yolcuların giderek daha fazla maruz kaldığı cinsel taciz olaylarının vuku bulmasında, cinsiyetçi havayolu reklamlarının rolünü araştırmaktır.

1.4. ÖNEM

Havacılıkta her geçen gün sayısı artan cinsel taciz vakalarını üzerine yapılan çalışmalar ve yazılan raporlarda, sektörün cinsiyetçi geçmişine son verilmesi gerektiği önemle vurgulanmaktadır. Bunun için de uçuş görevlilerine dair yapılan "kahve, çay ya da ben" gibi şakaların ima ettiği anlayışın ortadan kaldırılması gerektiği belirtilmektedir. Kabin görevlilerinin uçaktaki asıl görevi, acil durum anında uçaktaki yolcu ve diğer insanların hayatını kurtarmak, can ve mal kaybının önüne geçmek ve çoğunluğu aniden ortaya çıkan krizleri yönetmektir. Havacılık tarihi, hosteslerin yönettikleri pek çok başarılı kriz hikâyeleriyle doludur.[26] Kabin görevlileri uçak içinde çıkabilecek krizleri önlemek için eğitim alırlar. Üstelik kabin görevlileri, uçağın güvenliğinden de sorumludurlar. Uçağın içinde sorun çıkaran, tehlike yaratan yolcuları etkisiz hale getirmek ve onları uçuş boyunca emniyette tutmak konusunda eğitimlidirler. Kabin görevlileri aldıkları bu eğitimler sayesinde, yolcuları güvende tutabilecek tehlikeli durumları ayırt edebilecek bilgi ve beceriye sahiptirler.[27] Kabin çalışanlarının uçaktaki emniyet ve güvenlikten sorumlu olmaları, onların bir krizi yönetebilmeleri için gerek duyulan saygın iş koşulları ile doğrudan ilişkilidir. Cinsel tacizle ilgili raporlarda, havacılık otoriteleri ve araştırmacıların, uçuş görevlilerinin işlerini yapmak için ihtiyaç duydukları saygın ortam koşullarını sağlanmasına katkı vermelerinin ve havadaki cinsel

[26] Bunlardan biri Panam Havayolları'nda çalışan ve yolcuların hayatlarını kurtarmak için hayatını ortaya koyan 23 yaşındaki uçuş görevlisi Neerja Bhanot'tur. 5 Eylül 1987'de Filistinli teröristler tarafından kaçırılan uçaktaki krizi başarıyla yöneten Bhanot, 360 yolcunun hayatını kurtarırken teröristler tarafından vurularak öldürülmüştür. 6 Mayıs 2019 tarihinde çıkan yangında uçakta kalarak uçağın içindeki yolcuları tahliye etmeye çalıştığı sırada yanarak ölen kabin görevlisi ise henüz 22 yaşında olan Maxim Moiseyevdir.

[27] Alaska Havayolları'nın 2011 yılında Seattle'dan San Francisco'ya giden uçağında görev yapan Shelia Frederick bu beceriye sahip olan uçuş görevlilerinden sadece biridir. Frederick, uçaktaki gözlem yeteneği ve dikkati sayesinde, 14 yaşındaki bir kız çocuğunun seks ticareti yapan bir mafya tarafından kaçırıldığını fark etmiş ve onu mafyanın elinden kurtarabilmek için havalimanı polisine haber verilmesini sağlamıştır. Yine, 13 Ocak 2018 tarihinde Trabzon'da pisten çıkan Pegasus havayollarına ait bir uçaktaki 162 yolcu ve 6 mürettebat, kabin görevlilerinin krizi doğru yönetebilmesi sayesinde vaktinde tahliye edilmiş ve büyük bir facianın eşiğinden dönülmüştür.

tacizi durdurmak için gereken ortak çabaya katılmalarının gerekliliğinin altı çizilmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi cinsel taciz üzerine yapılan çalışmaların çoğunluğu, cinsel taciz kurbanlarına dairdir. Bu çalışmalar hiç şüphesiz çok önemlidir, fakat failler üzerine yapılacak çalışmaların da eşit derecede önemli olduğunu iddia etmek yanlış olmayacaktır. Cinsel tacizin faillerine ilişkin bilgiler cinsel taciz suçuyla mahkemeye sevk edilmiş hükümlülerden elde edilen adli kayıtlar veya kurbanların ifadelerinden elde edilen veriler ile oluşturulmuştur. Diğer yandan, cinsel taciz ile bu davranışın arkasındaki unsurların arasındaki ilişkilerin karmaşıklığı ve açıklanmasının zorluğu nedeniyle, araştırmacılar çalışmalarını mağdurlara soru sorarak, onlarla derinlemesine mülakat yaparak yürütmüşler ve çalışmalarını kurbanlar üzerine yoğunlaştırmışlardır.

Faillerinin incelenmesindeki zorluklar göz önünde bulundurulduğunda, cinsel tacizcilerin davranışlarına dair bilginin sınırlı olması şaşırtıcı değildir. Cinsel tacizciler tespit edilebilseler bile uygunsuz davranışlarının farkında olmayabilirler (Lucero ve ark, 2006). Dolayısıyla, cinsel tacizin fail bakımından incelenmesi sınırlı kalmış ve cinsel tacizci hakkında bilinenler, cinsel tacizleri önlemede yetersiz kalmıştır. Bu tez çalışması söz konusu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Son yıllarda hem eğitimde hem de çalışma ortamlarında cinsel tacizle ilgili sosyal normları ve kültürel risk faktörlerini belirlemek için önemli araştırmalar yapılmış olmasına rağmen (Fitzgerald, Drasgow ve Waldo, 1999; Ilies, Hauserman, Schwochau ve Stibal, 2003; Meraviglia, Becker, Rosenbluth, Sanchez ve Robertson, 2003; O'Hare ve O'Donohue, 1998), bilinen hiçbir deneysel araştırmada cinsiyetçi havayolu reklamları ile cinsel taciz arasındaki ilişki araştırılmamıştır. Özetlenecek olursa, havayolu sendikaları, sivil toplum kuruluşları ve istihbarat teşkilatlarının, havacılıkta son yıllarda tehlikeli biçimde artan cinsel tacizi durdurmak için çağrıda bulunmaları, havacılıktaki cinsel tacizin tüm dünya için önemini gözler önüne sermektedir. Havada cinsel tacize maruz kalan kurbanların, uçuşun emniyetinden sorumlu kişiler olması, cinsel tacizi sadece uçuş görevlilerinin yaşadığı bir sorun olmaktan çıkarmaktadır. Hatta cinsel tacizin tek başına havayolunun sorunu da olmadığı, topyekün emniyet yönetim sisteminin sorunu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Cinsel tacizin ve sonuçlarının hava taşımacılığını bir yıl boyunca kullanan yaklaşık 5 milyarı bulan insanın ortak sorunu olduğu dikkate alınırsa,

problemin çapı ve etki alanının büyüklüğü anlaşılabilecektir. Bunun yanısıra kabin görevlilerini cinsel taciz konusunda bilgilendiren ve bu sorunla nasıl başa çıkmaları gerektiğine dair özel eğitimler yok denecek kadar azdır. Bu çalışma, tüm dünyanın karşı karşıya kaldığı havacılıktaki cinsel taciz sorununu, biyopsikososyal bir bakış açısıyla, toplumsal cinsiyet ve kültürel paradigmaların eşlik ettiği bir kapsamda ele alması bakımından da önemlidir. Cinsel tacizle ilgili farkındalık ve onunla başedebilecek yapabilirlikler kazanılmasına katkıda bulunacak verilerin elde edilmesini amaçlayan bu araştıma, hem içeriği hem de yöntemi itibariyle Türkiye'de ve Dünya'da bir ilk olacaktır.[28]

1.5. VARSAYIMLAR

Çalışma, cinsiyetçi havayolu reklamlarının tacizcide taciz davranışın ortaya çıkmasını biyopsikososyal bir araştırma çerçevesinde sınamak üzere aşağıdaki soruları sorarak yola çıkmıştır:

H1. Havayolu reklam kampanyalarında kullanılan kadın temsilleri veya kadın temsillerine yapılan cinsel içerikli göndermelerin, uçuş sırasında yaşanan cinsel tacizlere katkısı var mıdır?

H2. Satışı arttırmak üzere tasarlanan kadın bedeni temsillerinin kullanıldığı reklam kampanyalarının amacı kabin ekibi üzerinden uçuş deneyimini cinselleştirmek midir?

H3. Erkek egemen kültürün cinsel tacizi normalleştiren yanının cinsel tacize katkısı nedir?

[28] Literatürde cinsiyetçi havayolu reklamlar ile cinsel taciz arasındaki ilişkinin araştırıldığı benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır.

H4. Cinsel taciz tutum ölçeğinde yüksek skor yapan kişilerin cinsiyetçi havayolu reklamlarına maruz kaldıklarında verdikleri fizyolojik tepkilerle cinsel tacize yatkınlıkları arasında pozitif /negatif yönlü bir ilişki olabilir mi?

H5. Cinsel taciz raporlarında tacizin faili olarak gösterilen yüksek pozisyonlu kişilerin cinsel taciz davranışı arasında pozitif veya negatif yönlü bir ilişki kurulabilir mi?

H6. Havayolunun cinsel tacizi önleme eğitimi veya şikâyet yönetimine ilişkin politikalarının cinsel taciz arasındaki pozitif veya negatif ilişkileri nedir?

H7. Cinsel taciz davranışı ile dürtüsellik arasında bir ilişki olabilir mi?

H8. Cinsel taciz eğilimi yüksek olan kişiler, cinsiyetçi havayolu reklamlarından daha fazla etkileniyor olabilir mi?

H9. Erkeklerin toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin yaşadıkları stresleri cinsel taciz davranışı arasında bir ilişki olabilir mi?

1.6. SINIRLIKLAR

Araştırmanın cinsel taciz failleri üzerinde yapılmasında çeşitli zorluklar bulunmaktadır. Bu zorluklardan en önemlisi, faillerde cinsel taciz davranışını ortaya çıkardığı varsayılan unsurlarla, failin cinsel taciz davranışı arasındaki ilişkinin açıklanabilmesindeki güçlüklerdir. Bunun nedeni insanın, sosyal, psikolojik, biyolojik bir varlık olması ve bu üç unsurun birbirleri ile yakın ilişkisidir. Bu da insan davranışlarının açıklanabilmesini oldukça karmaşık ve işin içinden çıkılamaz bir hale getirmektedir. Üstelik cinsel taciz failleri üzerinden yapılabilecek bir araştırma, çalışmanın katılımcılarının cinsel tacizi yaptığı kanıtlanmış gerçek faillerin, hükümlü ve hastalar ya da cinsel taciz tutumuna sahip olduğu varsayılan profillerin araştırmaya dahil edilmesiyle mümkün olabilecektir. Bu şekilde belirlenmiş katılımcıların araştırmaya gönüllü katılımlarlarının sağlanabilmesi, izin prosedürleri gibi pek çok gerekliliği yerine

getirmeyi zorunlu kılmaktadır. En önemlisi, araştırma yöntemine karar verirken etik kurallara hassasiyetle yaklaşmak ve buna uygun bir teknik geliştirmek, çalışmaya dahil edilecek kişilerin etiketlenmesine yol açabilecek her türlü olasılığı önceden ve titizlikle hesaplayabilmek ve bertaraf edebilmektir.

Araştırmanın deney aşamasında elde edilen fizyolojik bulgular, oksimetre cihazının yeterli hassasiyette bir ölçüm yapamadığı veya deneyde kullanılan reklamların seyir sürelerinin katılımcıların kalp atışlarındaki değişikliği izlemek için yeterli olmadığı yönündedir. Video uyaranlarına maruz kalındığında katılımcıların kanlarında açığa çıkmış olan oksijen değerlerindeki anlamlı fark, video görsellerine dair uyaran-tepki sürecine dair bir aktivasyondan ziyade, metabolizmanın hızlanmasına, nefes alışlarının artışına (Andersson, Berggren, Grönkvist, Magnusson ve Svensson, 2002) ilişkin bir gösterge olarak yorumlanmıştır. Literatürde kandaki oksijen oranlarına ilişkin ve bir uyarana verilen tepki bağlamında pozitif/negatif sonuç içeren bir çalışmaya rastlanmamış olması, bir diğer sınırlılık olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uyaranların denekteki etkilerinin anlık ölçümüne ilişkin koşulların yaratılması ve daha hassas sonuçları elde etmek üzere kullanılabilecek eye track, GSR cihazı, EEG veya en iyisi fMRI gibi teknik cihazların kullanımının 10.000-400.000 TL arasında değişen meblağlarda olması, bu ve benzer yüksek maliyetli araştırmaların karşılanmasındaki ekonomik güçlükleri ortaya koymaktadır.

1.7. TANIMLAR

Çapraz dizayn: Bu tip araştırma düzeninde deneye alınan katılımcılar iki gruba ayrılır. İlk gruba deney grubu, ikinci gruba kontrol grubu denilir. Her iki grup katılımcılarına rastgele seçilmiş deney ve placebo deneysel ortamları uygulanır. Hangi katılımcının hangi deneysel ortama gireceği *latin square* denilen bir yöntemle dağıtılarak her bir koşulda aynı sayıda kişinin yer alması sağlanır.

Randomize: Katılımcının hangi deneysel koşulda olacağının belirlenme yönteminin rastgele olduğunu açıklar. Araştırmada her iki grup için ayrı ayrı hazırlanan deney koşullarından birinin (P1D2 veya D1P2) eşit sayıda iki ayrı gruba ait farklı renklerdeki

zarfa yerleştirilir. Katılımcılar bu zarflardan herhangi birini çektiğinde içinde yer alan koşul koduna göre deney yürütülür.

Deneysel Koşul Kodları

- **P1D2 :** ilk olarak plasebo ve ikinci sırada deney koşulu olduğunu gösteren kod.
- **D1P2 :** ilk sırada deney ve ikinci sırada plasebo koşulu olduğunu gösteren kod.

Plasebo kontrollü: çalışmada etkisi değerlendirilen faktörün yanında etkisi beklenmeyen başka bir faktör de uygulanmıştır. Etkisi beklenen faktör ile kıyaslanmıştır.

Çift kör: Deneklerin çalışma hakkında genel olarak bilgilendirilmesi, deney koşullarının plasebo veya deney olup olmadığı konusunda bilgileri olmamasıdır. Ayrıca deney iki araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Araştırmacılardan biri deneklerin katıldığı deneysel koşulları, diğer araştırmacı da deneklerin hangi grupta yer aldığını bilmemesi deneyin çift kör bir desende yürütülmesini sağlar.

Otoriter Kişilik: Otoritelere sorgusuz sualsiz itaat talep ederek başkalarına hükmetmeye çalışan kişilik.

İyiliksever Cinsiyetçilik: Kadınları eş, anne veya ev hanımı gibi geleneksel cinsiyet rollerine indirgeyen ve onların erkekler tarafından korunmaya muhtaç olduğunu iddia eden bir tür cinsiyetçilik.

Cinsel Mit: Erkeklerin kadınlara karşı cinsel saldırganlıklarını reddetmelerine ve kendilerini aklamalarına zemin hazırlayan (kültürel) tutum ve inançlar bütünü.

Cinsiyet Tacizi: Cinsiyeti nedeniyle bireylerin maruz kaldığı bir düşmanca çevre tacizi türüdür.

Cinsiyet İdealleri: Bir toplumun "model" erkeklik veya kadınlık ile ilişkilendirdiği özellikler. Batı toplumlarında, erkek cinsiyet idealleri bağımsızlık veya iddialılık içerebilirken, kadın cinsiyet idealleri şefkat veya güzellik içerebilmektedir.

Düşmanca Çevre Tacizi: Cinsiyet, ırk, din, ulusal köken, yaş veya engellilik temelinde bir bireyin veya bireylerin sindirildiği, küçümsendiği veya ayrımcılığa uğramasına izin verilen bir ortam ve bu ortamda yaşanan cinsel tacizi tanımlamaktadır.

Düşmanca Cinsiyetçilik: Korkutmak, tehdit etmek veya şiddete başvurmak suretiyle kadınları kontrol etmeyi amaçlayan ve böylece onları ikincil rollere sokan bir tür cinsiyetçilik.

***Quid Pro Quo*:** Kelimenin anlamı "bir iyilik karşılığında iyilik"tir. Cinsel taciz yasası bağlamında, cinsel bir iyilik yapmanın bir ödül alma (örneğin terfi etme) veya bir cezadan kaçınma (örneğin kovulma) için bir koşul olduğu cinsel taciz vakalarını tanımlamaktadır.

BÖLÜM 2. YÖNTEM

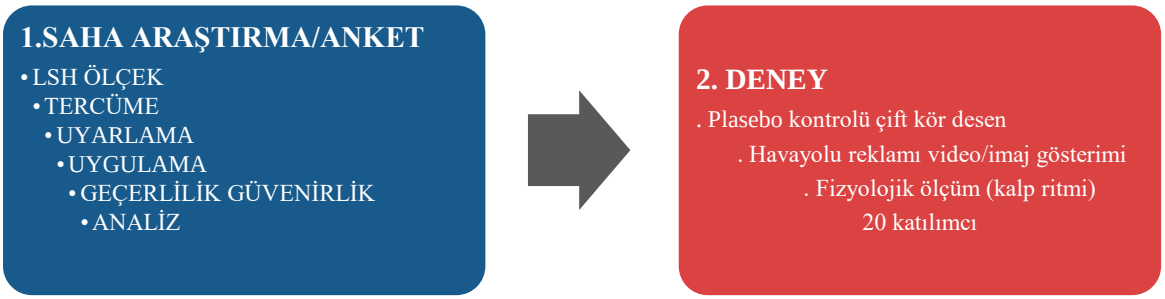
2.1. YÖNTEM

Araştırma, tarama ve deney yöntemlerinin yanı sıra grup odak görüşmeleri gibi nitel görüşme yöntemleri ile zenginleştirilmiş karma bir yapıya sahiptir. Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem, veriler ve toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması bilgilerine yer verilmiştir.

2.2. ARAŞTIRMA MODELİ

Yöntemle ilgili Tablo 8'de özetlenen aşamaların açıklamaları detaylarıyla aşağıda yer almaktadır.

Tablo 8. Yöntemin Aşamaları

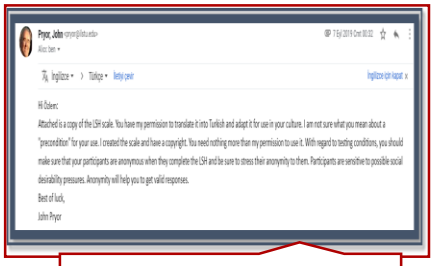
2.3. SAHA ARAŞTIRMALARI/ANKET

Araştırmanın bu aşamasında katılımcılara anket uygulanacaktır. Anketin uygulanmasından önce anketin ölçeklerinden biri olan Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği'nin (LSH Scale) Türkçeye uyarlandıktan sonra geçerlilik güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek, Türkçe'ye uyarlama çalışması tamamlandıktan sonra Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlığı ölçmek üzere kullanılmıştır.

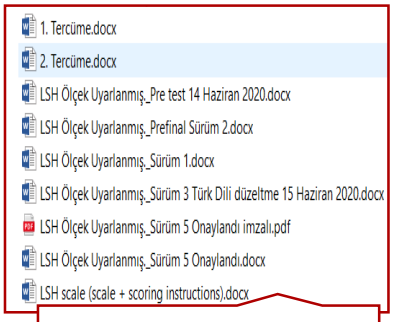
2.3.1. Ölçek Uyarlama Süreci

Bu aşamanın amacı orijinali İngilizce ölçeğin, Türkçe kavramsal eşdeğer sürümünü elde etmektir. Başka bir deyişle ölçek asıl sürümü ile aynı derecede gerçekçi, anlaşılır, kolayca uygulanabilir olduğu kadar ölçme özelliğini sağlayacak niteliklerini de korumaya devam etmelidir. Bu nedenle sürecin odak noktası, dilsel/edebi eşdeğerlikten ziyade kültürler arası ve kavramsaldır. Bu amaca ulaşmak için en iyi bilinen yöntem, ileri çevirileri ve geri çevirileri kullanmaktır (WHO,2020). 29 Nisan 2020 tarihindeki Tez İzleme Komitesinde uyarlama çalışmasında dilin anlam özelliğine vurgu yapılmış ve farklı kültürlerde bu farklılıkların daha derinlemesine çalışılmasına ilişkin geri bildirim verilmiştir. Bu nedenle sürece semantik çalışmalar de ilave edilmiştir. Aynı nedenle pilot uygulamalarına bilişsel inceleme de eklenerek uyarlama süreci Tablo 9'da görüldüğü gibi yeniden yapılandırılmıştır.

Tablo 9. Ölçek Uyarlama Süreç Tablosu

Ölçek izin

Çeviri 1/ Çeviri 2

Sentez

Uzman Paneli (I) Semantik Çalışmalar Grup Odak Görüşmesi

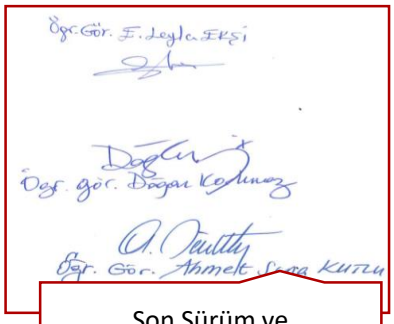
Uzman Paneli (II)

3 İngilizce Dil Uzmanı ile Prefinal

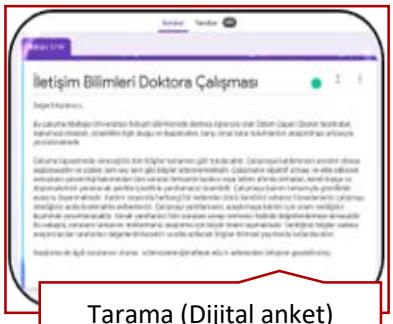

Pilot Uygulama ve Bilişsel İnceleme ile Pretest Grup Odak Görüşmesi

Geri Çeviri

Son Sürüm ve Belgelendirme

Tarama (Dijital anket)

(393 katılımcıya ulaşıldı)

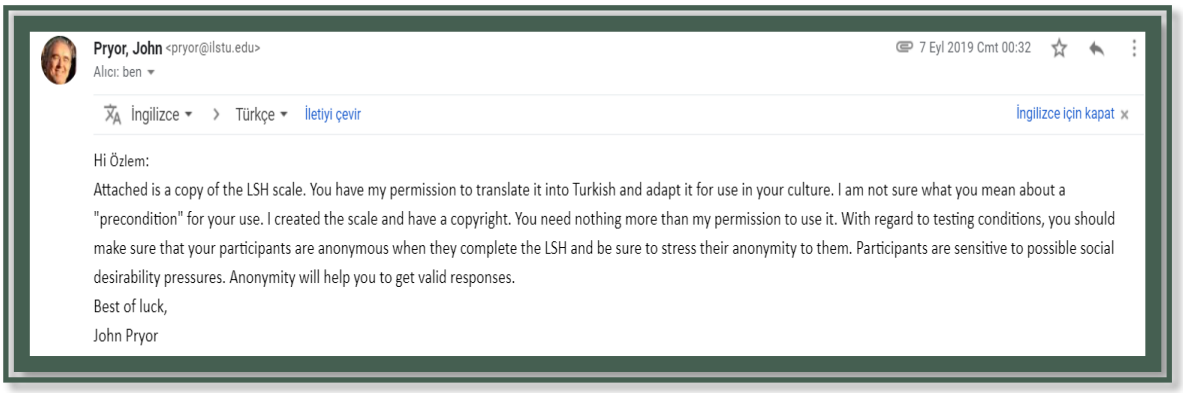

Geçerlilik/Güvenirlik

İstatistik Analiz

2.3.2. Ölçek İzin

Cinsel taciz çalışmasının öncülerinden biri olan Pryor, 1987'de erkeklerin taciz eğilimini ölçmek için güvenirliliği oldukça yüksek olan bir ölçek geliştirmiştir. Failler üzerinden yapılacak araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bu ölçek, cinsel tacizlere ilişkin araştırmaların temel taşı olarak görülmektedir (washingtonpost, 2017).[29] Bu çalışmada da failler üzerinden cinsel tacize ilişkin bir araştırma yapılacağı için ölçeğin bu araştırma için kullanılması uygun görülmüştür.

Şekil 11. Ölçek Kullanım İzin Yazışması

İlk aşamada araştırmada kullanılmak üzere seçilen "Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği"nin Türkçeye uyarlanabilmesi için gereken prosedürler sırayla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda gerekli yazışmalar yapılarak, ölçeğin Türkiye'de kullanımı için 7 Eylül 2019 tarihinde ölçeği geliştiren Prof Dr. Pryor'dan izin alınmıştır. Bundan sonraki aşamalarda ise LSH'nin (Likelihood Harraser Scale) (Pryor,1987) Türkçe'ye uyarlanması ve geçerlilik güvenirlilik çalışması yapılmıştır.

[29] **Kaynak**:https://www.washingtonpost.com/news/speaking-of-science/wp/2017/12/20/what-makes-some-men-sexual-harassers-science-tries-to-explain-the-harvey-weinsteins-of-the-world/. **ErişimTarihi:**10.07.2020

2.3.3. Çeviri (1 Ve 2)- Sentez

Bu aşamada ölçek iki ayrı çevirmenin yürüttüğü birbirinden bağımsız iki ayrı tercümeden geçirilmektedir. Bu tercümeler ikinci aşamada her iki dili konuşabilen akademisyenlerin yardımıyla sentezlenmektedir. Bu süreçte sırayla aşağıdakiler yapılmaktadır.

a) Ölçekte yer alan senaryodaki karakterler Türkçeleştirilmektedir.
b) Okul ve yer isimlerin kavramsal karşılıkları Türkçeleştirilmektedir.
c) Deyişlerin kavramsal karşılıkları Türkçeleştirilmektedir.

2.3.4. Uzman Paneli (I) : Semantik Çalışmalar

Birinci Tez İzleme Komitesinde geri bildirimler doğrultusunda ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmasına yönelik semantik bir çalışma eklenmiştir. Ayrıca pilot uygulamanın bilişsel değerlendirmeleri de içerecek şekilde grup odak görüşmesiyle yapılmasına karar verilmiştir. Nitel yöntemle yürütülecek bu ek çalışmaların amacı çeviri çalışmalarında yaşanan anlam kayıplarının önüne geçmektir. Ayrıca kültürler arasındaki farklılıklardan kaynaklanabilecek ifadeler üzerinde farklı görüş açılarını ortaya çıkararak, iki dil arasındaki kavramsal karşılıkları olabildiğince doğru tayin edebilmektir. Grup odak görüşmesinde bir araya getirilen sekiz katılımcı bu çalışmaya en fazla katkıda bulunabilecek meslek grupları arasından seçilmiştir.

Semantik çalışmaları yapmak üzere Uzman Panelinde bir araya getirilen kişiler, İnsan Kaynakları alanındaki profesyoneller, mütercim tercüman, biri klinik olmak üzere iki psikolog, yani dili yoğun şekilde kullanan iş kollarında görev yapan kişilerdir. Katılımcılar arasında, hakem rolünü üstlenen mütercim tercüman Türkçe/İngilizce dilinin ileri/geri tercümesi konusunda deneyimli bir uzmandır. Katılımcılar ölçeğin orijinali ve son haline getirilmiş sentezi üzerinden değerlendirme yapmışlardır. Bu görüşme dijital ortamda gerçekleşmiş ve tamamı katılımcıların izni alınarak görsel/işitsel olarak kayıt altına alınmıştır. Görüşmenin süresi 1 saat 46 dakikadır. Bu görüşmeden istenen birebir tercümelerin uyarlanması aşamasında tek bir yaklaşım kullanmak yerine derinlemesine ve daha zengin bir anlayış kazanmak için her bir maddeyi kişisel olarak tartışmaya açmaktır. Ölçekte anlatılmak istenenin ne olduğuna ilişkin birbirinden farklı kavrayışları

tanımlamak ve her bir katılımcının tek tek tüm senaryolarda aktarılan durumları nasıl algıladığını ortaya çıkarmak ve anlam karşılıklarını bu farklı kavrayışlar üzerinden gerçekçi, açık ve kültüre uygun olarak yeniden düzenleyebilmektir. Bu aşamada okunan senaryolar gerçekçilik, netlik ve kültüre uygunluk açılarından 1 den 10'a kadar bir likert ölçek üzerinden değerlendirilmiş, alternatif görüşlerin belirtilmesi istenmiştir.

2.3.5. Uzman Paneli (Iı): İngilizce Dil Uzmanı- Grup Odak Görüşmesi

Uzmanlar panelinin çalışmaları, prefinal aşama ve son sürüm belgelendirme olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamadaki çalışmaları "prefinal aşama" olarak adlandırılmaktadır.

İki bağımsız çevirmenden geçen ve semantik çalışmalarla son haline getirilen uyarlama çalışmasının ilk sürümü, orijinal metin ile birlikte panel görüşmesinden iki gün önce tamamı İngilizce dil uzmanı olan üç kişiye e-posta yoluyla gönderilmiştir. Uzmanlar bu iki günlük sürede, orijinal metin ile ilk sürümü birbiriyle kıyaslayarak, ölçekte kavramsal açıdan anlam kayıplarının olup olmadığını değerlendirmişlerdir. 11 Haziran 2020 tarihinde gerçekleştirilen uzmanlar panelinde araştırmacı üç dil uzmanıyla bir araya gelmiş ve ölçeğin ilk sürümündeki senaryo metni tek tek okunmuş, uzmanlar tarafından ölçeğin orijinaldeki metin ile birbirlerinin tam karşılığı olup olmadığı değerlendirilmiştir. Görüşmelerde ölçeğin Türkçe metni ile İngilizce orijinali arasında birbiriyle tam örtüşmeyen veya kültürel olarak değerlendirildiğinde tereddüt yaratan kavram eş deyişleri ve onların alternatifleri değerlendirilmiştir. Sonunda tüm uzmanlar metnin içerisindeki kavramlar konusunda uzlaşmaya varana dek görüş alışverişi sürmüştür. Bu ilk görüşmenin sonunda "pilot çalışma öncesi prefinal sürüm" elde edilmiştir.

2.3.6. Pilot Uygulama (Pre Test) Ve Bilişsel İnceleme Grup Odak Görüşmesi

Pilot uygulamaların grup odak görüşmeleri aracılığıyla yapılmasının amacı uygulamaya katılanların katkısıyla ölçeğin Türkçeye uyarlanmasında, kavramsal karşılıkların olabildiğince doğru verilmesinin sağlanmasıdır. Bu görüşmelerin grup odak görüşmesi olmasının nedeni, süreci hızlandırmanın yanı sıra grup dinamizminden

yararlanarak farklı görüşlerin/yaklaşımların açığa çıkmasını sağlamak ve böylece Türkçe'ye uyarlanan ölçeğin güvenirliğini arttırmaktır.

Pilot Uygulama (Pre Test): 14 Haziran 2020 tarihinde, ön test (Pre Test) anket uygulanacak 8 gönüllü ile grup odak görüşmesi yapılmıştır. Pilot uygulamanın nasıl yapılacağına ilişkin açıklama sonrası ölçeğin prefinal sürümü ekrana yansıtılmış, metin okunarak gruptaki her bir gönüllünün tek tek görüşleri alınmıştır. 3 saat 46 dakika süren görüşmenin görüntü ve ses kayıtları, "çalışmanın sonunda kimlik bilgileri saklanarak bu görüşmeden elde edilen verilerin doktora tezi ve bilimsel çalışmalarda kullanılacağı" belirtildikten sonra alınmıştır. Ölçeğin birbirinden farklı 10 senaryosu sırayla okunduktan sonra her bir katılımcıdan kendi yanıtını vermesi istenmiştir. Daha sonra katılımcılara sorunun ne olduğu, soruyu kendi sözcükleriyle tekrarlayıp tekrarlayamayacakları, metnin içindeki belirli bir ifade veya terim duyduklarında akıllarına ne geldiği sorulmuştur. Ayrıca yanıtlarını neye göre seçtiklerini açıklamaları istenmiştir. Bu sorular, her bir senaryo için tekrar edilmiştir. Katılımcılara, anlamadıkları herhangi bir kelime ile kabul edilemez ya da rahatsız edici buldukları kavram olup olmadığı da sorulmuş ve yapılan yorumların her biri ölçek metninde not edilmiştir.

Bilişsel İnceleme: Katılımcıya ölçeğin kültürel olarak uygunluğu, gerçekçi olması ve açık/anlaşılır olması bakımından bir ile on arasındaki bir likert ile değerlendirmesi yapması istenmiştir. Senaryoda yer alan ifadelerin her birinin kavramsal karşılıkları konusunda görüşler alınmış, alternatif iyi ifadeler için öneriler dinlenmiştir. Tüm senaryoların okuması bitince görüşme sonlandırılmıştır. Bu görüşmenin görüntü ve ses kayıtları alınmıştır. Tüm katılımcılara kimlik bilgilerinin saklanacağı, görüşmenin her bir görüşmeci için belirlenen katılımcı numarasının kullanılacağı bilgisi hatırlatılmıştır.

2.3.7. Geri Çeviri

Ölçek bağımsız bir çevirmen tarafından Türkçe sürümünden İngilizce'ye çevrilmiştir. Geri çeviri, Türkçe'den İngilizceye çevirimi sırasında olduğu gibi dilsel bir eşitlikten ziyade kültürel ve kavramsal olarak eşdeyişi sağlayan ifadelere odaklanmıştır. (WHO, 2020).

2.3.8. Son Sürüm Ve Belgelendirme

İkinci aşama, "pilot uygulama sonrası aşama" olarak yürütülmüştür. Pilot uygulama sırasında prefinal ölçek metninde gözden geçirilerek değişiklik yapılmasına karar verilen ifade değişikliklerinin yapılabilmesi için Türk Dili konusunda uzman bir akademisyen ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. 15 Haziran 2020 tarihinde gerçekleşen bu görüşme, çevrimiçi olarak yürütülmüş ve yaklaşık 47 dakika sürmüştür. Bu çalışma ile ölçekte kullanılan dilin çok daha kullanışlı hale getirilmesi mümkün olmuştur.

Pilot aşama sırasında tartışılan kavramlar ve eş deyişlerine ilişkin değişiklik önerileri doğrultusunda güncelleme tamamlanmıştır. Güncel ölçek 18 Haziran 2020 tarihinde panel görüşmesinde İngilizce dil uzmanlarının görüşüne sunulmuştur. Uzmanlar paneli 32 dakika sürmüş ve son değişikliklerle birlikte son haline getirilen ölçek, tüm uzmanların görüş birliğiyle onaylanmıştır.

Ölçeğin uyarlama aşamalarına ilişkin tüm süreç aşağıda yer alan belgelerle izlenebilir olacaktır:

a) İki ayrı ileri çeviri ve ilk sürüm

b) Semantik Uzman paneli ses kayıtları

c) İngilizce dili konusundaki Uzman paneli ses kayıtları ve panel çıktısı sürümler

d) Ölçeğin pilot çalışması ses kaydı, özeti ve önerilen değişiklikler

e) Geri çeviri

f) Son sürüm

2.3.9. Ankette Gönüllü Deney Daveti

Anket formunda katılımcılara anketi doldurduktan sonra ikinci bir çalışmaya katılmaları için seçilebileceklerini ve seçilmeleri halinde kendilerine çalışmaya devam etmeleri halinde kendilerine ödül verileceği bilgisi verilmiştir. Gönüllü olan katılımcılar iletişim bilgilerini anket formunda belirtmişlerdir. İkinci aşamada anket aşamasından geçerek, deney için gönüllü olmuş katılımcılar, Cinsel Yatkınlık Ölçeğinden aldıkları puanlara göre yüksek/düşük olacak şekilde, 10'ar kişi olarak deney sürecine katılmıştır. 20 kişilik iki ayrı deney grubu ayrıca plasebo/deney olmak üzere sıra etkisine göre iki

ayrı gruba ayrılmıştır. Deney iki araştırmacıyla yürütülmüş, güvenirliliği yüksek olması için çift körlemesine desen kullanılmıştır.

2.3.10. Evren ve Örneklem

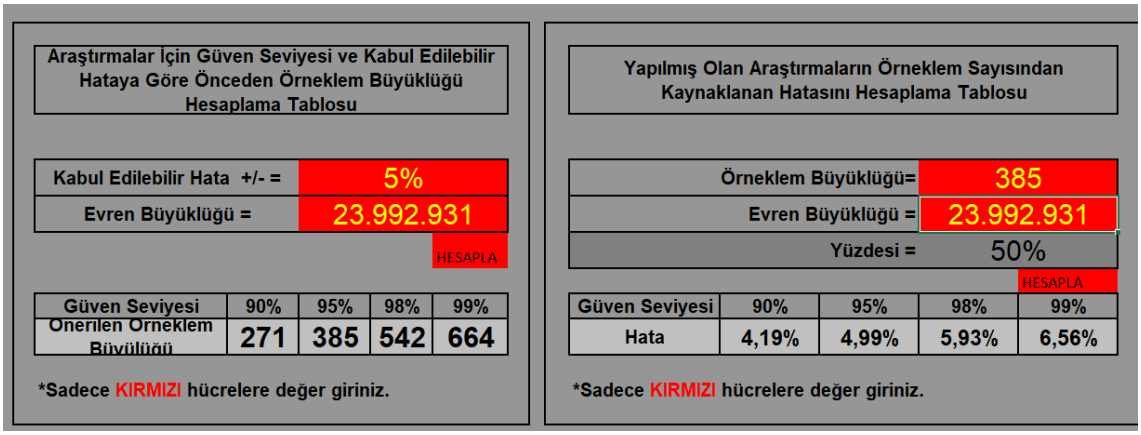
Bu araştırmada iki aşamalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evreni Türkiye'de yaşayan 21-69 yaş arası arasındaki erkeklerdir (Tuik, 2018).

Tablo 10. TUİK Nüfus Verileri

YIL	BÖLGE KODU	BÖLGE ADI	20-24 yaş / Erkek	25-29 yaş / Erkek	30-34 yaş / Erkek	35-39 yaş / Erkek	40-44 yaş / Erkek	45-49 yaş / Erkek	50-54 yaş / Erkek	60-64 yaş / Erkek	65-69 yaş / Erkek
2018	TR	Türkiye	3347297	3190023	3205205	3316603	2953329	2670183	2372182	1692130	1245979
2018	TR100	Istanbul	585938	635247	680311	712550	623215	544510	442343	262447	177818

Örneklem ise % 95 güven seviyesine sahip 385 kişidir. Bu amaçla uçuş deneyimi olan 496 katılımcıya üç ayrı ölçeğin yer aldığı 89 maddelik bir batarya dijital yollarla gönderilmiştir. Ankete katılanlar arasında 393 erkek katılımcı anketi doldurmuştur.

Tablo 11. Evren/Örneklem Hesaplama Tablosu

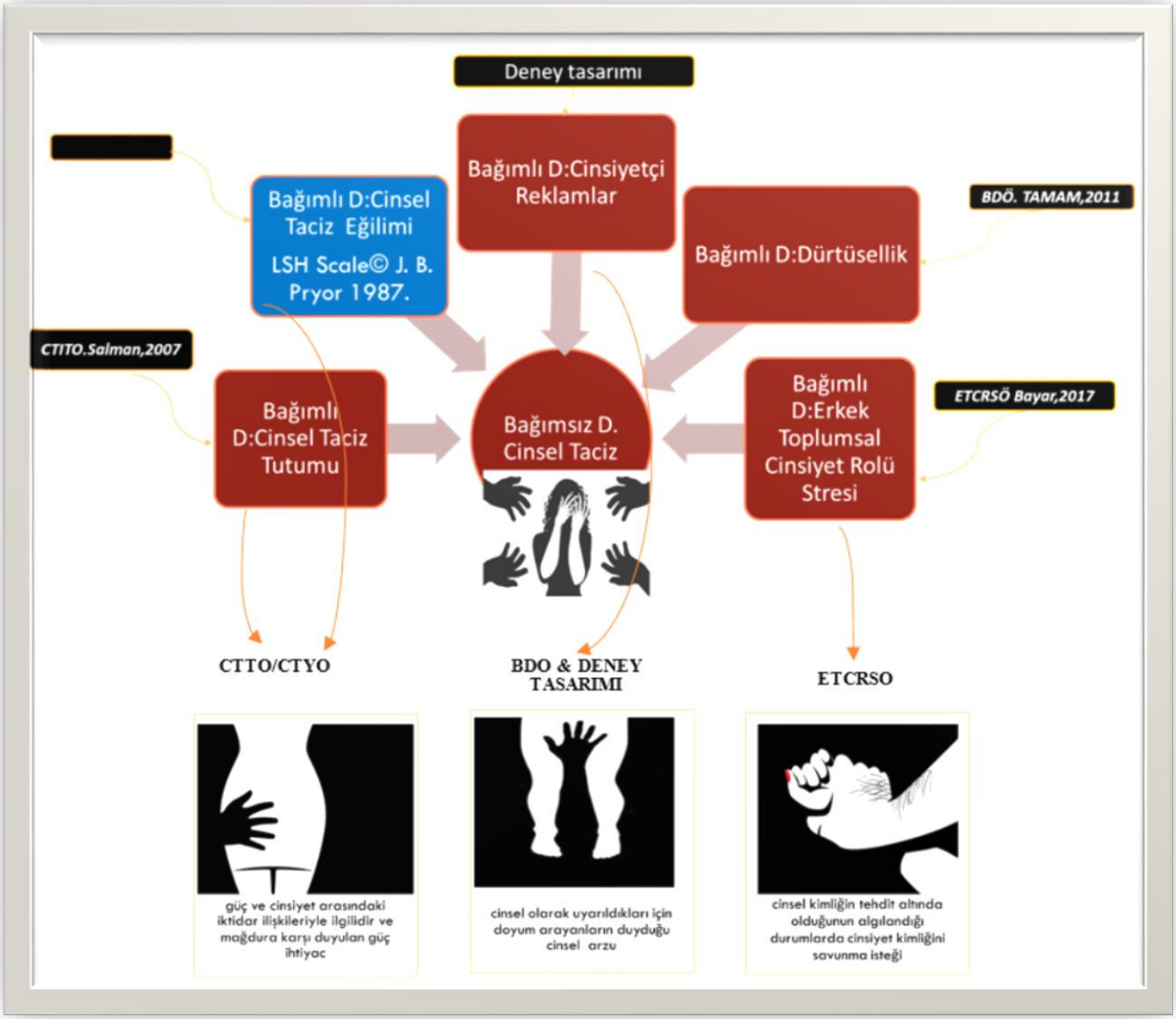

2.3.11. Veriler ve Toplanması

Anket, pilot uygulama ve çeviri işlemlerinden sonra 393 yetişkin erkek katılımcıya Google docs aracılığıyla uygulanmıştır. 393 kişilik örneklemden Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğinden aldıkları puanlar doğrultusunda 11 kişi elenmiştir. Eleme kriteri, ölçekten alınan genel ortalama 64.4 standart sapma 19.33, ortalamada iki standart sapma üzerinde kalan grup belirlenmiştir. 64.4+(19.33+19.33)=103,06. 100 puan üzerindeki 11 kişi çıkarılmıştır.

Ankette onam formu, demografik sorular, uyarlaması yapılan CTBYÖ dahil geçerlilik/güvenirlik çalışmaları tamamlanmış, 5 farklı ölçekten oluşturulmuştur. Bu ölçeklerden dördü cinsel taciz motivasyonlarını irdelemek amacıyla kullanılmaktadır. SOIO ise yüksek onay isteği olan katılımcıların değerlendirilmeye alınmaması seçeneği için ankete dahil edilmiştir.

Tablo 12. Cinsel Taciz Motivasyonunun Araştırılması

2.4. DENEY AŞAMASI

2.4.1. Kavram ve Tanımlar

Araştırmanın ikinci aşamasında, havayolu şirketleri tarafından kullanılan reklamların cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık üzerindeki etkisi deneysel olarak test edilmiştir. Deneysel çalışma, rondomize, plasebo kontrollü çift kör çalışma (placebo controlled

double-blind) olarak tasarlanmıştır. Genel olarak çalışmanın deneysel kısmı çapraz dizayn (crossover design) ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın deneysel aşamasında ulaşılması gereken minimum örneklem büyüklüğü G*Power3 (Faul, Erdfelder, Lang ve Buchner, 2007) programı ile 54 olarak hesaplanmıştır (Effect size f= .25, p=.05, grup sayısı=2, tekrarlı ölçüm sayısı=2). Uygulama ile ilgili tanım ve kısaltmalar bölümünde kavramları açıklaması yapılmıştır.

2.4.2. Uygulama

Bu araştırma, tekrarlı ölçümleri içeren, çift-kör, randomize ve plasebo kontrollü bir deneysel çalışmadır. Çalışma Karışık Desenler olarak ifade edilen bir desende yürütülmüştür. Karışık ölçüm olması hem tekrarlı ölçümlerin farklılaşmasının hem de gruplar arası farkın değerlendirmesini ifade etmektedir. Araştırmada çift-kör koşulunun sağlanması için ikinci bir araştırmacıdan tüm deney süresince destek alınmıştır.

2.4.3. Katılımcıların Seçimi

Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeğinden alınan puanlara göre eleme kriteri de göz önünde bulundurularak 382 katılımcı arasından araştırmanın ikinci aşamasına katılmak isteyen gönüllülere çalışma daveti gönderilmiştir. Katılımcıların ölçekten aldıkları puan ortalamaları hesaplanarak üs ve alt çeyrekler belirlenerek üst ve alt gruplar belirlenmiştir. Üst ve alt çeyrekten deneye katılmaya gönüllü 10'ar kişi deneysel desene alınmıştır. Böylelikle iki ayrı deneysel grup oluşturulmuştur.

2.4.4. Desen /Deneysel Koşul

Araştırmada deneysel koşul olarak deneysel (etkisi test edilen) ve plasebo olmak üzere iki deneysel koşul bulunmaktadır. Her iki deney grubunun da randomize edilmiş sıralarla bu iki deneysel koşula maruz kalması sağlanmıştır. Diğer bir deyişle, her bir deney grubu beşer kişilik alt gruplara ayrılmıştır. Gruplardan biri ilk olarak deneysel koşula ikinci olarak da plasebo koşuluna maruz bırakılmıştır. Diğer grup ise ilk olarak plasebo koşuluna daha sonra da deneysel koşula maruz bırakılmıştır (Tablo 13). Deneyin bu tasarımı sayesinde deney koşullarının sıra etkisi kontrol altına alınmıştır. Deneysel koşulların denekler üzerinde herhangi bir fizyolojik ve psikolojik yıkıcı etkisi yoktur. Bu

durum bilgilendirilmiş onam formunda araştırmacı tarafından imzalanarak teyit edilmiştir.

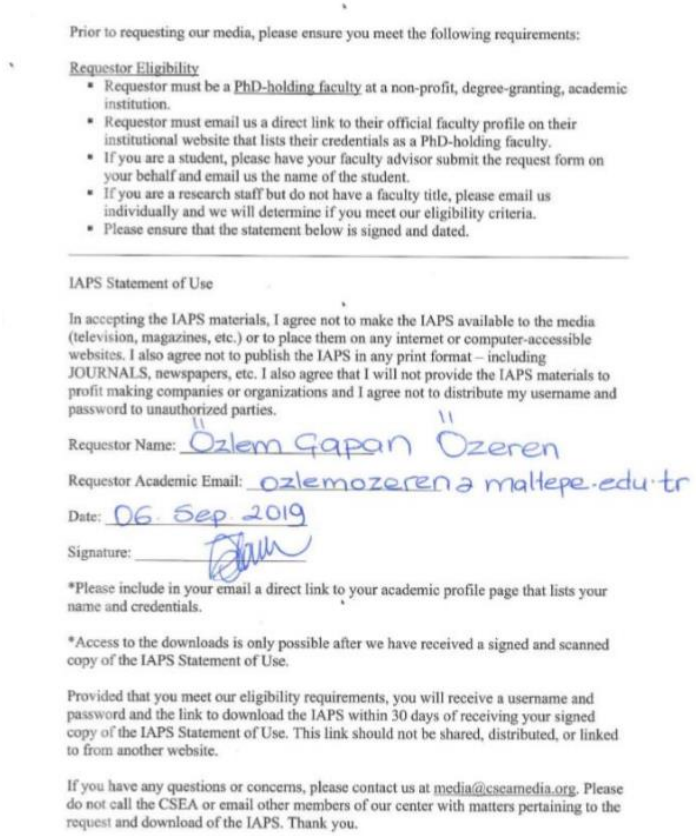
Tablo 13 Deneysel Akış Diyagramı

2.4.5. Deneyin İçeriği

Deneysel koşul olarak belirlenen deneysel ve plasebo koşullarında hem imaj hem de video kullanılmıştır. Bu video ve imajlar, deneysel koşulda cinsiyetçi içerikli reklamlar, plaseboda ise cinsiyetçi içerikli olmayan reklamlar şeklinde düzenlenmiştir. Deneysel içeriğin hazırlanmasında alan uzmanı olan en az üç kişiden deneye başlamadan önce görüş alınmıştır.

a) Uluslararası Afektif Görüntü Sisteminden (IAPS)[30] için aşağıdaki form doldurulmuş ve e-postayla[31] 6 Eylül 2019 tarihinde gönderilerek, bu araştırma için özel seçilmiş anlatı imgesi ve duygusal resimler talep edilmiştir.

Prior to requesting our media, please ensure you meet the following requirements:

Requestor Eligibility

- Requestor must be a PhD-holding faculty at a non-profit, degree-granting, academic institution.
- Requestor must email us a direct link to their official faculty profile on their institutional website that lists their credentials as a PhD-holding faculty.
- If you are a student, please have your faculty advisor submit the request form on your behalf and email us the name of the student.
- If you are a research staff but do not have a faculty title, please email us individually and we will determine if you meet our eligibility criteria.
- Please ensure that the statement below is signed and dated.

IAPS Statement of Use

In accepting the IAPS materials, I agree not to make the IAPS available to the media (television, magazines, etc.) or to place them on any internet or computer-accessible websites. I also agree not to publish the IAPS in any print format – including JOURNALS, newspapers, etc. I also agree that I will not provide the IAPS materials to profit making companies or organizations and I agree not to distribute my username and password to unauthorized parties.

Requestor Name: Özlem Gapan Özeren

Requestor Academic Email: ozlemozeren@maltepe.edu.tr

Date: 06 Sep 2019

Signature:

*Please include in your email a direct link to your academic profile page that lists your name and credentials.

*Access to the downloads is only possible after we have received a signed and scanned copy of the IAPS Statement of Use.

Provided that you meet our eligibility requirements, you will receive a username and password and the link to download the IAPS within 30 days of receiving your signed copy of the IAPS Statement of Use. This link should not be shared, distributed, or linked to from another website.

If you have any questions or concerns, please contact us at media@cseamedia.org. Please do not call the CSEA or email other members of our center with matters pertaining to the request and download of the IAPS. Thank you.

Anlatı imgesi ve duygusal resimler (https://csea.phhp.ufl.edu/Media.html), bağlamında, özerk ve somatik refleks aktivasyonları üzerinden cinsel taciz davranışının beyinde hangi işleme tabii tutulduğu anlaşılmaya çalışılacaktır. Beyindeki fonksiyonel değişikliklere neden olan duygusal uyarıcı işlemeyi doğrudan ölçebilmek amacıyla onları tüm açılarıyla incelemek, diğer bir deyişle duygusal rapor, davranış ve etkileyici fizyolojinin kalıplarının birbiriyle ilişkisi bulunmaya çalışılmıştır (Bush, 2000).

Geçerlilik/güvenirlik çalışması tamamlanmış imajlardan deney ve plasebo için 40 farklı imaj seçilmiştir. Havacılıkta kullanılan cinsel içerikli reklam filmleri deney aşamasında kullanılmıştır.

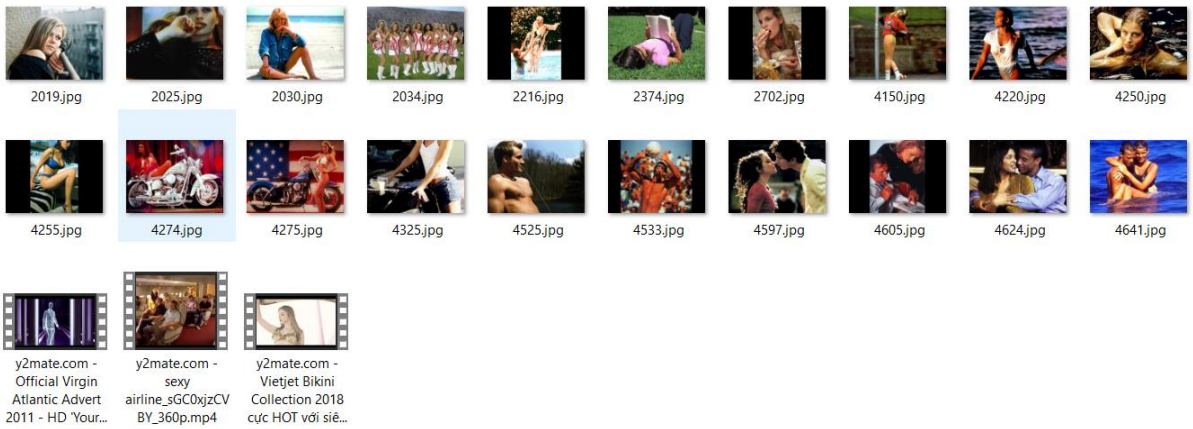
[30] IAPS Uluslararası Afektif Görüntü Sisteminin web adresine https://csea.phhp.ufl.edu/Media.html linkinden erişilebilecektir.

[31] Form, media@cseamedia.org adresine gönderilmiştir.

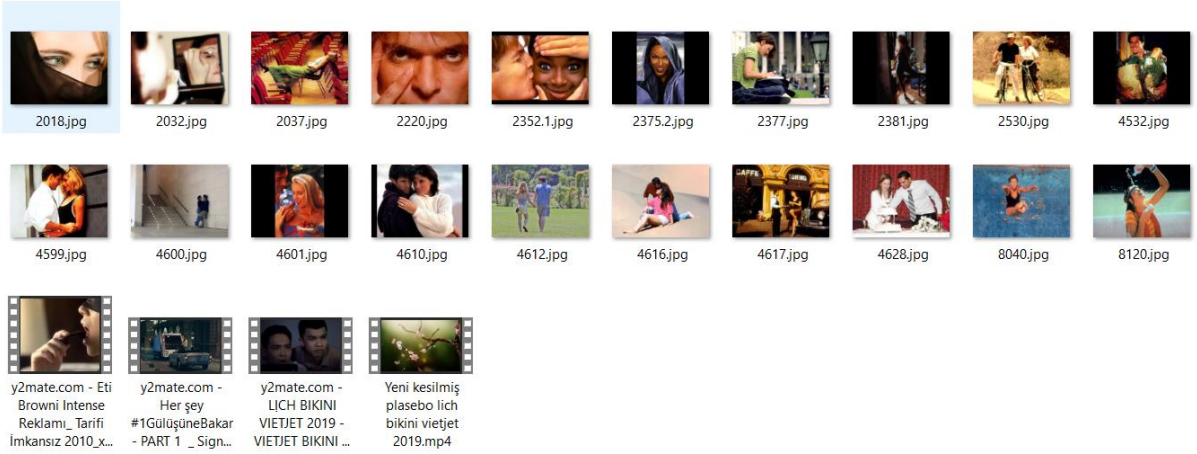
Tablo 14. Kullanılacak IAPS İmaj Materyal Kodları ve Videolar Task Tablosu

TANIM	DENEY	PLACEBO
IAPS İmaj Kod	2019.jpg	2018.jpg
IAPS İmaj Kod	2025.jpg	2032.jpg
IAPS İmaj Kod	2030.jpg	2037.jpg
IAPS İmaj Kod	2034.jpg	2220.jpg
IAPS İmaj Kod	2216.jpg	2352.1.jpg
IAPS İmaj Kod	2374.jpg	2375 2.jpg
IAPS İmaj Kod	2702.jpg	2377.jpg
IAPS İmaj Kod	4150.jpg	2381.jpg
IAPS İmaj Kod	4220.jpg	2530.jpg
IAPS İmaj Kod	4250.jpg	4532.jpg
IAPS İmaj Kod	4255.jpg	4599.jpg
IAPS İmaj Kod	4274.jpg	4600.jpg
IAPS İmaj Kod	4275.jpg	4601.jpg
IAPS İmaj Kod	4325.jpg	4610.jpg
IAPS İmaj Kod	4525.jpg	4612.jpg
IAPS İmaj Kod	4533.jpg	4616.jpg
IAPS İmaj Kod	4597.jpg	4617.jpg
IAPS İmaj Kod	4605.jpg	4628.jpg
IAPS İmaj Kod	4624.jpg	8040.jpg
IAPS İmaj Kod	4641.jpg	8120.jpg
VİDEO	y2mate.com - Official Virgin Atlantic Advert 2011 - HD 'Your airline's either got it or it hasn't'_Hbib-A6NpW8 1080p.mp4	y2mate.com - Eti Browni Intense Reklamı, Tarifi İmkansız 2010_xR_rWuvllzc,360p (1).mp4
VİDEO	y2mate.com - sexy airline_sGC0xjzCVBY_360p.mp4	y2mate.com - Her şey #1GülüşüneBakar - PART 1 _ Signal White Now Men_WpF6rbDI11g_1080p.mp4
VİDEO	y2mate.com - Vietjet Bikini Collection 2018 cut HOT vdi sieu mlu Minh Tu & Celine Farach_h1zvMTJGrd8_1080p.mp4	2mate.com - UCH BIKINI VIETJET 2019 - VIETJET BIKINI CALENDAR 2019_8jRQm2ujVvA_1080p.mp4

Tablo 15. Deneysel Koşul Görselleri

Tablo 16. Plasebo Koşul Görselleri

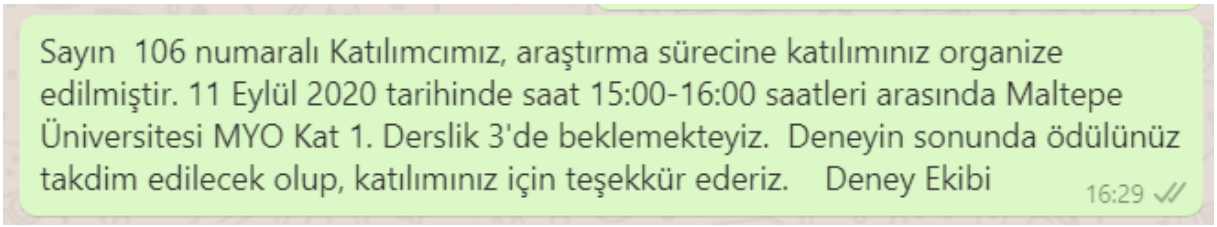

2.4.6. Deney Prosedürü

Ankete katılan 200 katılımcı deney için de gönüllü olmuş ve irtibat bilgilerini bırakmıştır. Gönüllülerin arasından CTBYÖ'de yaptıkları skorların kesme puanları doğrultusunda 60 kişilik bir liste hazırlamıştır. Listede yer alan 45 gönüllüye önce e-posta yoluyla sonra da telefon aracılığıyla ulaşılmaya çalışılmıştır. Daha sonra da listedeki telefon bilgileri aracılığıyla gönüllüler tek tek aranmıştır. 6 gönüllüye, telefon numarası yanlış olduğu veya kullanılmadığı ya da cevap vermedikleri için erişim sağlanamamıştır. Erişim sağlanan 16 gönüllü başka şehirde veya şehrin uzak bir yerinde oturduğu, işi olduğu ya da tatilde olduğu gerekçesiyle deneye katılmamışlardır. Planlama yapılan 6 kişi ailevi gerekçelerle katılımlarını iptal etmiş veya hiçbir sebep bildirmeden deney

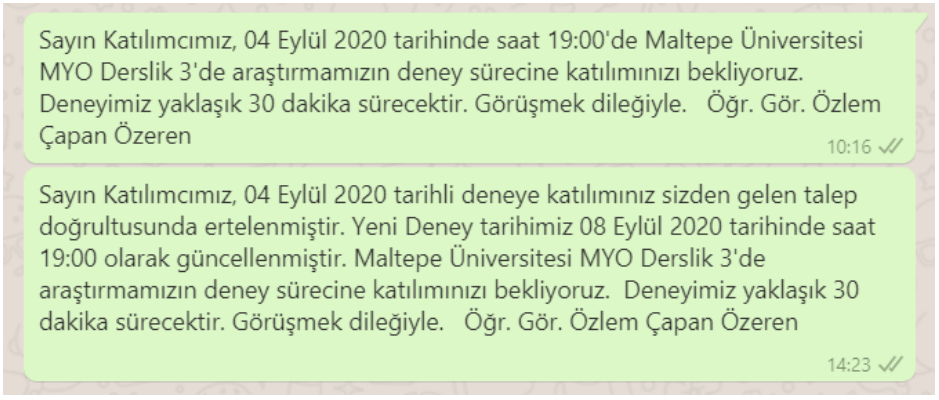
uygulamasına katılmamışlardır. Neticede, kesme puanına göre seçilen gönüllülerin üçte biri, yani 20 katılımcı deney uygulamasına katılabilmiştir.

Deney uygulamasına katılmak üzere belirlenen gönüllülere, Telefon, SMS veya WhatsApp aracılığıyla deney uygulamasının ne şekilde yapılacağı ve yeri konusunda açıklama yapılmıştır. Katılımcıyla yapılan bire bir görüşmelerde deney uygulamasının tarihi ve saati belirlenmiştir. Deneyin yeri, tarih ve saat bilgisi deney uygulamasının öncesinde katılımcı ile yazılı metin olarak paylaşılmış, ayrıca uygulamadan birgün önce de hatırlatma yapılmıştır. Katılımcı ile gerek yazılı gerek sözlü temaslarda, anket katılım sıra numarası ile hitap edilmiş, kimlik bilgisi öğrenilmeye çalışılmamış, gizlilik ilkesine bağlı kalınmıştır.

Şekil 12. Katılımcı Deney Uygulama Bilgi Paylaşımı

11 katılımcı yapılan ilk planlamaya uyamamıştır. Planlamaya uyamayanlardan üç kişi deney uygulamasına katılamayacağını bildirerek randevusunu iptal etmiş, üç katılımcı hiç haber vermeden deneye katılmamış, dört katılımcı gecikme bildirmiştir. Gecikme bildiren üç katılımcının deney takvimi güncellenmiş ve güncellenen plan yazılı olarak katılımcı ile paylaşılmıştır.

Şekil 13. Katılımcı Deney Uygulama Bilgi Plan Düzeltme Paylaşımı

Deneysel desende çift kör koşulu ikinci bir araştırmacının yardımı ile sağlanmıştır. Deneye gelen katılımcıyı ilk karşılayan araştırmacı ile deney uygulamasını yürüten araştırmacılar deney süresince sabit iki ayrı kişidir. Katılımcıyı karşılayan araştırmacı gelen katılımcının hangi grupta (yüksek ya da düşük) olduğunu bilmekte ancak deney odasında katılımcının hangi deneysel koşula maruz kaldığının sırasını bilmemektedir. Aynı zamanda, deney ortamında katılımcının hangi sıra ile deneye katıldığını bilen ikinci araştırmacı da deneye gelen katılımcının hangi grupta olduğunu bilmemektedir. Her iki araştırmacı da deneklerin yüksek/düşük grup kodları veya maruz kalınan farklı koşul kodları oluşturmuş ve deney sonuna kadar bu bu bilgiler araştırmacıların arasında paylaşılmamıştır. Deney sonunda her iki liste birbiriyle eşleştirilerek Tablo 17'de bir araya getirilmiştir.

Tablo 17. Deney Uygulaması Birleştirilmiş Liste

Katılımcı No	Tarih	Saat Aralığı	7000 (Mavi)	8000 (sarı)	Kod	Deneysel Koşul Kodu
22	1.Eyl.20	14:00-15:00		X	8006	P1D2
480	1.Eyl.20	16:00-17:00		X	8012	P1D2
118	2.Eyl.20	09:00-10:00	X		7002	D1P2
464	2.Eyl.20	10:00-11:00	X		7010	D1P2
481	2.Eyl.20	11:00-12:00	X		7012	D1P2
483	3.Eyl.20	11:00-12:00		X	8010	D1P2
4	4.Eyl.20	11:00-12:00	X		7008	P1D2
486	4.Eyl.20	13:00-14:00	X		7009	D1P2
484	4.Eyl.20	14:00-15:00	X		7004	P1D2
443	5.Eyl.20	17:00-18:00	X		7001	D1P2
8	5.Eyl.20	15:00-16:00		X	8007	P1D2
485	7.Eyl.20	16:00-17:00	X		7006	P1D2
240	7.Eyl.20	19:00-20:00		X	8003	D1P2
488	8.Eyl.20	14:00-15:00	X		7003	P1D2
472	9.Eyl.20	11:00-12:00	X		7005	P1D2
31	15.Eyl.20	12:00-13:00		X	8004	D1P2
356	28.Eyl.20	16:00-16:30		X	8011	D1P2
494	30.Eyl.20	13:00-14:00		X	8009	P1D2
81	2.Eki.20	15:30-16:00		X	8001	P1D2
495	2.Eki.20	14:30-15:00		X	7011	P1D2
490	2.Eki.20	16:00-17:00	X		7011	D1P2

Birinci araştırmacı CTBYÖ puan değerini düşük/yüksek olarak ayırmak için 7000 veya 8000 ile başlayan rakamları kullanmıştır. Katılımcıların listesindeki CTBYÖ skoru ile eşleşen grup ayrımının yapılabilmesi için sarı/mavi olmak üzere iki ayrı renkte zarf kullanmıştır. Sarı ve mavi renkler ile içindeki numaraların düşük/yüksek gruptan hangisine ait olduğunu bilen araştırmacı uygun katılımcının grubuna uygun zarfı çekmesini sağlarken, ikinci araştırmacı ise D1P2/P1D2 olarak deney koşulu sırasını kodladığı sarı ve mavi renkli zarf rengi kullanmıştır. İkinci araştırmacı deneğin hangi grupa dahil olduğunu bilmediği için, elindeki zarfın rengi ile aynı renkte hazırlanan deney koşulu zarfından birini rastgele seçtirmiştir. Böylece yüksek grup ile düşük grup denekler aynı sayıda deney koşuluna maruz bırakılabilmiştir.

Şekil 14. Deneyde kullanılan kod zarfları

Katılımcılar randevu listesine sahip araştırmacı tarafından karşılanmış ve öncelikle deney katılım koşulu olan bilgilendirilmiş onam formunu okuyarak imzalamışlardır. Deneklere bilgilendirilmiş onam (Ek-3) formunda bireysel olarak kimliklerini açık edebilecek herhangi kişisel bilgi sorulmamıştır. İki nüsha hazırlanan formlardan bir nüsha katılımcıya teslim edilmiş, diğer nüsha araştırmacı tarafından saklanmak üzere dosyaya kaldırılmıştır.

Şekil 15. Deney Odası

Deney sürecini yürütmek üzere görevli olan ikinci araştırmacı deney odasından içeri yönlendirilen deneğe, deney ortamı, deneyin süresi, deneyde kullanılacak cihazlar (bilgisayar, CLS oximeter, vb) hakkında genel bilgi vermiştir. Daha sonra deney koşulunu belirlemek için katılımcının kendi grubuna uygun zarflardan birini çekmesini sağlanmıştır. Deneğin maruz kaldığı koşullara verdiği tepkinin fiziksel ölçümü için gerekli hijyen önlemleri alınmış ve katılımcının oksimetre bağlantıları yapılmıştır. Sonraki aşamada deneyin ilk koşulu başlatılmıştır. Bu sırada araştırmacı deney odasının dışına çıkmış, deney tamamlandığında katılımcının kendisine seslenmesini beklemiş ve içeriye girişleri engellemiştir. İlk deney koşulu tamamlandığında içeri çağrılan araştırmacı, içeri girip ikinci deney koşulunu başlatmış ve tekrar odanın dışına çıkarak katılımcının kendisine seslenmesini beklemiştir.

Şekil 16. Katılımcılara Deney Sonunda Verilen Ödül/Teşekkür Belgesi

İkinci deney koşulu tamamlandığında yeniden içeri giren ikinci araştırmacı, katılımcının fiziksel ölçüm bağlantılarını çıkarmış ve birinci araştırmacıyı katılımcıyı uğurlaması ve ödülünü vermek üzere deney odasına çağırmış ve deneğe katılımı için teşekkür ederek odadan ayrılmıştr.

2.4.7. Verilerin Çözümlenmesi

Araştırmanın amacı doğrultusunda, katılımcılardan, Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği, Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği, Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği ve Barratt Dürtüsellik Ölçeği (Testi) ile toplanan verilerin istatistiksel analizinde SPSS 23.0 istatistik programı kullanılmıştır. Analizler öncesi, bağımsız değişken gruplarının ölçek puanlarının normallik dağılımları Kolmogorov-Smirnova (K-S) ve Shapiro-Wilk (S-W) ile incelenmiş ve yapılacak testlerin parametrik veya non-parametrik olmasına bunda sonra karar verilmiştir.

Araştırmanın amacına bağlı olarak nicel bölümünde aşağıdaki analizler yapılmıştır:

I. Katılımcıların, cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık düzeyi, cinsel tacize ilişkin tutum düzeyi, (erkek) toplumsal cinsiyet rolü stres düzeyi ve dürtüsellik düzeyleri arasındaki ilişkileri belirlemek üzere Pearson momentler çarpımı korelasyonu katsayıları (r) hesaplanmıştır.

II. Katılımcıların, cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık düzeyi, cinsel tacize ilişkin tutum düzeyi, (erkek) toplumsal cinsiyet rolü stres düzeyi ve dürtüsellik düzeylerinin, yaş, iş pozisyonu, çalışma süresi, aylık gelir ve siyasetle ilgilenme durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere tek-yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış, anlamlı fark bulunduğu durumda hangi gruplar arasında fark olduğunu tespit etmek üzere post-hoc Tukey HSD testi yapılmıştır.

III. Katılımcıların, cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık düzeyi, cinsel tacize ilişkin tutum düzeyi, (erkek) toplumsal cinsiyet rolü stres düzeyi ve dürtüsellik düzeylerinin, eğitim durumu, iş kategorisi, okunan yayınlar, katılınan faaliyetler, küfürlü konuşma, ulaşım aracı tercihi, havayolunu kullanma sıklığı

ve havayolu seçiminde aranan özelliğe göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere normallik dağılımı varsayımı sağlanamadığından non-parametrik Kruskal-Wallis *H* testi uygulanmış, anlamlı fark bulunduğu durumda hangi gruplar arasında fark olduğunu tespit etmek üzere post-hoc test olarak non-parametrik Mann-Whitney *U* testi yapılmıştır.

IV. Tüm istatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi *.05* olarak kabul edilmiştir.

Deneyden elde edilen veriler, Tekrarlı Ölçümler İçin İki Yönlü ANOVA (Two-Way Repeated Measures ANOVA) ile değerlendirilmiştir. Ayrıca, normallik ve homojenlik de değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 3 BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. BULGULAR

3.1.1. Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışmaları

Bu araştırma kapsamında, Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yürütülmüştür. Araştırmanın bu aşamasında bu ölçeğe ilişkin güvenirlik ve geçerlik bilgileri raporlanmıştır.

İlgili literatürde belirtildiği üzere, ölçek uyarlama sürecinin belirli aşamaları takip etmesi gerekmektedir (Çapık vd., 2018). Bunlardan ilki, uyarlamanın gerekçesinin net bir şekilde ortaya konmasıdır. İlgili literatür taranarak ülkemizde bireylerin cinsel tacizde bulunmaya eğilimlerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş bir ölçek olmadığı belirlenmiştir. Buradan hareketle mevcut ölçekler taranmıştır.

Ölçek geliştirme süreçlerinde ölçeğin çok boyutlu yapısının faktör analizi yöntemi ile değerlendirilmesi önerilmektedir (Şencan, 2005). Faktör analizi, ilişkili olduğu düşünülen çok sayıdaki değişkenin yapısına ilişkin bilgi edilmesini sağlamaktadır (DeVellis, 2012). Faktör analizi, açımlayıcı ve doğrulayıcı olmak üzere iki farklı yapı olarak ele alınmaktadır (Rasch, Kubinger ve Yanagıda, 2011; Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2007:222).

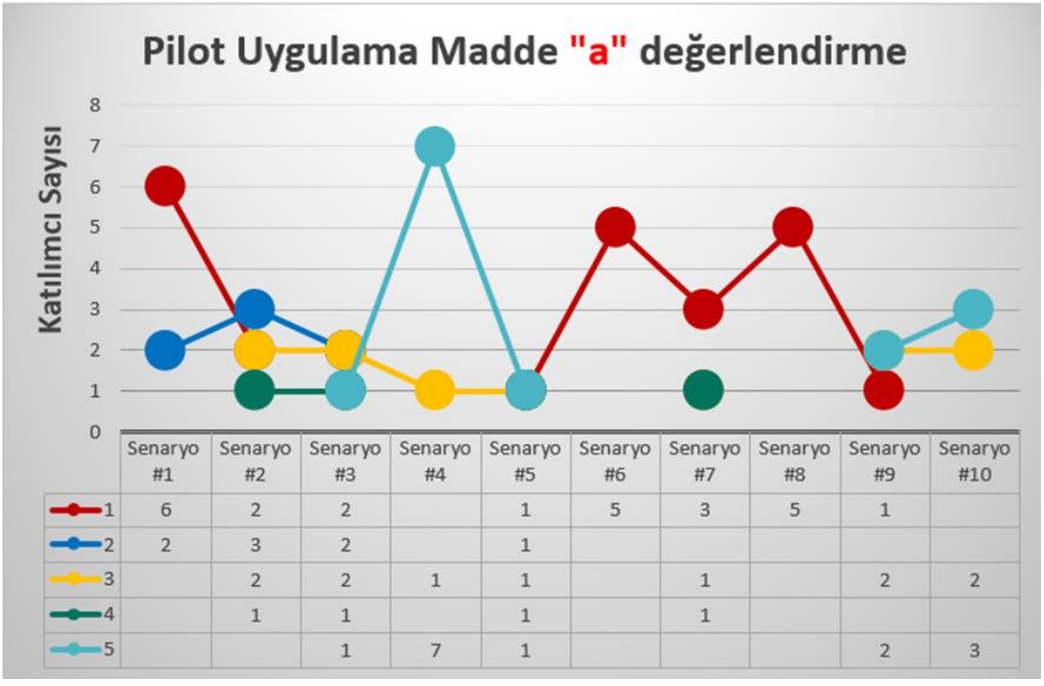
Ölçeğin Türkçe formuna son hali verildikten sonra 8 kişilik bir grup ile maddelerin kültüre uygunluğu nitel görüşmeler aracılığı ile değerlendirilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda toplam 10 senaryonun ve her bir senaryoya bağlı üçer sorunun bulunduğu, toplam 30 sorudan oluşan ölçeğin son formu hazırlanmıştır. Ölçekte her bir madde "Hiçbir Şekilde Mümkün Değil" (1) ve "Çok Mümkün" (5) arasında 5'li Likert olarak

puanlanmaktadır. Grup odak görüşmesi ile yapılan pilot çalışmalar da bulguların arasında yer almaktadır.

3.1.2. Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Pilot Çalışmalar

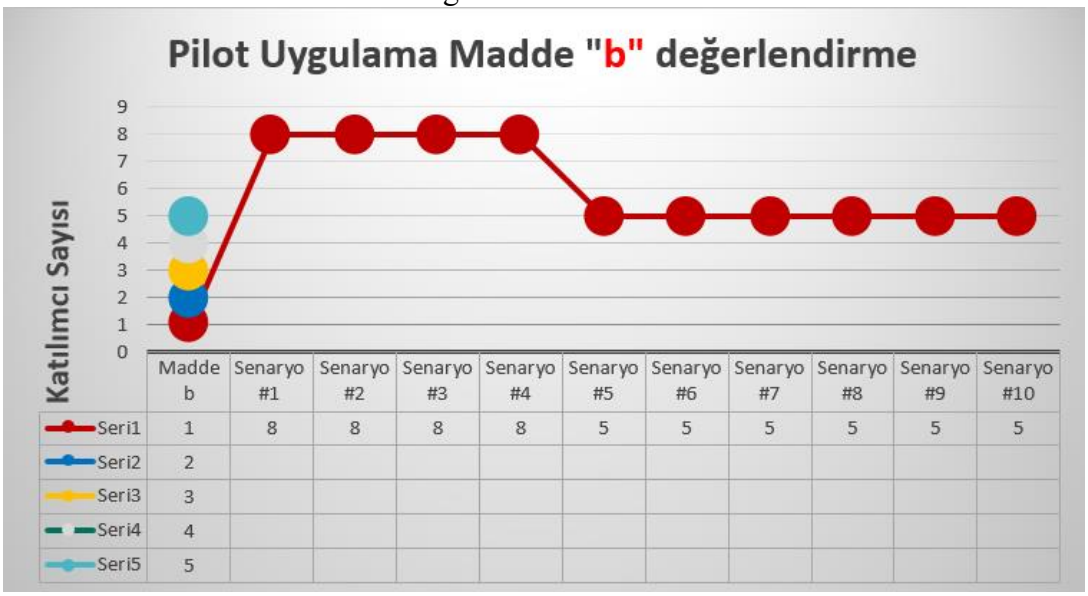
Daha önce de belirtildiği gibi, cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması aşamasının pilot çalışması, grup odak görüşmesi yöntemi ile çevrimiçi olarak Zoom konferans aracılığıyla iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada ölçekteki her bir senaryonun tüm maddeleri her bir katılımcıya teker teker uygulatılmıştır. Çalışmanın ikinci aşamasında tüm katılımcılardan her bir senaryoyu açıklığı/netliği, gerçekçiliği, kültüre uygunluğu bakımından 1-10 arasında puan vererek değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcı uygulamaları ve değerlendirmeleri tablo haline getirilmiştir. Bu uygulama ve değerlendirmeler sırasında katılımcılardan gelen geri bildirimlerin ölçekte değişiklik yapılmasına neden olacak konuşmalar ve araştırmanın konusuna yönelik katkı verecek belli diyalogları seçilerek özetlenmiştir.

Tablo 18. CTBYÖ Pilot Çalışma Uygulamada Senaryoların "a" maddesinin değerlendirimesi

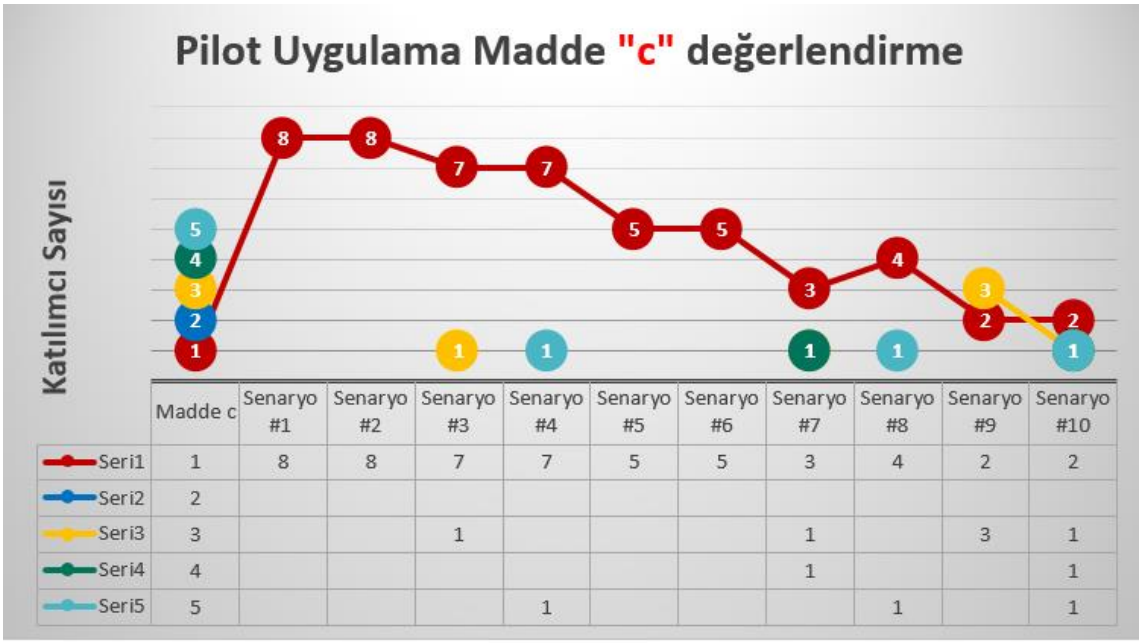
	Senaryo #1	Senaryo #2	Senaryo #3	Senaryo #4	Senaryo #5	Senaryo #6	Senaryo #7	Senaryo #8	Senaryo #9	Senaryo #10
1	6	2	2		1	5	3	5	1	
2	2	3	2		1					
3		2	2	1	1		1		2	2
4		1	1		1		1			
5			1	7	1				2	3

Tablo 19. CTBYÖ Pilot Çalışma Uygulamada Senaryoların “b” maddesinin değerlendirimesi

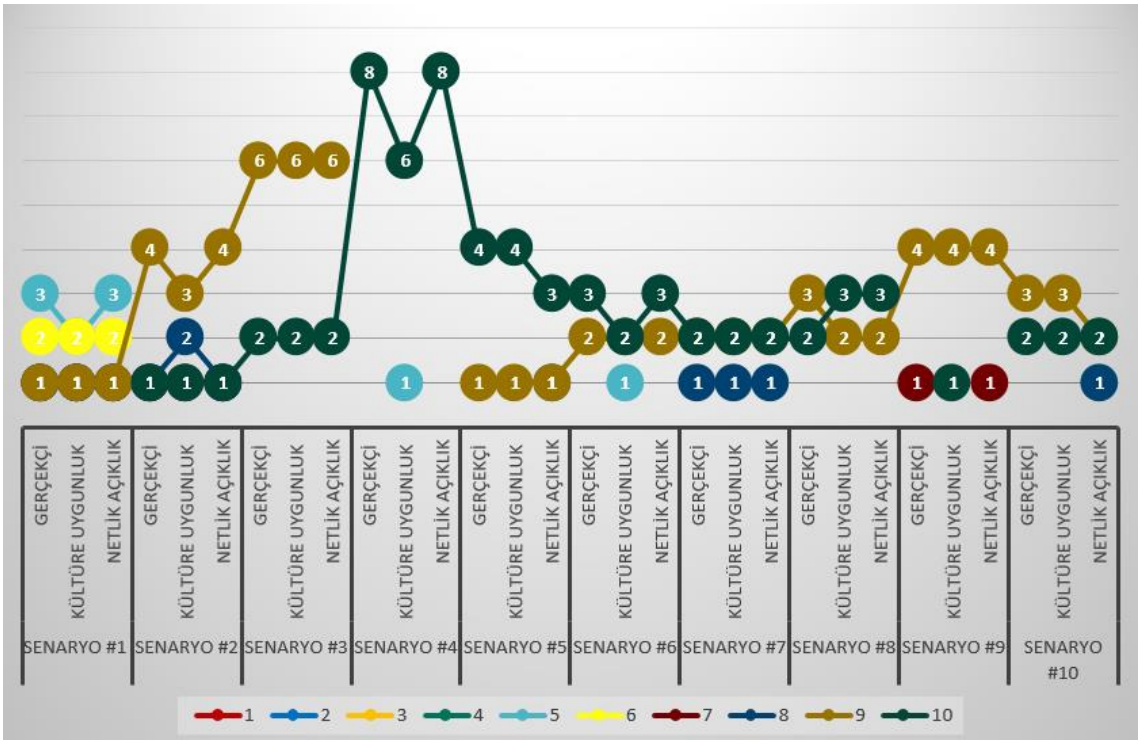
Madde b	Senaryo #1	Senaryo #2	Senaryo #3	Senaryo #4	Senaryo #5	Senaryo #6	Senaryo #7	Senaryo #8	Senaryo #9	Senaryo #10
Seri1	1	8	8	8	8	5	5	5	5	5	5
Seri2	2										
Seri3	3										
Seri4	4										
Seri5	5										

Tablo 20. CTBYÖ Pilot Çalışma Uygulamada Senaryoların “c” maddesinin değerlendirimesi

Madde c	Senaryo #1	Senaryo #2	Senaryo #3	Senaryo #4	Senaryo #5	Senaryo #6	Senaryo #7	Senaryo #8	Senaryo #9	Senaryo #10
Seri1	1	8	8	7	7	5	5	3	4	2	2
Seri2	2										
Seri3	3			1				1		3	1
Seri4	4							1			1
Seri5	5				1				1		1

Tablo 21. CTBYÖ Pilot Çalışma—Maddelerin Gerçekçi-Kültüre Uygunluk Ve Açıklık/Netlik Bakımından Değerlendirilmeleri

Genel: Katılımcıların tamamı tüm senaryoların ikinci maddesinde bulunan ifadeyi rahatsız edici ve sert bulmuştur. Bu ifade seks karşılığında bir ödül teklifinin yapılmasını içermektedir. Katılımcılar literatürde ***Quid Pro Quo*** olarak geçen ve kavramsal eş deyişle birşeyin karşılığında bir şey anlamına gelen bu teklifin, Türkiye'de böyle dolaysız ve apaçık yapılamayacağını belirtmişlerdir. Katılımcılar ölçekteki bu maddenin hiç değiştirilmeden kullanılması halinde kültürel ve gerçekçilik bakımından uygun olmayacağı konusunda birbiriyle çok benzeyen ortak yorumlar yapmışlardır. "Seks karşılığında" ifadesinin, "cinsel birliktelik" gibi daha yumuşak bir ifadeyle yer değiştirilmesi gerektiği öne sürülmüştür. Cinsel birlikteliğin doğrudan teklif edilmesinin kültürel olarak uygun olmadığı, ifadenin ahlaksız değerlendirilebileceği belirtilmiştir. Teklifin ima edilerek yapılması halinde geri çevrilme riskinin azalacağı, söylemi yumuşatacağı yönünde bir değerlendirme yapılmıştır. "Teklifin kendisi değil söylemi ahlaksız geldiği için değişmeli" şeklinde bir yorum getirilmiştir.

3.1.3. Madde Ayırt Edicilik Analizine İlişkin Bulgular

Madde ayırt ediciliği ölçeğin geçerliğinin test edilmesinde kullanılan ve ölçekte yer alan maddelerin ölçülmek istenen yapıyı ne derece ayırt edebildiği ile ilgili bilgi sağlayan bir testtir. Bu analizde, ölçekten elde edilen puanlar büyükten küçüğe doğru sıralanarak, %27 alt, %27 üst olmak üzere iki grup oluşturulup, oluşturulan bu grupların puan ortalamaları bağımsız grup t-Testi ile karşılaştırılmaktadır. Yapılan analiz sonuçları Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22. Madde ayırt edicilik bulguları t-Testi sonuçları

Senaryo-Madde	Gruplar	N	Ort.	SS	*t*	sd	*p*
S1M1	Alt %27	106	1.42	0.80	-11.06	210	0.000
	Üst %27	106	3.10	1.35			
S1M2	Alt %27	106	1.01	0.10	-5.95	210	0.000
	Üst %27	106	1.77	1.32			
S1M3	Alt %27	106	1.05	0.40	-8.56	210	0.000
	Üst %27	106	2.23	1.36			
S2M1	Alt %27	106	2.20	1.28	-8.14	210	0.000
	Üst %27	106	3.58	1.18			
S2M2	Alt %27	106	1.00	0.00	-5.06	210	0.000
	Üst %27	106	1.48	0.98			
S2M3	Alt %27	106	1.01	0.10	-6.40	210	0.000
	Üst %27	106	1.68	1.07			
S3M1	Alt %27	106	1.28	0.58	-9.94	210	0.000
	Üst %27	106	2.57	1.20			
S3M2	Alt %27	106	1.00	0.00	-6.17	210	0.000
	Üst %27	106	1.63	1.05			
S3M3	Alt %27	106	1.00	0.00	-9.38	210	0.000
	Üst %27	106	2.16	1.27			
S4M1	Alt %27	106	3.56	1.41	-6.04	210	0.000
	Üst %27	106	4.52	0.83			
S4M2	Alt %27	106	1.00	0.00	-7.58	210	0.000
	Üst %27	106	1.86	1.17			
S4M3	Alt %27	106	1.05	0.25	-14.09	210	0.000
	Üst %27	106	2.97	1.38			
S5M1	Alt %27	106	1.92	0.97	-7.90	210	0.000
	Üst %27	106	3.13	1.26			
S5M2	Alt %27	106	1.01	0.10	-6.34	210	0.000
	Üst %27	106	1.72	1.14			
S5M3	Alt %27	106	1.00	0.00	-7.60	210	0.000
	Üst %27	106	1.95	1.29			

Tablo 22. Madde ayırt edicilik bulguları t-Testi sonuçları – devamı

Senaryo-Madde	Gruplar	N	Ort.	SS	*t*	sd	*p*
S6M1	Alt %27	106	1.48	1.02	-10.09	210	0.000
	Üst %27	106	3.30	1.56			
S6M2	Alt %27	106	1.01	0.10	-5.86	210	0.000
	Üst %27	106	1.64	1.11			
S6M3	Alt %27	106	1.00	0.00	-6.37	210	0.000
	Üst %27	106	1.65	1.05			
S7M1	Alt %27	106	1.25	0.67	-10.05	210	0.000
	Üst %27	106	2.83	1.48			
S7M2	Alt %27	106	1.04	0.39	-7.64	210	0.000
	Üst %27	106	2.09	1.37			
S7M3	Alt %27	106	1.08	0.33	-13.99	210	0.000
	Üst %27	106	3.09	1.44			
S8M1	Alt %27	106	1.56	0.78	-10.59	210	0.000
	Üst %27	106	2.90	1.04			
S8M2	Alt %27	106	1.00	0.00	-6.99	210	0.000
	Üst %27	106	1.71	1.04			
S8M3	Alt %27	106	1.11	0.59	-15.02	210	0.000
	Üst %27	106	3.28	1.36			
S9M1	Alt %27	106	3.17	1.48	1.65	210	**0.101**
	Üst %27	106	2.86	1.26			
S9M2	Alt %27	106	1.02	0.14	-6.25	210	0.000
	Üst %27	106	1.77	1.24			
S9M3	Alt %27	106	1.01	0.10	-13.82	210	0.000
	Üst %27	106	3.00	1.48			
S10M1	Alt %27	106	2.43	1.23	-11.56	210	0.000
	Üst %27	106	4.13	0.87			
S10M2	Alt %27	106	1.01	0.10	-7.30	210	0.000
	Üst %27	106	1.92	1.27			
S10M3	Alt %27	106	1.03	0.22	-18.83	210	0.000
	Üst %27	106	3.47	1.32			

Analiz sonuçlarına göre, dokuzuncu senaryonun ilk maddesi hariç, ölçekte yer alan tüm maddeler açısından alt ve üst % 27'lik grup ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < .01$). Sonuç olarak ölçekten elde edilen yüksek ve düşük puan arasındaki anlamlı fark ölçeğin amaçlanan özelliği ölçme konusunda ayırt edici olduğunu göstermektedir.

3.1.4. Güvenirlik Çalışması

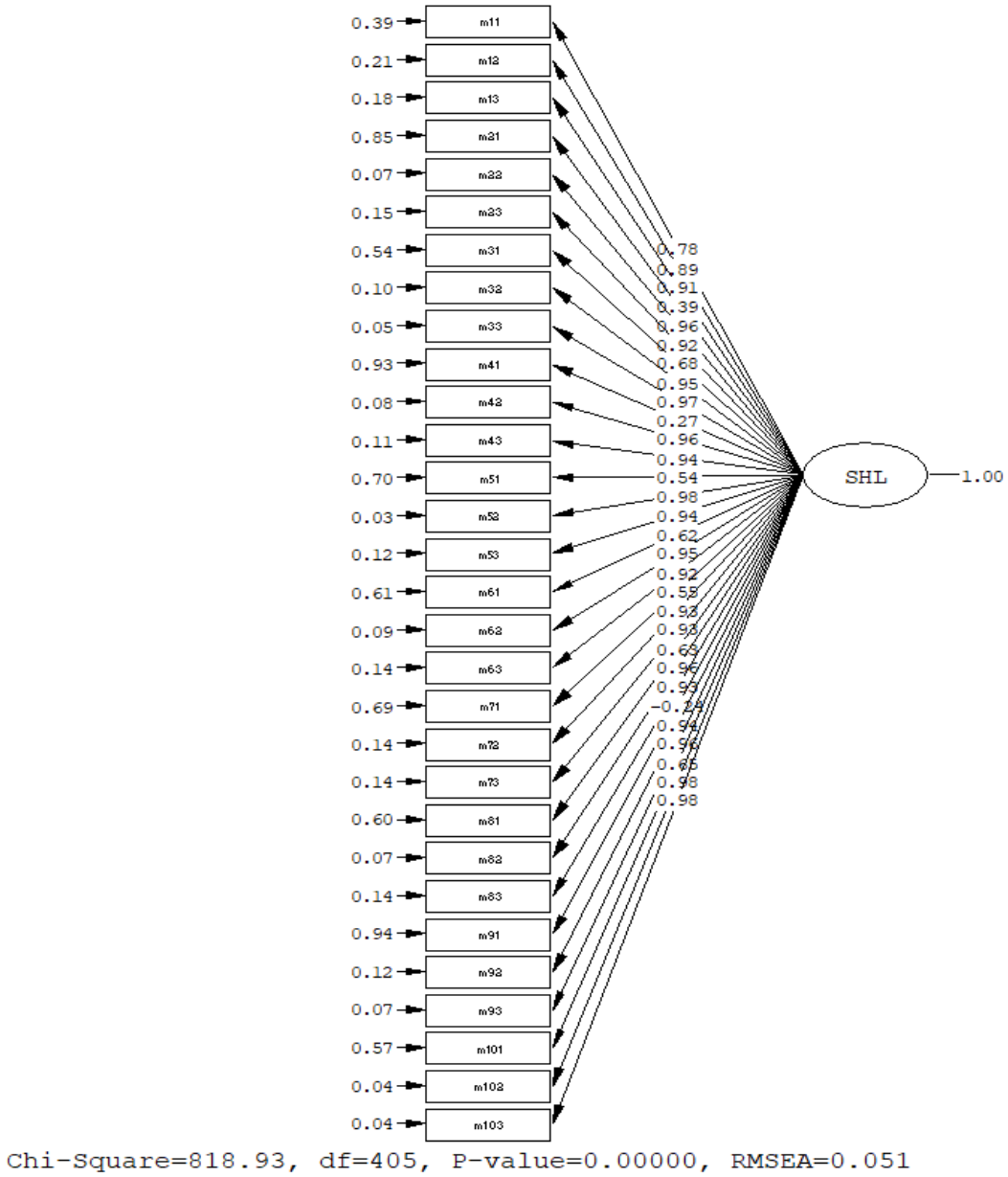
Ölçekte yer alan 33 madde ve tek boyuttan oluşan form güvenirlik analizine tabii tutulmuştur. Cronbach Alpha değeri ölçek maddelerinin varyans değerlerini dikkate almakta ve katılımcıya ait cevapların ölçeğin kendi içinde ne derece tutarlı olduğunu göstermektedir (Bryman, 2008).

Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği Cronbach Alpha değeri .91 olarak hesaplanmıştır. İdeal olarak bir ölçeğin güvenirliğinin. 70'in üzerinde olması gerektiği koşulunu taşımaktadır (DeVellis, 2012; Bryman, 2008).

3.1.5. Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Ölçeğin yapı geçerliliğinin belirlenmesi için birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır.

Tablo 23. Birinci Düzey DFA Standardize Edilmiş Faktör Yükleri

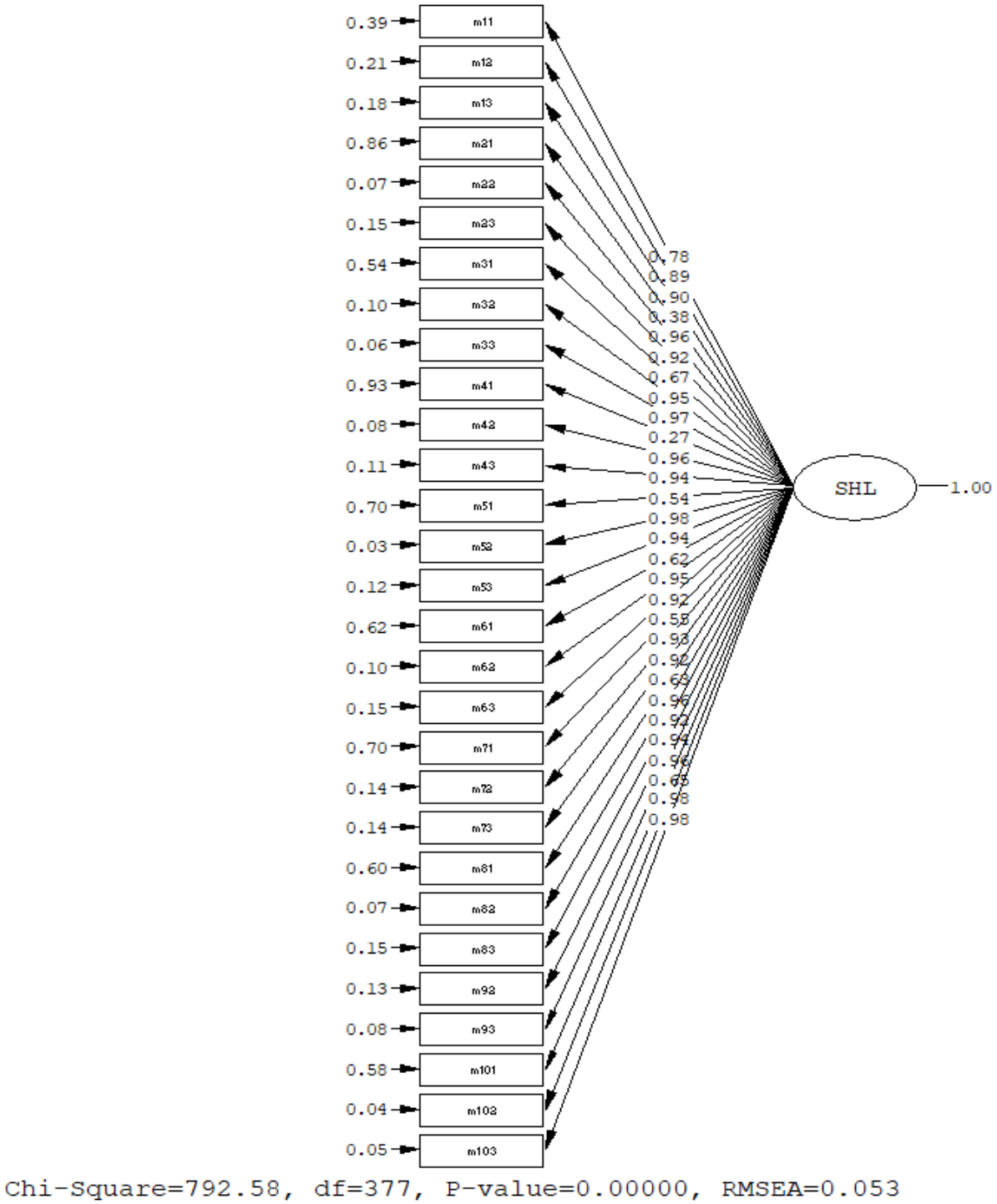

DFA uygulanırken uyum iyiliği indexlerinden indekslerinden ki-kare, CFI, GFI, IFI, AGFI, NNFI ve RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) dikkate alınmıştır. Bu araştırmada kullanılan uyum iyiliği indeksleri ve kabul edilebilirlik sınırları, X^2/ sd için <5; CFI, GFI ve AGFI için >.90; RMSEA için ise <.08 olarak değerlendirilmiştir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012).

Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi için 393 kişi üzerinden veri toplanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum iyiliği değerlerinin χ2/sd (818.93/405) =2.02, p=.001, CFI= .97; NNFI=.97; IFI=.97; GFI=.97; AGFI=.96; RMSEA=.051 (RMSEA için güven aralığı=.046–.056) şeklinde olduğu gözlenmiştir. Uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir sınırlar dahilinde olduğu belirlenmiştir. Analiz sonucunda elde edilen model Tablo 23'de verilmiştir.

Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, madde faktör yüklerinin -.24 ile 98 ile arasında değiştiği ve tüm faktör yüklerinin .001 düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Dokuzuncu senaryonun ilk maddesinin ters puanlanan bir madde olmadığı halde negatif yönde ve en düşük faktör yükünü aldığı görülmektedir. Bu madde modelden çıkarılarak analiz tekrar edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen uyum iyiliği değerlerinin χ2/sd (792.58/377) =2.10, p=.001, CFI= .97; NNFI=.97; IFI=.97; GFI=.97; AGFI=.96; RMSEA=.053 (RMSEA için güven aralığı=.048–.058) şeklinde olduğu gözlenmiştir. Uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir sınırlar dahilinde olduğu belirlenmiştir. Analiz sonucunda elde edilen model Tablo 24'de verilmiştir.

Tablo 24*:* DFA Standardize Edilmiş Faktör Yükleri

3.1.6. Ölçüt Geçerliği

Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeğinin ölçüt geçerliliği, Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği, Barratt Dürtüsellik Öçeği ve Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği ile değerlendirilmiştir.

Tablo 25. *Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği ile Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği, Barratt Dürtüsellik Ölçeği ve Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği Arasındaki İlişkiler Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları*

Ölçüm	Ort.	SD	1	2	3	4	5	6
1. Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği	12.31	5.55	-					
2. Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği	27.60	7.26	.31**	-				
3. Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeği	82.75	23.91	.21**	.06	-			
4. Barratt Dürtüsellik Ölçeği	27.74	6.59	.18**	.06	.23**	-		
5. Dikkat Dürtüselliği	8.76	2.64	.19**	.08	.25**	.88**	-	
6. Motor Dürtüsellik	9.11	2.37	.19**	.04	.19**	.79**	.61**	-
7. Plan Yapma	9.86	2.88	.07	.03	.15**	.83**	.59**	.44**

**p<.01

Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeğinden alınan puanlar ile diğer ölçekler arasındaki ilişkiler değerlendirildiğinde, ölçekten alınan ortalama puanlar ile, Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeğinden alınan ortalama puanlar arasında pozitif yönde (r=.31, p<.05), Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeğinden alınan ortalama puanlar arasında pozitif yönde (r=.21, p<.05), Barratt Dürtüsellik Ölçeğinden alınan ortalama puanlar arasında pozitif yönde (r=.18, p<.05), Barratt Dürtüsellik Ölçeği Dikkat Dürtüselliği alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında pozitif yönde (r=.19, p<.05) ve Barratt Dürtüsellik Ölçeği Motor Dürtüselliği alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında pozitif yönde (r=.19, p<.05) anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak, Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeğinin dokuzuncu senaryosunun ilk maddesinin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Elde edilen formun faktör yapısının doğrulandığı ve ölçüt geçerliliğinin de sağlandığı belirlenmiştir. Ayrıca

iç tutarlık katsayısının .91 düzeyinde olduğu belirlendiğinden, bu haliyle cinsel tacizde bulunmaya yatkınlığı değerlendirmek üzere Türkçe kullanılabilecek bir ölçek olduğu belirtilebilir.

Bu bölümde, havacılık mesleğinde kadın kabin görevlilerinin ve yolcuların giderek daha fazla maruz kaldığı cinsel taciz olaylarının vuku bulmasında, cinsiyetçi havayolu reklamlarının rolünü araştırmak üzere erkek katılımcılardan Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği, Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği, Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği ve Barratt Dürtüsellik Ölçeği (Testi) ile toplanan verilerin bazı değişkenler bakımından incelenmesine yönelik yapılan analizlerin bulguları sunulmuştur. Bulgular bölümün başında, katılımcıların, cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık düzeyi, cinsel tacize ilişkin tutum düzeyi, (erkek) toplumsal cinsiyet rolü stres düzeyi ve dürtüsellik düzeyleri arasındaki ilişkilere daha sonra ise demografik özelliklerine göre farklılaşmalar olup olmadığı incelenmiştir.

3.1.7. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık, Cinsel Tacize İlişkin Tutum, Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ve Dürtüsellik Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Çalışamaya dahil olan erkek katılımcıların, cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık düzeyi, cinsel tacize ilişkin tutum düzeyi, (erkek) toplumsal cinsiyet rolü stres düzeyi ve dürtüsellik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson's momentler çarpımı (*r*) korelasyon tekniği kullanılmış (Tablo 26) ve bu değişkenler arasında bulunan ilişki katsayıları "0,00-0,10 arasında ise ilişki 'yok'; 0,10-0,30 olduğunda ilişki 'zayıf'; 0,30-0,50 olduğunda ilişki 'orta'; 0,50-0,70 olduğunda ise ilişki 'güçlü' ve 0,70-1,00 olduğunda ise ilişki 'çok güçlü' olarak" kabul edilmiştir (Jawlik, 2016, s.132).

Tablo 26. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık, Cinsel Tacize İlişkin Tutum, Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ve Dürtüsellik Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik İlişki Katsayıları

Ölçek	Betimsel İst.			CTBYÖ	CTİTÖ	ETCRSÖ	BDÖ
	$\overline{X}$	*ss*					
Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği	12,28	5,50	*r*	1	,504***	,355***	,371***
			p		0,000	0,000	0,000
Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği	31,82	9,12	*r*		1	,312***	,407***
			p			0,000	0,000
Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği	82,50	24,08	*r*			1	,530***
			p				0,000
Barratt Dürtüsellik Ölçeği	32,76	6,58	*r*				1
			p				

****p<.001*

Tablo 26'dan görüleceği üzere, katılımcıların cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık, cinsel tacize ilişkin tutum, (erkek) toplumsal cinsiyet rolü stres ve dürtüsellik düzeyleri/puanları arasına düzeyinde anlamlı (p<.001) ilişkiler vardır. Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlar arası ilişkilere bakıldığında,

a) Katılımcıların, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri ile *cinsel tacize ilişkin tutum* düzeyleri arasında pozitif yönlü ve 'güçlü' (r Cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık*Cinsel tacize ilişkin tutumlar=0,504; p<.001), *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri ile *(erkek) toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyleri arasında pozitif yönlü ve 'orta' (r Cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* Erkek toplumsal cinsiyet rolü stres düzeyi=0,355; p<.001) ve *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri ile *dürtüsellik* düzeyleri arasında pozitif yönlü ve 'orta' (r Cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık*Dürtüsellik düzeyi=0,371; p<.001) güçlükte anlamlı ilişkiler vardır. Başka bir deyişle, katılımcıların, cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık düzeyleri yükseldikçe/artıkça, cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans), (erkek) toplumsal cinsiyet rolü stres ve dürtüsellik düzeyleri de artmaktadır (ya da tersi).

b) Katılımcıların, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* düzeyleri ile *(erkek) toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyleri ($r_{\text{Cinsel tacize ilişkin tutumlar* Erkek toplumsal cinsiyet rolü stres düzeyi}}$=0,312; p<.001) ve *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* düzeyleri ile *dürtüsellik* düzeyleri arasında pozitif yönlü ve 'orta' ($r_{\text{Cinsel tacize ilişkin tutumlar*Dürtüsellik düzeyi}}$=0,407; p<.001) güçlükte anlamlı ilişkiler vardır. Başka bir deyişle, katılımcıların, cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans) düzeyleri yükseldikçe/artıkça, (erkek) toplumsal cinsiyet rolü stres ve dürtüsellik düzeyleri de artmaktadır (ya da tersi).

c) Son olarak, katılımcıların, *(erkek) toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyleri ile *dürtüsellik* düzeyleri arasında pozitif yönlü ve 'güçlü' anlamlı bir ilişki vardır ($r_{\text{Erkek toplumsal cinsiyet rolü stres düzeyi*Dürtüsellik düzeyi}}$=0,530; p<.001). Başka bir deyişle, katılımcıların, (erkek) toplumsal cinsiyet rolü stres düzeyleri yükseldikçe/artıkça dürtüsellik düzeyleri de artmaktadır (ya da tersi).

Katılımcıların, cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık, cinsel tacize ilişkin tutum, (erkek) toplumsal cinsiyet rolü stres ve dürtüsellik düzeyleri/puanlarının bazı demografik değişkenlere göre farklılaşma gösterip göstermediği aşağıda incelenmiştir.

3.1.8. Ölçeklerin Geçerlilik Güvenirlik Analizleri Doğrulayıcı Faktör Analizleri

3.1.8.1. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği

Yüksek onay ihtiyacı duyan katılımcıların belirlenerek araştırmanın değerlendirmelerinde yer almamasını sağlamak üzere Karaşar ve Öğülmüş (2016) tarafından geliştirilen Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği kullanılmıştır. 5 seçenekli, Likert tipi ölçeğin ifadeleri, araştırmaya katılan bireylerce, 'Kesinlikle katılmıyorum' (1) ile 'Tamamen katılıyorum' (5) derecelendirmelerinden biri seçilerek yapılmaktadır. Ölçekte ters madde (olumsuz yüklemli) madde bulunmamaktır. Ölçeğe yönelik olarak yapılan güvenirlik çalışmalarının neticesinde, tespit edilen faktör yapısının toplam varyansın %45,5'ini açıkladığı, iç-tutarlılık katsayısının (α) .90 ve ön-test son test korelasyon katsayısı (r) .90 olduğu bulunmuş ve doğrulayıcı faktör analizi sonucu modelin uyum iyiliği değerlerinin uyum kriterlerini karşıladığı bulunmuştur. Ölçekten alınacak yüksek

puan bireyin sosyal onay ihtiyacının yüksek, düşük toplam puan ise sosyal onay ihtiyacının düşük olduğunu ifade etmektedir (Karaşar ve Öğülmüş, 2016).

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği Ölçeğinin bu araştırma için uygunluğu Cronbach Alpha modeli ve Doğrulayıcı Faktör Analizi kullanılarak incelenmiştir (Tablo 27). Alfa (α) katsayısına bağlı olarak ölçek ve alt boyutlarının güvenirliliğinin değerlendirilmesinde "$0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek/boyut güvenilir değildir; $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçeğin/boyutun güvenilirliği düşük; $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek/boyut oldukça güvenilir ve $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek/boyut yüksek derecede güvenilir kabul edilmiştir (Özdamar, 2004, s.673; Kalaycı, 2006, s. 405; Karagöz, 2016, s.941).

Tablo 27. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğine Yönelik Birinci Düzey DFA

Model	**Model Uyum İstatistikleri**								
	X²	***sd***	***X²/sd***	***GFI***	***AGFI***	***RMSEA***	***RMR***	***NFI***	***CFI***
SOİÖ	1279	452	2,83	0,933	0,814	0,068	0,087	0,91	0,925
Cronbach's Alpha (α)	0,943		Madde-Toplam Korelasyonu (r)		0,321-0,694				

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği için genel güvenirlik (iç-tutarlılık) katsayısı (Cronbach's Alfa α) 0,943 olarak hesap edilmiştir. Her hangi bir madde ölçekten silindiğinde güvenirlik katsayısının (Cronbach Alfa) yükselmeyeceği görüldüğünden tüm maddelerin ölçekte kalabileceği görülmüştür. Maddeler ile ölçeğin geneli arasındaki ilişki düzeyini gösterir madde-toplam korelasyon katsayılarının 0,321 ile 0,694 arasında değiştiği bulunmuştur. Bu da maddeler ile ölçek arasında yeterli düzeyde ilişki ($r \geq 0,30$) (Bursal, 2017, s.194) olduğu göstermektedir.

Yapılan DFA sonucunda, ölçeğin birinci düzey modelinin X^2/sd değerinin $X^2/sd \leq 3$ sınırları içinde olduğu (X^2/sd=2,83) görülmüştür. Bu sonuç, kuramsal modelin (ölçek yapısının) uyumlu olduğuna ilişkin en önemli ölçütlerden biridir (Tablo 27). X^2/sd oranının 2,00-5,00 arasında bulunması DFA ile test edilen modelin uyumlu olduğuna ilişkin önemli bir gözlemdir (Byre, 1989, Özdamar, 2017). *RMSEA*'nın 0,050'den küçük olması 'mükemmel', 0,080'den küçük olması 'iyi' ve 0,10'dan küçük olması ise 'zayıf' uyuma işaret etmektedir (Jöreskog, 1979). Buna göre, Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğinin (modelin) uyum düzeyinin 'iyi' olduğu anlaşılmaktadır (*RMSEA*=0,057). Diğer uyum

değerlerinin de belirlenen sınırlar içinde olduğu görüldüğünden Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğine yönelik kuramsal modelin DFA ile de teyit edildiği görülmektedir. Yapılan birinci düzey DFA ile ölçeğin maddelerine ilişkin faktör yüklerinin de 0,47 ile 0,83 arasında değiştiği ve modelin uygunluğunun doğruladığı anlaşılmıştır. "Faktör yükleri .30'dan küçükse düşük, .40 ve üstü ise iyi düzeyde kabul edilmekte, .50'nin üstünde ise faktör yükleri yüksek kabul edilmektedir" (Leech ve diğerleri, 2005:83).

3.1.8.2. Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği

Araştırmaya katılan bireylerin cinsel tacize yönelik tutum düzeylerini belirlemek/ölçmek üzere Salman ve Turgut (2006) tarafından geliştirilen Cinsel Tacize İlişkin Tutum Ölçeğinden yararlanılmıştır. 6 seçenekli, Likert tipi ölçeğin ifadeleri, araştırmaya katılan bireylerce, 'Hiç katılmıyorum' (1) ile 'Çok katılıyorum' (6) derecelendirmelerinden biri seçilerek yapılmaktadır. Ölçeğin geliştirilmesine yönelik olarak yapılan güvenirlik çalışmalarının neticesinde, tespit edilen faktör yapısının toplam varyansın %46,0'sını açıkladığı, iç-tutarlılık katsayısının (α) .79 ve madde-toplam korelasyon katsılarının 0,34 ile 0,72 arasında olduğu bulunmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu ise modelin uyum iyiliği değerlerinin uyum kriterlerini karşıladığı ve faktör yüklerinin 0,32 ile 0,83 arasında değerler aldığı bulunmuştur. Ölçekten alınacak yüksek puan bireyin cinsel tacize ilişkin yüksek tolerans gösterme düzeyini, düşük toplam puan ise cinsel tacize ilişkin bireyin düşük tolerans gösterme düzeyini ifade etmektedir (Salman, 2007).

Cinsel Tacize İlişkin Tutum Ölçeğinin bu araştırma için uygunluğu Cronbach Alpha modeli ve Doğrulayıcı Faktör Analizi kullanılarak incelenmiştir (Tablo 28).

Tablo 28. Cinsel Tacize İlişkin Tutum Ölçeğine Yönelik Birinci Düzey DFA

Model	**Model Uyum İstatistikleri**								
	X²	***sd***	***X²/sd***	***GFI***	***AGFI***	***RMSEA***	***RMR***	***NFI***	***CFI***
CTİTÖ	1314	496	2,65	0,924	0,817	0,061	0,092	0,919	0,920
Cronbach's Alpha (α)	0,786		Madde-Toplam Korelasyonu (r)		0,428-0,701				

Cinsel Tacize İlişkin Tutum Ölçeği için genel güvenirlik (iç-tutarlılık) katsayısı (Cronbach's Alfa α) 0,786 olarak hesap edilmiştir. Her hangi bir madde ölçekten

silindiğinde güvenirlik katsayısının (Cronbach Alfa) yükselmeyeceği görüldüğünden her hangi bir maddenin çıkarılmasına gerek duyulmamıştır. Maddeler ile ölçeğin geneli arasındaki ilişki düzeyini gösterir madde-toplam korelasyon katsayılarının 0,428 ile 0,701 arasında değiştiği bulunmuştur.

Cinsel Tacize İlişkin Tutum Ölçeğine yönelik yapılan DFA sonucunda, ölçeğin birinci düzey modelinin X^2/sd değerinin $X^2/sd \leq 3$ sınırları içinde olduğu (X^2/sd=2,65) görülmüştür. Modelin uyum düzeyinin 'iyi' olduğu (*RMSEA*=0,061) ve diğer uyum değerlerinin de belirlenen sınırlar içinde olduğu görüldüğünden Cinsel Tacize İlişkin Tutum Ölçeğine yönelik kuramsal modelin DFA ile de teyit edildiği anlaşılmıştır. Yapılan birinci düzey DFA ile ölçeğin maddelerine ilişkin faktör yüklerinin de 0,41 ile 0,78 arasında değiştiği ve modelin uygunluğunu doğruladığı görülmüştür.

3.1.8.3. Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği

Araştırmaya katılan bireylerin, erkek toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin stres algılarının düzeylerini belirlemek/ölçmek üzere Bayar, Avcı ve Koç (2018) tarafından geliştirilen Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeğinden yararlanılmıştır. 5 seçenekli, Likert tipi ölçeğin ifadeleri, araştırmaya katılan bireylerce, 'Benim için hiç stres verici değil' (1) ile 'Benim için çok stres verici' (5) derecelendirmelerinden biri seçilerek yapılmaktadır. Ölçeğin geliştirilmesine yönelik olarak yapılan güvenirlik çalışmalarının neticesinde, tespit edilen faktör yapısının toplam varyansın %60,11'ini açıkladığı, iç-tutarlılık katsayısının (α) .91 ve madde-toplam korelasyon katsılarının 0,35 ile 0,59 arasında olduğu bulunmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu ise modelin uyum iyiliği değerlerinin uyum kriterlerini karşıladığı ve faktör yüklerinin 0,51 ile 0,78 arasında değerler aldığı bulunmuştur. Ölçekten alınacak yüksek puan, bireyin erkek toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin stres düzeyinin yüksek, düşük toplam puan ise erkek toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin stres düzeyin düşük olduğunu ifade etmektedir (Bayar, Avcı ve Koç, 2018).

Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeğinin bu araştırma için uygunluğu Cronbach Alpha modeli ve Doğrulayıcı Faktör Analizi kullanılarak incelenmiştir (Tablo 29).

Tablo 29. Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeğine Yönelik Birinci Düzey DFA

Model	Model Uyum İstatistikleri								
	X²	***sd***	***X²/sd***	***GFI***	***AGFI***	***RMSEA***	***RMR***	***NFI***	***CFI***
ETCRSÖ	1126	446	2,52	0,938	0,828	0,078	0,093	0,928	0,936
Cronbach's Alpha (α)	0,942		Madde-Toplam Korelasyonu (r)		0,401-0,717				

Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği için genel güvenirlik (iç-tutarlılık) katsayısı (Cronbach's Alfa α) 0,942 olarak hesap edilmiştir. Her hangi bir madde ölçekten silindiğinde güvenirlik katsayısının (Cronbach Alfa) yükselmeyeceği görüldüğünden her hangi bir maddenin çıkarılmasına gerek duyulmamıştır. Maddeler ile ölçeğin geneli arasındaki ilişki düzeyini gösterir madde-toplam korelasyon katsayılarının 0,401 ile 0,717 arasında değiştiği bulunmuştur.

Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeğine yönelik yapılan DFA sonucunda, ölçeğin birinci düzey modelinin X^2/sd değerinin $X^2/sd \leq 3$ sınırları içinde olduğu (X^2/sd=2,52) görülmüştür. Modelin uyum düzeyinin 'iyi' olduğu (*RMSEA*=0,078) ve diğer uyum değerlerinin de belirlenen sınırlar içinde olduğu görüldüğünden Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeğine yönelik kuramsal modelin DFA ile de teyit edildiği anlaşılmıştır. Yapılan birinci düzey DFA ile ölçeğin maddelerine ilişkin faktör yüklerinin de 0,52 ile 0,83 arasında değiştiği ve modelin uygunluğunu doğruladığı görülmüştür.

3.1.8.4. Barratt Dürtüsellik Ölçeği

Araştırmaya katılan bireylerin dürtüsel davranma düzeylerini belirlemek üzere Patton ve Barrat (1995) tarafından geliştirilen ve Tamam, Güleç ve Karataş (2011) tarafından Barratt Dürtüsellik Ölçeğinden (Kısa Formu) yararlanılmıştır. 15 maddeli, 4 seçenekli, Likert tipi ölçeğin ifadeleri, araştırmaya katılan bireylerce, 'Nadiren/Hiçbir zaman' (1) ile 'Her zaman' (4) derecelendirmelerinden biri seçilerek yapılmaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması çalışmasında, iç-tutarlılık katsayısının (α) .82 ve madde-toplam korelasyon katsılarının 0,31 ile 0,67 arasında olduğu bulunmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonucu ise modelin uyum iyiliği değerlerinin uyum kriterlerini karşıladığı

ve faktör yüklerinin 0,46 ile 0,79 arasında değerler aldığı bulunmuştur. Ölçekten alınacak yüksek puan, bireyin dürtüsel davranış gösterme düzeyinin yüksek, düşük toplam puan ise dürtüsel davranış gösterme düzeyin düşük olduğunu ifade etmektedir (Tamam, Güleç ve Karataş, 2011).

Barratt Dürtüsellik Ölçeğinin bu araştırma için uygunluğu Cronbach Alpha modeli ve Doğrulayıcı Faktör Analizi kullanılarak incelenmiştir (Tablo 30).

Tablo 30. Barrat Dürtüsellik Ölçeğine Yönelik Birinci Düzey DFA

Model	**Model Uyum İstatistikleri**								
	X²	***sd***	***X²/sd***	***GFI***	***AGFI***	***RMSEA***	***RMR***	***NFI***	***CFI***
BDÖ	1220	415	2,94	0,926	0,834	0,063	0,082	0,911	0,917
Cronbach's Alpha (α)	0,856		Madde-Toplam Korelasyonu (r)		0,326-0,657				

Barratt Dürtüsellik Ölçeği için genel güvenirlik (iç-tutarlılık) katsayısı (Cronbach's Alfa α) 0,856 olarak hesap edilmiştir. Her hangi bir madde ölçekten silindiğinde güvenirlik katsayısının (Cronbach Alfa) yükselmeyeceği görüldüğünden her hangi bir maddenin çıkarılmasına gerek duyulmamıştır. Maddeler ile ölçeğin geneli arasındaki ilişki düzeyini gösterir madde-toplam korelasyon katsayılarının 0,326 ile 0,657 arasında değiştiği bulunmuştur.

Barratt Dürtüsellik Ölçeğine yönelik yapılan DFA sonucunda, ölçeğin birinci düzey modelinin X^2/sd değerinin $X^2/sd \leq 3$ sınırları içinde olduğu (X^2/sd=2,94) görülmüştür. Modelin uyum düzeyinin 'iyi' olduğu (*RMSEA*=0,063) ve diğer uyum değerlerinin de belirlenen sınırlar içinde olduğu görüldüğünden Barratt Dürtüsellik Ölçeğine yönelik kuramsal modelin DFA ile de teyit edildiği anlaşılmıştır. Yapılan birinci düzey DFA ile ölçeğin maddelerine ilişkin faktör yüklerinin de 0,49 ile 0,81 arasında değiştiği ve modelin uygunluğunu doğruladığı görülmüştür.

3.1.8.5. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Cinsel Tacizde Bulunmaya İlişkin Yatkınlık Düzeylerine Yönelik Bulgular

Katılımcıların bazı demografik özelliklerine bağlı olarak *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri arasında anlamlı farklılaşmalar olup olmadığı aşağıda

incelenmiştir. Fark analizlerinde, normallik varsayımın sağlandığı durumlarda, parametrik testlerden ANOVA ve normallik varsayımının sağlanmadığı durumlarda non-parametrik testlerden Kruskal-Wallis *H* testi uygulanmıştır. ANOVA veya Kruskal-Wallis *H* testi sonrası anlamlı fark çıktığı halde, bağımsız (demografik) değişkenin bağımlı değişken (ölçek puanı) üzerindeki etki derecesini (effect size) belirlemek üzere Eta-kare (*η2)* değeri hesaplanmıştır. Green ve Salkind'e (2014) göre, "η^2 (Eta) değeri 0,010-0,060 arası 'küçük', 0,060-0,140 arası 'orta' ve 0,140'ten yukarısı 'büyük' etki derecesini göstermektedir" (Green ve Salkind, 2014:158).

Tablo 31. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	Yaş	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki (η^2)
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		
Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği	30 yaş ve altı (1)	108	13,15	6,09	3,27	0,039*	1, 4 > 2, 3	0,052
	31-40 yaş (2)	120	11,09	6,05				
	41-50 yaş (3)	108	11,17	3,89				
	51 yaş ve üstü (4)	68	13,06	5,69				

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeylerinin, yaşa bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(3;\ 400)}$=3,27; p=.039]. ANOVA sonrası yapılan post-hoc Tukey HSD testine göre; 30 yaş ve altı ile 51 yaş ve üstü katılımcıların ($\overline{X}_{\text{30 yaş ve altı (1)}}$=13,15; $\overline{X}_{\text{51 yaş ve üstü (4)}}$=13,06) *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri, diğer katılımcılardan ($\overline{X}_{\text{31-40 yaş (2)}}$=11,09; $\overline{X}_{\text{41-50 yaş (3)}}$=11,17) daha yüksektir. Katılımcıların yaşının, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'küçük' olduğu görülmektedir (η^2=0,052).

Tablo 32. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Eğitim durumu	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği	İlköğretim (1)	12	228,92	34,21	3	0,014*	1 > 4	0,085
	Lise (2)	53	200,35					
	Üniversite (3)	286	204,71					
	Lisansüstü (4)	53	183,80					

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeylerinin, eğitim (mezuniyet) durumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=34,21; p=.014]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; ilköğretim mezunu katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{İlköğretim (1)}}$=228,92) *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri, lisan üstü mezunu katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Lisans üstü (4)}}$=79,94) daha yüksektir. Katılımcıların eğitim durumunun, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,085).

Tablo 33. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin İş Pozisyonuna Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	İş pozisyonu	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki (η^2)
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		
Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği	Yönetici değil/ çalışan (1)	167	11,09	4,56	3,22	0,044*	3 > 1	0,046
	Yönetici (1-5 çalışanı o.) (2)	78	12,01	4,37				
	Yönetici (5'ten faza ç.o.) (3)	70	13,79	7,09				
	Hiçbiri (4)	89	12,56	6,51				

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeylerinin, iş pozisyonuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(3;\,400)}$=3,22; p=.044]. ANOVA sonrası yapılan post-hoc Tukey HSD testine göre; yönetici (5'ten faza çalışanı olan) katılımcıların ($\overline{X}_{\text{Yönetici (5'ten faza çalışanı olan) (3)}}$=13,79) *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri, yönetici olmayan/çalışan katılımcılardan ($\overline{X}_{\text{Yönetici değil/çalışan (1)}}$=11,09) daha yüksektir. Katılımcıların iş pozisyonunun, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'küçük' olduğu görülmektedir (η^2=0,049).

Tablo 34. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin İş Kategorisine Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	İş kategorisi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği	İşçi/hizmetli (1)	81	201,87	0,91	7	0,996	-	-
	İş yeri sahibi (2)	43	209,79					
	Memur/teknik e./uzman vb (3)	71	204,53					
	Ordu mensubu (4)	15	207,67					
	Ücretli, nitelikli uzman (5)	88	196,89					
	Serbest çalışan n. uzman (6)	27	210,87					
	Emekli (7)	27	202,76					
	Diğer (8)	52	198,21					

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeylerinin, çalıştıkları iş kategorisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (*p*>.05). Başka bir deyişle, katılımcıların iş kategorisi ile *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 35. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	Çalışma süresi	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki (η^2)
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		
Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği	5 yıl ve altı (1)	100	12,55	5,92	1,42	0,226	-	-
	6-10 yıl (2)	65	12,48	6,57				
	11-15 yıl (3)	49	11,29	3,66				
	16-20 yıl (4)	55	13,53	6,62				
	21 yıl ve üstü (5)	135	11,83	4,54				

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeylerinin, çalışma süresine (mesleki kıdeme) bağlı olarak da anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (*p*>.05).

Tablo 36. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Aylık Gelire Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	Aylık gelir	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki (η^2)
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		
Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği	2.500 TL'den az (1)	45	11,10	3,93	3,33	0,041*	5 > 1	0,034
	2.501-3.000 TL (2)	38	12,13	5,70				
	3.001-5.000 TL (3)	103	12,11	5,87				
	5.001-10.000 TL (4)	122	12,15	4,77				
	10.001- TL ve üstü (5)	96	13,06	6,47				

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeylerinin, aylık gelire bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(4;\ 399)}$=3,33; p=.041]. ANOVA sonrası yapılan post-hoc Tukey HSD testine göre; aylık geliri 10.001- TL ve üstü olan katılımcıların ($\overline{X}_{\text{10.001- TL ve üstü (5)}}$=13,06) *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri, aylık geliri 2.500 TL'den az olan katılımcılardan ($\overline{X}_{\text{2.500 TL'den az (1)}}$=11,10) daha yüksektir. Katılımcıların aylık gelirinin, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'küçük' olduğu görülmektedir (η^2=0,034).

Tablo 37. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Okunan Yayınlara Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Okunan yayınlar	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği	Gazete (1)	218	246,06	33,54	3	0,016*	1 > 2, 3	0,083
	Kitap (2)	150	201,50					
	Dergi/Mesleki y. (3)	13	200,19					
	Hiçbir şey (4)	23	219,85					

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeylerinin, okudukları yayınlara bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=33,54; p=.016]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; gazete okuyan katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{Gazete (1)}}$=246,06) *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri, kitap ile dergi/mesleki yayınları okuyan katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Kitap (2)}}$=201,50; Sıra Ortalaması $_{\text{Dergi/Mesleki yayınlar (3)}}$=200,19) daha yüksektir. Katılımcıların okudukları yayınların, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,083).

Tablo 38. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Katıldıkları Faaliyetlere Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Faaliyetler	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		(η^2)
Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği	Kahvehaneye gitmek (1)	66	217,96	66,02	8	0,000***	5 > Diğer 1, 4, 8 > 2, 3, 6, 7, 9	0,164
	Sinema izleme (2)	279	177,01					
	Tiyatroya gitme (3)	9	178,83					
	Futbol maçına gitme (4)	10	219,30					
	İddia oynama (5)	3	279,33					
	Konsere gitme (6)	25	171,66					
	Konferans/panele katılma (7)	3	176,50					
	Halı saha maçı yapma (8)	3	214,67					
	Yürüyüş/koşu yapma (9)	6	174,08					

****p<.001*

Katılımcıların, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeylerinin, katıldıkları faaliyetlere bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(8)}$=66,02; p<.001]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; a) iddia oynayan katılımcıların *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri, diğer tüm katılımcılardan; b) kahvehaneye giden, futbol maçına giden ile halı saha maçı yapan katılımcıların ise *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri sinemaya, tiyatroya, konsere giden, konferanslara katılan ve koşu yapan katılımcılardan daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{\text{Kahvehaneye gitmek (1)}}$=217,96; Sıra Ortalaması $_{\text{Sinema izleme (2)}}$=177,01; Sıra Ortalaması $_{\text{Tiyatroya gitme (3)}}$=178,83; Sıra Ortalaması $_{\text{Futbol maçına gitme (4)}}$=219,30; Sıra Ortalaması $_{\text{İddia oynama (5)}}$=279,33; Sıra Ortalaması $_{\text{Konsere gitme (6)}}$=171,66; Sıra Ortalaması $_{\text{Konferans/panele katılma (7)}}$=176,50; Sıra Ortalaması $_{\text{Halı saha maçı yapma (8)}}$=214,67; Sıra Ortalaması $_{\text{Yürüyüş/koşu yapma (9)}}$=174,08) daha yüksektir. Katılımcıların katıldıkları faaliyetlerin, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'yüksek' olduğu görülmektedir (η^2=0,164).

Tablo 39. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Küfürlü Konuşma Durumuna Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Küfürlü konuşma	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		(η^2)
Cinsel	Hiç	42	181,45	59,22	3	0,000***	3, 4 > 1	0,147
Tacizde	Arada bir, çok sinirliyken (2)	228	200,39					
Bulunmaya	Erkek ark. birlikteyken, sıklıkla (3)	113	223,05					
Yatkınlık Ö.	Neredeyse her konuş. içinde (4)	21	227,60					

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeylerinin, küfürlü konuşma durumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=59,22; p<.001]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; erkek arkadaşlarıyla birlikteyken sıklıkla ve neredeyse her konuşmasında küfürlü konuşan katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{Erkek ark. birlikteyken, sıklıkla (3)}}$=223,05; Sıra Ortalaması $_{\text{Neredeyse her konuşmamın içinde (4)}}$=227,60) *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri, hiç küfürlü konuşmayan katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Hiç (1)}}$=181,45) daha yüksektir. Katılımcıların küfürlü konuşmasının, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'büyük' olduğu görülmektedir (η^2=0,147).

Tablo 40. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Siyasetle İlgilenmelerine Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	Siyasetle ilgilenme	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		(η^2)
Cinsel Tacizde	Hiç (1)	49	10,98	2,78	1,09	0,355	-	-
Bulunmaya	Seçim zamanlarında (2)	106	12,43	4,83				
Yatkınlık Ölçeği	Yakından ilgili (3)	162	12,56	6,41				
	Çok ilgili, arkadaşlarla tartışma (4)	87	12,29	5,55				

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeylerinin, siyasetle ilgilenme durumlarına bağlı olarak da anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (p>.05) (Tablo 40).

Tablo 41. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Tercih Ettikleri Ulaşım Aracına Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Tercih edilen ulaşım aracı	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği	Otobüs (1)	190	237,44	13,24	3	0,036*	1 > 2	0,033
	Tren (2)	49	190,51					
	Vapur/gemi (3)	16	200,34					
	Uçak (4)	149	206,23					

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeylerinin, tercih ettikleri ulaşım aracına bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=13,24; p=.036]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; otobüsü tercih eden katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{Otobüs (1)}}$=237,44) *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri, treni tercih eden katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Tren (2)}}$=190,5) daha yüksektir. Katılımcıların ulaşım aracı tercihlerinin, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'küçük' olduğu görülmektedir (η^2=0,033).

Tablo 42. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Havayolunu Kullanma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Havayolunu kullanma sıklığı	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği	Ayda, yılda bir (1)	126	200,13	62,35	3	0,000***	4 > 1, 2, 3	0,155
	Yılda birkaç kez (2)	232	200,36					
	Ayda bir (3)	34	191,94					
	Her gün/hafta (4)	12	298,79					

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeylerinin, havayolunu kullanma sıklığına bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=62,35; p<.001]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; her gün/hafta havayolunu kullanan katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{Her gün/hafta (4)}}$=298,79) *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri, diğer katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Ayda, yılda bir (1)}}$=200,13; Sıra Ortalaması $_{\text{Yılda birkaç kez (2)}}$=200,36; Sıra Ortalaması

Ayda bir (3)=191,94) daha yüksektir. Katılımcıların havayolunu kullanma sıklığının, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'büyük' olduğu görülmektedir (η^2=0,155).

Tablo 43. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Havayolu Seçimini Belirleyen Önceliğe Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Havayolu seçiminde faktör	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		(η^2)
Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği	Lezzetli ikramlar (1)	83	205,72	67,26	3	0,000***	3 > 1, 2, 4	0,167
	Eğlence imkanları (2)	85	214,84					
	Çekici hosteslerin hiz. (3)	4	383,88					
	Konforlu koltuklar (4)	232	193,70					

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeylerinin, havayolu seçimini belirleyen önceliğe bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=67,26; p<.001]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; çekici hosteslerin hizmetini öncelikli havayolu tercih nedeni olarak gören katılımcıların (Sıra Ortalaması Çekici hosteslerin hizmeti (3)=383,88) *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri, diğer katılımcılardan (Sıra Ortalaması Lezzetli ikramlar (1)=205,72; Sıra Ortalaması Eğlence imkanları (2)=214,84; Sıra Ortalaması Konforlu koltuklar (4)=193,70) daha yüksektir. Katılımcıların havayolu seçimini belirleyen önceliklerinin, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'büyük' olduğu görülmektedir (η^2=0,167).

Tablo 44. Katılımcıların Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Düzeylerinin Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Özet Tablo

Değişken	**Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği**	
	Anlamlı fark	**Etki Düzeyi (η^2)**
Yaş	*	Küçük (0,052)
Eğitim durumu	*	Orta (0,085)
İş pozisyonu	*	Küçük (0,046)
İş kategorisi	-	-
Çalışma süresi	-	-
Aylık gelir	*	Küçük (0,034)
Okunan yayınlar	*	Orta (0,083)
Katılınan faaliyet	***	Büyük (0,164)
Küfürlü konuşma	***	Büyük (0,147)
Siyasetle ilgilenme	-	-
Ulaşım aracı tercihi	*	Küçük (0,033)
Havayolunu kullanma sıklığı	***	Büyük (0,155)
Havayolu seçiminde özellik	***	Büyük (0,167)

**p<.05, **p<.01, ***p<.001 (Anlamlı Fark)*

Katılımcıların, *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeylerinin (puanlarının) bazı değişkenlere göre karşılaştırılmasına yönelik yapılan analizlerin sonuçları Tablo 44.'de topluca özetlenmiştir. Buna göre, katılımcıların *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyleri, çalıştıkları iş kategorisi, çalışma süresi ve siyasetle ilgilenme dışında diğer tüm değişkenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Tablodan da görüleceği üzere, yaş, iş pozisyonu, aylık gelir ve ulaşım aracı tercihinin *cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık* düzeyi üzerinde etkisi 'küçük', eğitim durumu ve okunan yayınların etkisi 'orta' ve katılınan faaliyet, küfürlü konuşma, havayolunu kullanma sıklığı ve havayolunu seçmedeki tercihin etkisinin ise 'büyük' olduğu görülmektedir.

3.1.8.6. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerine Yönelik Bulgular

Katılımcıların, bazı demografik özelliklerine bağlı olarak *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyleri arasında anlamlı farklılaşmalar olup olmadığı bu alt bölümde incelenmiştir.

Tablo 45. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	Yaş	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki (η^2)
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		
Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği	30 yaş ve altı (1)	108	32,55	9,48	4,58	0,013*	1, 3, 4 > 2	0,087
	31-40 yaş (2)	120	29,09	8,76				
	41-50 yaş (3)	108	32,91	9,52				
	51 yaş ve üstü (4)	68	33,26	8,23				

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeylerinin, yaşa bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(3;\,400)}$=4,58; p=.013]. ANOVA sonrası yapılan post-hoc Tukey HSD testine göre; 31-40 yaş grubundaki katılımcıların ($\overline{X}_{\text{31-40 yaş (2)}}$=29,09) *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyleri, diğer katılımcılardan ($\overline{X}_{\text{30 yaş ve altı (1)}}$=32,55; $\overline{X}_{\text{41-50 yaş (3)}}$=32,91; $\overline{X}_{\text{51 yaş ve üstü (4)}}$=33,26) daha düşüktür. Katılımcıların yaşının, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,087).

Tablo 46. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Eğitim durumu	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği	İlköğretim (1)	12	176,88	12,05	3	0,038*	2 > 1	0,030
	Lise (2)	53	221,30					
	Üniversite (3)	286	201,56					
	Lisansüstü (4)	53	192,96					

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeylerinin, eğitim (mezuniyet) durumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=12,05; p=.038]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; lise mezunu katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{Lise (2)}}$=221,30) *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyleri, ilköğretim mezunu katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{İlköğretim (1)}}$=176,88) daha yüksektir. Katılımcıların eğitim durumunun, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'küçük' olduğu görülmektedir (η^2=0,030).

Tablo 47. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin İş Pozisyonuna Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	İş pozisyonu	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki (η^2)
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		
Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği	Yönetici değil/ çalışan (1)	167	30,84	9,44	3,96	0,027*	3 > 1, 2	0,042
	Yönetici (1-5 çalışanı o.) (2)	78	30,28	9,63				
	Yönetici (5'ten faza ç.o.) (3)	70	34,87	8,84				
	Hiçbiri (4)	89	31,53	8,07				

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeylerinin, iş pozisyonuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(3;\ 400)}$=3,96; p=.027]. ANOVA sonrası yapılan post-hoc Tukey HSD testine göre; yönetici (5'ten faza çalışanı olan) katılımcıların ($\overline{X}_{\text{Yönetici (5'ten faza çalışanı olan) (3)}}$=34,87) *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyleri, yönetici olmayan/çalışan ile 1-5 çalışanı olan yönetici katılımcılardan ($\overline{X}_{\text{Yönetici değil/çalışan (1)}}$=30,84; $\overline{X}_{\text{Yönetici (1-5 çalışanı olan) (2)}}$=30,28) daha yüksektir. Katılımcıların iş pozisyonunun, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'küçük' olduğu görülmektedir (η^2=0,042).

Tablo 48. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin İş Kategorisine Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	İş kategorisi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		(η^2)
Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği	İşçi/hizmetli (1)	81	198,01	6,71	7	0,459	-	-
	İş yeri sahibi (2)	43	200,09					
	Memur/teknik e./uzman vb (3)	71	193,00					
	Ordu mensubu (4)	15	202,50					
	Ücretli, nitelikli uzman (5)	88	194,91					
	Serbest çalışan n. uzman (6)	27	196,76					
	Emekli (7)	27	202,50					
	Diğer (8)	52	205,46					

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeylerinin, çalıştıkları iş kategorisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (p>.05). Başka bir deyişle, katılımcıların iş kategorisi ile *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 49. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	Çalışma süresi	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		(η^2)
Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği	5 yıl ve altı (1)	100	32,52	9,41	5,12	0,003**	1, 4, 5 > 2, 3	0,093
	6-10 yıl (2)	65	29,06	8,44				
	11-15 yıl (3)	49	29,45	9,23				
	16-20 yıl (4)	55	32,91	10,36				
	21 yıl ve üstü (5)	135	32,87	8,48				

***p<.01*

Katılımcıların, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeylerinin, çalışma süresine (mesleki kıdeme) bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(4;\ 399)}$=5,12; p=.003]. ANOVA sonrası yapılan post-hoc Tukey HSD testine göre; 5 yıl ve daha kısa, 16-20 yıl ile 21 yıl ve üstü bir süredir çalışan katılımcıların ($\overline{X}_{\text{5 yıl ve altı (1)}}$=32,52; $\overline{X}_{\text{16-20 yıl (4)}}$=32,91; $\overline{X}_{\text{21 yıl ve üstü (5)}}$=32,87) *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyleri, 6-10 yıl ile 11-15 yıldır çalışan katılımcılardan ($\overline{X}_{\text{6-10 yıl (2)}}$=29,06; $\overline{X}_{\text{11-15 yıl (3)}}$=29,45) daha yüksektir. Katılımcıların çalışma süresinin, *cinsel*

tacize ilişkin tutum (tolerans) gösterme düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,093).

Tablo 50. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Aylık Gelire Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	Aylık gelir	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki (η^2)
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		
Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği	2.500 TL'den az (1)	45	30,76	8,06	4,21	0,008**	5 > 1, 2	0,071
	2.501-3.000 TL (2)	38	30,47	10,62				
	3.001-5.000 TL (3)	103	32,76	9,14				
	5.001-10.000 TL (4)	122	32,22	8,75				
	10.001- TL ve üstü (5)	96	34,35	9,36				

***p<.01*

Katılımcıların, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeylerinin, aylık gelire bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(4;\ 399)}$=4,21; p=.008]. ANOVA sonrası yapılan post-hoc Tukey HSD testine göre; aylık geliri 10.001- TL ve üstü olan katılımcıların ($\overline{X}_{\text{10.001- TL ve üstü (5)}}$=34,35) *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyleri, aylık geliri 2.500 TL'den az ve aylık geliri 2.501-3.000 TL olan katılımcılardan ($\overline{X}_{\text{2.500 TL'den az (1)}}$=30,76; $\overline{X}_{\text{2.501-3.000 TL (2)}}$=30,47) daha yüksektir. Katılımcıların aylık gelirinin, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,071).

Tablo 51. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Okunan Yayınlara Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Okunan yayınlar	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği	Gazete (1)	218	236,51	36,79	3	0,009**	1, 4 > 2, 3	0,091
	Kitap (2)	150	181,23					
	Dergi/Mesleki y. (3)	13	174,96					
	Hiçbir şey (4)	23	243,59					

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeylerinin, okudukları yayınlara bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=36,79; p=.009]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-

Whitney *U* testine göre; gazete okuyan ile hiçbir şey okumayan katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{Gazete (1)}}$=236,51; Sıra Ortalaması $_{\text{Hiçbir şey (4)}}$=243,59) *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyleri, kitap ile dergi/mesleki yayınları okuyan katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Kitap (2)}}$=181,23; Sıra Ortalaması $_{\text{Dergi/Mesleki yayınlar (3)}}$=174,96) daha yüksektir. Katılımcıların okudukları yayınların, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,091).

Tablo 52. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Katıldıkları Faaliyetlere Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Faaliyetler	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği	Kahvehaneye gitmek (1)	66	180,09	11,41	8	0,076	-	-
	Sinema izleme (2)	279	196,40					
	Tiyatroya gitme (3)	9	212,39					
	Futbol maçına gitme (4)	10	203,20					
	İddia oynama (5)	3	206,50					
	Konsere gitme (6)	25	210,34					
	Konferans/panele katılma (7)	3	191,17					
	Halı saha maçı yapma (8)	3	223,83					
	Yürüyüş/koşu yapma (9)	6	202,00					

****p<.001*

Katılımcıların, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeylerinin, katıldıkları faaliyetlere bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (*p*>.05).

Tablo 53. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Küfürlü Konuşma Durumuna Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Küfürlü konuşma	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği	Hiç	42	186,88	63,15	3	0,000***	3, 4 > 1, 2	0,157
	Arada bir, çok sinirliyken (2)	228	185,72					
	Erkek ark. birlikteyken, sıklıkla (3)	113	232,60					
	Neredeyse her konuş. içinde (4)	21	233,05					

****p<.001*

Katılımcıların, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeylerinin, küfürlü konuşma durumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur

[$X^2_{(3)}$=63,15; p<.001]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney U testine göre; erkek arkadaşlarıyla birlikteyken sıklıkla ve neredeyse her konuşmasında küfürlü konuşan katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{Erkek ark. birlikteyken, sıklıkla (3)}}$=232,60; Sıra Ortalaması $_{\text{Neredeyse her konuşmamın içinde (4)}}$=233,05) *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyleri, hiç küfürlü konuşmayan ile arada bir, çok sinirli olduğunda konuşan katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Hiç (1)}}$=186,88; Sıra Ortalaması $_{\text{Arada bir, çok sinirliyken (2)}}$=185,72) daha yüksektir. Katılımcıların küfürlü konuşmasının, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'büyük' olduğu görülmektedir (η^2=0,157).

Tablo 54. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Siyasetle İlgilenmelerine Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	**Siyasetle ilgilenme**	**Betimsel İst.**			**ANOVA**		**Tukey**	**Etki**
		n	$\overline{X}$	***ss***	***F***	***p***	**HSD**	**(η^2)**
Cinsel Tacize	Hiç (1)	49	30,14	9,22	4,50	0,004**	2 > 1, 3, 4	0,085
İlişkin Tutumlar	Seçim zamanlarında (2)	106	35,52	10,06				
Ölçeği	Yakından ilgili (3)	162	30,21	8,42				
	Çok ilgili, arkadaşlarla tartışma (4)	87	30,62	8,59				

***p<.01*

Katılımcıların, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeylerinin, siyasetle ilgilenmelerine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(3; 400)}$=4,50; p=.004]. ANOVA sonrası yapılan post-hoc Tukey HSD testine göre; siyasetle seçim zamanlarında ilgilenen katılımcıların ($\overline{X}_{\text{Seçim zamanlarında (2)}}$=35,52) *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyleri, diğer katılımcılardan ($\overline{X}_{\text{Hiç (1)}}$=30,14; $\overline{X}_{\text{Yakından ilgili (3)}}$=30,21; $\overline{X}_{\text{Çok ilgili, arkadaşlarla tartışma (4)}}$=30,62) daha yüksektir. Katılımcıların siyasetle ilgilenmelerinin, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,085).

Tablo 55. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Tercih Ettikleri Ulaşım Aracına Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Tercih edilen ulaşım aracı	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		(η^2)
Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği	Otobüs (1)	190	229,05	42,74	3	0,001**	1, 3 > 2	0,106
	Tren (2)	49	182,48					
	Vapur/gemi (3)	16	237,31					
	Uçak (4)	149	204,82					

***p<.01*

Katılımcıların, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeylerinin, tercih ettikleri ulaşım aracına bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=42,74; p=.001]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; otobüs ile vapur/gemi tercih eden katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{Otobüs (1)}}$=229,05; Sıra Ortalaması $_{\text{Vapur/gemi (3)}}$=237,31) *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyleri, treni tercih eden katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Tren (2)}}$=182,48) daha yüksektir. Katılımcıların ulaşım aracı tercihlerinin, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,106).

Tablo 56. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Havayolunu Kullanma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis H Testi

Ölçek	Havayolunu kullanma sıklığı	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		(η^2)
Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği	Ayda, yılda bir (1)	126	200,06	54,08	3	0,000***	4 > 1, 2	0,134
	Yılda birkaç kez (2)	232	198,13					
	Ayda bir (3)	34	221,47					
	Her gün/hafta (4)	12	258,88					

**p<.05*

Katılımcıların, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeylerinin, havayolunu kullanma sıklığına bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=54,08; p<.001]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; her gün/hafta havayolunu kullanan katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{Her gün/hafta (4)}}$=258,88) *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyleri,

ayda, yılda bir ile yılda birkaç kez havayolunu kullanan katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Ayda, yılda bir (1)}}$=200,06; Sıra Ortalaması $_{\text{Yılda birkaç kez (2)}}$=198,13) daha yüksektir. Katılımcıların havayolunu kullanma sıklığının, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,134).

Tablo 57. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Havayolu Seçimini Belirleyen Önceliğe Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	**Havayolu seçiminde faktör**	**Betimsel İst.**		**Kruskal-Wallis**			**M-W**	**Etki**
		n	**Sıra Ort.**	***χ²***	***sd***	***p***		**(η^2)**
Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği	Lezzetli ikramlar (1)	83	213,46	71,19	3	0,000***	3 > 1, 2, 3	0,177
	Eğlence imkanları (2)	85	209,51					
	Çekici hosteslerin hiz. (3)	4	351,13					
	Konforlu koltuklar (4)	232	209,87					

****p<.001*

Katılımcıların, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeylerinin, havayolu seçimini belirleyen önceliğe bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=71,19; p<.001]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; çekici hosteslerin hizmetini öncelikli havayolu tercih nedeni olarak gören katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{Çekici hosteslerin hizmeti (3)}}$=351,13) *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyleri, diğer katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Lezzetli ikramlar (1)}}$=213,46; Sıra Ortalaması $_{\text{Eğlence imkanları (2)}}$=209,51; Sıra Ortalaması $_{\text{Konforlu koltuklar (4)}}$=209,87) daha yüksektir. Katılımcıların havayolu seçimini belirleyen önceliklerinin, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'büyük' olduğu görülmektedir (η^2=0,177).

Tablo 58. Katılımcıların Cinsel Tacize İlişkin Tutum Düzeylerinin Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Özet Tablo

Değişken	**Cinsel Tacize İlişkin Tutumlar Ölçeği**	
	Anlamlı fark	**Etki Düzeyi (η^2)**
Yaş	*	Orta (0,087)
Eğitim durumu	*	Küçük (0,030)
İş pozisyonu	*	Küçük (0,042)
İş kategorisi	-	-
Çalışma süresi	**	Orta (0,093)
Aylık gelir	**	Orta (0,071)
Okunan yayınlar	**	Orta (0,091)
Katılınan faaliyet	-	-
Küfürlü konuşma	***	Büyük (0,157)
Siyasetle ilgilenme	**	Orta (0,085)
Ulaşım aracı tercihi	**	Orta (0,106)
Havayolunu kullanma sıklığı	***	Orta (0,134)
Havayolu seçiminde özellik	***	Büyük (0,177)

**p<.05, **p<.01, ***p<.001 (Anlamlı Fark)*

Katılımcıların, *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeylerinin (puanlarının) bazı değişkenlere göre karşılaştırılmasına yönelik yapılan analizlerin sonuçları Tablo 58'de özetlenmiştir. Buna göre, katılımcıların *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyleri, çalıştıkları iş kategorisi ve katılınan faaliyet dışında diğer tüm değişkenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Tablo 58'den da görüleceği üzere, eğitim durumu ve iş pozisyonun *cinsel tacize ilişkin tutum (tolerans)* gösterme düzeyi üzerinde etkisi 'küçük', yaş, çalışma süresi, aylık gelir, okunan yayınlar, siyasetle ilgilenme, ulaşım aracı tercihi ve havayolunu kullanma sıklığının 'orta' ve küfürlü konuşma ile havayolunu seçmedeki tercihin etkisinin ise 'büyük' olduğu görülmektedir.

3.1.8.7. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Cinsel Tacizde Bulunmaya İlişkin Yatkınlık Düzeylerine Yönelik Bulgular

Katılımcıların, bazı demografik özelliklerine bağlı olarak *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyleri arasında anlamlı farklılaşmalar olup olmadığı bu alt bölümde incelenmiştir.

Tablo 59. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	Yaş	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki (η^2)
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		
Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği	30 yaş ve altı (1)	108	84,45	23,50	3,36	0,028*	1, 2 > 3, 4	0,040
	31-40 yaş (2)	120	84,74	24,04				
	41-50 yaş (3)	108	79,13	24,58				
	51 yaş ve üstü (4)	68	78,22	24,06				

**p<.05*

Katılımcıların, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeylerinin, yaşa bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(3;\ 400)}$=3,36; p=.028]. ANOVA sonrası yapılan post-hoc Tukey HSD testine göre; 30 yaş ve altı ile 31-40 yaş grubundaki katılımcıların ($\overline{X}_{\text{30 yaş ve altı (1)}}$=84,45; $\overline{X}_{\text{31-40 yaş (2)}}$=84,74) *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyleri, diğer katılımcılardan ($\overline{X}_{\text{41-50 yaş (3)}}$=79,13; $\overline{X}_{\text{51 yaş ve üstü (4)}}$=78,22) daha yüksektir. Katılımcıların yaşının, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'küçük' olduğu görülmektedir (η^2=0,040).

Tablo 60. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Eğitim durumu	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği	İlköğretim (1)	12	201,71	14,72	3	0,044*	2 > 4	0,037
	Lise (2)	53	226,80					
	Üniversite (3)	286	202,65					
	Lisansüstü (4)	53	177,57					

**p<.05*

Katılımcıların, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeylerinin, eğitim (mezuniyet) durumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=14,72; p=.044]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; lise mezunu katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{Lise (2)}}$=226,80) *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyleri, lisan üstü mezunu katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Lisans üstü (4)}}$=177,57) daha yüksektir. Katılımcıların eğitim durumunun, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'küçük' olduğu görülmektedir (η^2=0,037).

Tablo 61. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin İş Pozisyonuna Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	İş pozisyonu	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki (η^2)
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		
Erkek Toplumsal	Yönetici değil/ çalışan (1)	167	85,06	22,41	1,25	0,292	-	-
Cinsiyet Rolü Stres	Yönetici (1-5 çalışanı o.) (2)	78	80,10	23,70				
Ölçeği	Yönetici (5'ten faza ç.o.) (3)	70	79,54	26,12				
	Hiçbiri (4)	89	82,13	25,62				

**p<.05*

Katılımcıların, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeylerinin, iş pozisyonuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (p>.05).

Tablo 62. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin İş Kategorisine Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	İş kategorisi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Erkek	İşçi/hizmetli (1)	81	233,54	32,94	7	0,006**	1, 3 > 2, 4	0,082
Toplumsal	İş yeri sahibi (2)	43	177,15					
Cinsiyet Rolü	Memur/teknik e./uzman vb (3)	71	227,50					
Stres Ölçeği	Ordu mensubu (4)	15	155,17					
	Ücretli, nitelikli uzman (5)	88	197,08					
	Serbest çalışan n. uzman (6)	27	190,22					
	Emekli (7)	27	182,11					
	Diğer (8)	52	194,42					

***p<.01*

Katılımcıların, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeylerinin, çalıştıkları iş kategorisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(7)}$=32,94; p=.006]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney U testine göre; işçi/hizmetli ile Memur/teknik e./uzman vb iş kategorilerinde çalışan katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{İşçi/hizmetli (1)}}$=233,54; Sıra Ortalaması $_{\text{Memur/teknik e./uzman vb (3)}}$=227,50) *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyleri, iş yeri sahibi ile ordu mensubu katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{İş yeri sahibi (2)}}$=177,15; Sıra Ortalaması $_{\text{Ordu mensubu (4)}}$=155,17) daha yüksektir. Katılımcıların çalıştıkları iş kategorisinin, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,082).

Tablo 63. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA **Testi**

Ölçek	Çalışma süresi	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki (η^2)
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		
Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği	5 yıl ve altı (1)	100	86,28	22,61	4,08	0,032*	1 > 4, 5	0,037
	6-10 yıl (2)	65	82,94	24,86				
	11-15 yıl (3)	49	82,02	22,94				
	16-20 yıl (4)	55	75,27	24,86				
	21 yıl ve üstü (5)	135	74,41	24,44				

**p<.05*

Katılımcıların, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeylerinin, çalışma süresine (mesleki kıdeme) bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(4;\ 399)}$=3,36; p=.032]. ANOVA sonrası yapılan post-hoc Tukey HSD testine göre; 5 yıl ve daha kısa süredir çalışan katılımcıların ($\overline{X}_{\text{5 yıl ve altı (1)}}$=86,28) *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyleri, 16-20 yıl ile 21 yıl ve üstü bir süredir çalışan katılımcılardan ($\overline{X}_{\text{16-20 yıl (4)}}$=75,27; $\overline{X}_{\text{21 yıl ve üstü (5)}}$=74,41) daha yüksektir. Katılımcıların çalışma süresinin (mesleki kıdeminin), *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'küçük' olduğu görülmektedir (η^2=0,037).

Tablo 64. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Aylık Gelire Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	Aylık gelir	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki (η^2)
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		
Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği	2.500 TL'den az (1)	45	96,04	20,01	7,96	0,000***	1, 2 > 4, 5	0,143
	2.501-3.000 TL (2)	38	93,13	23,73				
	3.001-5.000 TL (3)	103	85,37	23,35				
	5.001-10.000 TL (4)	122	72,21	23,70				
	10.001- TL ve üstü (5)	96	73,25	23,93				

****p<.001*

Katılımcıların, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeylerinin, aylık gelire bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(4;\ 399)}$=7,96; p<.001]. ANOVA sonrası yapılan post-hoc Tukey HSD testine göre; aylık geliri 2.500 TL'den az olan ile 2.501-3.000 TL olan katılımcıların ($\overline{X}_{\text{2.500 TL'den az (1)}}$=96,04; $\overline{X}_{\text{2.501-3.000 TL (2)}}$=93,13) *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyleri, aylık geliri 5.001-10.000 TL ile 10.001 TL ve üstü olan katılımcılardan ($\overline{X}_{\text{5.001-10.000 TL (4)}}$=72,21; $\overline{X}_{\text{10.001- TL ve üstü (5)}}$=73,25) daha yüksektir. Katılımcıların aylık gelirinin, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'büyük' olduğu görülmektedir (η^2=0,143).

Tablo 65. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Okunan Yayınlara Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Okunan yayınlar	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği	Gazete (1)	218	198,62	34,21	3	0,004**	4 > 1, 2, 3 1, 2 > 3	0,085
	Kitap (2)	150	200,31					
	Dergi/Mesleki y. (3)	13	149,92					
	Hiçbir şey (4)	23	244,57					

***p<.01*

Katılımcıların, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeylerinin, okudukları yayınlara bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=34,21; p=.004]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; a) hiçbir şey okumayan katılımcıların *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyleri, diğer tüm katılımcılardan; b) gazete ve kitap okuyan katılımcıların *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyleri ise dergi/mesleki yayınlar okuyan katılımcılardan daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{\text{Gazete (1)}}$=198,62; Sıra Ortalaması $_{\text{Kitap (2)}}$=200,31; Sıra Ortalaması

Dergi/Mesleki yayınlar (3)=149,92; Sıra Ortalaması Hiçbir şey (4)=244,57). Katılımcıların okudukları yayınların, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,085).

Tablo 66. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Katıldıkları Faaliyetlere Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* **Testi**

Ölçek	Faaliyetler	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği	Kahvehaneye gitmek (1)	66	229,80	61,53	8	0,000***	1, 4, 5, 8 > 3, 6, 7, 9	0,153
	Sinema izleme (2)	279	193,43					
	Tiyatroya gitme (3)	9	153,94					
	Futbol maçına gitme (4)	10	223,10					
	İddia oynama (5)	3	226,50					
	Konsere gitme (6)	25	156,30					
	Konferans/panele katılma (7)	3	155,17					
	Halı saha maçı yapma (8)	3	222,67					
	Yürüyüş/koşu yapma (9)	6	164,92					

****p<.001*

Katılımcıların, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeylerinin, katıldıkları faaliyetlere bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(8)}$=61,53; p<.001]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; kahvehaneye giden, futbol maçına giden, iddia oynayan ve halı saha maçı yapan katılımcıların (Sıra Ortalaması Kahvehaneye gitmek (1)=229,80; Sıra Ortalaması Futbol maçına gitme (4)=223,10; Sıra Ortalaması İddia oynama (5)=226,50; Sıra Ortalaması Halı saha maçı yapma (8)=222,67) *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyleri, tiyatroya, konsere giden, konferanslara katılan ve koşu yapan katılımcılardan daha yüksektir (Sıra Ortalaması Tiyatroya gitme (3)=153,94; Sıra Ortalaması Konsere gitme (6)=156,30; Sıra Ortalaması Konferans/panele katılma (7)=155,17; Sıra Ortalaması Yürüyüş/koşu yapma (9)=164,92) daha yüksektir. Katılımcıların katıldıkları faaliyetlerin, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'büyük' olduğu görülmektedir (η^2=0,153).

Tablo 67. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Küfürlü Konuşma Durumuna Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Küfürlü konuşma	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		(η^2)
Erkek	Hiç	42	196,00	0,16	3	0,984	-	-
Toplumsal	Arada bir, çok sinirliyken (2)	228	203,09					
Cinsiyet Rolü	Erkek ark. birlikteyken, sıklıkla (3)	113	203,08					
Stres Ölçeği	Neredeyse her konuş. içinde (4)	21	205,95					

**p<.05*

Katılımcıların, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeylerinin, küfürlü konuşma durumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (p<.05).

Tablo 68. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Siyasetle İlgilenmelerine Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	Siyasetle ilgilenme	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		(η^2)
Erkek Toplumsal	Hiç (1)	49	83,47	25,51	2,08	0,103	-	-
Cinsiyet Rolü Stres	Seçim zamanlarında (2)	106	84,62	22,69				
Ölçeği	Yakından ilgili (3)	162	78,97	25,20				
	Çok ilgili, arkadaşlarla tartışma (4)	87	85,95	22,23				

**p<.05*

Katılımcıların, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeylerinin, siyasetle ilgilenme durumlarına bağlı olarak da anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (p>.05).

Tablo 69. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Tercih Ettikleri Ulaşım Aracına Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Tercih edilen ulaşım aracı	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği	Otobüs (1)	190	216,86	6,20	3	0,102	-	-
	Tren (2)	49	200,74					
	Vapur/gemi (3)	16	199,22					
	Uçak (4)	149	185,12					

**p<.05*

Katılımcıların, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeylerinin, tercih ettikleri ulaşım aracına bağlı olarak da anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (p>.05).

Tablo 70. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Havayolunu Kullanma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Havayolunu kullanma sıklığı	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği	Ayda, yılda bir (1)	126	230,41	34,50	3	0,009**	1 > 3, 4	0,086
	Yılda birkaç kez (2)	232	204,78					
	Ayda bir (3)	34	170,81					
	Her gün/hafta (4)	12	179,67					

***p<.01*

Katılımcıların, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeylerinin, havayolunu kullanma sıklığına bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=34,50; p=.009]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; ayda, yılda bir havayolunu kullanan katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{Ayda, yılda bir (1)}}$=230,41) *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyleri, havayolunu ayda bir ile her gün/hafta kullanan katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Ayda bir (3)}}$=170,81; Sıra Ortalaması $_{\text{Her gün/hafta (4)}}$=179,67) daha yüksektir. Katılımcıların havayolunu kullanma sıklığının, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,086).

Tablo 71. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Havayolu Seçimini Belirleyen Önceliğe Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Havayolu seçiminde faktör	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği	Lezzetli ikramlar (1)	83	199,64	36,41	3	0,003**	3 > 1, 4	0,090
	Eğlence imkanları (2)	85	226,51					
	Çekici hosteslerin hiz. (3)	4	271,50					
	Konforlu koltuklar (4)	232	193,54					

***p<.01*

Katılımcıların, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeylerinin, havayolu seçimini belirleyen önceliğe bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=36,41; *p*=.003]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; çekici hosteslerin hizmetini öncelikli havayolu tercih nedeni olarak gören katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{Çekici hosteslerin hizmeti (3)}}$=271,50) *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyleri, havayolu tercihlerinde lezzetli ikramlar ile konforlu koltukları önemli bulan katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Lezzetli ikramlar (1)}}$=199,64; Sıra Ortalaması $_{\text{Konforlu koltuklar (4)}}$=193,54) daha yüksektir. Katılımcıların havayolu seçimini belirleyen önceliklerinin, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,090).

Tablo 72. Katılımcıların Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Düzeylerinin Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Özet Tablo

Değişken	Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stres Ölçeği	
	Anlamlı fark	Etki Düzeyi (η^2)
Yaş	*	Küçük (0,040)
Eğitim durumu	*	Küçük (0,037)
İş pozisyonu	-	-
İş kategorisi	**	Orta (0,082)
Çalışma süresi	*	Küçük (0,037)
Aylık gelir	***	Büyük (0,143)
Okunan yayınlar	**	Orta (0,085)
Katılınan faaliyet	***	Büyük (0,153)
Küfürlü konuşma	-	-
Siyasetle ilgilenme	-	-
Ulaşım aracı tercihi	-	-
Havayolunu kullanma sıklığı	**	Orta (0,086)
Havayolu seçiminde özellik	**	Orta (0,090)

**p<.05, **p<.01, ***p<.001 (Anlamlı Fark)*

Katılımcıların, *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeylerinin (puanlarının) bazı değişkenlere göre karşılaştırılmasına yönelik yapılan analizlerin sonuçları Tablo 72.'de özetlenmiştir. Buna göre, katılımcıların *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyleri,

çalıştıkları iş pozisyonu, küfürlü konuşma, siyasetle ilgilenme ve ulaşım aracı tercihi değişkenleri dışında diğer tüm değişkenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Tablodan da görüleceği üzere, yaş, eğitim durumu ve çalışma süresinin *erkek toplumsal cinsiyet rolü stres* düzeyi üzerinde etkisi 'küçük', iş kategorisi, okunan yayınlar, havayolunu kullanma sıklığı ve havayolunu seçmedeki tercihin 'orta' ve aylık gelir ile katılınan faaliyetin etkisinin ise 'büyük' olduğu görülmektedir.

3.1.8.8. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerine Yönelik Bulgular

Katılımcıların, bazı demografik özelliklerine bağlı olarak *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyleri arasında anlamlı farklılaşmalar olup olmadığı bu alt bölümde incelenmiştir.

Tablo 73 Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	Yaş	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki (η^2)
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		
Barratt Dürtüsellik Ölçeği	30 yaş ve altı (1)	108	35,29	6,69	4,86	0,002**	1 > 3, 4	0,075
	31-40 yaş (2)	120	32,08	6,19				
	41-50 yaş (3)	108	30,96	5,93				
	51 yaş ve üstü (4)	68	30,63	7,46				

***p<.01*

Katılımcıların, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeylerinin, yaşa bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(3;\ 400)}$=4,86; p=.002]. ANOVA sonrası yapılan post-hoc Tukey HSD testine göre; 30 yaş ve altı katılımcıların ($\overline{X}_{\text{30 yaş ve altı (1)}}$=35,29) *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyleri, 41-50 yaş ile 51 yaş ve üstü katılımcılardan ($\overline{X}_{\text{41-50 yaş (3)}}$=30,96; $\overline{X}_{\text{51 yaş ve üstü (4)}}$=30,63) daha yüksektir. Katılımcıların yaşının, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,075).

Tablo 74. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Eğitim durumu	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		(η^2)
Barratt Dürtüsellik Ölçeği	İlköğretim (1)	12	178,17	33,51	3	0,004**	2 > 1, 3, 4	0,083
	Lise (2)	53	235,72					
	Üniversite (3)	286	185,42					
	Lisansüstü (4)	53	179,05					

***p<.01*

Katılımcıların, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeylerinin, eğitim (mezuniyet) durumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=33,51; p=.004]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; lise mezunu katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{Lise (2)}}$=235,72) *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyleri, diğer tüm katılımcılardan daha yüksektir (Sıra Ortalaması $_{\text{İlköğretim (1)}}$=178,17; Sıra Ortalaması $_{\text{Üniversite (3)}}$=185,42; Sıra Ortalaması $_{\text{Lisans üstü (4)}}$=179,05). Katılımcıların eğitim durumunun, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,083).

Tablo 75. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin İş Pozisyonuna Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	İş pozisyonu	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		(η^2)
Barratt Dürtüsellik Ölçeği	Yönetici değil/ çalışan (1)	167	33,12	6,44	1,76	0,154	-	-
	Yönetici (1-5 çalışanı o.) (2)	78	31,85	6,35				
	Yönetici (5'ten faza ç.o.) (3)	70	31,77	6,50				
	Hiçbiri (4)	89	33,66	7,02				

**p<.05*

Katılımcıların, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeylerinin, iş pozisyonuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (p>.05).

Tablo 76. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin İş Kategorisine Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	İş kategorisi	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		(η^2)
Barratt Dürtüsellik Ölçeği	İşçi/hizmetli (1)	81	218,78	38,41	7	0,009**	1, 2, 3 > 4, 7	0,095
	İş yeri sahibi (2)	43	222,55					
	Memur/teknik e./uzman vb (3)	71	223,65					
	Ordu mensubu (4)	15	164,70					
	Ücretli, nitelikli uzman (5)	88	199,36					
	Serbest çalışan n. uzman (6)	27	197,98					
	Emekli (7)	27	169,59					
	Diğer (8)	52	197,43					

***p<.01*

Katılımcıların, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeylerinin, çalıştıkları iş kategorisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(7)}$=38,41; *p*=.009]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; işçi/hizmetli, iş yeri sahibi ile memur/teknik e./uzman vb iş kategorilerinde çalışan katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{İşçi/hizmetli (1)}}$=218,78; Sıra Ortalaması $_{\text{İş yeri sahibi (2)}}$=222,55; Sıra Ortalaması $_{\text{Memur/teknik e./uzman vb (3)}}$=223,65) *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyleri, ordu mensubu ile emekli kategorisinde olan katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Ordu mensubu (4)}}$=164,70 Sıra Ortalaması $_{\text{Emekli (7)}}$=169,59) daha yüksektir. Katılımcıların çalıştıkları iş kategorisinin, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,095).

Tablo 77. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Çalışma Süresine Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	Çalışma süresi	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		(η^2)
Barratt Dürtüsellik Ölçeği	5 yıl ve altı (1)	100	36,87	6,63	3,96	0,004**	1 > 4, 5	0,071
	6-10 yıl (2)	65	33,86	5,99				
	11-15 yıl (3)	49	33,63	6,11				
	16-20 yıl (4)	55	31,00	6,08				
	21 yıl ve üstü (5)	135	30,24	6,88				

***p<.01*

Katılımcıların, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeylerinin, çalışma süresine (mesleki kıdeme) bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(4;\ 399)}$=3,96; p=.004]. ANOVA sonrası yapılan post-hoc Tukey HSD testine göre; 5 yıl ve daha kısa süredir çalışan katılımcıların ($\overline{X}_{\text{5 yıl ve altı (1)}}$=36,87) *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyleri, 16-20 yıl ile 21 yıl ve üstü bir süredir çalışan katılımcılardan ($\overline{X}_{\text{16-20 yıl (4)}}$=31,00; $\overline{X}_{\text{21 yıl ve üstü (5)}}$=30,24) daha yüksektir. Katılımcıların çalışma süresinin (mesleki kıdeminin), *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,071).

Tablo 78. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Aylık Gelire Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	Aylık gelir	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki (η^2)
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		
Barratt Dürtüsellik Ölçeği	2.500 TL'den az (1)	45	37,44	6,59	4,25	0,002**	1, 2 > 5	0,083
	2.501-3.000 TL (2)	38	36,82	6,72				
	3.001-5.000 TL (3)	103	32,84	6,59				
	5.001-10.000 TL (4)	122	32,14	6,05				
	10.001- TL ve üstü (5)	96	29,30	6,73				

***p<.01*

Katılımcıların, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeylerinin, aylık gelire bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(4;\ 399)}$=4,25; p=.002]. ANOVA sonrası yapılan post-hoc Tukey HSD testine göre; aylık geliri 2.500 TL'den az olan ile 2.501-3.000 TL olan katılımcıların ($\overline{X}_{\text{2.500 TL'den az (1)}}$=37,44; $\overline{X}_{\text{2.501-3.000 TL (2)}}$=36,82) *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyleri, aylık geliri 10.001 TL ve üstü olan katılımcılardan ($\overline{X}_{\text{10.001- TL ve üstü (5)}}$=29,30) daha yüksektir. Katılımcıların aylık gelirinin, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,083).

Tablo 79. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Okunan Yayınlara Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Okunan yayınlar	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		(η^2)
Barratt Dürtüsellik Ölçeği	Gazete (1)	218	223,15	35,33	3	0,007**	1, 4 > 3	0,088
	Kitap (2)	150	194,74					
	Dergi/Mesleki y. (3)	13	159,15					
	Hiçbir şey (4)	23	229,96					

**p<.05*

Katılımcıların, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeylerinin, okudukları yayınlara bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=35,33; p=.007]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; gazete okuyan ile hiçbir şey okumayan katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{Gazete (1)}}$=223,15; Sıra Ortalaması $_{\text{Hiçbir şey (4)}}$=229,96) *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyleri, dergi/mesleki yayınları okuyan katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Dergi/Mesleki yayınlar (3)}}$=159,15) daha yüksektir. Katılımcıların okudukları yayınların, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,088).

Tablo 80. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Katıldıkları Faaliyetlere Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* **Testi**

Ölçek	Faaliyetler	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		(η^2)
Barratt Dürtüsellik Ölçeği	Kahvehaneye gitmek (1)	66	254,83	59,58	8	0,000***	1, 4, 5, 8 > 3, 6, 7, 9	0,148
	Sinema izleme (2)	279	190,98					
	Tiyatroya gitme (3)	9	161,78					
	Futbol maçına gitme (4)	10	240,65					
	İddia oynama (5)	3	250,17					
	Konsere gitme (6)	25	170,78					
	Konferans/panele katılma (7)	3	166,50					
	Halı saha maçı yapma (8)	3	256,50					
	Yürüyüş/koşu yapma (9)	6	165,92					

****p<.001*

Katılımcıların, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeylerinin, katıldıkları faaliyetlere bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(8)}$=59,58;

p<.001]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; kahvehaneye giden, futbol maçına giden, iddia oynayan ve halı saha maçı yapan katılımcıların (Sıra Ortalaması Kahvehaneye gitmek (1)=254,83; Sıra Ortalaması Futbol maçına gitme (4)=240,65; Sıra Ortalaması İddia oynama (5)=250,17; Sıra Ortalaması Halı saha maçı yapma (8)=256,50) *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyleri, tiyatroya, konsere giden, konferanslara katılan ve koşu yapan katılımcılardan daha yüksektir (Sıra Ortalaması Tiyatroya gitme (3)=161,78; Sıra Ortalaması Konsere gitme (6)=170,78; Sıra Ortalaması Konferans/panele katılma (7)=166,50; Sıra Ortalaması Yürüyüş/koşu yapma (9)=165,92) daha yüksektir. Katılımcıların katıldıkları faaliyetlerin, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'büyük' olduğu görülmektedir (η^2=0,148).

Tablo 81. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Küfürlü Konuşma Durumuna Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Küfürlü konuşma	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		(η^2)
Barratt	Hiç	42	165,10	58,72	3	0,000***	4 > 1, 2, 3	0,146
Dürtüsellik	Arada bir, çok sinirliyken (2)	228	170,15				3 > 1, 2	
Ölçeği.	Erkek ark. birlikteyken, sıklıkla (3)	113	239,35					
	Neredeyse her konuş. içinde (4)	21	297,38					

****p<.001*

Katılımcıların, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeylerinin, küfürlü konuşma durumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=58,72; p<.001]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; a) neredeyse her konuşmasında küfürlü konuşan katılımcıların *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyleri diğer tüm katılımcılardan b) erkek arkadaşlarıyla birlikteyken sıklıkla küfreden katılımcıların *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyleri ise hiç küfürlü ile arada bir çok sinirliyken küfreden katılımcılardan daha yüksektir (Sıra Ortalaması Hiç (1)=165,10; Sıra Ortalaması Arada bir, çok sinirliyken (2)=170,15; Sıra Ortalaması Erkek ark. birlikteyken, sıklıkla (3)=239,35; Sıra Ortalaması Neredeyse her konuşmamın içinde (4)=297,38). Katılımcıların küfürlü konuşmasının, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'büyük' olduğu görülmektedir (η^2=0,146).

Tablo 82. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Siyasetle İlgilenmelerine Göre Karşılaştırılması Yönelik ANOVA Testi

Ölçek	Siyasetle ilgilenme	Betimsel İst.			ANOVA		Tukey HSD	Etki (η^2)
		n	$\overline{X}$	*ss*	*F*	*p*		
Barratt Dürtüsellik Ölçeği	Hiç (1)	49	29,65	7,42	3,02	0,038*	3, 4 > 1	0,039
	Seçim zamanlarında (2)	106	32,42	6,46				
	Yakından ilgili (3)	162	34,12	6,48				
	Çok ilgili, arkadaşlarla tartışma (4)	87	34,69	6,25				

**p<.05*

Katılımcıların, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeylerinin, siyasetle ilgilenmelerine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$F_{(3;\ 400)}$=3,02; p=.038]. ANOVA sonrası yapılan post-hoc Tukey HSD testine göre; siyasetle yakından ilgilenen ile siyasetle çok ilgili ve arkadaşlarıyla sık sık siyaset tartışan katılımcıların ($\overline{X}_{\text{Yakından ilgili (3)}}$=34,12; $\overline{X}_{\text{Çok ilgili, arkadaşlarla tartışma (4)}}$=34,69) *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyleri, siyasetle ilgilenmeyen katılımcılardan ($\overline{X}_{\text{Hiç (1)}}$=29,65) daha yüksektir. Katılımcıların siyasetle ilgilenmelerinin, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'küçük' olduğu görülmektedir (η^2=0,039).

Tablo 83. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Tercih Ettikleri Ulaşım Aracına Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Tercih edilen ulaşım aracı	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki (η^2)
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		
Barratt Dürtüsellik Ölçeği	Otobüs (1)	190	216,49	5,69	3	0,128	-	-
	Tren (2)	49	199,21					
	Vapur/gemi (3)	16	177,09					
	Uçak (4)	149	188,47					

**p<.05*

Katılımcıların, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeylerinin, tercih ettikleri ulaşım aracına bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (p>.05).

Tablo 84. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Havayolunu Kullanma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Havayolunu kullanma sıklığı	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		(η^2)
Barratt Dürtüsellik Ölçeği	Ayda, yılda bir (1)	126	225,02	7,12	3	0,068	-	-
	Yılda birkaç kez (2)	232	190,68					
	Ayda bir (3)	34	198,78					
	Her gün/hafta (4)	12	205,21					

**p<.05*

Katılımcıların, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeylerinin, havayolunu kullanma sıklığına bağlı olarak da anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (p>.05).

Tablo 85. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Havayolu Seçimini Belirleyen Önceliğe Göre Karşılaştırılması Yönelik Kruskal-Wallis *H* Testi

Ölçek	Havayolu seçiminde faktör	Betimsel İst.		Kruskal-Wallis			M-W	Etki
		n	Sıra Ort.	χ^2	*sd*	*p*		(η^2)
Barratt Dürtüsellik Ölçeği	Lezzetli ikramlar (1)	83	210,29	36,95	3	0,001**	3 > 1, 2, 4	0,092
	Eğlence imkanları (2)	85	204,07					
	Çekici hosteslerin hiz. (3)	4	315,00					
	Konforlu koltuklar (4)	232	203,46					

****p<.001*

Katılımcıların, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeylerinin, havayolu seçimini belirleyen önceliğe bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur [$X^2_{(3)}$=36,95; p=001]. Farklılığın kaynağını bulmak üzere yapılan post-hoc Mann-Whitney *U* testine göre; çekici hosteslerin hizmetini öncelikli havayolu tercih nedeni olarak gören katılımcıların (Sıra Ortalaması $_{\text{Çekici hosteslerin hizmeti (3)}}$=315,00) *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyleri, diğer tüm katılımcılardan (Sıra Ortalaması $_{\text{Lezzetli ikramlar (1)}}$=210,29; Sıra Ortalaması $_{\text{Eğlence imkanları (2)}}$=204,07; Sıra Ortalaması $_{\text{Konforlu koltuklar (4)}}$=203,46) daha yüksektir. Katılımcıların havayolu seçimini belirleyen önceliklerinin,

dürtüsellik davranışlarını gösterme düzeyi (puanı) üzerindeki etkisinin anlamlı ve 'orta' olduğu görülmektedir (η^2=0,092).

Tablo 86. Katılımcıların Dürtüsellik Davranışlarını Gösterme Düzeylerinin Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Özet Tablo

Değişken	**Barratt Dürtüsellik Ölçeği**	
	Anlamlı fark	**Etki Düzeyi (η^2)**
Yaş	**	Orta (0,075)
Eğitim durumu	**	Orta (0,083)
İş pozisyonu	-	-
İş kategorisi	**	Orta (0,095)
Çalışma süresi	**	Orta (0,071)
Aylık gelir	**	Orta (0,083)
Okunan yayınlar	**	Orta (0,088)
Katılınan faaliyet	***	Büyük (0,148)
Küfürlü konuşma	***	Büyük (0,146)
Siyasetle ilgilenme	*	Küçük (0,039)
Ulaşım aracı tercihi	-	-
Havayolunu kullanma sıklığı	-	-
Havayolu seçiminde özellik	**	Orta (0,092)

**p<.05, **p<.01, ***p<.001 (Anlamlı Fark)*

Katılımcıların, *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeylerinin (puanlarının) bazı değişkenlere göre karşılaştırılmasına yönelik yapılan analizlerin sonuçları Tablo 86'da özetlenmiştir. Buna göre, katılımcıların *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyleri, çalıştıkları iş pozisyonu, ulaşım aracı tercihi ve havayolunu kullanma sıklığı değişkenleri dışında diğer tüm değişkenlere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Tablodan da görüleceği üzere, siyasetle ilgilenmenin *dürtüsellik davranışlarını gösterme* düzeyi üzerinde etkisi 'küçük', yaş, eğitim durumu, iş kategorisi, çalışma süresi, aylık gelir, okunan yayınlar ve havayolunu seçmedeki tercihin 'orta' ve katılınan faaliyet ile küfürlü konuşmanın etkisinin ise 'büyük' olduğu görülmektedir.

3.1.9. KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ:

Tablo 87. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılım (*N*=404)

Değişken	**Gruplar**	***n***	***%***
Yaş	30 yaş ve altı (1)	108	26,7
	31-40 yaş (2)	120	29,7
	41-50 yaş (3)	108	26,7
	51 yaş ve üstü (4)	68	16,8
Eğitim durumu	İlköğretim (1)	12	3,0
	Lise (2)	53	13,1
	Üniversite (3)	286	70,8
	Lisansüstü (4)	53	13,1
İş pozisyonu	Yönetici değil/ çalışan (1)	167	41,3
	Yönetici (1-5 çalışanı olan) (2)	78	19,3
	Yönetici (5'ten faza çalışanı olan) (3)	70	17,3
	Hiçbiri (4)	89	22,0
İş kategorisi	İşçi/hizmetli (1)	81	20,0
	İş yeri sahibi (2)	43	10,6
	Memur/teknik e./uzman vb (3)	71	17,6
	Ordu mensubu (4)	15	3,7
	Ücretli, nitelikli uzman (5)	88	21,8
	Serbest çalışan nitelikli uzman (6)	27	6,7
	Emekli (7)	27	6,7
	Diğer (8)	52	12,9
Çalışma süresi	5 yıl ve altı (1)	100	24,8
	6-10 yıl (2)	65	16,1
	11-15 yıl (3)	49	12,1
	16-20 yıl (4)	55	13,6
	21 yıl ve üstü (5)	135	33,4
Aylık gelir	2.500 TL'den az (1)	45	11,1
	2.501-3.000 TL (2)	38	9,4
	3.001-5.000 TL (3)	103	25,5
	5.001-10.000 TL (4)	122	30,2
	10.001- TL ve üstü (5)	96	23,8

Tablo 87. (Devam) Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılım

Değişken	**Gruplar**	***n***	***%***
Okunan yayınlar	Gazete (1)	218	54,0
	Kitap (2)	150	37,1
	Dergi/Mesleki yayınlar(3)	13	3,2
	Hiçbir şey (5)	23	5,7
Katılınan faaliyet	Kahvehaneye gitmek (1)	66	16,3
	Sinema izleme (2)	279	69,1
	Tiyatroya gitme (3)	9	2,2
	Futbol maçına gitme (4)	10	2,5
	İddia oynama (5)	3	0,7
	Konsere gitme (7)	25	6,2
	Konferans/panele katılma (8)	3	0,7
	Halı saha maçı yapma (9)	3	0,7
	Yürüyüş/koşu yapma (11)	6	1,5
Küfürlü konuşma	Hiç	42	10,4
	Arada bir, çok sinirliyken (2)	228	56,4
	Erkek ark. birlikteyken, sıklıkla (3)	113	28,0
	Neredeyse her konuşmamın içinde (4)	21	5,2
Siyasetle ilgilenme	Hiç (1)	49	12,1
	Seçim zamanlarında (2)	106	26,2
	Yakından ilgili (3)	162	40,1
	Çok ilgili, arkadaşlarla tartışma (4)	87	21,5
Ulaşım aracı tercihi	Otobüs (1)	190	47,0
	Tren (2)	49	12,1
	Vapur/gemi (3)	16	4,0
	Uçak (4)	149	36,9
Havayolunu kullanma sıklığı	Ayda, yılda bir (1)	126	31,2
	Yılda birkaç kez (2)	232	57,4
	Ayda bir (3)	34	8,4
	Her gün/hafta (4)	12	3,0
Havayolu seçiminde özellik	Lezzetli ikramlar (1)	83	20,5
	Eğlence imkânları (2)	85	21,0
	Çekici hosteslerin hizmeti (3)	4	1,0
	Konforlu koltuklar (4)	232	57,4

Katılımcıların ortalama yaşı 39,06±11,65 olup en büyük yaş grubunu %29,7 ile 31-40 yaş grubundaki katılımcılar oluşturmaktadır. Katılımcıların çok büyük bir bölümü %70,8 ile üniversite mezunu olup, %41,3'ü yönetici değil/çalışandır. Katılımcıların iş kategorilerine bakıldığında en büyük grubu işçi/hizmetli (%20,0) en küçük grubu ise ordu

mensubu (%3,7) oluşturmaktadır. Katılımcıların ortalama çalışma süresi 15,98±11,90 yıl olup, dağılımların daha çok %24,8 ile 5 yıl ve altı süredir çalışanlar ile %33,4 ile 21 yıl ve üstü çalışma sürelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Katılımcıların gelir durumuna göre en büyük grubu %30,2 ile 5.001-10.000 TL olanlar oluşturmakta onları %25,5 ile 3.001-5.000 TL geliri olanlar takip etmektedir. Katılımcıların büyük bölümü %54,0 ile gazete okuduklarını belirtirken bunu %37,1 ile kitap takip etmektedir. Katılımcılara hangi faaliyetlere katıldıkları sorulduğunda, ilk üç sırada %69,1 sinema izleme, %16,9 kahvehaneye gitmek ve %2,0 futbol maçına gitme faaliyetlerinin öne çıktığı görülmektedir. Katılımcıların %56,4'ü arada bir, çok sinirliyken küfür etkileri, %40,1'i siyasetle yakından ilgili olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan bireylerin %47,0'si otobüsü, %36,9'u uçağı, %12,1'i treni ve %4,0'ü vapuru/gemiyi tercih ettiklerini belirtmektedir. Katılımcıların büyük bölümü çok sık uçak kullanmadıklarını (%31,2'si ayda, yılda bir; %57,4'i yılda birkaç kez) söylemektedir. Son olarak, fiyat ve güvenlikleri aynı olmak koşuluyla, hangi nedenle bir havayolunu tercih edecekleri sorulduğunda en çok konforlu kotlularda yolculuğun (%57,4) öne çıktığı bunu %21,0 ile eğlence imkânlarının (film, müzik, internet vb), %20,5 ile lezzetli ikramların ve %1,0 ile çekici hosteslerin takip ettiği görülmektedir.

3.1.10. Deneysel Bulgular

Analizler, deney aşamasında CTBYÖ'den almış oldukları skorlara göre düşük ve yüksek grup olarak iki ayrı kategoriye ayrılmış deneklerin fizyolojik ve bilişsel olmak üzere iki ayrı değerlendirmesini içermektedir. Fizyolojik değerlendirmeye ait göstergeler, deneysel ve plasebo aşamalarında görsellere verilen parasempatik tepkilerin anlaşılmasını sağlamak üzere analiz edilmiştir. Bunlardan ilki deneklerin görsellere verdikleri tepkilerin anlaşılması için kalp atış hızındaki değişimi ifade eden pulse değeridir. Fizyolojik değerlendirmedeki ikinci gösterge ise kandaki oksijen oranını ifade eden spo2 değeridir. Analizlerin ikinci aşamasında ise deneklerin deney ve plasebo aşamalarında görsellere dair bilişsel değerlendirmeleri yer alır.

Daha önce Annova testi yapılmış olan her iki denek grubunun deney ve placebo aşamalarına verdikleri tepkiler ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bu aşamalardan herhangi biri veya diğer bir deyişle hiçbiri çıkartılmamıştır.

Tablo 88. Deneysesl Video Tepkileri *(*CYÖ *Yüksek Grup)*

Paired Samples T-Test

		W	p
Deneysel_Video_Spo	- Plasebo_Video_Spo	51.00	0.007
Deneysel_Video_Pulse	- Plasebo_Video_Pulse	11.00	0.958
Deneysel_Video_Resp	- Plasebo_Video_Resp	47.50	0.023

Note. Wilcoxon signed-rank test.

Note. All tests, hypothesis is measurement one greater than measurement two.

Tablo 89. Fizyolojik ve Bilişsel Tepkiler *(*CYÖ *Yüksek Grup)*

	N	Mean	SD	SE
Deneysel_Video_Spo	10	95.840	0.602	0.190
Plasebo_Video_Spo	10	95.117	0.948	0.300
Deneysel_Video_Pulse	10	85.390	12.321	3.896
Plasebo_Video_Pulse	10	87.160	12.652	4.001
Deneysel_Video_Resp	10	6.467	1.565	0.495
Plasebo_Video_Resp	10	5.300	1.959	0.620

CTBY ölçeğine göre yüksek grupta yer alan deneklerin deneysel aşama sırasında video görsellerini izledikleri sırada açığa çıkan spo2 değerlerinin, placebodaki video görsellerini izledikleri sırada açığa çıkan spo2 değerlerine kıyasla anlamlı oranda yüksek olduğunu göstermiştir. Pulse değerlerinde ise deney ve plasebo aşamalarında birbirlerine kıyasla anlamlı bir farklılaşma gözlenememiştir.

CTBY ölçeğinin yüksek grubunda yer alan deneklerin, deneysel aşamadaki video görsellerini izledikleri sırada yaptıkları bilişsel değerlendirmelerini ortaya koyan "çekicilik" puanlamaları, placebo aşamasındaki video görsellerini izledikleri sıradaki çekicilik puanlamalarına kıyasla anlamlı oranda yüksektir. Bununla birlikte katılımcıların

pulse değerlerinde deney ve plasebo aşamalarına göre anlamlı bir farklılaşma gözlenememiştir.

Tablo 90. Deneysel Video Tepkileri (CYÖ Düşük Grup)

Paired Samples T-Test

			t	df	p
Deneysel_Video_Spo	-	Plasebo_Video_Spo	0.703	9	0.250
Deneysel_Video_Pulse	-	Plasebo_Video_Pulse	0.121	9	0.453
Deneysel_Video_Resp	-	Plasebo_Video_Resp	1.795	9	0.053

Note. Student's t-test.

Note. All tests, hypothesis is measurement one greater than measurement two.

Tablo 91. Fizyolojik ve Bilişsel Tepkiler (CYÖ Düşük Grup)

Descriptives

	N	Mean	SD	SE
Deneysel_Video_Spo	10	95.502	1.290	0.408
Plasebo_Video_Spo	10	95.250	1.089	0.344
Deneysel_Video_Pulse	10	89.258	12.239	3.870
Plasebo_Video_Pulse	10	89.085	9.786	3.095
Deneysel_Video_Resp	10	6.167	1.945	0.615
Plasebo_Video_Resp	10	5.200	1.425	0.451

Analiz sonuçlarına göre, CTBY ölçeğinde düşük grup kategorisinde yer alan deneklerin deneysel video aşaması sırasındaki fiziksel tepkileri (spo2, pulse değerleri) ve bilişsel değerlendirmedeki çekicilik puanlamaları, placebo taskını izledikleri zamankine kıyasla anlamlı oranda farklılaşmamaktadır.

3.2. YORUMLAR

Yorumlar pilot uygulamalara ilişkin bulgular ve demografik bulgular olmak üzere iki ayrı kategoride ele alınmıştır.

3.2.1. Pilot Uygulamaya İlişkin Yorumlar

Pilot uygulamaya ilişkin bulgular, grup odak görüşmesiyle yapılan pilot çalışmanın çözümlemesinden elde edilmiş, literatür ile yorumlanmıştır.

3.2.1.1. Kültürel Parolamız: Cinsellik Söylemi ve Tabular

Ölçek uyarlama çalışmalarının odak görüşme yöntemiyle yapılan pilot uygulamalarına katılan kişilerin tamamı, tüm senaryolardaki ikinci (b şıkkı) maddede yer alan ifadeyi rahatsız edici, sert ve kültürel açıdan uygunsuz bulmuştur. Cinsel taciz bağlamında *Quid Pro Quo*[32] teriminin de ifade ettiği gibi "bir iyilik karşılığında cinsel birliktelik" teklifinin doğrudan yapılmasının uygun olmadığı ve bu şekilde düşünülse bile söylenirken yumuşatılmasına dair değişiklik önerisinin, cinselliğin bir tabu olmasıyla (Torun ve ark., 2011) ilgili olabileceği düşünülmektedir. Katılımcılar bu şekilde ahlaksız sayılabilecek, ayıp kaçabilecek bir teklifin doğrudanlığını eleştirmişler ve maddedeki cinsel birliktelik teklifinin ima şeklinde ifade edilmesini önermişlerdir.

Tabu kelimesi köken olarak Tongaca'dır (Ljung, 2011) ve ceza sistemlerinden doğan yasak ihlaliyle birlikte açığa çıkan kutsallığa ya da kirliliğe oldukça karmaşık yollarla atıfta bulunmaktadır (Freud, 2002). Dilde adlandırılmış herhangi birşeyin yerine başka bir söz kullanmaya "örtmece" ya da üstü örtülenin kendisi olması itibariyle "tabu" denmektedir. Birbirinin yerine kullanılan "tabu" ile "örtmece" arasındaki ilişki incelendiğinde, dilin hiçbir söz veya sözcüğü dışlamadığı, toplumların inanışlarıyla yasaklanan bazı sözcükler yerine örtmece sözcüklerin kullanılmaya başlandığı ve örtmece ile tabu arasında doğrudan bir nedensellik olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan ele alındığında tabular, dilin sözlüğünü değiştiren ona yeni sözcükler ekleyen bir etken olarak görülmektedir (Güngör, 2006). Ülkemizdeki dilbilim araştırmalarında folklorik açıdan

[32] Tanımlama başlığında açıklanmıştır Kaynak https://en.wikipedia.org/wiki/Quid_pro_quo .Erişim Tarihi : 10/02/2021

ele alınan tabu ve cinsellik arasındaki ilişki, Kazak ve Kırgız dilbilimciler tarafından derinlemesine incelenen başlıklar arasında yer almaktadır. Kazak dil bilimci Ahmetov (Ахметов, 1995) örtmeceyi şekil değiştirmiş veya doğrudan söylenmesi yasaklanmış tabu olarak adlandırmaktadır. Kırgız dil bilimci Usubaliyev (Усубалиев,1977) ise örtmece sözün sadece yasaklanmış olanın kullanmamasına atıf şeklinde açıklanamayacağını, ahlakî norm ve nezaket kurallarına dayalı bir sakınımı da içerdiğini öne sürmektedir (Ахметов, 1995; Усубалиев, 1977; aktaran Güngör, 2006). Araştırmalarda, ayıp sayılan cinsellik, cinsel etkinlikler, cinsel organlar ve cinsel içeriklerin tabu sayıldığı, doğrudan ifade edilmediği, başka sözcüklerle ifade edildiği ya da anlamca veya biçim olarak değiştirilerek kullanıldığı açığa çıkmıştır (Güngör, 2006).

Katılımcıların pilot uygulamada "b şıkkı"na dair verdikleri geri bildirimler, "Sorularda insanı ahlaki bir çıkmaz içene sokan bir yapı olduğu; direk cinsel birliktelik teklif etmenin, şantaj gibi anlaşılacağı, irrite edeceği ve gerçekleşme ihtimalini düşüreceği; bu nedenle ilk görüşmede açıkça söylenmeyeceği; açık saçık söylenmesi halinde kültürümüzde sert bir karşılığı olabileceği; Türkiye'deki insanların imalarla konuştuğu göz önünde bulundurarak belki oradaki seks, cinsellik vs. laflarının çıkarılması onun yerine başka bir şey kullanılması ve imalarla ifade edilerek yumuşatılması" şeklinde özetlenmiştir.

Katılımcıların yorumlara dair literatürde, cinsellik ve iktidar üzerine araştırmalar yapan Foucault (1987), *Söylemin Düzeni* isimli kitabında, "hep bilindiği gibi her şeyin söylenme hakkının olmadığını", katılımcıların ifade ettiğine çok benzer olarak uluorta her şeyin söylenemeyeceğine işaret etmiştir. Parmaklıkların en dar olduğu ve kara boşlukların en fazla hissedildiği alanların da cinsellik ve politika olduğuna vurgu yapan Foucault, söylemin, görünüşte, önemsiz gibi durmasına aldanmamak gerektiği, karşı karşıya kaldığı yasakların onun arzu ve erkle olan ilişkisini kolayca gözler önüne sereceğini ifade etmiştir. Hatta söylemin sadece arzuyu ortaya çıkaran ya da onu gizleyen şey olmadığını, onun aracılığıyla uğrunda mücadele edilen ve ele geçirilmek istenen erk olduğunu iddia etmektedir (Foucault, 1987). Buna göre uğrunda mücadele edilen erk, söylemin hem içeriğini hem de söylenme şeklini belirlemektedir.

3.2.1.2. Sosyallik - Cinsellik Arayışı İkilemi

Pilot çalışmada katılımcıların tartıştığı başlıca konulardan biri de, senaryoların ***c*** maddesinde yer alan "akşam yemeği teklifinin cinsel beklenti içerip içermediği, içeriyorsa bunun ne kadar ahlaki olabileceği" üzerine olmuştur. Bu teklifin bir cinsel beklenti ile yapılıp yapılmadığının anlaşılamaması, katılımcıların ikirciğe kapılmasına ve maddenin net/açık olma puanını düşük değerlendirmelerine yol açmıştır. Bu teklif Amerika'da daha çok cinsel partner arayışına karşılık gelirken Türkiye'de sosyalleşme amaçlı bir eylem gibi görülmektedir.

Katılımcıların pilot uygulamada c şıkkına dair verdikleri geri bildirimler, bir karşılık beklentisiyle yemekte buluşmaya zorlama, diğer maddelere kıyasla net bir şekilde cinsel beklenti temelli bir şey olmaması, durumu konuşmak üzere bir akşam yemeği vurgusunun belirsizliği azaltması, akşam yemeğinin belli bir son vadetse de bunun mutlak bir şekilde daha ileri bir aşamayla sonuçlanmasının gerekmediği şeklinde özetlenebilir. Bu ifadeler doğrultusunda, akşam yemeği teklifinin doğrudan bir cinsellik beklenti içermese de cinsel beklentilere kapı aralayan gizli bir motivasyonu olabileceği, her iki halde de fırsatçılık olduğu veya merak gidermek, daha yakından tanımak gibi sadece sosyal amaçlar taşıyabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Cinsellik bir içgüdüden ibaret değildir. Hatta sağlıklı bir cinselliğin fiziksel, sosyal, duygusal ve entelektüel yönlerinin pozitif anlamda zenginleştirici olduğu kadar benlik, aşk, iletişim ve sosyalliği arttırıcı yönde bütünleştirici bir etkisi vardır (Who, 1975:6). Cinsel davranış sosyalizasyon sürecinin sonucunda ortaya çıkmaktadır (Torun ve ark., 2011). Akşam yemeği teklifine yönelik katılımcıların yaşadığı ikilemler, cinsel davranışın sosyal yanıyla ilgili görünmektedir.

Ölçekte cinsel yönden çekici kadınların katılımcıya ihtiyaç duyacak şekilde konumlandırıldığı senaryolarda, akşam yemeği teklifinin sadece sosyal bir amacı olsa bile daha güçsüz olanın zorlanması, ondan istifade edilmesi yorumu yapılmıştır. Bireyselliğin öne çıktığı toplumlarda böylesi bir teklif kolayca reddedilebilmektedir. Ancak bir ülkede algılan güç mesafesi (Hofstede, 2010:55) arttıkça hiyerarşik olarak üstte olanlar tarafından yapılan bir teklifin kabul edilmemesi olumsuz neticelenebilmektedir. Bu nedenle yüksek güç mesafesi algısının yoğun olduğu kollektivist kültürlerde, hiyerarşik

bakımdan altta olanlar daha fazla boyun eğici tutum sergilemekte, farklı düşüncelerini belirtmek hususunda daha çok baskı hissetmektedirler (Kemikkıran, 2015). Bunun sonucu olarak senaryodaki çekici kadın, katılımcıdan gelen akşam yemeği teklifine, istemeye istemeye sırf mecburiyetten "evet" diyebilecektir. Türkiye'de yapılan araştırmalarda güç mesafesinin yüksek algılandığı ve toplulukçu bir kültüre sahip olunduğu ortaya çıkmıştır (Öztürk, 2020). Dolayısıyla yüksek güç mesafesi ile birlikte değerlendirilecek olduğunda, katılımcının hiyerarşik olarak zayıf konumda olan bir kadının üstten gelen teklifi reddetmekte zorlanması durumunu "zorlama" olarak ifade ettiği düşünülmektedir. Dahası, kadının teklifi reddederse sonraki aşamada yaşayacağı olumsuzluklarla ilgili hissettiği tehdit, teklifi kabul etme ihtimalini arttırmaktadır. Sonuçta teklifin muhatabının konumu ve kültürel bağlamının belirlediği eşitsiz şartlarda, kabul ihtimali yüksek bir teklifin katılımcılar tarafından fırsatçılık olarak değerlendirildiğini düşündürtmektedir. Bu son aşamada katılımcıların, teklifin muhatabının aklını okuyarak, diğer adıyla simülasyon kısa yolu (Goldman, 2006) kullanarak değerlendirmelerini yapmış olabilecekleri akla gelmektedir.

3.2.1.3. Cinsel Kullanılabilirlik Sözcükleri

Pilot çalışmada, ölçeğin Senaryo#4'de yer alan "seksapel" ile "çekici" kelimelerine yüklenen anlamların, diğer bir deyişle, bu kelimelere ilişkin alımlamaların, toplumsal cinsiyet kodlarına işaret ettiği görülmektedir. Katılımcı yorumlarına göre "çekici" kelimesi bir kadını tarif etmek için kullanıldığında, "kadına bakılır, çekiminde kalınır" şeklinde yorumlanırken, "seksi" kelimesi kullanıldığında "kadın ile yatılabilir, seks yapılabilir, cinsel olarak kullanılabilir" şeklinde bir anlam karşılığına sahip oldukları görülmüştür. Cinsel davranışlar toplumun değerleri, kültürel yapı ve toplumun cinselliğe bakışı ile şekillenmektedir (Torun ve ark, 2011; Ford ve Donis, 1997). Sözlükte, "Seksapel", cinsel cazibe, cinsel çekicilik anlamına gelirken, "çekicilik", çekici olma durumunu ifade etmektedir (Tdk, 2021).

MacKinnon'a (2015) göre, toplumsal dişilik, erkeklerin bakış açısına göre şekillenmektedir. Hatta öyle ki bir kadın bile kendi dişiliğini erkeklerin gözüyle ve bir erkek tarafından cinsel arzu edebilirlik kıstaslarına göre tanımlamaktadır. Bu nedenle bir kadın için erkekler tarafından istenir olmak, aynı zamanda kadının ne kadar çekici veya

seksi olduğunu da göstermektedir. Erkekler için dişilik ise, cinsel yönden çekici ve tahrik edici olmak, cinsel olarak kullanılabilir olmakla eş anlama gelmektedir. Dolayısıyla çalışmada yer alan seksi olmak veya seksapellik, kadındaki dişiliğin göstergesi ve aynı zamanda bir kadınla seks yapabilir olmanın belirtimi olarak görülmüştür. Oysa seks yapılamayan, cinsel yönden kullanılamayan ve deyim yerindeyse sadece bakılabilek kadınlar da vardır. Bu iffetli kadınlar indirilmemeleri gereken kaidelerin üzerindeyken çekicidirler (MacKinnon, 2015). Seksapel ve çekici kelimelerine yüklenen bu dikkate değer anlam farkı, kadının erkekler tarafından cinsel olarak kullanılabilirliğine vurgu yapmakta ve kadının toplumsal cinsiyet bakımından konumlandırılışını gözler önüne sermektedir.

3.2.1.4. İktidar Sahipliği, Hegomonik Erkeklik

Senaryo#5'te katılımcılardan elde edilen bulgular doğrultusunda "İktidar sahibinin konumu (ajans sahibinin cinselliğe doymuş olduğu kabulü)," senaryonun bu konumda olan kişiye yarattığı fırsat ve ret edilmişliğin yarattığı zayıflık hissi üzerine yorumlar yapılmıştır.

İtalyan düşünür Gramsci'nin sınıf ilişkileri üzerinden ürettiği hegemonya kavramı, bir grubun toplumda otorite konumuna sahip olmasını, bu konumu üzerinden hak iddia etmesini ve konumunu sürdürecek biçimde bir güç mücadelesinin olduğu diyalektik bir yapının varlığını tanımlamaktadır (Gramsci, 1997). Güç, erk, toplumsal saygınlık gibi değerler, değişim işlemlerinin belirleyici gerekçelerini oluşturmaktadır. Değişimin kapsama alanına eski çağlardan bu yana maddi değeri olan nesneler, toplumsal saygınlık göstergeleri ve kadınlar girmiştir. Örneğin Pigmelerin "ne kadar çok kadın varsa o kadar yiyecek vardır" şeklindeki özdeyişi, kadının bir üretim kooperatifi görünümündeki edinilmiş değerini gözler önüne sermektedir (Can, 2012).

Kadınlık, ya da kadın olmak, kendisini kadın olarak tanımladığından değil, kendisine kadın gibi davranıldığı için "kadın" olan edilgen bir konuma karşılık gelmektedir. Bu konumda olan çok az kişi, güç ve statü sahibi biri tarafından yapılan teklife rıza göstermeyecektir. Dolayısıyla, kadının arzu duyup duymamasının bir öneminin olmadığı, rıza göstermekle sınırlı tutulan rolünün kendisi bile toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gözler önüne sermektedir. Pasifleştirilmiş, direnç göstermeden eril

gücün uygulamalarına izin veren konumuyla kadın, iktidardaki erkeğin arzularını doyurmak üzere oradadır ve dişiliğini yahut bir erkek tarafından arzu duyulan cinsel kullanılabilirliğini sunmak üzere doğmuştur, sanki. Ajans sahibinin iktidara atfedilen konumu nedeniyle, ajansında çalışan tüm çekici kadınların sahibi gibi görülmesi, sadece gücünün hükümranlık alanına dair değildir, bu aynı zamanda eril gücünün meşrutiyet kazanmış hakkıdır (MacKinnon, 2015).

Bunun nedeni, erkeklerin hiyerarşisi cinselleşmiş bir güç alanını temsil etmelerindendir. Bu güç alanı iktidardaki erkeklerin cinsellikleri, otomatik olarak aktive olmakta, cinsellikleri ile güçleri arasındaki ilişki bilinç dışı olarak açığa çıkmaktadır (Bargh, Raymond, Pryor ve Strack, 1995). Çalışmada aylık geliri 10.001- TL ve üstü olan katılımcıların CTBY düzeyinin, aylık geliri 2.500 TL'den az olan katılımcılardan daha yüksek olmasının nedeni de gücün gelir seviyesi ile ilgili görünmektedir.

Pilot uygulamada "ret edilmişliğin yarattığı zayıflık hissi" arzu ile iktidar arasında eziyet veren çatışma olarak veya diğer bir deyişle hınç olarak tanımlanmaktadır (Selek, 2018). Üstelik failin olumsuz veya engelleyici bir deneyim yaşaması halinde kendisini daha iyi hissetmek adına cinsel tacizde bulunduğunu iddia edilebilmektedir (O'Leary-Kelly vd., 2000).

3.2.1.5. Failin Suçsuzluk İddiası

Senaryo#7'de katılımcılar "Erkekler, seksi kadın karşısında kendisini tacize uğruyormuş olarak görüyor" yorumunu yapmışlardır.

Erkeklerin cinsel güdülerinin kışkırtılması halinde açığa çıkan bir edilgenlik sergilediğine dair söylemin (Strauss, 1969), bir erkeğin her zaman seks istediği cinsel mitinden (Özdel, 2015) temel aldığı düşünülmektedir. Nitekim yapılan başka bir çalışmada erkek bir katılımcı, "içki masasındaki kadın benim için hayvansal içgüdülerimi ortaya çıkaran bir tehdittir" diyerek benzer bir yaklaşım sergilemiştir (Sancar, 2009:119). Dolayısıyla kadının istenirlik ölçütü sayılan dişiliğinin, saldırgana davetiye çıkardığı (Strauss,1969), erkekleri kışkırttığı, suç işleyemeye sürüklediği ve saldırıdan sorumlu oldukları iddia edilmiştir (Sculy, 2018). "Sorumluluğun yer değiştirmesi" olarak bilinen

bu davranış, ahlaki kopuş mekanizmasının son aşaması ve sorumluluğu dışsallaştırarak kendini rahatlamanın bir yolu olarak karşımıza çıkmaktadır (Bandura, 1999).

Literatürde araştırmaya katılan kadınların %20'sinin, erkeklerin de %30'unun tacize uğrayan kadının "istese tacize engel olabilirdi" (Aydemir, 2019) şeklindeki inanışın da pilot çalışma sonuçlarıyla uyumlu olduğu görülmektedir. Buna göre, ülkemizde her beş kadından biri ve her üç erkekten birinin desteklediği "Kadınlar giyim ve davranışı ile ırza geçmeyi kışkırtır" (Gölge ve ark., 2006) veya eş deyişle, "eğer bir kadın erkeği kışkırtacak biçimde davetkar giyinmişse, hal ve hareketleri ile erkeği tahrik ediyorsa, asıl tacizci kadındır, erkeğin bir suçu günahı yoktur, olması gereken olmuş, erkek, her erkeğin yapması gerekeni yapmıştır" şeklinde ifade edilebilecek bir inanış hakimdir.

3.2.2. Demografik Bulgular

Demografik bulgular, CTBYÖ temelinde ve diğer ölçeklerin sonuçlarıyla birlikte değerlendirilmiş, literatür ile yorumlanmıştır.

3.2.2.1. Yaş, Öğrenim Seviyesi İle Cinsel Taciz İlişkisi

Bu araştırmanın sonuçları, erkeklerin yaklaşık olarak % 32'sinin cinsel tacizde bulunma yatkınlığına sahip olduğuna işaret etmektedir. Araştırmaya katılanlar arasında yer alan 30 yaş ve altı ile 51 yaş ve üzerindeki erkeklerin, cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık düzeyinin az da olsa diğer katılımcılardan yüksek olduğu bulunmuştur, Erkeklerde yaş faktörünün cinsel saldırganlığın güçlü moderatörlerinden biri olduğu bilinmektedir (Aromáki, Haebich ve Lindman, 2002). Araştırmalara katılan genç deneklerin cinsel saldırganlık eğilimini kabul etmeye daha istekli oldukları gözlemlenmiştir (Walker, Rowe ve Quinsey, 1993). Çalışmada, 31–40 yaş arasındaki erkeklerin cinsel taciz eğilimlerinin düşük çıkması literatürle değerlendirildiğinde bu sonucun, bu yaş grubundaki erkeklerin evlilik ve babalık gibi deneyimlerinin de etkisiyle farkındalık kazandıkları ve işyerinde cinsel tacizin olumsuz etkilerine karşı duyarlılıklarıyla ilgili olabileceği düşünülmektedir (Ford ve Donis, 1997).

Literatür, araştırmadan elde edilen ve 51 yaş üzerindeki erkeklerin cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık düzeyinin yüksek olması bulgusunu desteklenmemektedir. Bununla birlikte, yapılan başka bir araştırmada genç erkeklerin cinsel tacize karşı çok yüksek bir toleransa sahip oldukları görülmüştür. Bu araştırmada tolerans seviyesinin 50 yaşına kadar yaşla birlikte azalmasına rağmen 50 yaşından sonra yükseldiği görülmüştür. Hatta cinsel taciz tolerans seviyesi en yüksek erkeklerin 50 yaş ve üzeri yaş grubundaki erkekler olduğu görülmüştür. Literatürün 51 yaşından sonra cinsel taciz tolerans tutumuna yönelik bir artışın olduğunu ancak bu yaş grubunda cinsel taciz davranışının artışını desteklemiyor olması bilişsel bir çelişki kuramı ile açıklanabilecektir. Bu kurama göre tutumlar ile davranışlar arasındaki bilişsel çelişkiler psikolojik gerginliğe yol açmakta ve bu gerginlik davranışların ya da tutumun değiştirilmesiyle giderilebilmektedir (Festinger, 1957). Literatürden yola çıkarak cinsel taciz toleransı bir tutum olarak yorumlanacak olursa, toleranstaki artışın sonucu olarak cinsel taciz davranışında da bir artış gözlemlenmesi beklenecektir. Bu da araştırmanın 51 yaş üzerindeki erkeklerde görülen yüksek CTBY skorunu açıklayabilecektir.

İlköğretim mezunlarının CTBYÖ puanının lisansüstü diploması olan katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu çalışmaya paralel olarak cinsel taciz faillerinin eğitim durumuyla ilgili yapılan araştırmalarda, cinsel taciz suçu nedeniyle mahkemede yargılanan faillerinin % 65,8'inin (n=106) eğitim düzeyinin ilköğretim olduğu belirlenmiştir (Karbeyaz ve ark,2012). Dolayısıyla literatür araştırmanın bulguları örtüşmektedir.

3.2.2.2. Gelir Seviyesi İle Cinsel Taciz İlişkisi

ILO'ya göre Türkiye'deki kadınların genel nüfusa oranı % 50 olmasına rağmen işgücüne katılım oranı %34,5, erkeklerin işgücüne katılım oranı ise %71,8'dir.[33] Üstelik kadınların maaşları, aynı işi yapsalar bile, erkeklerden yaklaşık % 16 oranında daha azdır.[34] Böylesi bir gelir eşitsizliği erkeği doğal olarak satın alma gücü bakımından kadından daha üst bir seviyede konumlandırmaktadır. Bunun yanı sıra iş ve pozisyonun bir statü aracı olarak iş gördüğü ve erkeklik inşa sürecinin önemli bir kriteri olduğu da

[33] Kaynak: https://www.ilo.org/ankara/projects/gender-equality/lang--tr/index.htm Erişim Tarihi: 25/02/2021
[34] Kaynak: http://www.skdturkiye.org/esit-adimlar/hakkimizda Erişim Tarihi : 25/02/2021

bilinmektedir. Öyle ki, Sancar'a göre, para kazanmayı başaramamış yoksul erkekler bu durumlarını, itilip kakıldıkları ve erkekliklerini yitirmiş muamelesi gördükleri şeklinde değerlendirmektedirler. Dolayısıyla iş ve para sahibi olmanın hegemonik erkeklik inşa sürecine katkıda bulunduğu ve bu sürece herkesi ortak ettiği öne sürülmektedir (Sancar, 2016:19). Buna göre bir erkeğin rüştünü ispatlaması, onun ailesini geçindirecek parayı kazanması ile mümkündür. Erkeklik olgusu, sünnet ile başlayan, askere gidip iş bulma ve sonra da aile kurup evin otoritesi olma durumu ile kendisini göstermektedir. İşi ve düzenli bir geliri olmayan erkeğe kız verilmemesi, tanışmalarda sorulan ilk sorunun icra edilen meslek olması, erkeklerin sahip olduğu gelir seviyesinin önemine işaret etmektedir (Selek, 2018).

Çalışmada aylık geliri 10.001- TL ve üstü olan katılımcıların CTBY düzeyi, aylık geliri 2.500 TL'den az olan katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur. Gelir düzeyi, satın alma gücünün bir göstergesi niteliğindedir. Nasrettin Hoca'nın "parayı veren düdüğü çalar" deyişi bu görüşü destekleyen toplumsal yaklaşımı ifade etmektedir. "Bir insanın yapabileceklerinin sınırını belirleyen onun ödeme gücüdür" şeklinde okunabilecek bu deyiş, para sahibi olan kişinin imtiyazlı oluşuna da vurgu yapmaktadır. Literatürde başka bir çalışmadaki katılımcılar tarafından "geliri arttıkça araya sıkıştırılabilecek seks fırsatlarını evli bile olsa hiçbir erkeğin kaçırmayacağını, hatta imkanı olan erkeğin % 95'inin eşini aldattığını, bunun erkek arkadaşlar arasında bir övünç kaynağı olarak görüldüğünü, erkeklerin kendi işlerinin sahibi olmaları ve böylece para ve gücü elinde bulundurmalarının onları evli bile olsalar eşlerine bağlı olmak zorunluluğundan kurtardığını, paralı, gösterişli, başarılı erkeklere talebin daha fazla olduğu şeklinde yorumlanmıştır (Sancar, 2009). Bu yorumlar toplumun gelir seviyesi yüksek erkeklere tanıdığı bir imtiyaz olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu imtiyaz paranın, ayıba kılıf, kusurlu davranışa meşruiyet kazandırdığının bir göstergesi niteliğindedir. Bu durum yaygın olarak kabul gördüğü için fark edilmeyen gizli bir *Quid Pro Quo*[35] durumu olarak değerlendirilebilecektir.

3.2.2.3. Ulaşım Tercihleri İle Cinsel Taciz İlişkisi

[35] Tanımlama başlığında açıklanmıştır Kaynak https://en.wikipedia.org/wiki/Quid_pro_quo .Erişim Tarihi : 10/02/2021

Otobüsü tercih eden erkeklerin CTBY puanı, treni tercih edenlerden yüksek çıkmıştır. Buna paralel olarak hem Türkiye'de hem de dünyanın birçok ülkesinde yapılan pek çok araştırmada cinsel şiddet vakalarının en fazla yaşandığı ulaşım araçlarının otobüs ve metrobüs olduğu tespit edilmiştir. Her ne kadar literatürde toplu taşıma araçlarında yaşanan cinsel saldırı ve tacize ilişkin saldırıların çoğunun rapor edilmediğinden söz edilmiş olsa da, Gekoski ve arkadaşlarının 2017'de doğrudan kadınların cinsel taciz yaşantılarını sorgulayarak yürüttükleri çalışma ile cinsel tacizin karanlık yüzünün ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Bu araştırma sonuçlarına göre, toplu ulaşım araçlarındaki cinsel taciz oranının Britanya için yaklaşık yüzde 15 civarında, diğer ülkelerde yüzde 40 ile 95 arasında değişen oranlarda olduğu tahmin edilmektedir. Cinsel taciz sıklıkla tren, metro, otobüs ve tramvaylarda görülmektedir. Belli bir güzergah ve tarife üzerinden ücretlendirilen toplu taşıma araçlarındaki belirli koşulların istenmeyen cinsel davranışların gerçekleştirilmesine elverişli bir ortam sağladığı, özellikle iş çıkışı saatlerinde sıkışık ortamların tacizcilere mağdurlara dokunma veya sürtme fırsatı verebileceği ifade edilmektedir (Jacqueline ve ark., 2017).

Ülkemizdeki ulaşım tercihlerine bakıldığında 2015 yılında karayolunu kullanan yolcuların % 89.8, demiryolunu kullananların % 1.1, denizyolunu tercih edenlerin % 0.6 ve Havayolunu kullananların % 8.5'luk bir paya sahip olduğu anlaşılmıştır (Ulaştırma Bakanlığı, 2015:11). Aynı yıl İstanbul'da gerçekleşen bir çalışmada en fazla cinsel tacize rastlanan ulaşım araçlarının otobüs ve metrolar olduğu ortaya çıkmıştır (Habertürk, 2016). Acıbadem Üniversitesi Suç ve Şiddeti Önleme Merkezi ve Marmara Üniversitesi hukuk öğrencileri tarafından "İstanbul'da Kamu Ulaşım Araçlarında Gerçekleşen Kadına Yönelik Cinsel Şiddetin Varlığı, Yoğunluğu ve Psikolojik Etkileri" araştırılmıştır. Bu araştırmada 15-55 yaş aralığında 1344 kadın ile seyahatleri sırasında yüz yüze görüşülmüştür. Bu araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların yaklaşık % 74' ünün toplu taşıma araçlarında özellikle metro ve otobüslerde cinsel şiddet içeren saldırılara maruz kaldıkları veya tanığı olduklarını ve bu araçlarda kendilerini güvende hissetmedikleri açığa çıkmıştır. Kadınların % 92.2'si toplu taşıma araçlarında tacize uğramaktan endişe duymaktadır (Karabulut, ve Yalçınkaya Alkar, 2019).

Otobüs ve metrolarda en sık karşılaşılan cinsel taciz davranışları, elleme, şemsiye ucuyla dürtme, araç durduğu sırada ve kalkışı sırasında mağdurun üzerine çullanma

şeklinde gerçekleşmektedir (Posta, 2016). 2013'de yapılan araştırmada ise Türkiye'deki cinsel saldırıların % 30.7'sinin toplu taşıma araçlarında sıkıştırma yoluyla gerçekleştiğini ortaya koymaktadır (Durmuş, 2013; aktaran Karabulut, ve Yalçınkaya Alkar, 2019)

Türkiye'de yapılan bir başka çalışmaya göre katılımcıların %83.6'sının, bir sonuç çıkmayacağını düşünmeleri nedeniyle veya olayın şokunun etkisiyle yaşanan tacizin ardından bir şikayette bulunmadığı görülmektedir (Karabulut ve Yalçınkaya Alkar, 2019). Katılımcıların cinsel taciz ile ilgili bir sonuç çıkmayacağını düşünmeleri çok da gerçek dışı değildir. Bu konuda Eskişehir'de mahkemeye yansıyan davalar üzerinden yapılan bir çalışmada cinsel taciz davalarının 124'ünün (% 77) beraat ile sonuçlandığı, 37'sinde (% 23) ise failin en fazla 1 yıl kadar bir hapis cezası aldığı saptanmıştır (Karbeyaz ve ark., 2012). Öte yandan katılımcıların başlarına gelen tacizi bildirmemelerinin bir başka sebebinin kendilerinin ifşa olacakları ve bunu utandırıcı bulmalarıdır. Bu durumun toplumun tacize uğrayan kurbanlara ilişkin yanlış inanışlardan kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Yapılan başka bir anket çalışmasının sonucu olarak kadınların %20'sinin ve erkeklerin %30'unun kadının "istese tacize engel olabilirdi" hatalı inanışının etkili olduğu varsayılmaktadır (Aydemir, 2019). Cinsel tacizin kadının bilinçli davetkârlığının sonucu erkeğin tahrik olması ile gerçekleşen bir eylem olarak gösterilmesi, kadınların başlarına gelen cinsel taciz olaylarını gizlemelerine yol açmaktadır.

3.2.2.4. Mekanı Stadyum; Dili Küfür ve Argo; Eylemi Futbol Olan Hegemonik Erkekliğin Cinsel Tacizle İlişkisi

Küfür tabunun şiddet içeren biçimde açığa çıkmasıdır. Kişilerin istemediği bir durumla karşılaştıklarında hınç veya öfke gibi duyguların dile getirildiği (Erkek, 2016), saldırgan ruh halleri olarak ifade edilmektedir. Genel olarak dünyada 5 tür tabu alanında küfür edildiği bilinmektedir (Ljung, 2011):

1. Dini / doğaüstü tema
2. Skatolojik tema
3. Seks organı teması
4. Cinsel aktiviteler teması
5. Anne (aile) temas

Türkçe'deki kullanışına bakılacak olduğunda ise kökeni Arapça olan "küfür" kelimesi, Tanrıyı anmama, O'na ortak koşmaya da ona yakışmayacak sıfatları söyleme, dinsizlik, imansızlık, nankörlük, kaba, ayıp söz söyleme anlamlarını taşımaktadır (Önal, 1996). Literatürde, Osmanlı döneminde küfürün kullanımıyla ilgili olarak Karagöz ve Hacivat'ın gölge oyunlarında duyulan belli başlı sövgüler dikkat çekmektedir. Bunlar, "köpeoğlu, koca tokmak, Vay babanın aşığına, zevzek köpoğlu, meczup köpek, Pazar iti, bekar biti, zırtaboz, echel köpek!, A menhûs, uğursuz, Behey ebleh! Budala, Çingene" şeklindedir (Karagöz, 2006; akt Erkek, 2016). Küfür karşısındakinin mahremiyetine, kutsal değerlerine ya da doğrudan kişiliğine yönelerek onu alt etmeye çalışan incitici eril kimlikli bir saldırganlık ifadesidir.

Erkek arkadaşlarıyla birlikteyken sıklıkla ve neredeyse her konuşmasında küfürlü konuşan katılımcıların CTBY, CTİT düzeyinin, hiç küfürlü konuşmayanlara kıyasla yüksek ve etkisinin büyük olduğu görülmüştür. Her konuşmasında küfürlü konuşan erkeklerde BDÖ'nün yüksek çıkmış olması, onların içlerindeki öfkeyi denetleyemediği ve dürtülerine hakim olamadığı için küfretmiş olduklarını düşündürmektedir. Erkek arkadaşlarıyla birlikteyken küfreden erkeklerin ise sadece homososyal ortamlarda açığa çıkan ve küfüre karşılık gelen bu eril dillerinin hegemonik erkeklik habitusunun parolası niteliğinde bir işlevi olduğu düşünülmektedir. Küfretmenin ETCRS düzeyiyle bir ilişkisinin olmaması, onun bir strese neden olmayacak kadar içselleştirilmiş olabileceği ve bu eylemin ideolojik- bağlamsal bir temele dayandığı savını güçlendirmektedir. Diğer bir söyleyişle, kendisini bir başka erkeğin yanında küfür ile ifade eden bir erkeğin bu durumu, hegemonik erkekliğin dilini konuştuğu yönünde bir kanaat oluşturmaktadır. Yapısalcılar tarafından dilin toplumsal anlaşmalara dayalı kollektif bir üretim olduğu (Saussure, 1985) ve bu dili konuşanlarca yan anlam yüklenerek olanı normalleştirdiği (Barthes, 2017) öne sürülmektedir. Küfürün erkekler arasında neredeyse otomatikleşen kullanımı, onun yan anlamına dayalı ortak rızayı işaret etmekte ve saldırganlığını normalleştirmektedir. Cinsiyetçi küfürün erkekler arasında yaygın olarak kullanılması, onu cinsel taciz eylemini hazırlayan elverişli bir ortamın mimarı haline getirmektedir. Küfür yan anlamı üzerinden hegemonik erkekliğin yeniden üretim aracı olarak iş görmektedir.

Çalışmanın bulgularında futbol maçına giden, iddia oynayan ve halı saha maçı yapan katılımcıların CTBY, ETCRS ve BDÖ düzeylerinin, diğer etkinlikleri yapan katılımcılardan anlamlı biçimde çok yüksek olduğu görülmüştür. Bu nedenle futbolun cinsel tacize yatkınlık, erkek toplumsal cinsiyet rolü stresi ve dürtüsellik düzeyleri ile ilişkisini anlayabilmek üzere tüm boyutlarıyla irdeleyen bir literatür araştırması yapılmıştır. Medya ile popülerleşen futbol, bir eğlenceden çok sermaye sahipleri için birikim yaratma aracı olmuş ve toplumsal kontrol amacı güden ideolojik bir meşruiyet zemini haline gelmiştir. (Papatya ve ark., 2013). 1995 yılında bir spor gazetesi olarak yayın hayatına başlayan Fanatik Gazetesi, 'Doğuştan Fanatik' sloganıyla bir reklam kampanyası başlatmıştır. Reklamlardan birinde, doğumhane kapısında çocuğunun doğmasını bekleyen bir baba, kulağına yasladığı radyodan tuttuğu takımın maçını dinlemektedir. Tam radyodan takımının gol anonsu duyulduğu anda doğumhaneden çıkan hemşire kucağında yeni doğmuş bir erkek bebek getirir. Bebeğin cinsel organı takımının renkleri olan sarı lacivertle boyanmıştır.[36] Fanatik Gazetesi bu reklamla doğuştan bir ayrıcalık olarak tanımladığı fanatiklik söylemiyle hedef kitlesine seslenmekte ve hegemonik erkekliği yeniden üretmektedir. Eline bir taraftar bayrağı alıp, başında bir şapkayla ve boynuna geçirdiği kaşkolla amigonun söylediklerini tekrar ederek kendinden geçen futbol fanatiklerinin (Gerek ve ark., 2015) bu abartılı kutlamaları, alt sınıf erkeklere tanınmış bir hak gibi görülmektedir (Sancar, 2009).

Desteklediği spor kulübüyle özdeşleşen fanatikler, takımları kaybettiğinde veya haksızlığa uğradığını düşündüklerinde, birebir kendilerinin başarısız olduğu veya haksızlığa uğradığını düşünmektedirler. Böyle bir durumda fanatik öfkelenmekte, hınç dolmakta ve duygularını küfür ile ifade etmektedir (Gerek ve ark.,2015). Futbol fanatizmini, sokak çeteciliğini, mafyalaşmayı yükselen maço'izm olarak yorumlayan Sancar'a göre, endüstriyel devrimin kas gücüne dayalı fabrika işçisi olma ayrıcalığını bile kaybeden alt sınıf işçi, mülksüzlüğünü post-endüstriyel bağlamda "vandalizm" ile, eril şiddet yoluyla telafi etmektedir (Sancar, 2009). Futbol erkeklere özgü cinsellik içeren argo ve küfürler aracılığıyla erkek egemen değer ve maço kalıplarını üretmektedir. Bu yanıyla futbol, hegemonik erkeklik ideolojisinin inşaa sürecinin en önemli pratiklerinden biri konumundadır (Talimciler, 2017) Futbolun ruhundaki rekabet ve üstün gelme istenci,

[36] Kaynak: https://www.youtube.com/watch?v=-yCxfpFmdiA Erişim Tarihi:29.Mart.2021

kaba kuvvetten önceki adım sayılan "küfür"le ifade bulmaktadır. Türk futbolunda ilk olarak Futbol seyircisinin 1940'lı yıllarda “Bir baba hindi, hey Allah... Fenere de bindi... hey Allah” gibi ifadelerin yanı sıra, "Hakeme de maşaallah ooo gelin olur inşaallah ooo" ifadelerini kullanmaya başladıkları görülmektedir (Kuru, 2009).

Stadyumlardaki erkek seyirciler tarafından sergilenen hal ve hareketler, küfür ve argo ifadeleri, futbolu bir erkek oyunu haline getirmekte ve kadınları futbolun dışında tutmaktadır (Talimciler, 2017). Bir araştırmada, Türkiye’deki kadın seyircilerin oranının yüzde yirminin altında kaldığı ortaya çıkmıştır. Bu araştırmanın sonucunda görülmüştür ki, futbolla ilgili erkekler tarafından sergilenen saldırgan cinsiyetçi söz ve davranışlar, şiddet ve öfkenin egemen olduğu, kadınların ötekileştirildiği bir yapının mimarı konumundadır (McManus, 2018). Futbolda holiganizm ve şiddetin en uç noktası olarak bilinen ve ismiyle yoğun eleştiriye maruz kalan AMK, bir başka spor gazetesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Gazetenin yayıncıları 7 den 70’e herkesçe bilinen ve günlük yaşamda bir küfürün kısaltması olarak cümle sonlarında kullanılmakta olan AMK’ya yönelik eleştirileri, gazetenin isminin "açık, mert, korkusuz" kelimelerinin baş harflerinden oluştuğu şeklinde savunsa da gazetenin asıl niyetinin AMK’nın ikincil anlamından faydalanmak olduğu bilinmektedir. Bu niyet gazete isminin sayfadaki yerleşimine bakılarak kolayca görülebilecektir.

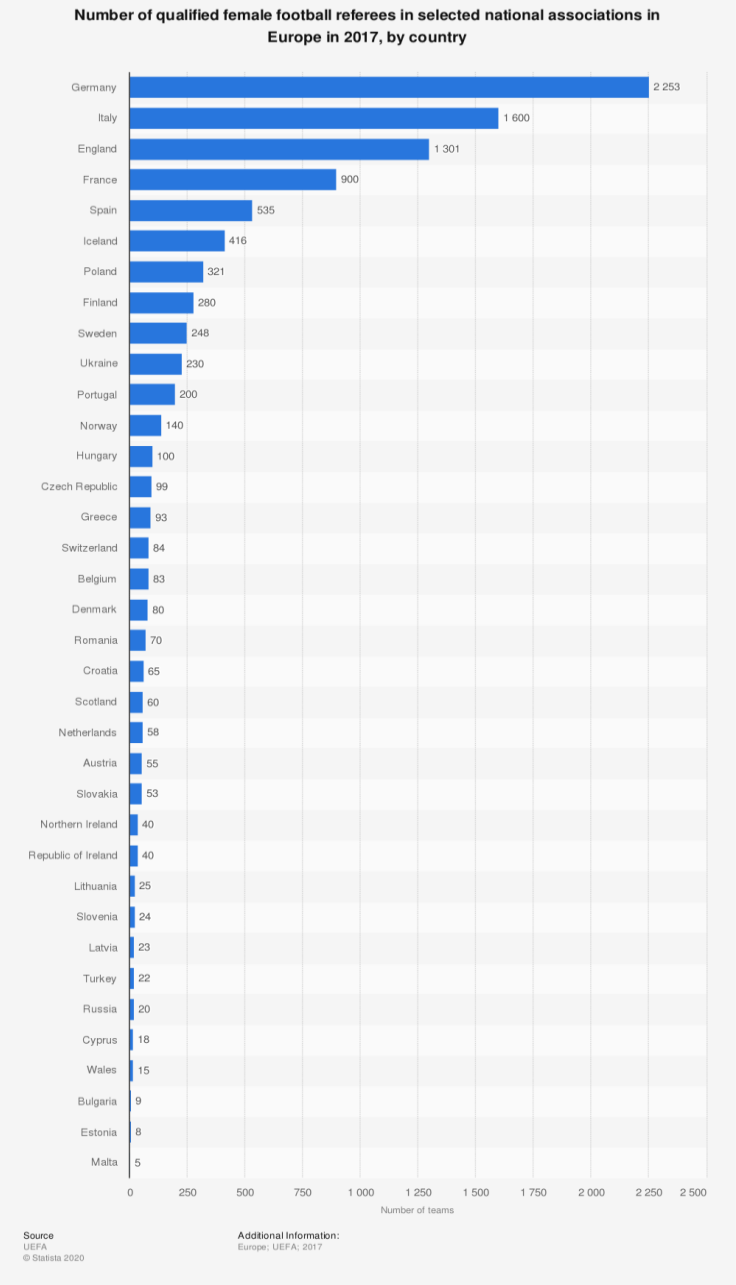
Şekil 17. AMK Gazetesinin İlk[37] ve Son Yayın Başlıkları[38]

[37] Kaynak: https://galeri.uludagsozluk.com/r/amk-816805/https://www.dailymotion.com/video/xra9c0. Erişim Tarihi: 02.04.21
[38] Kaynak:https://www.ensonhaber.com/kralspor/futbol/amk-gazetesi-kapandi-2019-01-04 Erişim Tarihi: 02.04.21

Futbolda şiddet pratikleri, futbolun, şiddet ve güç üzerine inşa edilmiş söylemler ile erkeklik kimliklerini yeniden üretmektedir. Şiddetin futbol üzerinden meşrulaştırılmasıyla erkek egemenliğinin güçlendiği, güçlü beden, dayanışma, heteroseksüellik özelliklerinin kadınları ve öteki erkeklikleri ikincilleştirdiği hegemonik bir yapı oluşmuştur. Bu yapı erkekliğe gönderme yapan, güç ve şiddet üzerinden kurgulanmış özel bir dil geliştirmiştir. Çalıştırıcılar taktik verirken "kadın gibi oynama, hızlan; aslanlarım; gösterin onlara, göreyim sizi" şeklinde söylemleri ile öteki erkekliklere ve kadınlara fırsat verilmeyen bir habitusu kurmaktadırlar (Bulgu, 2012).

Kadınların futbol ile ilgili hiç biryerde yönetici, gazeteci, taraftar veya hakem olarak kabul edilmemesi, futbol oyununun erkeklikle örülü bir sosyal alan olarak tesis edilmesinden kaynaklanıyor görünmektedir. Tersine kadınlar da ergenlikten itibaren futbolun kendileri için olmadığı, erkekler için olduğu mesajlarıyla büyümektedirler. Sokakta top koşturarak sosyalleşen erkek çocuklar büyüyüp yetişkin olduklarında kadınların sporcu, yönetici veya haberci olmalarını içlerine sindirememekte, futbolun kendi alanları olduğunu, kadınlara göre olmadığını söyleyerek hak iddia etmektedirler. Bununla birlikte, dünya futbolu temizlenme ve arınma sürecine girmiş, dönüşmeye başlamıştır. Artık stadyumlarda aile'li kadın'lı seyircilere daha fazla rastlanmmaktadır (Nuhrat, 2020). Futbolda kadın sayısı her geçen gün artış göstermektedir.

Tablo 92. Avrupa'da Ülkelere Göre Kadın Hakem Sayısı

Futbolda kadın hakemi konusunda 2017 yılında yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye, 36 Avrupa ülkesi arasında 22 kadın hakemiyle 30. Sırada yer almaktadır (Statista, 2017). Türkiye Futbol Federasyonu tarafından 8 Mart 21'de Kadınlar Günü vesilesiyle yapılan bir açıklamada; 2023 yılı Süper Lig'inde kadın hakem sayısının

arttırılmasının hedeflendiği belirtilmiştir [39] Bununla birlikte 2253 kadın hakemiyle Avrupa sıralamasında birinciliğe oturan Almanya'da geçtiğimiz günlerde 4. Lig takımlardan birinin antrenörü, çalıştırdığı takımın oyuncusuna kadın hakem tarafından kırmızı kart gösterilince "Kadınların futbolda işi yok" şeklindeki açıklamasıyla gündeme gelmiştir. Antrenor bu açıklamasının hemen arkasından disiplin kuruluna sevk edilmiş ve iki maç men, 500 avro da para cezası almıştır.[40] Bu yaşananlar kadın hakemin yoğun olarak görev aldığı futbol liglerinde bile, futbolda kadına yönelik cinsiyetçi paradigmanın tümüyle değiştiği yönündeki görüşlerin hatalı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Diğer bir deyişle, her türden sayısal veri, kültürün maddi göstergesidir ve sayılardaki pozitif yönlü değişimler, genellikle yaklaşımların değiştiğini göstermemektedirler. Avrupa'nın en çağdaş ülkelerinden biri olan Almanya'da bir kriz anında çalıştırıcının deyimiyle "duygusal bir patlama" şeklinde istemsiz olarak açığa çıkan bu sportmen olmayan davranış, onun bilinçdışı bir kaynaktan temel alabileceğini düşündürmektedir. Futbol aynı zamanda kadınları dışlayarak hiyerarşik olarak konum üreten bir araç işlevini görmektedir. Bu işlev eril şiddetin tüm içeriklerini normalleştirerek, kendisini anonimleştirmektedir. Bu nedenle futbol dünyanın hangi ülkesinden, hangi eğitim seviyesinden olursa olsun tüm erkeklere, doğuştan sahip oldukları cinsiyetin ayrıcalık olduğu vurgusu ile seslenmekte ve onlara tüketerek var olabilecekleri holiganizm, fanatiklik, şiddet kalıplarıyla dopdolu bir dünyanın kapılarını açmaktadır. Bu kapıların ardında erkek olmak, güçlü olmak, cesur olmak, rekabet gibi hegemonik söylemlerin dili konuşulmaktadır. Bu nedenle Almanya'da yaşanan duruma çok paralel olarak ülkemizde de dünyaca ünlü Piyanist Fazıl Say'ın, Fenerbahçe futbol takımının bir futbolcusunun kaçırdığı gole sinirlenip, yerinden fırlayarak, eline aldığı yastıkla sağa sola vurduğu görüntüler sosyal medyada gündemin başköşesine oturmuştur.[41] Sosyal medyada paylaşılan görüntülerde Fazıl Say'ın bir taşkınlıkmış gibi normalleştirilen eril şiddet davranışları, futbol taraftarı olan tüm diğer erkeklerle aynı davranışları sergilediği ve onlardan biri olduğu iddiasını içeren bir mesajın taşıyıcısı ve androjenliğin dışarıda kalma tehdidine karşın hegemonik erkekliğe

[39]**Kaynak**: https://www.hurriyet.com.tr/sporarena/son-dakika-nihat-ozdemir-kadin-liglerini-baslatacagiz-2023te-super-ligde-kadin-hakem-41757699. Erişim Tarihi: 01.05.21

[40]**Kaynak**:https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/almanyada-cinsiyetci-sozlere-skandal-ceza-1822943 Erişim Tarihi: 01.04.21

Kaynak:https://www.sozcu.com.tr/spor/futbol/almanyayi-karistiran-olay-skandal-sozlere-skandal-ceza-6332123/#:~:text=Almanya'da%20kad%C4%B1n%20hakemlere%20cinsiyet%C3%A7i,disiplin%20kurulu%20taraf%C4%B1ndan%20ceza%20verildi Erişim Tarihi: 01.04.21

[41] **Kaynak :**https://www.sozcu.com.tr/spor/futbol/fenerbahcenin-yildizi-fazil-sayi-cildirtti-cok-konusulan-o-goruntu-6288838/ Erişim Tarihi: 01.04.21

doğru kocaman bir telafi adımı görüntüsü vermektedir. Sanatçı naifliği ile futbol taraftarı arasında gidip gelen bu çelişkili davranışlar Ogburn'un kültürel gecikme kavramı ile açıklanabilecektir. Buna göre, bir toplum ne kadar gelişmiş olursa olsun kültürün manevi unsurları, maddi unsurlarından çok sonra gelişmektedir (Volti, 2004).

İddia gibi bahis oyunları CTBY düzeyi yüksek çıkmış katılımcılar tarafından da son derece ilgi görmüştür. Türkiye'de şans ve bahis oyunları ilk olarak Milli Piyango İdaresi, Türkiye Jokey Kulübü ve 2019 yılında 9,1 milyar lira gelire karşılık 5,3 milyar lira ikramiye dağıtan Spor Toto Teşkilatı olmak üzere üç devlet kurumu tarafından düzenlemiştir. Pazar araştırmalarında bahis oynayanların % 81'nin erkek, % 65'i 20-44 yaş aralığında, % 49'u eğitimsiz veya ilkokul mezunu, % 44'ünün mavi yakalı, %80'i düşük ve orta gelir grubunda olduğu görülmüştür. Türkiye'de özellikle eğlence, hırs ve kontrol duygularının motive ettiği bahis oyunları, heyecan, başarı, bireysel tatmin statü (ispat-ego-kanıt) arayışı, sosyalleşme, kazanç elde etme ve boş zamanı değerlendirmek amacıyla oynanmaktadır. (Gündüz, 2019).

3.2.2.5. Homososyal Mekânlar; Erkekliğin Yapımevleri

Çalışmanın bulgularında kahvehaneye giden katılımcıların CTBY, ETCRS ve BDÖ düzeylerinin, diğer etkinlikleri yapan katılımcılardan anlamlı biçimde çok yüksek olduğu görülmüştür. Bu nedenle kahvehanenin tercih edilme sebebinin cinsel tacize yatkınlık, erkek toplumsal cinsiyet rolü stresi ve dürtüsellik düzeyleri ile ilişkisini gözler önüne serecek bir literatür taraması yapılmıştır. Buna göre kahvehaneler, cami yakınlarında namaz saatini bekleyen kişiler tarafından kullanılmaya başlayan konuşma yeteneği yüksek hatiplerin hayranlıkla dinlendiği, dini kitapların okunduğu, halk destanların dinlendiği bir mekan olarak ortaya çıkmıştır. Yeniçerilerin halka karışmasıyla beraber mafya tipi bir yapılanmaya gitmeleri, siyasi dedikoduları buraya taşımaları neticesinde baskınlarla kapatılmıştır (Ayberk, 2016).

Bugünse kahvehane, halı saha maçları, futbol sahaları gibi homososyal ortamlar, erkek ve kadın dünyası arasında farklılıklar yaratarak, erkek egemenliğinin pekiştiği yerler olarak görülmektedir (Onur ve Koyuncu, 2004:39). Kahvehaneler kahve yerine çay içilen, ev içi konular hariç futbol, siyaset konuşulan, erkek kardeşliği pratiği üzerinden belli davranış kalıplarının üretildiği yerlerdir. Bu yerler erkekliğin kültürel

boyutunun inşa edildiği yerlerden biridir. Burada birbiriyle eşit seviyedeki heteroseksüel erkekler arasında güç ve mücadeleyi yansıtan oyunlar oynanmaktadır. Belli bir hazırlık sonrası öğrenilen oyunlara izleyici ya da yancı olarak dahil olunmaktadır (Özkök, 2019). Selek'e göre, erkekliğin inşa sürecinde kahvehaneye gitme pratiği, sünnet ile askere gitme arasında bir zaman dilimine denk gelmektedir (Selek, 2018). Yapılan nitel bir araştırmaya göre kahvehaneler, sinemaya, tiyatroya gidemeyen erkeklerin mecburen gidip alıştığı bir yer olarak görülmektedir (Özkök, 2019).

3.2.2.6. Uçtukça Yükselen Erkekliğin İmtiyazla İmtihanı

Çalışmanın bulgularında havayolunu sık kullanan katılımcıların CTBY, CTİT düzeyinin yüksek çıkması üzerine sık uçan yolcu profilinin özelliklerini ele alan birbirinden farklı birçok araştırma incelenmiştir. Bu çalışmalarda sık uçan yolcu profiliyle CTBY, CTİT puanı yüksek kişilerin demografik özellikleri arasında dikkate değer benzerlikler göze çarpmıştır. Literatürdeki bir başka çalışmada sekiz farklı İspanyol havalimanındaki gidiş salonlarında 37.226 yolcuyla görüşülmüştür. Bu görüşmelerin sonucunda elde edilen verilere göre sık uçan yolcuların çoğu, ortalamanın üzerinde gelir seviyesine sahip, yüksek statülü, iyi eğitim almış orta yaşın üzerindeki erkeklerdir (Castillo-Manzano ve. Lopez-Valpuesta, 2014). Diğer bir çalışma olan ve Danimarka'nın Kopenhag Havalimanı'nda 273 yolcu ile yapılan anket araştırmasında ise sık uçan yolcuların % 75 oranında erkek olduğu, çoğunun iş amaçlı seyahat ettikleri, Avrupa ortalamasının 2 katından fazla yıllık gelire sahip oldukları, % 94'ünün 30 yaş üstünde ve % 10'unun da 60 yaş üstünde oldukları görülmektedir. Literatürdeki sonuçlarının araştırmamızın bulgularıyla örtüştüğü görülmektedir.

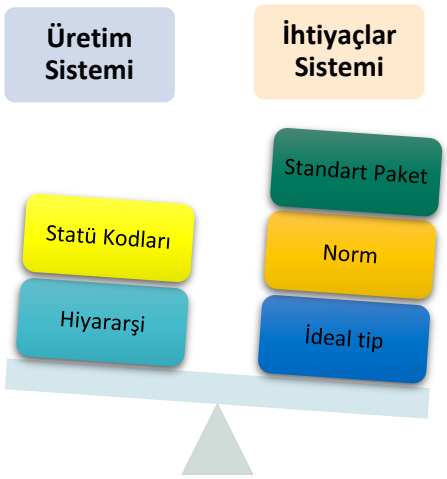
Havayolları sık uçan yolcu programları ile süper elit kimlikler satışa sunmaktadır (Thurlow ve Jaworski, 2006). Bu programlar aracılığıyla belirli varoluş tarzlarının dil ve imaj biçimindeki tanıtımı, zamanla rutinleşmiştir. SUYP, tüketicilerini bu anlatıya alıştırarak yeniden yapılandırmış ve küresel mitolojiye dayanan kozmopolit yaşam tarzı üzerinden onlara süper elit özneler şeklinde seslenmiştir (Giddens, 1991; Thurlow ve Jaworski, 2006; Bourdieu, 1984; Althusser, 2014) SUYP, üyelerine bir sosyal statü atfetmek adına çok çeşitli göstergebilimsel stratejiler kullanmaktadır. Bu stratejiler SUYP fırsatlarının yolculara sunduğu imkânlar bakımından karşılaştırmaya dayalı, "özel",

“dışlayıcı", “olağanüstü", “hızlı” gibi sıfatların kullanımını içermektedir. SUYP, özel, benzersiz ve hatta “seçilmiş” sözcükleriyle üretilmiş anlatı, statü sembolizmi, gümüş/altın/platin gibi hiyerarşik standartların kullanımı, yüksek statüyü elde etmek veya sürdürmek için sürekli arama ihtiyacı, farkın abartılması veya diğer söyleyişle eşitsizliğin görünür kılınması ve yukarıya doğru sürekli genişleyen parabolik bir “yetersizlik" kavramı üzerinden kendisini sürdürmektedir. Havayolları SUYP’un söylemlerle yarattığı kültürel seçkinlerin rızaya dayalı gücünü anlamakla ilgilenen yönetişim sistemlerine, giderek daha fazla yatırım yapmaktadır. Thurlow ve Jaworski (2006), SUYP’un yolcular tarafından tüketilen maddi nesneler ve konfor kullanımlarının somut faydalarını temsil etmekten daha çok sosyal tabakalaşmayı görünür kılan ve onu bağlamsallaştırarak yeniden üreten bir pazarlama stratejisi olduğunu iddia etmektedir.

Ülkemizde yapılan çalışmalarda ise sık uçan yolcu programı üyeliğinin 56 yaş ve üzerindeki, üniversite ve daha üstü eğitim alan kişilerde en yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca gelir düzeyi yükseldikçe yükselen sık uçan yolcu üyelerinin medeni durumlarının daha çok dul/boşanmış olduğu anlaşılmaktadır (Artuğer, 2011).

Yeni kapitalist düzenin işkolik, çok seyahat ettiği için birinci sınıf havayolcusuna dönüşmüş ve hayatının önemli bir kısmını evden, ailesinden uzakta geçiren, ikili cinsellikler yaşayan, evde eşitlikçi, şefkatliyken, dışarıda paralı TV, seks turizmi, pornografi yaşantıları arasında gelip giden postmodern bir erkek profilini karşımıza çıkarmaktadır (Sancar, 2016). SUYP’un sunduğu “statü kodları ve hiyerarşik üyelikler, normları, standartları ve ideal tip” tanımı ile bu yeniçağ erkeklerinin tüketerek üreteceği yeni bir “ihtiyaçlar sistemini” (Baudrillard, 2004) kurmanın peşindedir.

Tablo 93. Tüketimciliğin Özü (Baudrillard,2004)

Her gün/hafta havayolunu kullanan katılımcıların CTBYÖ ve CTİT düzeylerinin diğer katılımcılardan yüksek çıkmasının bir tesadüf olmadığı düşünülmektedir. Zira literatürde sık uçan yolcu profili için tanımlanan, iş ve pozisyon sahibi, 50 yaşın üzerinde, iyi eğitim almış, orta sınıftaki bir erkeğin beklentilerinin, sık uçan yolcu programlarının üyelerini elit ilan ettiği, sosyal statü atfeden sembolik pazarlama taktiklerinin yarattığı ihtiyaçlar sistemi ile birebir uyum içinde olduğu görülmektedir. Bu nedenle SUYP, kendi ürettiği hiyerarşi ve statü kodlarını satın almaya çok istekli bir hedef kitlenin varlığının turnusolü konumundadır.

BÖLÜM 4. SONUÇ

Günümüzün post modern tüketim anlayışı, birbirinden farklı zevklere sahip bireylerin tüm duyularına hitap ettiği kadar akılda da kalan ve alıcısıyla buluşur buluşmaz kışkırtıcılığıyla satın alma kararını etkileyen ürün ve hizmetleri açığa çıkarmıştır. Bu durum da doymak bilmeyen tüketici taleplerini karşılayabilmek için birbiriyle kıyasıya mücadele eden agresif bir pazar yapısının oluşmasına neden olmaktadır. Havacılık endüstrisi kısa tarihine rağmen ürün ve hizmet çeşitliliği bakımından neoliberal politikalara ayak uydurmuş ve yolcu merkezli pazarlama yaklaşımının tüm özelliklerini sergiliyor görünmektedir. Piyasanın ana aktörü konumunda olan havayolları, düşük kar marjlarıyla hayatta kalmanın ve gelirlerini arttıracak yeni ve yaratıcı yollar bulmanın peşindedirler. Sektörde yeniliğin öncüsü olmanın ilksel koşulu farklı segmentdeki yolcu profilinin özelliklerini keşfetmek ve onların zevklerine hitap edecek farklılaştırılmış ürün ve hizmetleri piyasaya sürmektir. Havayolları farklı ve yeni ürünleri piyasaya sunarak, bu girişimin avantajlarından yararlanabilmekte ve bu yolla pazardaki paylarını arttırabilmektedirler. Havacılık sektöründe yük ve yolcunun emniyetli ve güvenli biçimde, zamanında, istenilen yere taşınmasından ibaret sayılan geleneksel havacılık anlayışı geride kalmıştır. Yeni dönemde ise farklı ürün ve hizmet sunumlarıyla kendi markasını yaratan havayolları, özgün stratejileri ve gündem yaratan hamleleri ile karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzün konformist piyasalarındaki mal ve hizmetler, haz verdiği ölçüde alıcı bulmakta ve değer kazanmaktadır. Bu nedenle tüketimin duyulara hitap eden yanı ve hayal gücü iş başındadır. Üstüne üstlük hedonik bir değerlendirmeyle yapılsa bile herhangi bir ürüne yönelik talep, o ürünün pazardaki varlık nedenini geçerli kılabilecek neredeyse tek koşul gibi görünmektedir. Bu bağlamda, pazarın en gözde müşterileri olan erkeklerin zevkine hitap eden ve seyredildiğinde haz duyulan ürünleri sergilemenin hiçbir sakıncasının bulunmadığı piyasa koşulları hüküm sürmektedir. Bununla birlikte erotik imgelerin kullanılmasıyla farklılaştırılan ürünlerin satışı da artmaktadır. Havacılıkta da 1950'li yıllardan beri hosteslerin estetik sermayesi üzerinden birçok duyuya hitap eden

farklılaştırılmış uçuş deneyimleri sunulmaktadır. Singapore Airways tarafından kullanılan ve İngiltere'deki bir müzede balmumu heykeliyle boy gösteren "Singapur Kızı" bunlardan sadece biridir.

Literatür incelendiğinde "kabin ekibi üzerinden uçuş deneyimini cinselleştiren havayollarının, satışı arttırdığı" varsayımı doğrulanmaktadır. Estetikliği pornografik sınıra yaklaştırarak yeniden kullanıma sunan Vietjet Havayolu, bikinili hosteslerini dekoratif bir malzeme gibi kullandığı reklamlarıyla kendini var etmiş ve böylelikle gelirlerini ikiye katlamıştır. Anlaşılan o ki bu yeni sunumla birlikte Vietjet, müşterilerine yeni ve farklı bir uçuş deneyimi vadetmektedir. İşte yeni vaadin göz kırparak yanına çağırdığı bir erkeğin cinselliğe nasıl baktığı, eğilimlerinin ve tutumunun onu nasıl davranmaya yönlendirdiğine ilişkin dolayımlı bilgilerin, havacılıkta her geçen gün artan cinsel taciz vakalarının anlaşılması ve durdurulmasına ciddi katkılar sağlayacağına inanılmaktadır.

Cinsiyetçi reklamlar kullanarak yürütülen pazarlama faaliyetlerinin, cinsel tacizin açığa çıkmasına katkı sağlayacak elverişli kabin içi ortamlarının oluşmasına aracılık edebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Sadece belli koşullar yerine getirilince emniyetli bir yaşam kapsülüne dönüşen uçak kabin içi ortamının her türlü saldırı tehdidinden uzak tutulması hayati bir öneme sahiptir. Havacılıkta emniyetin sağlanması, riskin kabul edilebilir seviyelere düşürülerek yönetilmesi ile mümkündür. Havada cinsel taciz, insan hakları ihlali veya suç teşkil eden ahlaka aykırı bir girişim olmasının yanı sıra, uçaktaki tüm canlı varlıkların hayatlarını da tehlikeye sokan çok daha geniş kapsamda ele alınması gereken bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Failler üzerinden yapılan çalışmaların sınırlılığı nedeniyle araştırmanın deseni, cinsel tacizin motivasyonları üzerinden ele alınarak tasarlanmıştır. Literatüre göre cinsel taciz motivasyonlarından ilki, güç ve iktidar ilişkisinden beslenen bir güç gösterme ihtiyacı olarak tanımlanmıştır. Bu ihtiyacı ortaya çıkarmak üzere Psikolog Pryor tarafından geliştirilen LSH (Likelihood to Sexually Harassment Scale), CTBYÖ (Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği) olarak dilimize uyarlanmıştır. Araştırmanın anketinde yer alan bu ölçek erkeğin güçlü konumlarda tanımlandığı 10 ayrı senaryosuyla, katılımcının cinsel tacize neden olabilecek bir güç ihtiyacının olup olmadığının tespiti için kullanılmıştır. Bu sorgulamada tümüyle katılımcının öz değerlendirmesinden

faydalanılmaktadır. Saha araştırması pilot ve çeviri işlemlerinden sonra 393 yetişkin erkek katılımcıya Google docs aracılığıyla uygulanmıştır. Araştırmanın 393 kişilik örneklemi içinde kendisini olduğundan farklı gösterebilecek katılımcıların elenebilmesi için katılımcıların Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğinden aldıkları puanlar kullanılmış, 11 kişi elenerek sonuçlara dahil edilmemiştir. Elde edilen formun faktör yapısı doğrulanmış ve ölçüt geçerliliği de sağlanmıştır. Ayrıca CTBYÖ'nün iç tutarlık katsayısının. 91 düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmanın en önemli çıktılarından biri, cinsel tacizde bulunmaya yatkınlığı değerlendirebilecek Türkçe dilinde mükemmel bir ölçeğin kullanıma sunulabilecek olmasıdır.

Ayrıca ankette cinsel taciz yatkınlığının yanısıra katılımcının cinsel tacize ilişkin tutumunu da ölçen CTİTÖ (Cinsel Tacize İlişkin Tutum Ölçeği) bulunmaktadır. Cinsel taciz motivasyonlarından bir diğeri de cinsel kimliğin tehdit altında olduğunun algılandığı durumlarda, cinsiyet kimliğini savunma isteğidir. Bu motivasyon ise ankette yer alan bir başka ölçek olan ETCRSÖ (Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi ölçeği) ile açıklanmaya çalışılmıştır. Cinsel taciz motivasyonlarından üçüncüsü, cinsel olarak uyarıldıkları için doyum arayanların duyduğu cinsel arzudur. Anketteki dürtüsellik ölçeği, katılımcıların cinsel arzu gibi dürtülerini ne kadar denetleyebildiklerini ve böylece cinsel tacizin türlerinden biri olan istenmeyen ilginin açığa çıkmasındaki rolünü sorgulamak üzere katılımcıların dürtüselliğini anlamakta kullanılmıştır. Ayrıca cinsiyetçi reklamların etkisini saptayabilmek için çeşitli imaj ve videolara maruz bırakılan deneğin fizyolojik tepkisi, kalp atım hızı üzerinden ölçümlenmiştir. Deneklerin maruz bırakıldıkları her bir imaja ve görsele verdikleri puanlamalar aracılığıyla bu görsellere ilişkin bilişsel değerlendirmeleri de ölçülmüştür. Bu araştırmadaki deney süreci saha araştırmalarının devamı olarak kurgulanmıştır. Deneklerin anket aracılığıyla elde edilmiş sosyokültürel ve demografik verilerine, deney sırasında açığa çıkan bulgular da eklenerek bütüncül bir yorumun yapılabilmesine imkan veren araştırma koşulları oluşturulmuştur.

Araştırmanın 20 deneği, ankete gönüllülük esasına göre iletişim bilgisi bırakanlar arasından CTBYÖ puanlarına göre seçilmiştir. Diğer bir deyişle anket aracılığıyla dürtü kontrol düzeyi, erkek cinsiyet rolü stresi, güç ihtiyacı üzerinden cinsel tacize yatkınlığı, cinsel tacize karşı toleransı konularında bilgi sahibi olunan 20 katılımcı ile deney aşamasına geçilmiştir. Denekler, CTBYÖ'den aldıkları düşük/yüksek puanlara göre

kategorize edildiklerinden deney sırasında elde edilen sonuçların da bu refrans bilgiyle yorumlanabilmesi mümkün olmuştur.

Araştırmanın deney aşamasında görsellere maruz bırakılan ve CTBY ölçeğine göre yüksek grupta yer alan deneklerin, video görsellerini izledikleri sırada açığa çıkan saturasyon değerlerinin, placebodaki video görsellerini izledikleri sırada açığa çıkan saturasyon değerlerine kıyasla anlamlı oranda yüksek olduğu gözlenmiştir. Kalp atımı değerlerinde ise deney ve plasebo aşamalarında birbirlerine kıyasla anlamlı bir farklılaşma gözlenmemiştir. Literatürde kandaki saturasyon oranlarının cinsel taciz ile ilişkisini açıklayabilecek bir çalışma yoktur. Bu nedenle araştırmanın, "cinsel taciz yatkınlığı/tutum ölçeğinde yüksek skor yapan kişilerin cinsiyetçi havayolu reklamlarına maruz kaldıklarında verdikleri fizyolojik tepkilerle cinsel tacize yatkınlıkları arasında pozitif /negatif yönlü bir ilişki olduğuna" dair varsayımı doğrulanamamıştır. CTBY ölçeğinin yüksek grubunda yer alan deneklerin, deneysel aşamadaki video görsellerini izledikleri sırada yaptıkları bilişsel değerlendirmelerini ortaya koyan "çekicilik" puanlamaları, placebo aşamasındaki video görsellerini izledikleri sıradaki çekicilik puanlamalarına kıyasla anlamlı oranda yüksektir.

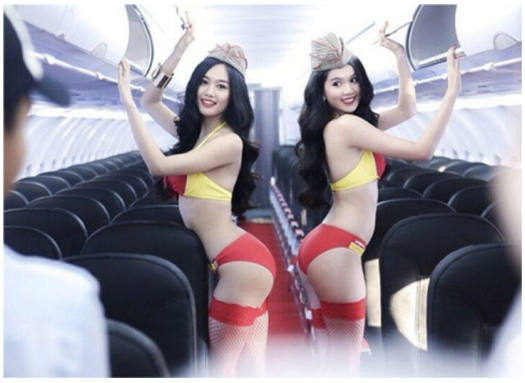
Araştırmadan elde edilen tüm bulgular, cinsiyetçi reklamların cinsel taciz davranışına olan etkisini bu reklamlara maruz kalan deneklerin fizyolojik/bilişsel tepkilerine indirgeyerek ele alan davranışçılık ekolünden tümüyle farklı biçimde eleştirel bir yaklaşımla ele almıştır. Eleştirel kuram insanı çok katmanlı ve anlamı sürekli yeniden inşa eden aktif bir özne olarak kavramsallaştırmaktadır. Diğer bir deyişle araştırmanın yaklaşımı, özneyi medyanın doğrudan etkisine karşı savunmasız, açık bir hedef olarak değerlendiren, onu medya karşısında pasif bir şekilde konumlandıran davranışçı okuldan tümüyle farklıdır. Tersine bu çalışma, en başından itibaren biyopsikosyal bir varlık olan insanı etkileyebilecek çok sayıda parametrenin varlığını kabul eden bir anlayıştan temel almaktadır. Çalışma, insanın fizyolojik-bilişsel tepkilerin toplumsal faktörler tarafından etkilendiği varsayımına dayanmaktadır. Buna paralel olarak ölçek uyarlama çalışmalarında ölçeğin asıl sürümünde yer alan kavramların, toplumsal pratikler içinde değişen iletişim biçimlerinin ve kültürel farklılıkların gözden kaçırılmamasına özel bir önem atfedilmiştir. Bu doğrultuda uyarlama çalışması, iki ayrı uzmanlar kurulunun dil bilgisi/semantik/bilişsel yorumlarını da içerecek şekilde iki aşamada yürütülmüş ve bu

çalışmalardan elde edilen ölçeğin pilot uygulaması, grup odak görüşmesi gibi nitel yöntemlerle desteklenmiştir.

Araştırma havayolu reklam kampanyalarında kullanılan kadın temsilleri veya kadın temsillerine yapılan cinsel içerikli göndermelerin, uçuş sırasında yaşanan cinsel tacizlere katkısı olabileceği varsayımından temel almaktadır. Bu nedenle çalışmanın en önemli bulgularından biri, cinsel tacizde bulunmaya yatkınlığı yüksek erkeklerin deney aşamasında maruz bırakıldıkları cinsiyetçi havayolu reklamlarını, bu yatkınlığa sahip olmayanlardan daha olumlu değerlendirmiş olmalarıdır. Cinsel tacizde bulunmaya yatkın erkeklerin cinsiyetçi reklamları olumlu değerlendirmesi ve uçak içi hizmetlerde çekici hostesleri tercih etmesinin birlikte değerlendirilmesi halinde, cinsiyetçi reklamların, cinsel taciz eğilimine sahip erkeklere davetiye çıkardığı sonucuna varılabilecektir. Satışları arttırdığı için kullanılan cinsiyetçi reklamların hostesler üzerinden kadın cinselliğini nesneleştirerek yeni bir uçuş deneyimi gibi sunulan şey, bir ürün olmadığı gibi etik bakımdan da son derece tartışmalıdır. Çünkü yapılan araştırmalarda nesneleştirilen kadınlara karşı fiziksel saldırganlığın arttığı gözlemlenmektedir. Dahası cinsel tacizde bulunmaya yatkın erkekleri daha fazla etkilediği ispatlanan bu reklamlar, dolayımlı olarak cinsel mitlerin aracılık ettiği eril normları yeniden üreterek cinsel tacizin ortaya çıkması için belirgin bir zeminin oluşmasına neden olmaktadırlar.

Araştırma konusunun havada cinsel taciz olarak önceliklendirilmesi ve onunla sınırlı kalması, sadece kabin içi ortamın daha riskli olarak değerlendirilmesi yüzünden değildir. Buna ek olarak kabin içi ortam, yolcu ile havayolu arasındaki en yoğun interaktif iletişimin yaşandığı yer olarak da kendini göstermektedir. Hava taşımacılığında bilet satış, check-in ve hatta bagaj teslimi de dahil olmak üzere birçok hizmet otomasyonlaşarak yolcuyla, havayolu arasındaki iletişimin oldukça azalmasına yol açmıştır. Öyle ki boarding/uçağa biniş aşamasındaki birkaç saniyelik karşılaşmayı saymayacak olursak, havayoluyla müşterisinin gerçek zamanlı ilk buluşması ve en uzun iletişimi, uçağın içindeki kabin görevlileri üzerinden kabin içinde gerçekleşmektedir. Bu çalışmada cinsel tacizde bulunma yatkınlığı yüksek erkeklerin kabin içi hizmetinde çekici hostesleri öne çıkaran havayollarını daha çok tercih ettikleri açığa çıkmıştır. Eş deyişle, CTBY yüksek erkekler, çekici hosteslerin olduğu havayolundan daha fazla bilet almayı tercih edeceklerdir. Araştırmanın deney aşamasında katılımcılara cinsiyetçi reklamlar

izletilmiş ve puan vererek bu reklamlara ilişkin alımlamaları değerlendirilmiştir. Hatta deneklere izletilen reklamların arasında sloganı "uçmanın tadını çıkar" olan Vietjet Havayolları'nın pornografik imgelerle iç içe geçmiş reklamları da yer almaktadır.

Şekil 18 Vietjet Havayollarının Bikinili Hostesleri[42]

Öte yandan, özellikle son beş yıldır Avrupa'da faaliyet gösteren havayollarının pazarlama amacıyla kullandıkları cinsiyetçi reklamlar, İngiltere'de, İsveç'te, İspanya'da tüketici derneklerinin ve denetçilerin engellemeleri ile karşılaşmaktadır. Maliyet odaklı hava taşıyıcısı olarak bilinen Ryan Air'in başı çektiği cinsiyetçi reklamlar, yardım kuruluşları yararına satışa sunulan takvimler üzerinden gerçekleştirilmekteydi. Bu takvimlerdeki mayolu hostes fotoğrafları, müstehcen olduğu, yaygın suçlara sebep olduğu gerekçeleriyle yasaklanmış ve kullanımları durdurulmuştur. Sosyal medyayı etkin kullanan Virgin Atlantik de cinsiyetçi reklamlar yapan bir havayolu konumundayken uçağın önündeki uçan kadın logosunu, cinsiyet çeşitliliğini teşvik edecek biçimde değiştirmiş, hosteslerin makyaj zorunluluğunu kaldırarak ciddi bir paradigma değişimine öncülük etmiştir. Değişen bu paradigma ile birlikte erotik estetik sermayenin konusu olan kadın, bedeniyle özdeş kılınan özgürlük anlayışından az da olsa özgürleştirilmiştir. Sonuç olarak, Avrupa'da medya ombudsmaları sivil toplum kuruluşları, tüketici derneklerinin çabalarıyla cinsiyetçi geçmişini geride bırakmaya hazırlanan havayolları, hosteslerin makyajını bile zorunlu olmaktan çıkaran bir aşamaya evirilmiştir.

[42]**Kaynak:**https://www.mynet.com/cin-grup-iliski-skandaliyla-calkalaniyor-hostes-ve-pilotlar-110103889894#5100651 Erişim tarihi: 12.02.2021

Avrupa'da hosteslerin cinsiyetten bağımsızlaştırılması ve bu yolla iade-i itibarını sağlayan bir anlayış hakim olmaya başlarken, Asya'da faaliyet gösteren Vietjet gibi havayollarının eski usul pazarlama taktiklerini kullanarak kolay yoldan gelirlerini arttırmanın son derece etkili bir yolunu bulmuş olması, havacılık endüstrisinin emniyetten taviz vermeyen standartlarına gölge düşürecek bir ikilem yaratmaktadır. Bu iki uçlu yaklaşım, sadece ikilem yaratmakla kalmamakta, küresel açıdan da haksız rekabet kapsamında değerlendirilebilecek bir konu olarak ele alınmalıdır. Havacılık dünyası bu etik açıdan son derece sorunlu olabilecek pazarlama stratejisi kullanımını engellemenin etkili bir yolunu bulmak zorundadır.

Araştırma bulgularının genel örüntüsü, cinsel tacizde bulunma yatkınlığının geçerliliğini desteklemektedir. Cinsel tacize ilişkin literatürde kurban raporlarının içerikleri ile cinsel tacizde bulunma yatkınlığı olan erkeklerin sosyodemografik özellikleri tutarlıdır. Diğer bir deyişle kurban raporlarındaki cinsel taciz faillerine ilişkin veriler ile CTBY yüksek kişilerin özellikleri birbirini tamamlayan puzzle'ın parçaları gibidir. Araştırmada cinsel tacizde bulunmaya yatkınlığın, erkeklik rolünden kaynaklı stresle ilişkisi arasında doğrusal bir bağ bulunmuştur. Bu da araştırmanın iki önemli varsayımını doğrular niteliktedir. Erkeğin ve kadının birbirleri karşısındaki konumlanışı ile cinsel tacizde bulunmaya yatkınlığın bu konumlanıştan veya güç ve iktidar ilişkilerinden ne ölçüden etkilendiğine ilişkin bulgular bu konudaki literatürle uyumludur. Bu da araştırmanın "erkek egemen kültürün cinsel tacizi normalleştiren yanının cinsel tacize katkısına" ilişkin varsayımını doğrular niteliktedir. Cinsiyetçi reklamlar da kadın uçuş görevlilerini ikincil konuma düşürerek onların nesneleştirilmesine katkı veren en önemli araçlardan biri konumundadır.

CTBY yüksek kişilerin (potansiyel fail) cinsel tacize karşı toleransı/tutumu, kendini ne ölçüde denetleyebildiği/dürtüselliği ile arasında doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir söyleyişle, kişinin öz denetleme davranışının yanı sıra cinsel tacizin açığa çıkmasına katkı sağlayabilecek elverişli ortamların nereleri olduğu, bu ortamlarda cinsel tacize ilişkin toleransı, yapmayı seçtiği faaliyetleri ve tercihlerini gözler önüne seren pek çok veri elde edilmiştir. Bu veriler yapıbozumcu kavramsal yaklaşımın öncülerinden biri olan Butler'in deyişiyle potansiyel failin performans oluşumuna katkıda

bulunabilecek tekrar eden bütün pratiklerin oluştuğu habituslar hakkında önemli ipuçları vermektedir.

3.3. ÖZET

Cinsel taciz, her türlü cinsiyetçiliği, istenmeyen cinsel ilgiyi, cinsel baskıyı içeren bir ayırımcılık şeklidir. Araştırmalarda, uçaktaki cinsel taciz eylemlerinin arttığı, her iki kabin memurundan birinin ve yolcuların (kadın ve çocukların) cinsel tacize maruz kaldığı görülmektedir. Diğer yandan Havayolu, reklam aracılığıyla seyahatle ilgili arzulanabilecek bir deneyim ve memnuniyet satmaya çalışmaktadır. Bu nedenle uçak yolculuğunu daha çekici hale getirebilmek için kadın kabin ekibinin cinselliği ön plana çıkarılmaktadır. Cinsel imgeler içeren havayolu reklamları, izleyici kitlesine, yolculukları süresince çekici kadınların olduğu cennet gibi bir ortamda keyifle yaşanabilecek bir deneyim vadetmektedir. Cinsel tacizde bulunmaya yatkın erkeklerin cinsiyetçi reklamları olumlu değerlendirmesi ve uçak içi hizmetlerde çekici hostesleri tercih etmesinin birlikte değerlendirilmesi halinde, cinsiyetçi reklamların, cinsel taciz eğilimine sahip erkeklere davetiye çıkardığı sonucuna varılabilecektir. Bununla birlikte literatürde kadın kabin ekibi temsilleri üzerinden yürütülen bu tarz reklamların, yolcuya veya kabin ekibine yapılan cinsel tacize katkısına ilişkin bir çalışma bulunmamaktadır. Çalışmanın amacı, havacılık mesleğinde kadın kabin görevlilerinin ve yolcuların giderek daha fazla maruz kaldığı cinsel taciz olaylarının vuku bulmasında, cinsiyetçi havayolu reklamlarının rolünü araştırmaktır.

Araştırma cinsel tacizde bulunmaya yatkınlık ölçeğinin uyarlama çalışması, saha araştırması ve deney aşamalarından oluşmaktadır. Uyarlama çalışması iki bağımsız çevirinin ardından İngilizce dili konusunda uzman akademisyenlerden oluşan uzmanlar kurulunun çalışmalarıyla tercüme edilmiştir. Daha sonra Türk Dili Edebiyatı konusunda uzman bir akademisyen ile çalışılmıştır. Pilot çalışma öncesi sadece kadınlardan oluşan farklı uzmanlıkları olan profesyonel bir kadro ile mütercim tercüman bir dil uzmanı hakem eşliğinde bilişsel değerlendirme yapılmış ve ölçek pilot çalışma için son haline getirilmiştir. Ardından grup odak görüşmesi ile pilot çalışma yapılmış ve tercüme ile ilgili yorumlar yeniden uzmanlar kurulunda değerlendirilmiş, ölçek son haline getirilerek onaylanmıştır. Anket, onam formu, demografik sorular, uyarlaması yapılan CTBYÖ dahil

geçerlilik/güvenirlik çalışmaları tamamlanmış 5 farklı ölçekten oluşturulmuştur. Bu ölçeklerden dördü, cinsel taciz motivasyonlarını irdelemek amacıyla kullanılmaktadır. SOIO ise yüksek onay isteği olan katılımcıların değerlendirilmeye alınmaması seçeneği için ankete dahil edilmiştir.

Saha araştırması pilot ve çeviri işlemlerinden sonra 393 yetişkin erkek katılımcıya Google docs aracılığıyla uygulanmıştır. 393 kişilik örneklemden Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğinden aldıkları puanlar doğrultusunda 11 kişi elenmiştir. Elde edilen formun faktör yapısının doğrulandığı ve ölçüt geçerliliğinin de sağlandığı belirlenmiştir. Ayrıca CTBYÖ'nün iç tutarlık katsayısının. 91 düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmanın en önemli çıktılarından biri cinsel tacizde bulunmaya yatkınlığı değerlendirecek Türkçe dilinde mükemmel bir ölçeğin kullanıma sunulmasıdır.

Araştırmanın 20 deneği, saha araştırmasından gönüllülük esasına göre iletişim bilgisi bırakanlar arasından seçilmiştir. Denekler, CTBY'den aldıkları puanlara göre düşük/yüksek olmak üzere 10'ar kişilik iki ayrı gruba ayrılmış, çift körlemesine bir desen kullanılarak plasebo/deney olacak şekilde geçerlilik güvenirlik çalışmalarından geçmiş imajlar ve cinsiyetçi videolara maruz bırakılmıştır. Gruplar ayrıca sıra etkisini de elemek üzere önce plasebo, sonra deney veya önce deney, sonra plasebo şeklinde beşerli gruplara ayrılmıştır. Denekler ekranda gördükleri imaj ve videolara 1 den 9 a kadar puan vererek her birini değerlendirmiş, eş zamanlı olarak katılımcıların kalp atış ve kandaki oksijen saturasyonları ölçülerek kayıt altına alınmıştır. Deney sonunda CTBY ölçeğine göre yüksek grupta yer alan deneklerin, video görsellerini izledikleri sırada açığa çıkan saturasyon değerlerinin, placebodaki video görsellerini izledikleri sırada açığa çıkan saturasyon değerlerine kıyasla anlamlı oranda yüksek olduğu gözlenmiştir. Kalp atımı değerlerinde ise deney ve plasebo aşamalarında birbirlerine kıyasla anlamlı bir farklılaşma gözlenmemiştir. CTBY ölçeğinin yüksek grubunda yer alan deneklerin, deneysel aşamadaki video görsellerini izledikleri sırada yaptıkları bilişsel değerlendirmelerini ortaya koyan "çekicilik" puanlamaları, placebo aşamasındaki video görsellerini izledikleri sıradaki çekicilik puanlamalarına kıyasla anlamlı oranda yüksektir. Bununla birlikte katılımcıların kalp atımı değerlerinde deney ve plasebo aşamalarına göre anlamlı bir farklılaşma gözlenmemiştir.

CTBY ölçeğinin uyarlama çalışmasının grup odak ile yapılan pilot çalışması zoom konferans aracılığıyla gerçekleştirilmiş, alınan kayıtlar çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Çözümlemede pilot çalışmaya katılan kişilerin söylemlerinde "cinsellik söylemi, tabular, sosyallik ve cinsellik arasında yaşanan ikilemler, cinselliğe ilişkin bakış açıları, failin suçsuzluk iddiası" gibi araştırmaya ciddi katkı verebilecek pek çok veri elde edilmiş, sonuçlar yorumlanmış ve bulguların literatür tarafından desteklendiği görülmüştür.

Araştırma biyopsikososyal bir varlık olan insanın fizyolojik-bilişsel tepkilerinin toplumsal faktörler tarafından etkilendiği varsayımından temel almaktadır. Bu nedenle araştırmanın anket çalışmasında elde edilen demografik bulgular kayda değer bilgiler vermiştir. Buna göre cinsel taciz yatkınlığı yüksek kişilerin özellikleri, tercihleri üzerinden iki ayrı kategoride profil elde edilmiştir. Araştırmanın sonunda güç/iktidar ilişkilerinin, hegemonik erkeklik ideolojisinin cinsel taciz davranışı arasında pozitif yönlü bir ilişki içinde olduğu bulunmuştur. Tüm bulgular, cinselliği üzerinden nesneleştiren kadınların cinsel tacize açık bir hale getirildiğinin destekler niteliktedir.

Havacılıkta cinsel tacizin önlenebilmesi faillere karşı küresel ölçekte sıfır tolerans gösteren bir yönetim yaklaşımının sergilenmesi ve bu konunun emniyet yönetim sisteminin perspektifinde ele alınmasıyla mümkün olabilecektir. Bunun için havayollarına bilinçlendirici eğitimler verilmeli, çalışanların/yolcuların maruz kalması muhtemel cinsel tacize karşı haberleşme sistemleri geliştirilmelidir. Cinsel tacize katkıda bulunduğu ispatlanmış olan her türlü cinsiyetçi havayolu reklamı yasaklanmalı, yayınlanacak reklamların standartları belirlenmeli ve uluslararası otoritelerce bir reklam ombudsmanı ile kontrol edilmelidir. Küresel ölçekte eğitim dahil tüm uygulamalarda havacılıkta kadına yer açan uygulamaları destekleyen koşullar, mekanizmalar, göstergeler ve semboller oluşturulmalıdır.

3.4. YARGI

Bu çalışmanın başında yapılan literatür taramalarında, gerek kadın kabin görevlilerine gerekse kadın ve çocuk yolcuların uçuş sırasında uğradığı cinsel tacizin faillerini ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle havada cinsel taciz

araştırmasına başlarken en güçlü motivasyon, cinsel taciz failleri hakkında literatüre katkıda bulunabilecek ve bundan sonraki çalışmalara ışık tutabilecek "potansiyel bir fail tanımı" yapılmasına imkan veren verilere erişebilmek olmuştur. Üstelik literatürde cinsel taciz faillerinin nerede aranması gerektiğine ilişkin çok fazla ipucu da bulunmamaktaydı. Literatürde cinsel tacize uğramış kadınları, uğrama nedenlerini, uğradıktan sonra verdikleri tepkileri, yaşadıkları travmayı, bundan sonra cinsel tacize uğramaması için kadınların ne yapması, nasıl davranması gerektiği konusundaki içeriklere sahip çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Cinsel tacize uğrayan kişilerin tüm özelliklerinin çalışılmış olmasına rağmen faillere ilişkin bilgiler adli dosyalar ve tacize uğrayanların ifadeleriyle sınırlıdır. Tacize uğrayanların çoğunun sessiz kaldığı düşünülecek olduğunda araştırmayı yapmak neredeyse kaçınılmaz olmuştu.

Çalışmanın sonunda cinsel tacizde bulunmaya yatkın kişilerin sosyodemografik özelliklerinin yanı sıra cinsel taciz failliğini açığa çıkarabilecek çevresel koşulları, toplumsal cinsiyet konumlanmasının ideolojik bağlamı ve bu bağlamdaki iktidar ilişkileri, kısaca cinsel taciz eyleminin içerisindeki sosyal etkileşimlerin önemi açığa çıkmıştır. Faillerin belli demografik özellikleri, ilgisi, tercihleri, tutumunun yanı sıra güç ve iktidar ilişkilerinde faile avantaj sağlayabilecek yüksek gelir, konum gibi unsurların cinsel tacizin açığa çıkmasını belirlemek bakımından oldukça önemli olduğu anlaşılmıştır.

İddianın, iktidar arayışının, güç ilişkisinin önem kazandığı her yerde, cinsel taciz olasılığının arttığı görülmektedir. Rekabet, güç gösterileri, saldırgan bir dil gibi erkekliğe atfedilen özelliklerin propagandasının yapıldığı geleneksel futbol yaklaşımı, ilgili herkesi içeri davet eden bir spor olmaktan çok erkeğe ait bir sosyalleşme alanı olarak kendisini göstermektedir. Futbolu, oynayan, izleyen ve bahisçilik yaparak güç mücadelesine girişen, kızdığında veya her lafının içinde küfürlü konuşan erkeklerin cinsel tacize daha yatkın kişiler olduğu ortaya çıkmıştır. Diğer yandan kazanmak için bahis oynayan iddiacı taraftarların hegemonik erkekliğin en temel değerlerinden biri olan rekabetçilik ile yapılandırıldığını, bu yapının somut karşılığının bahis oyunlarından kazanılan yüksek gelirler olduğunu ve tüm bunların da dolayımlı olarak cinsiyet ayrımcılığından köken aldığını söylenebilecektir.

3.4.1. Mülksüzlük-Seçkinlik Bağlamında Cinsel Taciz Faillerinin Tipolojisi

Cinsel Taciz eğilimi yüksek iki ayrı fail tipolojisinden söz etmek mümkündür. İlki hegomonik erkeklik inşasının etkin olduğu kahvehaneler, futbol maçlarının oynandığı halı saha ve stadyum gibi homososyal ortamları seçen, çetecilik, mafya ilişkileri ve futbol fanatikliği gibi kimlikler üzerinden kendisine statü kazanmaya çalışan erkekler olarak karşımıza çıkar. Kas gücünün mekanik işçilikle yer değiştirdiği yeni küresel düzen tarafından dışlanan en fazla lise mezunu, gazete dışında hiçbir şey okumayan, düşük gelirli, 30-40 yaş aralığındaki mavi yakalı erkekler mülksüzleşmiş, kıt kanaat geçinmektedirler. Post-kapital düzenle birlikte işsiz güçsüz kalan erkeğin sosyal statüsü düştükçe, toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili artan stres nedeniyle eril şiddet biçimlerine yönelmiş, kaybettiği saygınlığı maçolukla, vandallıkla geri almaya çalışmaktadır. Bu kişiler arkadaşlarıyla birlikteyken sürekli küfrettikleri gibi olur olmaz her yerde küfürlü konuşmaktan çekinmezler.

İkinci fail tipolojisi ise orta yaşın üzerinde, iyi eğitimli, orta sınıfta, ortalamanın üzerinde bir gelir seviyesine sahip, yıllarca çalışıp elde ettiği ayrıcalıklı konumu üzerinden kurduğu iktidar ilişkilerini kullanarak çekici bulduğu kadınlardan cinsel menfaat elde etmek konusunda hiçbir fırsatı kaçırmayan, SUYP ve Mile High Club üyesi veya üyeliğine talip bir gezgin olarak karşımıza çıkmaktadır.

Havada yaşanan cinsel tacizin ikinci tip faille ilişkisinin daha fazla olabileceği düşünülmektedir. Çünkü uçuş sırasında cinsel tacize en fazla maruz kalanların başında, kadın kabin görevlileri yer almaktadır. Sırasıyla kadın pilot, kadın yolcular ve çocuklar da havada cinsel tacize uğrayan kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Literatürde cinsel tacizin havadaki faillerinin uçuş ekibi, diğer kabin görevlisi ve yolcular olduğu görülmektedir. Literatürde cinsel taciz ve medya arasında yapılan deneysel çalışmalarda cinsiyetçi reklamların tacizi arttırdığı yönünde pozitif bir ilişki saptanmıştır. Bu çalışmanın deney aşamasındaki bulgular ise cinsel tacizde bulunmaya yatkınlıkları ve toleransları yüksek olan erkeklerin hem cinsiyetçi havayolu reklamlarını diğer reklamlara kıyasla daha çok beğendikleri, bu reklamları izledikleri sırada kandaki saturasyonun arttığı hızlandığı hem de hizmet tercihlerinin arasında "Uçuş süresince yemek servisini çok çekici hostesler yapıyor" seçeneğine diğer tüm seçeneklerden daha fazla puan

verdikleri, cinsiyetçi reklamların cinsel tacizle pozitif yönlü ilişkisini gözler önüne sermektedir. Çalışmanın bulgularının literatürü destekler nitelikte olduğu anlaşılmıştır.

Cinsel taciz failliğinin en belirgin ortak özelliği, faillerin cinsel taciz fiilini güç ve iktidar ilişkilerinin bir parçası veya sonucu olarak yaşıyor olmasıdır. Bu da cinsel taciz faillerinin en fazla iktidar sahipleri arasından çıkmasını açıklamaktadır. İlk andan itibaren ayrıcalıklı sayıldığı bir dünyanın içine doğan ve sadece cinsiyeti nedeniyle kadından üstün olduğuna inanarak büyüyen erkeğin kendisini, ne kadınlardan üstün görmesi ne de kadınları ikincilleştiren bir dili benimsemesinin olağan olmayan bir yanı yoktur. Bu şekilde tanımlanmış ve bu tanım üzerinden yüceltilmiş erkekliğin güçlü, iddialı, dayanıklı temsilcileri; parasıyla, statüsüyle olmazsa kaba kuvvetiyle istediklerini elde etmek üzere kalkıştıkları eylem kendi ifadeleriyle cinsel taciz değil, olsa olsa eril faillik[43] olarak adlandırılacaktır. Eril şiddetle veya eril tahakkümle kurulmaya çalışılan iktidar ilişkilerini belirleyen hegemonik erkeklik ideolojisi, cinsiyetçi ayrımcılığın yüksek perdeden çınlayan sesiyle tüm erkeklere seslenmektedir. Doğuştan erkek olmakla çabalamadan sahip olunan, kaba kuvvet kullanarak, şiddete başvurarak varlığı kanıtlanan ya da para, statü veya ayrıcalıklı konumun gücünden istifadeyle elde edilmiş iktidar sahipliğinin bir başka insanı kullanmak istemesi, canını, malını sevdiklerini, statüsünü, kazanacakları veya kaybedecekleri üzerinden tahakküm ilişkisi geliştirmesi kabul edilemez.

3.5. ÖNERİLER

Havacılıkta cinsel tacizin önlenebilmesi faillere karşı küresel ölçekte sıfır tolerans gösteren bir yönetim yaklaşımının sağlanmasıyla mümkün olabilecektir. Bu yaklaşım cinsel tacizin yaşanmadığı bir ortamın tesisi için alınması gereken önlemleri belirlemeli, bu doğrultuda yapılacak bütün düzenlemeleri şirketin politika belgelerinde açıkça yayınlamalıdır. Cinsel taciz sadece buna maruz kalan çalışanın veya yolcunun sorunu olarak değil, havacılık emniyet yönetim sistemi üzerinden ele alınmalıdır. Bu nedenle cinsel tacize yönelik önlemler de tıpkı diğer güvenlik ve emniyet önlemleri gibi ülkelerin havacılık otoritelerinin inisiyatifine bırakılmamalı, uluslararası havacılık örgütlerinin standartlarıyla güvence altına alınmalıdır.

[43] Kaynak : https://serbestiyet.com/featured/ben-yapmadim-eril-faillik-yapti-46990/. Erişim Tarihi 03.04.21

İşyerinde cinsel tacize ilişkin alınması gereken önlem ve faaliyetler aşağıda yer almaktadır:

- Cinsel tacizin ne olduğu, türleri, cinsel tacize maruz kalındığında nasıl baş edileceğine ilişkin adım adım eylem planını içeren bir farkındalık eğitiminin tüm çalışanlara uçuş ekibinden başlayarak verilmesi.

- Cinsel taciz eğitimiyle çalışanı bilinçlendirmek ve duyarlılığını arttırmanın yanı sıra cinsel tacize katkıda bulunabilecek her türlü hatalı iletişim ve tutumun takip edilmesi.

- Havayolları tarafından, cinsel tacizin ast-üst ilişkilerinin istismarıyla gerçekleşmesi durumunda bile tacize maruz kalan çalışanların, bu durumu rapor etmekten çekinmesini önlemek amacıyla, bağımsız, denetlenebilir, çözüm bulan bir taciz bildirme hattının oluşturulması.

Buna ek olarak;

  - Taciz bildirme hattına gelen ihbarları ve bu ihbarlara ilişkin eylemlerin havacılık otoriteleri tarafından denetlenmesi,

  - Cinsel tacize ilişkin yapılan ihbarları doğru değerlendirecek, asılsız olanları ayırt edebilecek, en az bir psikoloğun yer aldığı bir komisyon kurulması.

- Havacılıkta Germanwings kazasıyla yaygınlaşan *Peer support* (akran mentorluğu) uygulamalarının kapsamının cinsel tacizi de içerecek şekilde genişletilmesi.

- Havacılıkta insan kaynakları uygulamalarının, örneğin 360 derece performans değerlendirmesi vb. gibi yöntemlerle, güç mesafesi ve bundan doğabilecek istismarların önüne geçilecek şekilde yapılandırılması.

- Yolcuların cinsel taciz gibi uçak içinde yanlış giden bir durumu bildirmesini sağlayacak bir haberleşme sisteminin geliştirilmesi. Detaylandırılırsa,

- Uçak içi izleme sistemlerinin geliştirilmesi,
- Cinsel tacizin yolcu tarafından bir diğer yolcuya yapıldığının anlaşılması halinde, ne yapılacağını adım adım açıklayan bir prosedürün hazırlanması,
- Cinsel tacizlerin, diğer uygunsuz davranışlardan ayrılarak cinsel taciz başlığı altında kategorize edilerek raporlanması,
- Havayolları tarafından yolcular için dijital davranış kartlarının tutulması. Şirketlerin uygunsuz yolcularla ilgili tutttuğu kara listelerin tüm havayolların erişebilecekleri ortak bir havuzda toplanması. Cinsel taciz faillerinin yanlarına kadın ve çocuk yolcunun oturtulmaması,
- SUYP üyesi yolcuların cinsel taciz faili olması halinde, üyeliklerinin sonlandırılması.

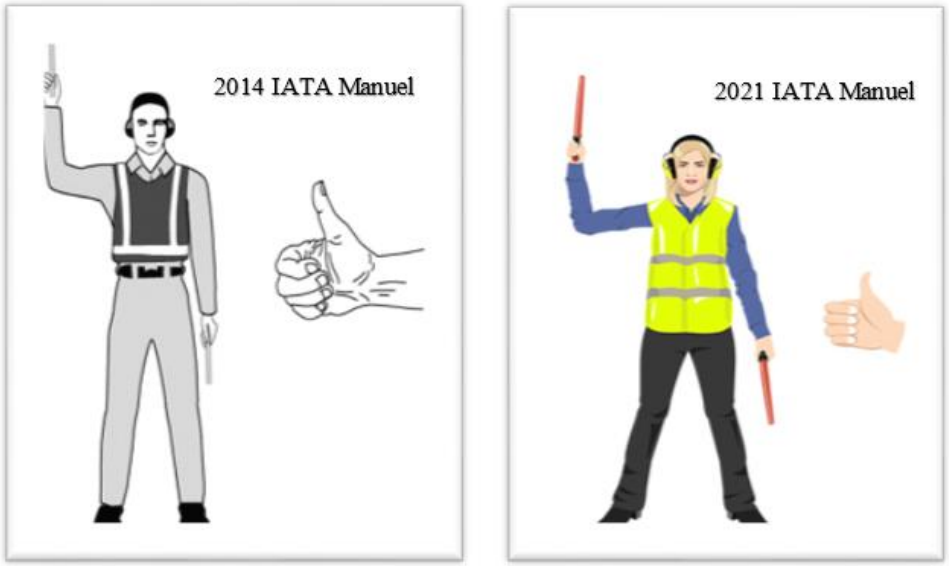
- Cinsel taciz önleme çalışmalarının CRM (Crew Resource Management) süreçlerine entegre edilmesi ve CRM eğitimlerinde ayrı bir konu başlığı olarak ilave edilmesi.

Havacılık küresel ölçekte ve çok geniş bir yelpazede tüm dünya insanlarına hizmet veren bir endüstridir. Uçaklar aynı anda uzak-yakın birçok ülkenin insanına ev sahipliği yapan, taşıdığı insanları istedikleri şehre, ülkeye götüren kıtalararası, uluslararası, çok kültürlü bir ortamın sağlayıcısıdırlar. Kabin görevlileri böylesi bir ortamdaki talepleri yönetmek ve olağan dışı durumlarda açığa çıkan krizlerle başa çıkmak üzere görevlendirilmiş, bu konuda özel eğitim almış kişilerdir. Kabin görevlilerinin en az % 60'ının cinsel tacize maruz kaldığı düşünülecek olursa, cinsel taciz uçakta emniyeti tehdit eden ve yönetilmesi gereken çok ciddi bir risk olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle olağanüstü zamanlarda kabin içi krizlerin yönetilmesi gibi kritik göreve sahip bir havacılık çalışanının sadece estetik sermaye olarak değerlendirilmesi, onu satışları arttırabilmek adına neredeyse pornografik bir sınıra dayanan cinsiyetçi reklamların malzemesi haline getirilmesi ciddi bir emniyet tehdidi oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, emniyet yönetimi perspektifinden bakıldığında riskin kabul edilebilir seviyeye indirilebilmesi, bir felaketle sonuçlanmaması için küresel düzeyde cinsiyetçi reklamların kullanımına izin verilmemesi ve havayolu reklamlarında standartların belirlenmesi ve uluslararası otoritelerce bir reklam ombudsmanı sistemi üzerinden kontrol edilmelidir.

Çalışmalardaki cinsel tacizin hegemonik erkeklik değerlerinden ve güç eşitsizliğinden temel aldığı görülmüştür. Güç eşitsizliğini açığa çıkaracak elverişli bir ortamı üreten nedenlerden birinin işyerindeki kadın/erkek eşitsizliğinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Uluslararası Hava Taşımacıları Birliği cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı sorunların çözümüne yönelik 2019 yılında başlattığı 25by2025 isimli kampanyada tüm sektöre ulaşabilir hedefler vermiştir. IATA tarafından verilen hedeflerde iyi uygulamalar, başarı öyküleri üzerinden havacılık sektörü kadınlar için cazip hale getirilmeye çalışılmaktadır. Bu hedefe paralel olarak ülkemizde ve dünyada kadınların havacılıkta daha fazla istihdam edilmesi için, pilotluk, teknisyenlik, hareket memurluğu gibi erkeklere özgü mesleklerin kadınlar için de cazip hale getirilmesi adına gençlere ve çocuklara tanıtılmasını içerecek bir dizi eylem planı önerilmektedir.

Cinsel tacizin bir diğer şekli de cinsiyetçi söylemlerdir. Erkeklere özgü sayılan pilotluk gibi pozisyonlarda çalışan kadın sayısı arttıkça, kadınlar tehdit olarak görülmeye başlayabilecektir. Kadınların tehdit olarak görülmesi, işyerindeki ayrımcı ve cinsiyetçi söylemlerin dozunun artması ile sonuçlanabilecektir. Kadın istihdamını arttırarak denge sağlamaya çalışan şirketlerin cinsel taciz ile ilgili artan riski yeniden değerlendirmeleri ve gerekli önlemleri almaları gerekmektedir. Küresel ölçekte eğitim dahil tüm uygulamalarda havacılıkta kadına yer açan uygulamaları destekleyen koşullar, mekanizmalar, göstergeler ve semboller oluşturulmalıdır. Bunun en iyi örneği IATA'nın 25by2025 kampanyasıdır. Uluslararası yayın ve standartlarda da havacılıkta kadını görünür kılan çalışmaların arttırıldığı görülmektedir. Örneğin şekil 19'da işlerin yolunda olduğunu gösteren bir marshalling işareti gösterimi yer almaktadır. Bu işaretler daha önce erkek ikonlar ile gösterilmekteydi. Son yıllarda kadınların da bu ikonlarda gösterildiği göze çarpmaktadır.

Şekil 19 Marshalling işaretlerinin gösterimi

Cinsel tacizin düşmanca/ayrımcı kategorisinde yer olan türüyle mücadele etmek için özellikle havacılıkta kadınların en çok ayrımcılığa maruz kaldığı cinsiyetlendirilmiş çalışma ortamlarından biri uçakta, kokpit, yerde; apron/ramp'tir. Bu alanlarda kadınların çalışmasını sağlayacak cesaretlendirici uygulamaların, kampanyaların hayata geçirilmesi önerilmektedir. Ulusal ve uluslararası otoritelerce havacılık şirketlerinin cinsiyet dengesine dair denetlenebilir karnelerinin olması ve şirketteki memnuniyet anketlerinde cinsiyet dengesine ilişkin sorulara yer verilmesi, denetlemelerde şirketleri cinsiyet eşitliği bakımından değerlendiren maddelerin konulması ve performans tablolarının kamuoyunda açıklanması önerilmektedir.

Son olarak, cinsel tacizi kurban üzerinden araştıran pek çok çalışma; tacize maruz kalanları kendi çekiciliklerinin kurbanı sayan yaklaşımların daha çok yerleşmesine, maruz kalanların suçlanmasına, suçlu hissetmesine neden olmaktadır. Bunun yerine fail odaklı çalışmaların tercih edilmesinin bilime çok daha fazla katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bundan sonraki çalışmaların fMRI, Eyetrack, GSR cihazı gibi donanımlar kullanılarak nöropsikoloji alanındaki literatürü de içerecek sonuçlar elde edilebilecektir.

EK'LER

Ek-1 : Anket ve Onam Formu

Ek-2 : IAPS (The International Affective Picture System) ile yazışmalar İngilizce/Türkçe[44]

[44] https://imotions.com/blog/iaps-international-affective-picture-system/ (Erişim tarihi :13 Aralık 2020)

Ek-1 : Anket ve Onam FormuONAM FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma Maltepe Üniversitesi İletişim Bilimlerinde doktora öğrencisi olan Özlem Çapan Özeren tarafından, toplumsal stresleri, cinsellikle ilgili duygu ve düşünceleri, karşı cinse karşı tutumlarının araştırılması amacıyla yürütülmektedir.

Çalışma kapsamında vereceğiniz tüm bilgiler tamamen gizli tutulacaktır. Çalışmaya katılımınızın anonim olması sağlanacaktır ve sizden isim-soy isim gibi bilgiler istenmemektedir. Çalışmanın objektif olması ve elde edilecek sonuçların güvenirliği bakımından tüm soruları kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, kendi duygu ve düşüncelerinizi yansıtacak şekilde içtenlikle yanıtlamanız önemlidir. Çalışmaya katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katılım sırasında herhangi bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz çalışmayı istediğiniz anda bırakmakta serbestsiniz. Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz biçiminde yorumlanacaktır. Ancak yanıtlarınız tüm sorulara cevap vermeniz halinde değerlendirmeye alınacaktır. Bu sebeple, soruların tamamını doldurmanız araştırma için büyük önem taşımaktadır. Verdiğiniz bilgiler sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir ve elde edilecek bilgiler bilimsel yayınlarda kullanılacaktır.

Araştırma ile ilgili sorularınız olursa, ozlemozeren@maltepe.edu.tr adresinden iletişime geçebilirsiniz.

☐ Kabul ediyorum ☐ Kabul Etmiyorum

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederim.

DEMOGRAFİK BİLGİLER

Yaşınız:…….

Cinsiyetiniz

Erkek……

Kadın……. (Eğer bu seçeneği işaretlediyseniz diğer soruları cevaplamanıza gerek yoktur, bu çalışma erkek örnekleminde yürütülmektedir. Zaman ayırdığınız için teşekkürler.

Eğitim durumunuz:

…..İlkokul mezunuyum.

…..Ortaokul mezunuyum.

…..Lise mezunuyum.

…..Üniversite mezunuyum.

…..Lisansüstü mezunuyum.

Lütfen işinizi tanımlayan kategorilerden en yakın olanı işaretleyiniz:

…..İşçi/hizmetli

…..İşyeri sahibi

…..Memur / teknik eleman / uzman vb.

…..Ordu mensubu (uzman er, astsubay, subay)

…..Ücretli Nitelikli uzman (avukat, doktor, mimar, mühendis, akademisyen vb.)

…..Serbest çalışan nitelikli uzman (avukat, mühendis, mali müşavir, doktor, eczacı vb.)

…..Emekli-çalışıyor

…..Diğer

Lütfen işinizi tanımlayan pozisyonu işaretleyiniz:

…..Yönetici değilim, çalışanım.

…..Yöneticiyim. (1-5 çalışanı olan)

…..Yöneticiyim. (5'den fazla çalışanı olan)

…..Hiçbiri

Kaç yıldır çalışıyorsunuz?:……

Aylık geliriniz:

• 2500 TL'den az

• 2500-3000 TL

• 3001-5.000 TL

• 5.001-10.000 TL

• 10.001-15.000 TL

• 15.001-20.000 TL

• 20.001 TL ve üzeri

Aşağıdaki faaliyetlerden hangilerine katılırsınız? Birden fazla tercih yapabilirsiniz.

- Kahvehaneye giderim.
- Sinema izlerim.
- Tiyatroya giderim.
- Futbol maçına giderim.
- İddia oynarım.
- Basketbol maçına giderim.
- Konsere giderim.
- Konferans-panellere katılırım.
- Halı saha maçı oynarım.
- Tenis oynarım.
- Yürüyüş/ koşu yaparım.
- Hiçbirine katılmam

Hangilerini okursunuz?

- Gazete
- Kitap
- Dergi
- Mesleki yayın
- Hiçbir şey okumam

Küfürlü konuşur musunuz?

- Hiç konuşmam.
- Arada bir, çok sinirlendiğimde
- Erkek arkadaşlarımla birlikteyken sık sık
- Neredeyse her konuşmamın içinde küfür vardır.

Siyasetle ilgilenir misiniz?

- Hiç ilgilenmem.
- Seçim zamanları dışında çok ilgimi çekmez.
- Siyasetle yakından ilgilenir, bu ilgimi de belli ederim.
- Siyaset çok ilgimi çeker. Arkadaşlarımla sık sık siyaset tartışırım.

Ulaşım için hangisini tercih edersiniz?

- Otobüs
- Tren
- Vapur/Gemi
- Uçak

Ulaşım tercihi olarak havayolunu hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?

- Ayda yılda bir
- Yılda birkaç kez
- Ayda bir
- Her hafta
- Her gün

Hepsinin aynı fiyatta ve emniyetli olduğunu bilseniz aşağıdaki havayolu şirketini seçiminizi belirleyen öncelikli özellik aşağıdakilerden hangisi olurdu?

- Uçuş süresince birbirinden lezzetli ikramlar yapıyor.
- Uçuş süresince film/müzik/internet gibi çok çeşitli eğlence imkânları sunuyor.
- Uçuş süresince yemek servisini çok çekici hostesler yapıyor.
- Uçuş süresince çok konforlu koltuklarda oturma olanakları sunuyor.

LSH Scale (Cinsel Tacizde Bulunmaya Yatkınlık Ölçeği)

SÜRÜM 5 18.06.2020 © J. B. Pryor 1987.

Talimatlar

Takip eden sayfalarda kadın erkek ilişkilerine dair 10 farklı kısa senaryo bulacaksınız. Her vakada senaryodaki ana erkek karakter olduğunuzu farz etmeniz istenecek. Ardından çeşitli davranışlardan her birini ne ölçüde yapma olasılığınız bulunduğunu puanlamanız istenecektir.

Bu senaryoların her birinde ne yapmayı seçerseniz seçin eylemleriniz sonucunda hiç bir şekilde sorun yaşamayacağınızdan emin olun. Bu senaryoda çalışan biriyseniz, işyerinde yerinizin çok sağlam olduğunu, başınızın derde girmeyeceğini farz edin. Her bir soruyu içtenlikle cevaplamaya çalışın. Cevabınızı belirtmek için sayılardan birini seçin/yuvarlak içine alın.

Her şartta kimliğiniz gizli tutulacaktır.

Senaryo #1

Kendinizi büyük bir firmada yönetici olarak hayal edin. 42 yaşındasınız ve maaşınız sizin pozisyonunuzdaki yönetici maaşlarının oldukça üzerinde. Birçok başka firmadan çok sayıda iş teklifi alıyorsunuz. Çalıştığınız işte yeriniz sağlam. Bir gün sekreteriniz işten ayrılmaya karar verdiğini söylüyor ve onun yerine bu görevi yapacak yeni bir sekreter almanız gerekiyor. İnsan kaynakları departmanı başvuru yapan adayları, mülakatlarını yapmanız için size yönlendiriyor. Mülakatını yaptığınız adayların hepsi sekreterlik pozisyonu için yeterli bulunuyor. Başvuru yapanlardan biri olan Sibel, mülakat sırasında size bu işe çok ihtiyacı olduğunu söylüyor. Mülakat sırasında onun 23 yaşında, bekar ve yaklaşık bir aydır iş aradığını öğreniyorsunuz. Sibel'i oldukça çekici buluyorsunuz. Onun bakışlarından da size karşı boş olmadığını hissediyorsunuz. Bu durumda aşağıdakilerden hangisini yapardınız?

a. Diğer başvuru sahiplerini eleyerek işi ona verirdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

b. Bu işin sonunda başınızın derde girmeyeceğinden emin olsanız, iş başvurusu yapan Sibel'e onu sizinle cinsel yakınlık kurması karşılığında işe almayı teklif ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

c. B şıkkına göre cevaplanacak. İşinizde yerinizin sağlam olduğunu ve başınızın hiçbir şekilde derde girmeyeceğini varsayarsak, Sibel'e olası yeni işi hakkında görüşmek üzere baş başa bir akşam yemeğine çıkmayı teklif ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

Senaryo #2

Pahalı bir restoranın sahibi ve yöneticisi olduğunuzu düşünün. Bir gün faturaları incelerken kadın garsonlardan birinin kestiği hesapların bazılarında tutarsızlık olduğunu fark ediyorsunuz. Garson belirli birkaç müşterinin faturasını eksik hesaplamış. İncelemenizin sonunda eksik hesap kesilen müşterilerin, garsonun arkadaşları olduğunu öğreniyorsunuz. Restoranınızda garsonların belli bir limite kadar müşterilerine indirim uygulamalarını normal karşılıyorsunuz. Ancak bu seferki indirimin izin verilen limitin çok üzerine çıktığı anlaşılıyor. Bu incelemenin sonunda durumu kendisinden öğrenmek için garsonu ofisinize çağırıyor ve ondan bu konuda size bir açıklama yapmasını istiyorsunuz. Garson yaptığı açıklamada arkadaşlarının faturalarını eksik hesapladığını itiraf ediyor. Dürüst olmayan bu davranışının bir daha tekrarlamayacağına dair söz veriyor. İşini kaybetmemek için ne lazımsa yapacağını söylüyor. Garson oldukça alımlı bir kadın. Boşanmış ve 25 yaşlarında. Bu durumda aşağıdakilerden hangisini yapardınız?

a. Çalışmaya devam etmesine izin verirdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

b. Ona, sizinle cinsel yakınlık kurması karşılığında çalışmaya devam edebileceğini ima ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

c. Ona, problem hakkında konuşmak üzere mesai saatinden sonra baş başa bir akşam yemeğine çıkmayı teklif ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

Senaryo # 3

Bir nakliye şirketinde satın alma müdürü olduğunuzu hayal edin. Bir gün yöneticiniz ofise alınacak bilgisayarlar için araştırma yapmanızı istedi. Bilgisayar satışı yapan firmaları tek tek aradınız. Firmalar ürün tanıtımı yapmak için ofisinize satış temsilcilerini gönderdiler. A Firmasından gelen çok çekici bir satış temsilcisi ofisinize geldi. Satış Temsilcisi Kadın pazarladığı ürünü diğerlerinden ayıran kayda değer bir fark sunamadı. Bu durumda aşağıdakilerden hangisini yapardınız?

a. Şirketinize A firmasının ürünlerini almalarını tavsiye ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

b. Şirkette yerinizin sağlam olduğunu ve bu işin sonunda da başınızın derde girmeyeceğini varsayarsak, satış temsilcisi kadına pazarladığı ürünü sizinle cinsel yakınlık kurması karşılığında satın alacağınızı ima ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

c. B şıkkındaki aynı varsayıma dayanarak bilgisayarın ürün özelliklerini konuşmak üzere satış temsilcisi kadına baş başa bir akşam yemeğine çıkmayı teklif ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

Senaryo #4

Film-Dizi sektöründe başarılı bir yönetmen olduğunuzu hayal edin. Çekmeyi planladığınız bir filmde küçük bir rol için oyuncu seçiyorsunuz. Rol seksapeli yüksek kadın bir oyuncu tarafından canlandıracak. Bu durumda aşağıdakilerden hangisini yapardınız?

a. Rolü en seksi bulduğunuz oyuncuya verirdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

b. Rolü sizinle cinsel yakınlık kurmaya razı olacak oyuncu adayına vereceğinizi ima ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

c. En seksi bulduğunuz oyuncuya rol hakkında konuşmak üzere, baş başa akşam yemeğine çıkmayı teklif ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

Senaryo #5

Bir modellik ajansının sahibi olduğunuzu düşünün. Ajansınız televizyon reklamlarında rol alan seksi kadın modeller konusunda uzmanlaşmış durumda. Modellerinizden biri olan Türkan., müthiş bir esmer güzeli. Bir gün iş çıkışı kendisini durdurup akşam yemeğine davet ediyorsunuz. Kendisi soğuk bir şekilde teklifinizi geri çevirerek sizinle ilişkisinin sadece iş arkadaşlığı olduğunu, kendisiyle ilgili başka bir beklentiye kapılmamanızı açıkça söylüyor. Birkaç ay sonra işlerin azaldığını ve bazı çalışanları işten çıkarmak zorunda olduğunuzu fark ediyorsunuz. Ya Türkan'ı ya da 4 diğer kadından birini işten çıkarmak zorundasınız. Hepsi çok iyi modeller fakat birinin gitmesi gerekiyor. Bu durumda aşağıdakilerden hangisini yapardınız?

a. Türkan'ı işten çıkarırdınız.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

b. Başınızın hiçbir şekilde derde girmeyeceğini varsayarsak, Türkan'a sizinle cinsel yakınlık kurması karşılığında ajansta çalışmaya devam edebileceğini ima ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

c. Türkan'a işiyle ilgili konuşmak üzere baş başa akşam yemeğine çıkmayı teklif ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

Senaryo #6

Saygın bir üniversitede kadrolu bir öğretim görevlisi olduğunuzu varsayın. 38 yaşındasınız. Alanınızda tanınmış birisiniz ve daha birçok bilinen üniversiteden iş teklifi alıyorsunuz. Bir gün bir dersin sınav sonucunu açıklamanızın ardından kız öğrencilerden biri odanıza geliyor. Size '100' almak için bir puana daha ihtiyacı olduğunu söylüyor ve notunu yükseltmek için ekstra bir ödev daha yapıp yapamayacağını soruyor. Puanını 100'e yükseltmezse yüksek lisansa giremeyeceğini söylüyor. Bundan önce de bazı öğrenciler size benzer tekliflerle gelmişlerdi ama siz kabul etmemiştiniz. Bu seferki öğrenci nefes kesecek kadar güzel. Her gün sınıfın en ön sırasında oturuyor ve hep mini etek giyiyor. Onu aşırı derecede seksi buluyorsunuz Bu durumda aşağıdakilerden hangisini yapardınız?

a. Ekstra not alması için onun bir ödev hazırlamasına izin verirdiniz. (örneğin bir makale yazımı)?

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

b. Okulda yerinizin sağlam. Görev yaptığınız üniversitede öğretim görevlilerinin not konusunda öğrencilerine belli kolaylıklar yapmasına ılımlı yaklaşıldığını varsayın. Böyle olunca öğrencinize sizinle cinsel yakınlık kurması karşılığında ekstra not vereceğinizi ima ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

c. B şıkkındaki aynı varsayımdan yola çıkarak, olası ekstra not konusunu görüşmek üzere ona baş başa akşam yemeğine çıkmayı teklif ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

Senaryo #7

Büyük bir kentin saygın bir üniversitesinde öğrenci olduğunuzu farz edin. Çok kısa bir süre önce küçük bir şehirden buraya okumaya geldiniz. Bir gece, her zaman gittiğiniz kafelerden birinde Asuman adında çekici bir kız öğrenciyle tanışıyorsunuz. Asuman, önümüzdeki hafta teslim süresi dolan bir makale ödevi olduğundan bahsediyor ve daha yazmaya başlamadığı için dersten kalmaktan korktuğunu söylüyor. Sizin birebir aynı konu ile ilgili yüksek puan almış bir makalenizin olduğunu söylüyorsunuz. Asuman sizin makalenizi üzerindeki isminizin yerine kendi ismini yazarak olduğu gibi kullanıp kullanamayacağını soruyor. Bu durumda aşağıdakilerden hangisini yapardınız?

a. Asuman'ın makalenizi olduğu gibi kullanmasına izin verirdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

b. Asuman'a makalenizi sizinle cinsel yakınlık kurması karşılığında olduğu gibi kullanmasına izin vereceğinizi ima ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

c. Konu hakkında baş başa konuşmak için Asuman'ı evinize davet ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

Senaryo #8

Önemli bir yayınevinde editör olduğunuzu hayal edin. İşiniz roman taslaklarını okuyup yayınlamaya değer olup olmadıklarına karar vermek. Her hafta romancı olmak isteyen adaylardan yüzlerce roman taslağı geliyor. Göreviniz bu gelen yüzlerce taslaktan birini seçerek hangisinin yayınlanacağına karar vermek. Bir gece bir partiye gidiyorsunuz. Orada Hülya adında çok çekici diş hekimi bir kadınla tanışıyorsunuz. Hülya size bir roman yazdığını söylüyor ve bu romanın yayınlanıp yayınlanmayacağını öğrenmek istiyor. Bu onun ilk romanı. Sizden romanını yayınlamanızı istiyor.

Bu durumda aşağıdakilerden hangisini yapardınız?

a. Hülya'nın romanını yayınlamayı kabul ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

b. Hülya'ya sizinle cinsel yakınlık kurması karşılığında romanını yayınlamayı teklif ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

c. Romanı hakkında daha fazla bilgi almak üzere Hülya'ya baş başa akşam yemeğine çıkmayı teklif ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

Senaryo #9

Doktor olduğunuzu farz edin. Viziteye çıktığınız bir gün hastalarınızın kayıtlarını incelerken uzman hemşirelerden birinin önceki gece vardiyasında hastanıza yanlış dozda ilaç verdiğini fark ediyorsunuz. Hastayı muayene ediyorsunuz ve ilaçtan kaynaklı bir zarara rastlamıyorsunuz. Hasta iyi görünüyor. Ancak, başka koşullar altında olsa bu hatanın ciddi sonuçlar doğurabileceğini fark ediyorsunuz. Dosyaları kontrol edip hatayı kimin yaptığını öğreniyorsunuz. Bu hatayı yapanın Alev adında yeni ve genç hemşirelerden biri olduğu ortaya çıkıyor. Alev daha önce karşılaştığınız hatta sizinle yemeğe çıkmasını teklif etmeyi düşündüğünüz biri. Olayı rapor ederseniz Alev'in işini kaybedebileceğini fark ediyorsunuz.

Bu durumda aşağıdakilerden hangisini yapardınız?

a. Alev'i hastane yönetimine rapor ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

b. Sonunda başınızın hiçbir şekilde derde girmeyeceğini varsayarsak, Alev'e onu, sizinle cinsel yakınlık kurması karşılığında rapor etmeyeceğinizi ima ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

c. Sonunda başınızın hiçbir şekilde derde girmeyeceğini varsayarsak, Alev'e hatasını konuşmak üzere baş başa akşam yemeğine çıkmayı teklif ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

Senaryo #10

Yerel bir televizyon kanalında haber müdürü olduğunuzu farz edin. Program akışındaki değişikliklerden ötürü akşam haberi sunucusunun yerine başka birini bulmanız gerekiyor. Haber sunuculuğu sizin kanalda bir muhabirin yükselerek gelebileceği en yüksek mevki. Bu pozisyon için seçebileceğiniz birkaç kadın muhabir bulunuyor. Hepsi de genç, çekici ve bu pozisyon için uygun özellikteler. Haber sunuculuğu için düşündüğünüz muhabir adaylarından biri olan Banu ise hep seksi bulduğunuz bir kadın. Ona televizyon haberciliğinde ilk görevi veren de onu işe alan da sizdiniz.

Bu durumda aşağıdakilerden hangisini yapardınız?

a. Banu'ya haber sunuculuğu işini verirdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

b. Sonunda başınızın hiçbir şekilde derde girmeyeceğini varsayarsak, Banu'ya haber sunuculuğunu sizinle cinsel yakınlık kurması karşılığında vereceğinizi ima ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil — Çok mümkün

c. Sonunda başınızın hiçbir şekilde derde girmeyeceğini varsayarsak, mesaiden sonra konu ile ilgili konuşmak üzere ona baş başa akşam yemeğine çıkmayı teklif ederdiniz.

1.....2.....3.....4.....5

Hiçbir şekilde mümkün değil	Çok mümkün

CTITO

Aşağıda verilen maddelerin bazılarında "CİNSEL TACİZ" kavramından bahsedilmektedir. Burada cinsel taciz ile kastedilen her türlü istenmeyen cinsel içerikli yaklaşımlardır. Lütfen hem fiziksel hem de sözel olan tüm cinsel içerikli yaklaşımları göz önünde bulundurarak soruları cevaplandırınız.

Sorular	**Hiç katılmıyorum**	**Pek katılmıyorum**	**Fikrim Yok**	**Kısmen Katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Çok katılıyorum**
1.Samimi arkadaşlık olmadığı halde karşı cinse sık sık dokunulmasında bir sakınca görmüyorum.	1	2	3	4	5	6
2. Cinsel içerikli şakaların yapılması beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5	6
3.Romantik ilişki içinde bulunmadığı biri tarafından anlamlı bakışlarla süzülmek günü zevkli kılabilir.	1	2	3	4	5	6
4.Çekici olduğu düşünülen karşı cinsle yakınlaşmaya çalışmak doğaldır.	1	2	3	4	5	6
5.İstenmediği halde bir kişinin romantik ilişkiye zorlanılması rahatsız edici bir durumdur.*	1	2	3	4	5	6
6.Açık kıyafet giyinmiş kadınların baştan aşağı süzülmesini normal karşılarım.	1	2	3	4	5	6
7.Çekici bir kişi kendisine cinsel yaklaşımların olabileceğini bilmeli ve bunlarla başa çıkmayı öğrenmelidir.	1	2	3	4	5	6
8. Pek çok kadın, işyerinde ya da okulda iletişim halinde olduğu erkekleri birlikte olmayacakları halde cinsel açıdan kışkırtmaktan zevk alırlar.	1	2	3	4	5	6
9.Bir erkek tarafından cinsel olarak rahatsız edilen pek çok kadın; erkeğin bu davranışını konuşmaları, hareketleri ya da giyinişleriyle kışkırtmışlardır.	1	2	3	4	5	6
10. Cinsel tacizin ciddi bir sosyal problem olduğunu düşünüyorum.*	1	2	3	4	5	6
11. Üst konumdaki birinin cinsel ilgisine karşılık vermek, kadınlar tarafından kendi koşullarını iyileştirmek için sıkça kullanılır.	1	2	3	4	5	6

ETCRSÖ

Değerli katılımcı, bu ölçekte, erkek toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili ifadelere yer verilmiştir. Ölçekte 27 madde bulunmaktadır. Her bir maddeyi dikkatle okuyarak, sizin için ne kadar stres verici olduğuna göre, "1= Benim için hiç stres verici değil, 5= Benim için çok Stres Verici" olmak üzere 1'den 5'e derecelemeniz beklenmektedir. Lütfen tüm maddeleri cevaplandırınız. Katılımınız için teşekkürler.

Sorular	**Benim için hiç stres verici değil**				**Benim için çok stres verici**
1. İşe girmek, evlenmek, çocuk yapmak gibi sıralanmış birtakım sorumluluklar	1	2	3	4	5
2. Erkeğin paralı-varlıklı olmasının beklenmesi	1	2	3	4	5
3. Erkeğin fiziksel olarak güçlü olmasının beklenmesi	1	2	3	4	5
4. Sert görünmek zorunda olmak	1	2	3	4	5
5. Toplumda var olan "Erkekler ağlamaz" düşüncesi	1	2	3	4	5
6. Evlenme sürecindeki ağır masraflar	1	2	3	4	5
7. Korksan da belli etmemen gerekmesi	1	2	3	4	5
8. Toplumda var olan 'Hesabı erkek öder' düşüncesi	1	2	3	4	5
9. Romantik ilişkilerde ilk adımı atmanın beklenmesi	1	2	3	4	5
10. Ortada bir suç varsa öncelikle erkeklerden şüphelenilmesi	1	2	3	4	5
11. Futboldan anlamanın beklenmesi	1	2	3	4	5
12. 'Erkek gibi' giyinip kuşanman konusunda baskılar	1	2	3	4	5
13. İlişkide erkekten romantik davranmasının beklenmesi	1	2	3	4	5
14. Erkeklere dayatılan koruyuculuk rolü	1	2	3	4	5
15. Erkeğin "kadının gönlünü fethetmesinin" beklenmesi	1	2	3	4	5
16. Yakın çevrendeki kadınların güvenliğinden sorumlu olma	1	2	3	4	5
17. Cinsel isteğini ifade edince sapık muamelesi görmek	1	2	3	4	5
18. İyi araba kullanmanın beklenmesi	1	2	3	4	5
19. Bir kadına arkadaşça yaklaşmanın ardında farklı bir niyet aranması	1	2	3	4	5
20. Bir an önce iş hayatına atılmak zorunda olma	1	2	3	4	5
21. Erkeğin saygın bir mesleğinin olması yönündeki baskı	1	2	3	4	5
22. Erkeğin "erkeklere özgü" bir meslek seçmesinin beklenmesi	1	2	3	4	5
23. Erkeklere potansiyel sapık gözüyle bakılması	1	2	3	4	5
24. Duygusal konulardan konuşmak	1	2	3	4	5
25. Yeteri kadar para kazanamamak					
25.Bir kavgaya girmek istemediğinde "ödleklikle" suçlanmak	1	2	3	4	5
26.Arkadaşlarının çoğu kadın olduğunda toplumun bakışı	1	2	3	4	5

BDT

İnsanlar farklı durumlarda gösterdiği düşünce ve davranışları ile birbirlerinden ayrılırlar. Bu test bazı durumlarda nasıl düşündüğünüzü ve davrandığınızı ölçen bir testtir. Lütfen her cümleyi okuyunuz ve size en uygun olanı seçiniz. Cevaplamak için çok zaman ayırmayınız. Hızlı ve dürüstçe cevap veriniz.

Sorular	Nadiren/ Hiçbir Zaman	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1. İşlerimi dikkatle planlarım.	1	2	3	4
2 Düşünmeden iş yaparım.	1	2	3	4
3 Dikkatli değilim.	1	2	3	4
4 Uçuşan düşüncelerim var.	1	2	3	4
5 Dikkatli düşünen birisiyim.	1	2	3	4
6 İş güvenliğine dikkat ederim.	1	2	3	4
7.Düşünmeden bir şeyler söylerim.	1	2	3	4
8. Düşünmeden hareket ederim.	1	2	3	4
9.Zor problemler çözmem gerektiğinde sıkılıp vazgeçerim.	1	2	3	4
10 Aklıma estiği gibi hareket ederim.	1	2	3	4
11. Düşünerek hareket ederim.	1	2	3	4
12. Düşünmeden alışveriş yaparım.	1	2	3	4
13.Hobilerimi değiştiririm.	1	2	3	4
14. Kazandığımdan daha fazla harcarım.	1	2	3	4
15.Geleceğini düşünen birisiyim.	1	2	3	4

Ek-2 : IAPS(The International Affective Picture System) ile yazışmalar İngilizce/Türkçe[45]

IAPS:[46]

Dear Colleague: This email regards your request to receive the affective ratings in the International Affective Picture System (IAPS), data that have been collected, analyzed and distributed by researchers at the NIMH Center for the Study of Emotion and Attention at the University of Florida.

Please read the following important points regarding download and use of the IAPS pictures:

- The IAPS was conceived as a catalog of pictures that represents the entire range of emotional reactions potentially obtainable in this medium. Therefore, users are advised that it contains some images of violence, as well as some images that are judged to be erotic, fear evoking, disgusting, and/or repellent by some viewers. The IAPS is intended exclusively for the research use of applicant investigators. In downloading the IAPS, the investigator is assuming personal responsibility for the download and use of these materials and their subsequent exposure to participant populations.

- In publications, if possible, we encourage authors to include in a footnote the catalog numbers of the IAPS pictures used in the experiment, as this assists in replication and extension.

- IAPS pictures should not be published in any print format -- including JOURNALS, newspapers, magazines, etc. — or in any other media format (TV, films, etc.) and can not be posted on the Internet in any form. IAPS pictures are not in the public domain, and permission can not be given to use IAPS pictures in any published venue. Prior to distributing the IAPS, we ask researchers to sign a

[45] https://imotions.com/blog/iaps-international-affective-picture-system/ (Erişim tarihi :13 Aralık 2020)
[46] Yazışmanın İngilizce metnidir.

statement indicating the pictures will not be published or posted in any format, but we are increasingly receiving more and more requests for permission to publish IAPS pictures in various venues; on the other hand, they often just appear in journals etc., without permission. Therefore, we would like to remind you that IAPS pictures should not be published in any venue.

If you would like to include examples of the type of pictures used in your experiments in journal publications (or in videos shot in your laboratories for TV/film/internet purposes), we recommend that you download pictures with similar content (e.g., babies, food, violence, etc.) that are in the public domain on the Internet and use these pictures as examples in media outlets. There is nothing unique about the specific PICTURES in the IAPS set. Rather, it is the inclusion of the normative ratings that we have collected, obtained from hundreds of participants, which allows researchers to select pictures with known hedonic valence and arousal properties, as well as the availability of a stimulus set that different researchers can use in their experiments. Because of this, using pictures in the public domain to demonstrate the type of pictures used in an experiment is quite reasonable. There are many other reasons for why the IAPS pictures themselves should not be published or shown on TV, not the least of which is to retain their integrity for use in experimental studies.

We appreciate your attention to these important issues regarding the use of IAPS pictures.

Below, you will find a link and a time-limited (1 week) username and password that enables you to download the IAPS. You will be asked to fill out a brief form priormto the actual download. Please do not share your password with other people.

Thank you,

Margaret Bradley ve Peter Lang
CSEA Media

IAPS:[47]

Sevgili Meslektaşım: Bu e-posta, Florida Üniversitesi Duygu ve Dikkat Çalışmaları NIMH Merkezi'ndeki araştırmacılar tarafından toplanan, analiz edilen ve dağıtılan veriler olan Uluslararası Duyuşsal Resim Sistemindeki (IAPS) duygusal derecelendirmeleri alma talebinizle ilgilidir.

Lütfen IAPS resimlerinin indirilmesi ve kullanılmasıyla ilgili aşağıdaki önemli noktaları okuyun:

[47] Yazışmanın Türkçe tercüme metnidir.

- IAPS, bu ortamda potansiyel olarak elde edilebilecek tüm duygusal tepkileri temsil eden bir resim kataloğu olarak tasarlandı. Bu nedenle, kullanıcılara, bazı izleyiciler tarafından erotik, korku uyandıran, iğrenç ve / veya itici olduğu düşünülen bazı resimlerin yanı sıra bazı şiddet görüntüleri de içerdiği bildirilir. IAPS, yalnızca başvuru sahibi araştırmacıların araştırma amaçlı kullanımı için tasarlanmıştır. IAPS'yi indirirken, araştırmacı, bu materyallerin indirilmesi ve kullanılması ve daha sonra katılımcı popülasyonlara maruz kalması için kişisel sorumluluk üstlenir.

- Mümkünse, yazarların deneyde kullanılan IAPS resimlerinin katalog numaralarını bir dipnota dahil etmelerini öneririz, çünkü bu, çoğaltma ve genişletmeye yardımcı olur.

- IAPS resimleri, DERGİLER, gazeteler, dergiler vb. Dahil olmak üzere herhangi bir basılı formatta veya başka herhangi bir medya formatında (TV, filmler vb.) Yayınlanmamalıdır ve herhangi bir biçimde İnternette yayınlanamaz. . IAPS resimleri kamu malı değildir ve IAPS resimlerinin yayınlanmış herhangi bir mekanda kullanımına izin verilemez. IAPS'yi dağıtmadan önce, araştırmacılardan resimlerin herhangi bir formatta yayınlanmayacağını veya yayınlanmayacağını belirten bir beyan imzalamalarını istiyoruz, ancak IAPS resimlerini çeşitli yerlerde yayınlamak için giderek daha fazla izin talebi alıyoruz; Öte yandan, genellikle dergilerde vb. izinsiz olarak görünürler. Bu nedenle IAPS resimlerinin hiçbir yerde yayınlanmaması gerektiğini hatırlatmak isteriz.

Deneylerinizde kullanılan resim türlerinin örneklerini dergi yayınlarına (veya laboratuvarlarınızda TV / film / internet amacıyla çekilmiş videolara) dahil etmek isterseniz, benzer içeriğe sahip resimleri indirmenizi öneririz (örn. Bebekler, İnternette kamusal alanda bulunan ve bu resimleri medya kuruluşlarında örnek olarak kullanan yiyecek, şiddet vb. IAPS setindeki belirli PICTURES hakkında benzersiz hiçbir şey yoktur. Daha ziyade, yüzlerce katılımcıdan elde ettiğimiz, topladığımız normatif derecelendirmelerin dahil edilmesidir; bu, araştırmacıların bilinen hedonik değer ve uyarılma özelliklerine sahip resimleri seçmelerine ve farklı araştırmacıların kullanabileceği bir uyarıcı setinin mevcudiyetine olanak tanır. Bu nedenle, bir deneyde kullanılan resimlerin türünü göstermek için kamu malı resimlerin kullanılması oldukça mantıklıdır. IAPS resimlerinin televizyonda yayınlanmaması veya gösterilmemesinin birçok başka nedeni vardır, bunlardan en önemlisi deneysel çalışmalarda kullanım için bütünlüklerini korumak değildir.

IAPS resimlerinin kullanımıyla ilgili bu önemli konulara gösterdiğiniz ilgi için teşekkür ederiz.

Aşağıda, IAPS'yi indirmenize olanak tanıyan bir bağlantı ve zaman sınırlı (1 hafta) bir kullanıcı adı ve şifre bulacaksınız. Asıl indirme öncesinde kısa bir form doldurmanız istenecektir. Lütfen şifrenizi başkalarıyla paylaşmayın.

Teşekkür ederim,

Margaret Bradley ve Peter Lang

CSEA Media

Ek-3 : Deney Aşamasında Kullanılan Bilgilendirilmiş Onam Formu

maltepe üniversitesi	BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU	Doküman No	FR-088
		İlk Yayın Tarihi	20.12.2017
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	
		Sayfa	2/2

../../2020

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi Özlem Çapan Özeren tarafından yürütülen "İletişim Bilimlerinde Doktora Çalışması" başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkına sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

1. **Araştırmayla İlgili Bilgiler:**
   a. **Araştırmanın Amacı:** Toplumsal streslerin, cinsellikle ilgili duygu ve düşüncelerin, karşı cinse karşı tutumlarının deneysel metot ile araştırılması.
   b. **Araştırmanın İçeriği:** Bilgisayar monitöründeki fotoğraf ve görsellerin yönlendirmelerin yardımıyla bekleme süresi dahil ---- dakika süresince izlenmesi, 1-9 arası puan verilerek değerlendirilmesi ve bu süreçte kalp atışlarının/kandaki oksijen oranının oximeter aracılığıyla ölçümü
   c. Araştırmanın Nedeni: ▫ Bilimsel araştırma ▫ Tez çalışması
2. **Çalışmaya Katılım Onayı:**

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. **Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı.** Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)
İmzası:

(Varsa) Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin;

Veli veya Vasisinin (kendi el yazısı ile)

İmzası:

Not: *Bu form, iki nüsha halinde düzenlenir. Bu nüshalardan biri imza karşılığında gönüllü kişiye verilir, diğeri araştırmacı tarafından saklanır.*

KAYNAKÇA

Adorno, T. W., Frenkel-Brunswik, E., Levinson, D. J., & Sanford, R. N. (1950). *The authoritarian personality*. New York: Harper & Brothers.

Almanya'da cinsiyetçi sözlere skandal ceza. (2021, 24 Mart). *Cumhuriyet Gazetesi*. Erişim Adresi: https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/almanyada-cinsiyetci-sozlere-skandal-ceza-1822943

Almanya'yı karıştıran olay… Skandal sözlere skandal ceza. (2021, 24 Mart). *Sözcü Gazetesi.* Erişim Adresi: https://www.sozcu.com.tr/spor/futbol/almanyayi-karistiran-olay-skandal-sozlere-skandal-ceza-6332123/#:~:text=Almanya'da%20kad%C4%B1n%20hakemlere%20cinsiyet%C3%A7i,disiplin%20kurulu%20taraf%C4%B1ndan%20ceza%20verildi

Alparslan, A. M., Taş, M. A., & Aytaş, S. (4-5 Kasım 2016). Bireylerin Uyma Davranışında Kişisel Değerlerin Rolü: Bir Deney Çalışması. *IV.Örgütsel Davranış Kongresi*. 606

Althusser, L. (2014). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları*. Alp Tümertekin (Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.

amk. (t.y.). *Uludağ Sözlük.* Erişim Adresi: https://galeri.uludagsozluk.com/r/amk-816805/

AMK gazetesi kapandı. (2019, 04 Ocak). Erişim Adresi: https://www.ensonhaber.com/kralspor/futbol/amk-gazetesi-kapandi-2019-01-04

Andersson, J., Berggren, P., Grönkvist, M., Magnusson, S., & Svensson, E.,(2002). Oxygen Saturation and Cognitive Performance. *Psychopharmacology,* (162), 119–128. doi: 10.1007/s00213-002-1077-3

Anene, F., & Osayamwen, L. (2019). Clear and Present Danger! Quid-Pro-Quo Sexual Harassment as a Limitation to Female Access to Quality Tertiary Education in South-West Nigeria.

Aromáki, A. S., Haebich, K., & Lindman, R. E. (2002). Age as a modifier of sexually aggressive attitudes in men. *Scandinavian Journal of Psychology*, (43), 419-423.

Artuğer, S. (2011). *Sık uçan yolcu programlarının müşteri bağlılığı üzerine etkisi / The effect of frequent flyer programs on customer loyalty*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı / Turizm İşletmeciliği Bilim Dalı, İzmir.

Asch, S. E. (1956). Studies of independence and conformity: I. A minority of one against a unanimous majority. *Psychological monographs: General and applied, 70*(9), 1.

Avcı, Ü. (2016, 30 Kasım). En fazla cinsel taciz otobüs ve metrobüste gerçekleşiyor. *Habertürk Gazetesi.* Erişim Adresi: https://www.haberturk.com/gundem/haber/1330438-en-fazla-cinsel-taciz-otobus-ve-metrobuste-gerceklesiyor

Ayberk, B. (2016). Türk Daması Oyun Kültürü ve Türkiye'deki Dama Oynanan Kahvehanelerin İç Mekânlarının İncelemesi. *Mimarlık ve Yaşam Dergisi (Journa1 of of Architecture), 1*(1), 61-86.

Aydemir, M. A. (2010). Mizah, Sosyoloji ve Öykü Üzerine Bir Deneme. *Hece Öykü Dergisi,* (38), 81-87.

Aydemir, L. (2019). Kadın Tacizlerine Yönelik Bir Tutum Araştırması. *International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS), 3*(1), 199-216.

Bandura, A. (2010). İnsanlıkdışı Suçların İşlenmesinde Ahlâkî Bağlantının Kesilmesi. H. Onay (Çev.). *Hikmet Yurdu, 3*,(6), 235-269.

Barak, A. (1997). Cross-cultural perspectives of sexual harassment. In W. O'Donohue (Ed.), *Sexual harassment: Theory, research, and treatment* (pp. 263–300). Boston, MA: Allyn & Bacon.

Bargh, J. A., & Raymond, P. (1995). The naive misuse of power: Nonconscious sources of sexual harassment. *Journal of Social Issues, 51*(1), 85-96. https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1995.tb01310.x

Bargh, J. A., Raymond, P., Pryor, J. B., & Strack, F. (1995). Attractiveness of the underling: An automatic power sex association and its consequences for sexual harassment and aggression. *Journal of Personality and Social Psychology, 68*(5), 768-781. http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.68.5.768

Barthes, R. (2009). *Göstergebilimsel serüven*. Mehmet Rıfat (Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Barthes, R. (2017). *Görüntünün Retoriği, Sanat ve Müzik* (2. Baskı). Ayşenaz Koş, Ömer Albayrak (Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Baş, E. (2016). Türk Ceza Hukukunda Cinsel Taciz Suçu. *Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi, 65*(4), 1135-1215.

Batı, U. (2005). Bir Anlam Yaratma Süreci ve İdeolojik Yapı Olarak Reklamların Göstergebilim Bir Bakış Açısıyla Çözümlenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen–Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *29*(2), 175-190.

Batı, U. (2016). *Reklamın dili* (4. Basım). İstanbul: Alfa Basım Yayıncılık.

Baudrillard, J. (2004). *Tüketim toplumu* (2. Baskı). H. Deliçaylı ve F. Keskin (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bayar, Ö., Haskan Avcı, Ö., & Koç, M. (2018). Erkek Toplumsal Cinsiyet Rolü Stresi Ölçeği'nin (ETCRSÖ) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fakültesi Dergisi, 18*(1), 57-76.

Begany, J. J., & Milburn, M. A. (2002). Psychological predictors of sexual harassment: Authoritarianism, hostile sexism, and rape myths. *Psychology of Men & Masculinity, 3*(2), 119.

Ben yapmadım, 'eril faillik' yaptı. (2020, 09 Aralık). Erişim Adresi: https://serbestiyet.com/featured/ben-yapmadim-eril-faillik-yapti-46990/

Berdahl, J. (2007). The sexual harassment of uppity women. *Journal of Applied Psychology*, (92), 425-427.

Benya, F. F., Widnall, S. E., & Johnson, P.A. (2018). *Sexual Harassment of Women. Climate, Culture, and Consequences in Academic Sciences, Engineering, and Medicine. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine; Policy and Global Affairs; Committee on Women in Science, Engineering, and Medicine; Committee on the Impacts of Sexual Harassment in Academia.* Washington (DC): National Academies Press (US); 2018 Jun 12.ISBN-13: 978-0-309-47087-2ISBN-10: 0-309-47087-0

Berger, J. (2019). *Görme biçimleri* (26. Basım). Yurdanur Salman (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

Bikinili Hostes Dönemi. (2017, 13 Kasım). Erişim Adresi: https://www.airnewstimes.com/bikinili-hostes-donemi-39208-haberi.html

Bikinili hostes dönemi! (2017, 13 Kasım). Erişim Adresi: http://www.marmaragazetesi.com/bikinili-hostes-donemi-210248h.htm

Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Richard Nice (Trans.). Cambridge, MA: Harvard Univ.

Bourdieu, P. (1997). *Méditations pascaliennes*. Paris: Seuil.

Boyce, L. (2012, 16 Şubat). 'Sexist' Ryanair advert banned by watchdog after thousands sign online petition calling it 'demeaning'. Erişim Adresi : https://www.dailymail.co.uk/news/article-2101386/Ryanair-advert-Red-Hot-Fares--Crew-banned-watchdog-online-petition-success.html

Browne, K. (2006). Sex, power and dominance, the evolutionary psychology of sexual harassment. *Managerial and Decision Economics*, (27), 145-158.

Bulgu, N. (2012). Futbolda Şiddetin Erkeklik Anlamları (Masculine Meanings of Violence in Soccer). *Spor Bilimleri Dergisi (Hacettepe J. of Sport Sciences), 23*(4), 207–219.

Bursal, M. (2017). *SPSS ile temel veri analizleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Burns P., & Bibbings, L. (2009). The end of tourism? Climate change and societal challenges. *Twenty-First Century Society, 4*(1), 31-51. DOI: 10.1080/17450140802642424

Bush, G., Luu, P., & Posner, M. (2000). Cognitive and Emotional Influences In Anterior Cingulate Cortex. *Trends in Cognitive Sciences, 4*,(6). June 20001364-6613/00/$ – see front matter © 2000 Elsevier Science Ltd. All rights reserved. PII: S1364-6613(00)01483-2.

Buss, D. M., & Malamuth, N. (Eds.). (1996). *Sex, power, conflict: Evolutionary and feminist perspectives*. Oxford University Press.

Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.

Byrne, B. M. (1989). *A primer of LISREL: Basic applications and programming for confirmatory factor analytic models*. New York: Springer-Verlag.

Candemir, T., Candemir, T., & Öz, B. B. (2017). Sanat ve Reklamlarda Kadın İmajı (Women Image In Arts And Advertising). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (The Journal of International Social Research), 10*(52). http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1910

Castillo-Manzano, J., & Lopez-Valpuesta, L. (2014). Living “up in the air”: Meeting the frequent flyer passenger Applied Economics ve Management Research Group.

University of Seville, Spain Journal of Air Transport Management, 40, August 2014, 48-55.

Cialdini, R. B., & Trost, M. R. (1998). Social influence: Social norms, conformity, and compliance. In D. T. Gilbert, S. T. Fiske, ve G. Lindzey (Eds.), *The handbook of social psychology* (Vol. 2, pp. 151–192). New York, NY: McGraw-Hill.

Cinsel şiddet vakasının en fazla yaşandığı kamu ulaşım aracının otobüs ve metrobüs olduğu ortaya çıktı. (2016, 30 Kasım). Erişim adresi: https://tr.sputniknews.com/turkiye/201611301026063888-taciz-otobus-metrobus/

Cooley, C. H. (1995). Symbolic Interaction: An Introduction to Social Psychology. In N. J. Herman ve L. T. Reynolds (der.), *The Looking-Glass Self*. New York: Gene.ral Hall Incompany.

Çapık, C., Gözüm, S., & Aksayan, S. (2018). Kültürlerarası Ölçek Uyarlama Aşamaları, Dil ve Kültür Uyarlaması: Güncellenmiş Rehber. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 26*(3), 199–210. https://doi.org/10.26650/fnjn397481

Çin grup ilişki skandalıyla çalkalanıyor! Hostes ve pilotlar...(2018, 19 Mart). Erişim Adresi: https://www.mynet.com/cin-grup-iliski-skandaliyla-calkalaniyor-hostes-ve-pilotlar-110103889894#5100651

Değirmenci Dayı. (2016, 10 Haziran). *Youtube.* [Video]. Erişim Adresi: https://www.youtube.com/watch?v=s7igTCkbiIE

Demirhan, S. (2019). Kabin Memurluğunun 'Havada Kalan' Tarihi ve Mesleğin Cinsiyetli İnşası (The History of Cabin Attendants Hanging Up in yhe Air and Gendered Construction of the Profession). *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi, 2*(1), 19-47. http://dergipark.gov.tr/ktc Araştırma Makalesi.

Deniz, M. E. (Ed.). (2018). *Erken çocukluk döneminde gelişim*. (9. Baskı). Ankara: Pegem Akademi. https://doi.org/10.14527/9786052410547

Dodgson, L. (2018, 11 Mayıs). Erişim Adresi: Nearly 70% of flight attendants experience 'rampant' sexual harassment, according to a new survey Erişim adresi: https://www.businessinsider.com/sexual-harassment-against-flight-attendants-is-a-big-problem-2018-5

Duchesneau, J., & Langlois, M. (2017). Airport attacks: The critical role airports can play in combatting terrorism. *Journal Of Airport Management,11*(4), 342–354.

Dutton, D. G., & Aron, A. P. (1974). Some Evidence For Heightened Sexual Attraction Under Conditions Of High Anxiety. *Journal Of Personality And Social Psychology*, *30*(4), 510-517.

En fazla cinsel taciz otobüs ve metrobüste gerçekleşiyor (2016, 30 Kasım). *Posta Gazetesi.* Erişim Adresi:https://www.posta.com.tr/en-fazla-cinsel-taciz-otobus-ve-metrobuste-gerceklesiyor-1245870

Erikson, E. (1959). *Identity and the life cycle*. New York: Universities Press.

Erkek, M. S. (2016). Osmanlı Toplumunda Bir Psikolojik Şiddet ve Mahremiyete Saldırı Aracı Olarak Küfür. *Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS),* (28), 223-247. DOI No: http://dx.doi.org/10.14225/Joh1027

Eşit Adımlar Platformu. (t.y.). Erişim Adresi: http://www.skdturkiye.org/esit-adimlar/hakkimizdaEuropean Commission (1998). *Sexual harassment in the workplace in the European Union*. European Commission, Directorate-General for Employment, Industrial Relations and Social Affairs, Unit V/D.5. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

European Union Agency for Fundamental Rights (2008). *Homophobia and discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity in the EU member states. Part II: The social situation* (pp. 1–150). Vienna: FRA – European Union Agency for Fundamental Rights.

Farley, L. (1979). *Sexual shakedown: the sexual harassment of women on the job*. New York: Warner Books. (Originally published in 1978).

Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A.G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, (39), 175-191.

Feldman, J. (2017, 22 Kasım). For Flight Attendants, Sexual Assault Isn't Just Common, It's Almost A Given. Erişim adresi: https://www.huffpost.com/entry/sexual-assault-flight-attendants_n_5a0ddaf6e4b0b37054f55c15?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAABvtv5zYnN8SFC3QTJwbQD72o9bOwQilGC8N5n8DveiV7gpL8Ow62qey6GWvlVrofz9WuaXAb24TZ6Z3bpmIBgbz0PJVh0cySljFXLdd6bzEyTZRaGhH8PGiy8GkB0NsSOSTb2HpGIl8rnFS6eQFjhzvLswcU2KDmp0Ej5Ypl7Oi

Fenerbahçe'nin yıldızı Fazıl Say'ı çıldırttı. (2021, 01 Mart). *Sözcü Gazetesi.* Erişim Adresi: https://www.sozcu.com.tr/spor/futbol/fenerbahcenin-yildizi-fazil-sayi-cildirtti-cok-konusulan-o-goruntu-6288838/

Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Evanston, IL: Row, Peterson.

Festinger, L., & Carlsmith, J. M. (1959). Cognitive consequences of forced compliance. *The journal of abnormal and social psychology, 58*(2), 203-210. doi: 10.1037/h0041593

FIGURE 2-1 The relationship between discriminatory behaviors, sex/gender discrimination, sexual harassment, gender harassment, quid pro quo sexual harassment, and hostile environment harassment (2012, 28 Haziran). Erişim Adresi: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK519455/figure/fig_2-1/?report=objectonly

FIRT Sayı: 50 (1977, 22 Şubat). Erişim Adresi: https://www.google.com/search?q=f%C4%B1rt+hostes+karikat%C3%BCr&rlz=1C1GCEA_trTR927TR927&sxsrf=ALeKk00ZS-LJ_5nT0zs38b-FWhwA-isCiQ:1608319322519&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=FEGSOdNvlifCMM%252CgN6mhN4x7egUgM%252C_&vet=1&usg=AI4_-kSpp0QcwFAAoYRaab2LKVWs7cxrhA&sa=X&ved=2ahUKEwjZtZ2voNjtAhVBmYsKHT9_DzEQ9QF6BAgMEAE#imgrc=FEGSOdNvlifCMM

Fiske, J. (2011). *İletişim çalışmalarına giriş*. Erkan UZUN (Yay.). Ankara: Pharmakon Yayınevi.

Fitzgerald, L. F., & Hesson-McInnis, M. S. (1989). The dimensions of sexual harassment: A structural analysis. *Journal of Vocational Behavior*, (35), 309–326.

Fitzgerald, L. F., Gelfand, M. J., & Drasgow, F. (1995). Measuring sexual harassment: Theoretical and psychometric advances. *Basic and applied social psychology*, *17*(4), 425-445. doi:10.1207/s15324834basp1704_2

Fitzgerald, L. F., Gelfand, M., & Drasgow, F. (1995). Measuring sexual harassment: Theoretical and psychometric advances. *Basic and Applied Social Psychology*, (17), 425–445.

Fitzgerald, L. F., Drasgow, F., Hulin, C. L., Gelfand, M. J., & Magley, V. J. (1997). Antecedents and consequences of sexual harassment in organizations: A test of an integrated model. *Journal of Applied Psychology,* (82), 578–589.

Fitzgerald, L. F., Drasgow, F., & Waldo, C. R. (1999). Measuring sexual harassment in the Armed Forces: A test of an integrated model. *Military Psychology,* (11), 329-343.

Foucault, M. (1987). *Söylemin düzeni*. Turhan Ilgaz (Çev.). İstanbul: Hil Yayın.

Ford, C. A., & Donis, C. (1996). The Relationship Between Age and Gender in Workers' Attitudes Toward Sexual Harassment. *The Journal of Psychology, 150*(6), 627-633.

Freud, S. (2002). *Totem ve tabu*. K.Sahir Sel (Çev.). İstanbul: Sosyal Yayınları.

Galdi, S., Maass, A., & Cadinu, M. (2014). Objectifying media: Their effect on gender role norms and sexual harassment of women. *Psychology of Women Quarterly, 38*(3), 398-413. doi:10.1177/0361684313515185

Gelekçi, C. (2017). Çağdaş sosyoloji kuramları ders kitabı. Bölüm 4: *Zygmunt Bauman: Modernlik ve Postmodernlik*. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Gerçek, L. Ç. (2011). Yargıtay Kararlarıyla Cinsel Taciz Suçu (The Crime of Sexual Harassment in the Decisions of the High Court of Appeals). *AUHFD, 60*(1),47-82.

Gerek, Z., Ünveren, A., & Seyhan, S. (2015). Türkiyede Futbolla İlgili Yazılı Medyada Kullanılan Argo, Küfür Ve Savaş Metaforlarının İncelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi / Dumlupınar University Journal of Social Sciences*, (44), 190-197.

German flight attendants' union: Sexual harassment a 'serious problem'. (2019, 13 Ağustos). Erişim Adresi: https://www.gulf-times.com/story/638957/German-flight-attendants-union-Sexual-harassment-a)

Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-identity: Self and Society in the Late Modern Age.* Cambridge: Polity.

Gizauskas, R. (2018, 16 Mart). BUSTED Is plane sex illegal? Laws and rules for if you're caught having sex on a flight revealed – and you could get in MUCH more trouble on some planes. *The Sun.* Erişim Adresi: https://www.thesun.co.uk/travel/5826284/plane-sex-illegal-laws-rules-flight-mile-high-club/

Goldman, A. (2006). *Simulating Minds: The Philosophy, Psychology, and Neuroscience of Mindreading*. Oxford University Press USA.

Grant, J. E., Potenza, M. N., Weinstein, A., & Gorelick, D. A. (2010). Introduction to behavioral addictions. *American Journal of Drug ve Alcohol Abuse, 36*(5), 233-241.

Gölge, B. Z.,Yavuz, M.F., & Yüksel, Ş. (2006). Cinsel Saldirgan Profili. *Adli Tıp Dergisi, 20*(1), 1-17.

Gramsci, A. (1997). *Hapishane defterleri.* Adnan Cemgil (Çev.). İstanbul: Belge Yayınları.

Gutek, B. A., & Morasch, B. (1982).Cinsiyet oranları, cinsiyet rollerinin yayılması ve işyerinde kadınlara yönelik cinsel taciz. *Sosyal Sorunlar Dergisi, 38*(4), 55–74. https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1982.tb01910.x

Gutek, B. (1985). *Sex and the workplace*. San Francisco: Jossey-Bass.

Günçıkan, B. (2008, 22 Mayıs). O uçağı kaçıran bendim. Erişim Adresi: https://www.google.com/search?q=4+hava+korsan%C4%B1+bulgarlara+teslim+oldu+cumhuriyet&rlz=1C1GCEA_trTR927TR927&sxsrf=ALeKk01eDtmL_s5_Nc82Ekbxu7f4NIvEPw:1612259472139&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjOkP3I9sruAhV6DWMBHZEKD4EQ_AUoAnoECAYQBA&biw=1536&bih=666#imgrc=NmJeiNZUhcQ6eM

Güneş, M. ve diğerleri (2016). Prematür Ejakülasyon Olgularında Cinsel Mitlere İnanma Düzeyi. *Güneş Dicle Tıp Dergisi (Dicle Medical Journal), 43*(2), 319-328. doi: 10.5798/diclemedj.0921.2016.02.0689 319

Güngör, A. (2006). TABU-Örtmece (Euphemism) Sözler Üzerine. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Prof. Dr. Zeki Başar Özel Sayısı, (29), 69-93.

Gür, E. G. (2010). Dezenformasyona Uğratılan Bir Sosyal Hak Olarak Sağlık. *Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu II (Yayına hazırlayan: M. Gülmez vd.). Denizli: Pamukkale Üniversitesi*, 299-315.

Green, S. B. & Salkind, N. J. (2014). *Using SPSS for Windows and Macintosh*. New Jersey: Pearson.

Greathouse, S. M., Jessica, S., Miriam M., Kirsten M. K., & Laura L. M. (2015). *A Review of the Literature on Sexual Assault Perpetrator Characteristics and Behaviors*. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2015. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1082.html. Also available in print form.

Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing cultures: The Hofstede model in context. *Online Readings in Psychology and Culture, 2*(1), 1-26. https://doi.org/10.9707/2307-0919.1014

Hostesler yolcuları tahrik ediyor. (2018, 09 Ocak). Erişim Adresi: https://www.gokyuzuhaberci.com/hostesler-yolculari-tahrik-ediyor-41675.html

Hansen, C. H., & Hansen, R. D. (1988). How rock music videos can change what is seen when boy meets girl: Priming stereotypic appraisal of social interactions. *Sex Roles*, (19), 287-316.

Heider, F. (1958). *The Psycology of Interpersonal Relations*. New York: Wiley.

Hirschman, E. C., & Holbrook, M. B. (1982). Hedonic Consumption: Emerging Concepts, Methods and Propositions. Journal of Marketing, (46), 92–101.

Hollander et al. (2001). The neuropsychiatry of aggression and impulse control disorders. In: Yudofsky SC, Hales RE (Eds.), *American Psychiatric Press textbook of neuropsychiatry* Volume 358, Issue 9286, (pp.949-950). Washington DC: American Psychiatric Press Inc (in press).

Ilies, R., Hauserman, N., Schwochau, S., & Stibal, J.(2003). Reported incidence rates of work-related sexual harassment in the United States: Using meta-analysis to explain reported rate disparities. *Personnel Psychology*, *56*(3), 607-631. DOI: 10.1111/j.1744-6570.2003.tb00752.x

In-flight sexual assaults often unreported; airlines need to step up. (2017, 14Aralık). Erişim Adresi: https://www.egypttoday.com/Article/9/36894/In-flight-sexual-assaults-often-unreported-airlines-need-to-step

Jacqueline, A., Joanna, M. G., Miranda, R.A., & Horvath, A. H. (2017). The prevalence and nature of sexual harassment and assault against women and girls on public transport: an international review. *Journal of Criminological Research, Policy and Practice*, *3*(1), 3-16.

Jawlik, A. A. (2016). *Statistics from A to Z*. New Jersey: John Wiley ve Sons Inc.

Johnson, J. D., Adams, M. S., Ashburn, L., & Reed, W. (1995). Differential gender effects of exposure to rap music on African American adolescents' acceptance of teen dating violence. *Sex Roles*, (33), 597405.

Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1979). *Advances in factor analysis and structural equation models*. New York: University Press of America.

Jung, C. G. (2003). *Dört Arketip*. Zehra Aksu Yılmazer (Çev.). İstanbul: Metis Yayıncılık.

Kaçar, E. (2019). Öznenin Trajedisi: Aynanın Ötesine Geçmek. *Dört Öge*, (15), 75-84. http://dergipark.gov.tr/dortoge

Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (2. baskı). Ankara: Asil.

Karabulut, Ö. & Yalçınkaya Alkar, Ö. (2019). Toplu taşımada kadın: Toplu taşımada cinsel mağduriyet yaşayan ve yaşamayan kadınların psikolojik belirtilerinin karşılaştırılması. *Klinik Psikoloji Dergisi, 3*(1), 1-16.

Karagöz, Y. (2016). *SPSS ve Amos 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.

Karbeyaz, K., Gündüz, T., Akkaya, H., & Balcı,Y. (2012). *Eskişehir'de mahkemeye yansiyan cinsel taciz olgulari*. Eskişehir: Adli Tıp Kurumu Eskişehir Şube Müdürlüğü.

Karaşar, B., & Öğülmüş, S. (2016). Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlik Analizi. *Ege Eğitim Dergisi, 17*(1), 84-104.

Kassam, A. (2013, 11 Aralık). Girls of Ryanair calendar campaign censured in Spain. *The Guardian.* Erişim adresi: https://www.theguardian.com/world/2013/dec/11/girls-of-ryanair-calendar-spain-court

Kearney, J. (2018, 08 Ekim). Flight attendants face widespread sexual harassment, new survey shows. Erişim adresi: https://www.abc.net.au/news/2018-10-08/sexual-harassment-faced-by-flight-attendants-widespread/10348682

Kemikkıran, N. (2015). Güç Mesafesi Yüksekse Eşitsizlik mi İstenir? *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70(2), 317.

Konrad, A. M., & Gutek, B. A. (1986). Impact of work experiences on attitudes toward sexual harassment. *Administrative Science Quarterly*, 422-438.

Kosunen, N., Asikainen, A. R., Gústafsdóttir, G., Haggrén, H., & Lång, K. (2017). *Regulation of gender-discriminatory advertising in the Nordic countries*. Nordic Council of Ministers. Erişim Adresi: https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1108955/FULLTEXT01.pdf

Kuhn, T. S. (1995). *Bilimsel devrimlerin yapısı* (4. Basım). Nilüfer Kuyaş (Çev.). İstanbul: Alan Yayıncılık.

Kunt, Y. E. (2008). *Hava Yolu Yolcu Taşımacılığında Sık Uçan Yolcu Programi Üyeliği ile Hizmet Kalitesindeki Tolerans Bölgesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi ve Bir Uygulama*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Üretim Yönetimi Ve Pazarlama Bölüm Dalı, İstanbul.

Kuru, E. (2009). Türkiye Spor Seyircisinde Oluşan Kitlesel Tezahüratın Geleneklerle İlişkisi. *Milli Folklor Dergisi, 82*(21), 158-163.

Lalk, D. S. (2019, 18 Mart). VietJet saw revenues soar 49% in 2018. Erişim Adresi: https://www.airfinancejournal.com/articles/3574901/vietjet-saw-revenues-soar-49-in-2018

Leech, N. L. (2005). *SPSS for Intermediate Statistics: Use and Interpretation*. London: Lawrance Erlbaum Associates Publishers.

Lévi-Strauss, C. (1969). *The elementary structures of kinship* (No. 340). Boston, MA: Beacon Press.

Ljung, M. (2011). *Swearing A Cross-Cultural Linguistic Study*. Magnus Ljung University of Stockholm, Sweden.

Lucero, M. A., Allen, R. E., & Middleton K. (2006). Sexual Harassers: Behaviors, Motives, and Change Over Time. *Sex Roles,* (55), 331–343.

Luthar, H., & Luthar, V. (2007). A theoretical framework explaining cross-cultural sexual harassment: Integrating Hofstede and Schwartz. *Journal of Labor Research*, (28), 169-188.

Maass, A., & Cadinu, M. (2006). Protecting a threatened identity through sexual harassment: A social identity interpretation. In R. Brown & D. Capozza (Eds.), *Social identities: Motivational, emotional, cultural influences* (pp. 109–131). Hove, England: Psychology Press

Malamuth, N., Check, J. V. P., & Briere, J. (1986). Sexual arousal in response to aggression: Ideological, aggressive, and sexual correlates. *Journal of Personality and Social Psychology*, (50), 330-340.

Mantri, G. (2017, 03 Mart). Sickos we meet mid-air: Flight attendants narrate horrors of in-flight harassment. Erişim adresi: https://www.thenewsminute.com/article/passengers-take-photos-and-videos-flight-attendants-narrate-horrors-flight-harassment-58035

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, *50*.

McMah, L. (2016, 10 Ağustos). This airline lets you have sex on the plane. Erişim Adresi: https://www.news.com.au/travel/travel-updates/travel-stories/this-airline-lets-you-have-sex-on-the-plane/news-story/4f719795499e44658481ee927bd251f4

McKinnon, C. A. (1979). *Sexual Harassment of Working Women: A Case of Sex Discrimination, Catharine A. MacKinnon* (Vol. 19). New Haven: Yale University Press.

MacKinnon, C. A. (2015). *Feminist bir devlet kuramina doğru*. İstanbul: Metis Yayınları.

McManus, J. (2018). *Welcome to hell? In search of the real Turkish football*. London, UK: Weidenfeld ve Nicolson.

Meraviglia, M. G., Becker, H., Rosenbluth, B., Sanchez, E., & Robertson, T. (2003). The expect respect project: Creating a positive elementary school climate. *Journal of Interpersonal Violence*, (18), 1347-1360.

Mile High Club: Skyscanner Polls Fliers On Their Airplane Flirting Habits (POLL). (2011, 02 Kasım). Erişim Adresi: https://www.huffpost.com/entry/mile-high-club-skyscanner_n_822174

mile high club. (2017, Ocak). Erişim Adresi: https://www.dictionary.com/e/slang/mile-high-club/

Muehlenhard, L., & Lisa, C. (1988). Women Sometimes Say No When They Mean Yes? The Prevalence and Correlates of Women's Token Resistance to Sex. *Charlene Hollabaugh Texas AveM University Journal of Personality and Social Psychology, 54*(5), 872-879.

Nuhrat, Y. (2020). Sosyal Ve Kültürel Antropolojide Özdüşünümsellik: Sahadan Örnekler. *SAD / JSR Sosyoloji Araştırmaları Dergisi / Journal of Sociological Research,23*(1), 130-156.

O havayoluna şirketi bikinili hostes ekibi kurdu! (2017,18 Mayıs). *Hürriyet Gazetesi.* Erişim Adresi: https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/o-havayoluna-sirketi-bikinili-hostes-ekibi-kurdu-40458135

O'Hare, E. A., & O'Donohue, W. (1999). Sexual Harassment: Identifying Risk Factors. *Archives of Sexual Behavior 27*(6), 561-80. DOI:10.1023/A:1018769016832.

O'Leary-Kelly, A. M., Paetzold, R. L., & Griffin, R. W. (2000). Sexual harassment as aggressive behavior: An actor-based perspective. *Academy of Management Review*, (25), 372-388.

O'Leary-Kelly, A. M., Bowes-Sperry, L., Bates, C. A., & Lean, E. R. (2009). Sexual harassment at work: A decade (plus) of progress. *Journal of Management, 35*(3), 503-536.

Onur, H., & Koyuncu, B. (2004). Hegemonik erkekliğin görünmeyen yüzü: Sosyalizasyon sürecinde erkeklik oluşumları ve krizleri üzerine düşünceler. *Toplum ve Bilim, 101*, 31-49.

Osman, S. (2004). Victim resistance: Theory and data on understanding perceptions of sexual harassment. *Sex Roles: A Journal of Research, 50*(3/4), 267-275.

Osman, S. L. (2007). Predicting Perceptions of Sexual Harassment Based on Type of Resistance and Belief in Token Resistance. *Journal Of Sex Research, 44*(4), 340-346.

Önal, M. N. (1996). Dobruca Türkleri'nde Küfür Akşamı Törenleri . *Türk Kültürü,* (403).

Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi (Çok Değişkenli Analizler)* (5. baskı). Eskişehir: Kaan.

Özdamar, K. (2017). *Ölçek ve test geliştirme yapisal eşitlik modellemesi*. Eskişehir: Nisan Kitabevi.

Özdel, K. (2015). Dünden bugüne bilişsel davranışçı terapiler: teori ve uygulama. *Turkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics, 8*(2), 10-20.

Özdemir, Y. D. (2015). Taciz Anlatılarında Cinsiyetçi Söylemlerin Yeniden İnşası: #Sendeanlat. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi, 2*(2), 80-103. ISSN: 2148-970X.

Özkök, E. (2019). *Bir Erkeklik Mekanı Olarak Kahvehaneler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Özpınar, A. (2012). *Mizah Dergilerinde Toplumsal Gündem: Penguen ve Cafcaf Dergileri Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Öztürk, H. K. (2020). Kültürün İşletme Yönetimine Yansımaları- Türkiye ve Almanya Örnekleri: Halim Kadri Öztürk1 Coburg, Almanya. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi, 3*(1), 450-464.

Page, T. E., Pina, A., & Giner-Sorolla, R. (2016).“It was only harmless banter!” The development and preliminary validation of the moral disengagement in sexual harassment scale. *Aggressive Behavior, 42,* 254–273. (First published: 09 September 2015 https://doi.org/10.1002/ab.21621.School of Psychology, University of Kent, Kent, United Kingdom).

Papatya, G., & Geniş, M. A. (2013). Futbol Sadece Bir “Oyun” Mu? Futbol Ekonomisi ve Uluslararası Bahis Şirketleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar, 50*(577).

Policy Guidance on Current Issues of Sexual Harassment. (1990, 19 Mart). Erişim Adresi: https://www.eeoc.gov/laws/guidance/policy-guidance-current-issues-sexual-harassment

Pryor, J. B. (1987). Sexual harassment proclivities in men. *Sex Roles, 17*(5), 269-290.

Pryor, J. B., LaVite, C. M., & Stoller, L. M. (1993). A social psychological analysis of sexual harassment: The person/situation interaction. *Journal of Vocational Behavior* (Special Issue), (42), 68-83.

Quid pro quo. (2021, 12 Haziran). https://en.wikipedia.org/wiki/Quid_pro_quo Erişim Adresi: https://www.haberturk.com/video/haber/izle/vietnamda-ucakta-bikinili-hostes-skandali/443325

Ramasubramanian, S., & Murphy, C. J. (2014). Experimental studies of media stereotyping effects. In *Laboratory experiments in the social sciences* (pp. 385-402). Cambridge, MA: Academic Press (Elsevier). http://dx.doi.org/10.1016/B978-0-12-404681-8.00017-0

Reichert, T., (2004). An Update On Sex İn Magazine Advertising: 1983 To 2003. *Courtney Carpenter, 81*(4), 823-837. (First Published December 1, 2004. Research Article. https://doi.org/10.1177/1077699004081004071 Grady College of journalism ve Mass Communication at the University of Georgia).

Redouté, J., Stoléru, S., Grégoire, M.C., Costes, N., Cinotti, L., Lavenne, F., Pujol, J.-F., et al. (2000). Brain Processing of Visual Sexual Stimuli in Human Males. Human Brain Mapping, (11), 162-177. https://doi.org/10.1002/1097-0193(200011)11:3<162::AID-HBM30>3.0.CO;2-A

Richard Branson Etek Giydi Hostes Oldu! (2013, 13 Mayıs). Erişim Adresi: https://www.airporthaber.com/havacilik-haberleri/richard-branson-etek-giydi-hostes-oldu.html

Rosenthal, E. (2010, May 24). Can we kick our addiction to flying? *The Guardian*. Erişim adresi: http://www.guardian.co.uk/environment/2010/may/24/kick-addiction-flying

Rudman, L. A., & Borgida, E. (1995). The afterglow of construct accessibility: The behavioral consequences of priming men to view women as sexual objects. *Journal of Experimental Social Psychology*, *31*(6), 493-517.

Ryanair 'sexist adverts' banned after complaints. (2012, 15 Şubat). *BBC.* Erişim adresi: https://www.bbc.com/news/uk-17036830

Sakallı, N., & Türkoğlu, B. (2019). "Erkek" Olmak ya da Olmamak: Sosyal Psikolojik Açıdan Erkeksilik/Erkeklik Çalışmaları. *Türk Psikoloji Yazıları, 22*(44), 52-76.

Salman, S. (2007). *The Predictors Of Attitudes Toward Sexual Harassment: Locus Of Control, Ambivalent Sexism, And Gender Differences*. (Unpublished Thesis).

Graduate School Of Social Sciences Of Middle East Technical University, Ankara.

Sancar, S. (2016). *Erkeklik: imkansız iktidar.* İstanbul: Metis Yayıncılık.

Saussure, F. D. (1985). *Genel dilbilim dersleri*. Berke Vardar (Çev.). Ankara: Birey ve Toplum

Schipper, M. (2020). *Mythos Geschlecht: Eine Weltgeschichte weiblicher Macht und Ohnmacht*. Stuttgart, Germany: Klett-Cotta.

Selek, P. (2018). *Sürüne sürüne erkek olmak* (8. Basım). İstanbul: İletişim Yayınları.

Shafer, A., Ortiz, R., Thompson, B., & Huemmer, J. (2018). The Role of Hypermasculinity, Token Resistance, Rape Myth, and Assertive Sexual Consent Communication Among College Men. *Journal of Adolescent Health Volume, 62*(3), 44-50. https://5cef0b7b43e7a42fd019406d30fe2e79ab6b0d1f.vetisonline.com/science/article/pii/S1054139X17308571?via%3Dihub - !

Sharon, G., & Panciera, L. (1975). Attributions of Freedom by Actors and Observers. *Journal of Personality and Social Psychology, 32*(3), 531-539.

Son Dakika - Nihat Özdemir: 'Kadın liglerini başlatacağız, 2023'te Süper Lig'de kadın hakem...' (2021, 08 Mart). *Hürriyet Gazetesi.* Erişim Tarihi: https://www.hurriyet.com.tr/sporarena/son-dakika-nihat-ozdemir-kadin-liglerini-baslatacagiz-2023te-super-ligde-kadin-hakem-41757699

Stockdale, M., Visio, M. E., & Batra, L. (1999). The sexual harassment of men: Evidence for a Broader Theory of Sexual Harassment and Sex Discrimination. *Psychology Public Policy and Law, 5*(3), 630-664. DOI:10.1037/1076-8971.5.3.630

Sullivan, C. (2000, 18 Temmuz). The mile-high club. *The Guardian*. Erişim adresi: https://www.theguardian.com/world/2000/jul/18/gender.uk

Survey Reveals Widespread Harassment of Flight Attendants. (2018, 10 Mayıs). Erişim adresi: https://www.afacwa.org/survey_reveals_widespread_harassment_of_flight_attendants

Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik.* Ankara: Seçkin yayıncılık.

Talimciler, A. (2017). Futbol taraftarlığındaki erkeklik imgesi: Bucaspor, Göztepe ve Karşıyaka taraftarları üzerine bir inceleme. *Journal of Social Sciences and Humanities*, *1*(1), 27-57.

Tamam ve ark. (2013). Barratt Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu (BIS-11-KF) Türkçe Uyarlama Çalışması. *Erenköy Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Psikiyatri Kliniği, İstanbul, Türkiye Nöropsikyatri Arşivi*, (50), 130-134.

Tanrıverdi, M. (2014). *Marka İletişimi Açısından Duyuların Tüketici Davranışı Üzerindeki Etkisi: Duyusal Markalama*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Taşkaya, M. (2009). Kitle İletişim Araçlarında Kadın Bedeninin Nesneleştirilmesi: Ürün ve Marka Fetişizminde Cinsellik Kullanımı. *Toplumbilim Dergisi*, (24), 121-132.

The Center For The Study Of Emotion And Attention (2016, 17 Mart). Erişim adresi: https://csea.phhp.ufl.edu/Media.html

Timisi, N. (1997). *Medya'da cinsiyetçilik*. Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü ce Sorunları Genel Müdürlüğü.

Timmerman, G., & Bajema,C., (1998). Sexual Harassment in Northwest EuropeA Cross-Cultural Comparison. *European Journal of Women s Studies, 6*(4), 419-439. DOI: 10.1177/135050689900600402

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Programı. (t.y.). Erişim Adresi: https://www.ilo.org/ankara/projects/gender-equality/lang--tr/index.htm

Torun, F., Torun, S. D., & Özaydın, A. N. (2011). Erkeklerde Cinsel Mitlere İnanma Oranları ve Mitlere İnanmayı Etkileyen Faktörler. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, 24*(1), 24-31.

Tosun, N. B., & Elmasoğlu, K. (2015). Duyusal Markalamanın Marka Sadakati Üzerindeki Rolü. *Maltepe Üniversitesi. İletişim Fakültesi Dergisi, 2*(1), 92-111.

Tosun, N. B. (2017). Marka yönetimi. İstanbul: Beta Basım A.Ş.

Tülü, A., & Erden, G. (2014). Türkiye'de Cinsel Suçlular İle İlgili Suç Analizi: Cinsel Saldırı Suçlularının Psikolojik Profilleri, Bilişsel Çarpıtmaları ve Psikopati Düzeyleri. *Türk Psikiyatri Dergisi, 25*(1), 19-30.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2017). *İBBS 3. Düzeyde, suç türü ve suçun işlendiği ile göre ceza infaz kurumuna giren hükümlüler, Cinsel Suçlar*.

Türk Ceza Kanunu. (2004, 27 Eylül). Erişim adresi: https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html

Uçakta bikinili hostes skandalı! (2018, 01 Şubat). *Habertürk Gazetesi.* Erişim Adresi: https://www.haberturk.com/video/haber/izle/vietnamda-ucakta-bikinili-hostes-skandali/443325

Uçakta bikinili hostes skandalı! (2018, 01 Şubat). AirAsia, Firefly stewardesses' uniforms too sexy: Malaysian lawmakers (2017, 19 Aralık). Erişim adresi: https://www.channelnewsasia.com/news/asia/your-views-are-airasia-firefly-stewardesses-uniforms-too-9517574

Vasquez, E. A., Ball, L., Loughnan, S., & Pina, A. (2017). The object of my aggression: Sexual objectification increases physical aggression toward women. https://doi.org/10.1002/ab.21719

Vietnam’s 'bikini airline' is coming to India: 5 things to know. Should air hostesses' uniform matter more to the passengers than safety? (2018, 19 Mart). Erişim Adresi: https://www.dailyo.in/variety/vietjet-bikini-airline-aviation-calendar-india/story/1/22937.html

Vietnam’da Bikinili hostes dönemi! (2018, 09 Şubat). Erişim Adresi: https://www.havalimanihaber.net/vietnamda-bikinili-hostes-donemi/

Vietnam’s 'bikini airline' is coming to India: 5 things to know. Should air hostesses' uniform matter more to the passengers than safety? (2018, 19 Mart). Erişim Adresi: https://www.dailyo.in/variety/vietjet-bikini-airline-aviation-calendar-india/story/1/22937.html

Vietnam's 'bikini airline' Vietjet takes off in public listing (2017, 28 Şubat). *BBC.* Erişim Adresi: https://www.bbc.com/news/business-39100598Volti, R. (2004). William F. Ogburn "Social Change with Respect to Culture and Original Nature". *Technology and Culture, 45*(2), 396-405. Retrieved April 1, 2021, from http://www.jstor.org/stable/40060750

Wan, W. (2017, 22 Aralık). What makes some men sexual harassers? Science tries to explain the creeps of the world. *The Washington Post.* Erişim Adresi: https://www.washingtonpost.com/news/speaking-of-science/wp/2017/12/20/what-makes-some-men-sexual-harassers-science-tries-to-explain-the-harvey-weinsteins-of-the-world/

What is Love Cloud? (2021, 01 Mayıs). Erişim Adresi: https://lovecloudvegas.com

Walker, W. D., Rowe, R. C., & Quinsey, V. L. (1993). Authoritarianism and sexual aggression. *Journal of personality and social psychology, 65*(5), 1036-1045. https://doi.org/10.1037//0022-3514.65.5.1036

Wang, T. (2018). Good Theory Gone Bad – Preformationism. *ESSAI*: Vol. 16, Article 29. Available at: https://dc.cod.edu/essai/vol16/iss1/29

Wernick, A. (1996). *Promosyon kültürü-reklam, ideoloji ve sembolik anlatım.* Osman Akınhay (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Williams, R. (1977). *Literature, Marxism and cultural materialism*. Oxford University Press.

Williamson, J. (2001). *Reklamların dili reklamlarda anlam ve ideoloji*. A. Fethi (Çev.). İstanbul: Ütopya Yayınları.

World Health Organization (1975). *Education and Treatment in Human Sexuality: The Training of Health Proffesionals. Technical Report Series, 572*. Geneva: World Health Organization.

Yang, C.H. (2017). Sky Glamour: Customers Expected Aesthetic Characteristics Considering Cabin Crew and Passenger Perspectives. *Revistie De Cercetare Interventie Sociala*, Volumul 58.

2018 AFC U-23 Championship Final. (2018, 27 Ocak). *Wikipedia*. Erişim Adresi: https://en.wikipedia.org/wiki/2018_AFC_U-23_Championship_Final